

INSTITUȚII CO-ORGANIZATOARE / CO-ORGANIZERS INSTITUTIONS

Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța
The Museum of National History and Archaeology Constanța

Centrul de Studii ale Civilizațiilor Mării Negre
Center for Studies of Black Sea Civilizations

Facultatea de Istorie și Științe Politice, Universitatea „Ovidius”, Constanța
The Faculty of History and Political Science, ‘Ovidius’ University of Constanța

Cu sprijinul Consiliului Județean Constanța
With the support of Constanța County Council

INSTITUȚII PARTENERE / PARTNER INSTITUTIONS

Biblioteca Academiei Române. Cabinetul Numismatic
Numismatics Cabinet of the Romanian Academy Library

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
Institute of Archaeology ‘Vasile Pârvan’, Bucharest

Arhivele Naționale ale României
National Archives of România

Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității
The National Council for the Study of the ‘Securitate’ Archives

Muzeul Național de Artă Romană, Merida (Spania)
National Museum of Roman Art, Merida (Spain)

Volum îngrijit / *Compiled by*
Valentina VOINEA
Daniela STRATIDES
Andreea ANDREI

PROGRAM - REZUMATE PROGRAMME - ABSTRACTS

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ PONTICA,
EDIȚIA 59:
ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE ÎN SPAȚIUL VEST-PONTIC

THE SCIENTIFIC INTERNATIONAL SESSION PONTICA,
59TH EDITION:
HISTORY AND ARCHAEOLOGY IN THE WEST PONTIC REGION

24 - 26 Septembrie
September 24 - 26

2026

Comitetul Științific / Scientific Committee:

- Delia Roxana Cornea (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Valentina Voinea (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Gabriel Mircea Talmațchi (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Cristina Talmațchi (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Constantin Băjenaru (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Constantin Șova (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Constantin Aurel Mototolea (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Ana-Cristina Georgescu-Hamat (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Petre Colțeanu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Adrian Bălășescu (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan, București);
- Emanuel Petac (Cabinetul Numismatic al Academiei Române);
- Daniel Citirigă (Universitatea „Ovidius” din Constanța);
- Florin Anghel (Universitatea „Ovidius” din Constanța);
- Emanuel Plopeanu (Universitatea „Ovidius” din Constanța);
- Victor Claudiu Turcitu (Arhivele Naționale ale României);
- Silviu B. Moldovan (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”, Academia Română, Filiala Iași).

Secretarul Comitetului Științific / Secretary of the Scientific Committee:

- Irina Sodoleanu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța).

Comitetul de organizare / Organizing Committee:

- Delia Roxana Cornea (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Valentina Voinea (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Valentin Radu (Muzeul Național de Istorie a României, București);
- Monica Mărgărit (Universitatea „Valahia” din Târgoviște);
- Irina Sodoleanu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Petre Colțeanu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Constantin Băjenaru (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Ana-Cristina Georgescu-Hamat (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Constantin Aurel Mototolea (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Nova Barrero Martin (Muzeul Național de Artă Romană, Merida, Spania);
- Cristina Talmațchi (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Constantin Șova (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);

- Gabriel Mircea Talmațchi (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Emanuel Petac (Cabinetul Numismatic al Bibliotecii Academiei Române)
- Emanuel Plopeanu (Universitatea „Ovidius” din Constanța);
- Adrian Alexandru Herța (Universitatea „Ovidius din Constanța);
- Silviu Ilie Moldovan (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității);
- Lavinia Dumitrașcu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Florin Anghel (Universitatea „Ovidius” din Constanța);
- Metin Omer (Universitatea „Ovidius” din Constanța);
- Victor Claudiu Turcitu (Arhivele Naționale ale României)

Secretariat tehnic / Technical Secretariat:

- Radu Petcu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Ingrid Levei-Petcu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Andreea Andrei (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Daniela Stratides (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Oana Grigoruță (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Nicoleta Mivu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Vitalie Bodolică (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Cristian Cealera (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Manuela Maxim (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Adrian Irimia (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Laura Gheorghiu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Ioana Dorcu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Florentina Bozîntan (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Alma Parască (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Elena Alexandrescu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Ioana Brătulescu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța);
- Mihai Cearpaic (Universitatea „Ovidius” din Constanța);
- Mihaela Stancana (Universitatea „Ovidius” din Constanța);
- Irina Stoenică (Universitatea „Ovidius” din Constanța).

PONTICA`59

Joi – <i>Thursday</i> 24 sept 2026 10.00 – 13.30	DESCHIDEREA OFICIALĂ A SESIUNII ȘTIINȚIFICE INTERNAȚIONALE PONTICA 59 <i>THE OFFICIAL OPENING OF THE 59TH PONTICA INTERNATIONAL SESSION</i>
Joi – <i>Thursday</i> 24 sept 2026 13.30 – 15.00	PRÂNZ / <i>LUNCH</i> CATERING
Joi – <i>Thursday</i> 24 sept 2026 15.00 – 19.30	COMUNICĂRI PE SECȚIUNI <i>PAPERS PRESENTATIONS BY SECTIONS</i>
Vineri – <i>Friday</i> 25 sept. 2026 09.00 – 13.30	COMUNICĂRI PE SECȚIUNI <i>PAPERS PRESENTATIONS BY SECTIONS</i>
Vineri – <i>Friday</i> 25 sept. 2026 13.30 – 15.00	PRÂNZ / <i>LUNCH</i> CATERING
Vineri – <i>Friday</i> 25 sept. 2026 15.00 – 19.30	COMUNICĂRI PE SECȚIUNI <i>PAPERS PRESENTATIONS BY SECTIONS</i>
Sâmbătă – <i>Saturday</i> 26 sept. 2026 08.00 – 17.00	EXCURSIE DE DOCUMENTARE VIZITAREA MUZEULUI ARHEOLOGIC VARNA DOCUMENTATION TRIP VISIT TO THE ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF VARNA RETUR – GARĂ CFR, CONSTANȚA <i>RETURN TO TRAIN STATION CONSTANTA</i>

SĂLI / ROOMS	
SALA SENATULUI, ETAJ I, CAMPUS CORPUL A THE SENATE HALL, 1ST FLOOR, CAMPUS BUILDING A	
Joi – <i>Thursday</i> 24 sept 2026 10.00 - 13.30	DESCHIDEREA OFICIALĂ A SESIUNII ȘTIINȚIFICE INTERNAȚIONALE PONTICA '59 <i>THE OFFICIAL OPENING OF THE 59TH PONTICA INTERNATIONAL SESSION</i>
SALA 116, ETAJ I, CAMPUS CORP A 116 ROOM, 1ST FLOOR, CAMPUS BUILDING A	
Joi – <i>Thursday</i> 24 sept 2026 15.00 - 19.30	SECȚIUNEA PREISTORIE PODOABE ÎN PREISTORIE: TEHNOLOGIE, FUNCȚIONALITATE, SIMBOLISM <i>PREHISTORY SECTION PERSONAL ORNAMENTS IN PREHISTORY: TECHNOLOGY, FUNCTIONALITY, SYMBOLISM</i>
Vineri – <i>Friday</i> 25 sept. 2026 10.00 – 13.30	SECȚIUNEA PREISTORIE CO-EVOLUȚIE OM-MEDIU ÎN SPAȚIUL VEST-PONTIC – MILENIILE VII-III BC <i>PREHISTORY SECTION HUMAN – ENVIRONMENT COEVOLUTION IN THE WESTERN PONTIC AREA – 7TH – 3RD MILLENNIA B.C.</i>
SALA 118, ETAJ I, CAMPUS CORP A 118 ROOM, 1ST FLOOR, CAMPUS BUILDING A	
Joi – <i>Thursday</i> 24 sept 2026 15.00 – 18.00	SECȚIUNEA PROTOISTORIE SISTEME CULTURALE LA DUNĂREA DE JOS ÎN PROTOISTORIE <i>PROTOHISTORY SECTION CULTURAL SYSTEMS ON THE LOWER DANUBE IN PROTOHISTORY</i>
Vineri – <i>Friday</i> 25 sept 2026 10.00 – 13.00	

SALA 114, ETAJ I, CAMPUS CORP A 114 ROOM, 1 st FLOOR, CAMPUS BUILDING A	
Joi – <i>Thursday</i> 24 sept 2026 15.00 – 19.30	SECȚIUNEA GRECO – ROMANĂ NOI DESCOPERIRI, NOI ABORDĂRI ÎN ARHEOLOGIA PONTICĂ ȘI DANUBIANĂ (SECOLELE VII A.CHR- VII P. CHR.) GREEK – ROMAN SECTION NEW DISCOVERIES, NEW APPROACHES IN PONTIC AND DANUBIAN ARCHAEOLOGY (7 TH CENTURY BC.- 7 TH CENTURY AD.)
Vineri – <i>Friday</i> 25 sept. 2026 9.00 – 13.30	
15.00 – 19.00	
SALA 115, ETAJ I, CAMPUS CORP A 115 ROOM, 1 st FLOOR, CAMPUS BUILDING A	
Vineri – <i>Friday</i> 25 sept. 2026 10.00 – 13.00	SECȚIUNEA GRECO-ROMANĂ ARTĂ ȘI URBANISM LA FRONTIERELE ROMANITĂȚII (III). PROPAGANDA IMPERIALĂ SECCIÓN DEL PERIODO ROMANO IMPERIAL PROPAGANDA EL ARTE Y EL URBANISMO A LAS FRONTERAS DE LA ROMANIDAD (III) GRECO-ROMAN SECTION LA PROPAGANDA IMPERIAL ART AND URBANISM AT THE FRONTIERS OF ROMANITY (III)
SALA UMBERTO ECO , ETAJ II, CAMPUS CORP A UMBERTO ECO ROOM, 2 nd FLOOR, CAMPUS BUILDING A	
Joi – <i>Thursday</i> 24 sept 2026 15.00 - 19.30	SECȚIUNEA MEDIEVALĂ LUMEA MEDIEVALĂ PRIN INTERMEDIUL ARTEFACTELOR: DESCOPERIRI MICI ȘI MEDII MEDIEVAL SECTION THE MEDIEVAL WORLD THROUGH ARTIFACTS: SMALL AND MEDIUM-SIZED DISCOVERIES
Vineri – <i>Friday</i> 25 sept. 2026 9.00 – 13.30	

SALA 206, ETAJ II, CAMPUS CORP A 206 ROOM, 2nd FLOOR, CAMPUS BUILDING A	
Joi – <i>Thursday</i> 24 sept 2026 15.00 - 19.30	SECȚIUNEA NUMISMATICĂ ROLUL MONEDELOR ȘI CONTEXTELE CORESPUNZĂTOARE. DE LA PACE LA CONFLICT ORI ÎNTRE VIAȚĂ ȘI MOARTE ÎN LUMILE ANTICĂ ȘI MEDIEVALĂ SECTION NUMISMATICS THE ROLE OF COINS AND THEIR CORRESPONDING CONTEXTS. FROM PEACE TO CONFLICT OR BETWEEN LIFE AND DEATH IN THE ANCIENT AND MEDIEVAL WORLDS
Vineri – <i>Friday</i> 25 sept. 2026 9.00 – 13.00	
SALA GOOGLE, ETAJ I, CAMPUS CORP A GOOGLE ROOM, 1st FLOOR, CAMPUS BUILDING A	
Joi – <i>Thursday</i> 24 sept 2026 15.00 - 19.30	SECȚIUNEA MODERNĂ - CONTEMPORANĂ DEMOCRAȚIE ȘI TOTALITARISM MODERN AND CONTEMPORARY SECTION DEMOCRACY AND TOTALITARIANISM
Vineri – <i>Friday</i> 25 sept. 2026 9.00 – 13.00 15.00 – 17.30	
SALA 134 - LECTORATUL DE LIMBĂ TURCĂ, ETAJ I, CAMPUS CORP A 134 ROOM - TURKISH LANGUAGE LECTURE, 1st FLOOR, CAMPUS BUILDING A	
Joi – <i>Thursday</i> 24 sept 2026 15.00 - 19.30	SECȚIUNEA MODERNĂ - CONTEMPORANĂ DOBROGEA – ISTORIE ȘI CIVILIZAȚIE (SECOLELE XIX – XX)
Vineri – <i>Friday</i> 25 sept. 2026 9.00 – 13.30 15.00 – 19.00	MODERN AND CONTEMPORARY SECTION DOBROGEA – HISTORY AND CIVILIZATION (19 TH – 20 TH CENTURIES)

PONTICA`59

Joi – Thursday

24 sept 2026

10.00 – 13.30

Sala Senatului, etaj I, Campus Corpul A
The Senate Hall , 1st floor, Campus Building A

**DESCHIDEREA OFICIALĂ A
SESIUNII ȘTIINȚIFICE INTERNAȚIONALE PONTICA 59**

**THE OFFICIAL OPENING OF
THE 59TH PONTICA INTERNATIONAL SESSION**

	Alocuțiuni oficiale <i>Official Speeches</i>
10.00 – 11.45	• Delia Roxana CORNEA Manager al Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța <i>Manager of the National History and Archaeology Museum of Constanța</i> • Florin MITROI Președintele Consiliului Județean Constanța <i>President of the Constanta County Council</i> • Dan Marcel ILIESCU Rectorul Universității „Ovidius” din Constanța <i>Rector of the "Ovidius" University of Constanta</i> • Trinidad NOGALES BASARRATE Director al Muzeului Național de Artă Romană (Merida, Spania) <i>Director of the National Museum of Roman Art (Mérida, Spain)</i> „Augusta Emerita, o capitală romană de la frontiera de vest a Imperiului Roman” <i>‘Augusta Emerita, a Roman capital on the western frontier of the Roman Empire’</i> • Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI, Constantin ȘOVA Așezarea medievală timpurie fortificată de la Oltina-„Capul Dealului” – 25 de ani de la începerea cercetării arheologice <i>The Fortified Early Medieval Settlement at Oltina- ‘Capul Dealului’ – 25 Years since the Beginning of the Archaeological Research</i>
11.45 – 12.00	Coffee break

12.00 – 13.30	Lansări și prezentări de carte <i>Book launches and presentations</i> • Gabriel Mircea TALMAȚCHI <i>Pontica 58</i>, Editura Mega, Cluj, 2025 • Constantin Aurel MOTOTOLEA, Emanuel PLOPEANU <i>Analele Dobrogei</i>, Seria Nouă 3, nr. 8, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2026 • Ana-Cristina GEORGESCU-HAMAT <i>Pontica LVIII, Supplementum XII, Funerary Archaeology in the Eastern Mediterranean and Danubian-Pontic Area (7th Century BC – 5th Century AD)</i>, Editura Mega, Cluj, 2026 • Andreea ATANASIU-CROITORU, Gabriel CROITORU (eds.) <i>Mihail V. Constantinescu, Pagini din jurnalul unui locotenent de marină (1912 – 1916)</i>, Editura Militară, București, 2026 • Metin OMER <i>Turcii și tătarii din România. O scurtă istorie</i>, Editura Corint, 2026 Expoziții <i>Exhibitions</i> • <i>Așezarea medievală timpurie fortificată de la Oltina – „Capul dealului” – 25 de ani de la începerea cercetării arheologice</i> Curatori: Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI, Constantin ȘOVA • <i>Restaurarea ilustrată</i>, ediția a V-a Curatori: Adela PĂUN, Gabriela RADU, Luiza IONESCU
----------------------	---

Joi – Thursday

24 sept 2026

15.00 – 19.30

Sala E116 , etaj I , Campus Corp A
E116 Room, 1st floor, Campus Building A

**SECȚIUNEA PREISTORIE
PODOABE ÎN PREISTORIE:
TEHNOLOGIE, FUNCȚIONALITATE, SIMBOLISM**

***PREHISTORY SECTION
PERSONAL ORNAMENTS IN PREHISTORY:
TECHNOLOGY, FUNCTIONALITY, SYMBOLISM***

Moderatori - Chairs:

Adrian BĂLĂȘESCU

Adina BORONEANȚ

Secretar - Secretary: Adrian IRIMIA

- 15.00 – 15.20 Adina BORONEANȚ, Monica MĂRGĂRIT
Dinții de Rutilus ca podoabe funerare mezolitice: cazul mormântului M.39 de la Schela Cladovei (Porțile de Fier ale Dunării)
Rutilus Teeth as Mesolithic Funerary Adornments: The Case of Burial M.39 from Schela Cladovei, the Iron Gates of the Danube
- 15.20 - 15.40 Monica MĂRGĂRIT, Valentina VOINEA, Adrian IRIMIA
(online) Podoabele în culturile Prehamangia și Hamangia (c. 5700–4600 cal.BC): materii prime, tehnologie și funcționalitate
Personal adornments in the Prehamangia and Hamangia cultures (c. 5700–4600 cal.BC): raw materials, technology and functionality
- 15.40 – 16.00 Dragos Nicolae NEAGU
Pandantivele Hamangia: între semnificant și semnificat
Hamangia pendants: between signifier and signified
- 16.00 - 16.20 Alexandru NECHIFOR, Adela KOVÁCS,
Constantin APARASCHIVEI
Tipuri de medalioane din ceramică aparținând culturii Cucuteni
Types of ceramic pendants belonging to the Cucuteni culture

- 16.20 - 16.40 Adela KOVÁCS, Alexandru NECHIFOR,
Constantin APARASCHIVEI
Tipuri de podoabe reprezentate pe statuetele culturii Cucuteni,
aflate în colecțiile Muzeului Județean Botoșani
*Types of garments represented on the Cucuteni culture statuettes, found
in the collections of the Botoșani County Museum*
- 16.40 - 17.00 Senica ȚURCANU
Obiecte de prestigiu ca markeri ai identității. O perspectivă asupra
tezaurelor Cucuteni–Trypillia
*Prestige Objects as Markers of Identity. A Perspective from Cucuteni-
Trypillia Hoards*
- 17.00 – 17.20 **Coffee break**
- 17.20 - 17.40 Cristian VIRAG
Ornamente pentru Eternitate: Podoabe din scoică, cupru și aur în
context funerar eneolitic
*Ornaments for Eternity: Shell, Copper, and Gold Adornments in an
Eneolithic Funerary Context*

SECȚIUNEA PREISTORIE
PREHISTORY SECTION

Moderatori - Chairs:
Senica ȚURCANU
Adela KOVACS

- 17.40 - 18.00 Raluca KOGĂLNICEANU
(online) Două piese de lut inedite ale culturii Hamangia, descoperite la
Cernavodă - Columbia D
*Two unique clay artifacts from the Hamangia culture, discovered at
Cernavodă – Columbia D*
- 18.00 - 18.20 Radu-Alexandru DRAGOMAN, Katia MOLDOVEANU,
Andreea BÎRZU
Despre un tip special de figurină antropomorfă din așezarea
neolitică de la Vădastra
*On a distinct type of anthropomorphic figurine from the Neolithic
settlement of Vădastra*

- 18.20 – 18.40 Bogdan MANEA, Valentin RADU, Ioana POROSNICU,
Adrian SIMA, Florin VLAD, Ion TISEANU, Cătălin LAZĂR
În căutarea alegerilor tehnologice: arheologia experimentală și
ceramica Cernavodă I degresată cu scoică pisată
*Tracing Technological Choices: Experimental Archaeology and
Cernavodă I Shell-Tempered Pottery*
- 18.40 – 19.00 Ion TORCICĂ, Alexandru CIORNEI, Valentina VOINEA,
Adrian IRIMIA
Industria litică de la Palazu Mare–Malul Alb (jud. Constanța):
analiza tehnolo-tipologică preliminară și problematica gestionării
materiilor prime
*The Lithic Industry at Palazu Mare–Malul Alb (Constanța County): A
Preliminary Techno-Typological Analysis and Aspects of Raw Material
Management*
- 19.00 – 19.20 Monica Cristina CATERINICI
Cultul taurului în neo-eneoliticul din SE Europei – contexte
arheologice
*The Bull Cult in the Neo-Eneolithic of Southeastern Europe –
Archaeological Contexts*
- 19.20 – 19.30 Discuții / *Discussions*

Vineri – Friday

25 sept. 2026

10.00 – 13.30

Sala E116 , etaj I , Campus Corp A
E116 Room, 1st floor, Campus Building A

SECȚIUNEA PREISTORIE
CO-EVOLUȚIE OM-MEDIU ÎN SPAȚIUL VEST-PONTIC
MILENIILE VII-III BC

PREHISTORY SECTION
HUMAN – ENVIRONMENT COEVOLUTION IN THE WESTERN PONTIC AREA
7TH – 3RD MILLENNIA B.C.

Moderatori - Chairs:

Valentin RADU

Valentina VOINEA

Secretar - Secretary: Adrian IRIMIA

- 10.00 – 10.20 Alfred VESPREMEANU-STROE, Luminița PREOTEASA,
Laurențiu ȚUȚUIANU, Glicherie CARAIVAN
Oscilațiile nivelului Mării Negre în ultimii 8000 de ani: o nouă curbă
pentru coasta nord-vestică și implicații pentru așezările calcolitice
*Black Sea-Level Fluctuations over the Last 8,000 Years: A New Curve for
the Northwestern Coast and Implications for Chalcolithic Settlements*
- 10.20 – 10.40 Valentina VOINEA, Glicherie CARAIVAN
Impactul transgresiunii marine asupra comunităților eneolitice din
zona litoralului vest-pontic
*The impact of marine transgression on the Eneolithic communities in the
Western Pontic Coastal Area*
- 10.40 – 11.00 Valentin RADU, Valentina VOINEA, Laurent CAROZZA,
Cristian MICU, Adrian BĂLĂȘESCU
Noi date privind exploatarea resurselor acvatice de către
comunitățile Hamangia de pe litoralul Mării Negre (mileniul V î.Hr.)
*New data on the exploitation of aquatic resources by the Hamangia
communities on the Black Sea coast (5th millennium BCE)*
- 11.00 – 11.20 Adrian BĂLĂȘESCU, Laurent CAROZZA, Cristian MICU
Noi date privind exploatarea mamiferelor în situl eponim al culturii
Hamangia
*New data regarding mammal exploitation in the eponymous site of the
Hamangia culture*
- 11.20 - 11.40 **Coffee break**

SECȚIUNEA PREISTORIE
PREHISTORY SECTION

Moderatori - Chairs:
Alfred VESPREMEANU-STROE
Stănică PANDREA

- 11.40 – 12.00 Eugen MISTREANU
Neolitizarea la est de râul Prut, între vechi paradigme și noi observații din teren. Așezările neolitice de la Viișoara, raionul Glodeni
Neolithization east of the Prut River, between old paradigms and new field observations. Neolithic settlements from Viișoara, Glodeni district
- 12.00 – 12.20 Adrian ȘERBĂNESCU, Vasile OPRIȘ, Cristina COVĂTARU, Cornelis STAL, Cristian ROTH
Investigații geofizice pentru a evalua potențialul arheologic al tell-urilor din jurul Bucureștiului
Geophysical investigations to assess the archaeological potential of the tells around Bucharest
- 12.20 - 12.40 Stănică PANDREA
Aspecte paleogeografice ale Văii Călmățuiului în mil. V a.Chr.
Paleogeographical aspects of the Călmățui Valley in the 5th millennium BC.
- 12.40 – 13.00 Ionuț-Andrei CHIRILĂ, dr. Sorin IGNĂTESCU, Carsten MISCHKA
Noi considerații privind așezarea de la Cotârgaci – Cotu Popii, pe baza cercetărilor non-invazive
New considerations regarding the settlement at Cotârgaci – Cotu Popii, based on non-invasive researches
- 13.00 – 13.20 David BACIU, Adrian BĂLĂȘESCU
(online) Resursele animale și exploatarea lor de către comunitățile Gumelnița din așezările Însureței – Popinele I și II (fazele A1 – A2), jud. Brăila
Animal resources and their exploitation in the Gumelnița communities of Însurăței – Popinele I and II (phases A1 – A2), Brăila County
- 13.20 – 13.30 Discuții / Discussions

Joi – Thursday

24 sept 2026

15.00 – 18.00

Sala E118 , etaj I , Campus Corp A
E118 Room, 1st floor, Campus Building A

SECȚIUNEA PROTOISTORIE
SISTEME CULTURALE LA DUNĂREA DE JOS ÎN PROTOISTORIE

PROTOHISTORY SECTION
CULTURAL SYSTEMS ON THE LOWER DANUBE IN PROTOHISTORY

Moderatori - Chairs:
Sorin-Cristian AILINCĂI
Petre COLȚEANU

Secretar - Secretary: Laura GHEORGHIU-COLȚEANU

- 15.00 – 15.20 Sorin-Cristian AILINCĂI, Adrian ADAMESCU,
Tudor MANDACHE, Dragoș MIREA, Corina Anca SIMION,
Cristian MĂNĂILESCU, Alexandru Răzvan PETRE,
Adrian BĂLĂȘESCU
Situl de la Vânători – un martor al schimbărilor culturale din nord-vestul Mării Negre la sfârșitul mileniului II – începutul mileniului I a.Chr.
The Vânători site – a Witness to Cultural Changes in the Northwestern Black Sea at the end of the 2nd Millennium – the Beginning of the 1st Millennium BC.
- 15.20 - 15.40 Laura GHEORGHIU-COLȚEANU, Ioana DORCU,
Petre COLȚEANU, Irina SODOLEANU, Ștefan PALAMIUC
Studiu preliminar privind cercetările arheologice preventive de la Cogealac, jud. Constanța (2024-2025)
Preliminary Study on Preventive Archaeological Research at Cogealac, Constanța County (2024-2025)
- 15.40 – 16.00 Maria-Magdalena ȘTEFAN, Dan ȘTEFAN,
Alexandru BERZOVAN
Morminte monumentale în perioada de început a epocii târzii a fierului între Carpați și Prut
Funerary Monumentality in the Early Phase of the Late Iron Age between Carpathians and Prut

- 16.00 – 16.20 Natalia MATEEVICI
Importuri amforice de Chios la Orgame, sectorul Faleza Est
(săpăturile anilor 1998-2000)
*Importations d'amphores de Chios à Orgame, secteur Falaise Est
(fouilles de 1998-2000)*
- 16.20 – 16.40 **Coffee break**
- 16.40 - 17.00 Cristian COROLLENCO
Epigrafia greacă în era digitală: metode computaționale pentru
analiza ștampilelor amforice
*Greek Epigraphy in the Digital Era: Computational Methods for
Analysing Amphora Stamps*
- 17.00 - 17.20 Tudor HILA, Bogdan CIUPERCĂ, Cătălin DÎSCĂ
Consumul vinului și amforele locale - un fragment de amforă cu
ștampilă anepigrafă de la Budureasca, jud. Prahova
*Wine Consumption and Local Amphorae: A Fragment of an Amphora
with an Anepigraphic Stamp from Budureasca, Prahova County*
- 17.20 – 18.00 Discuții / *Discussions*

Vineri – Friday

25 sept 2026

10.00 – 13.00

Sala E118 , etaj I , Campus Corp A
E118 Room, 1st floor, Campus Building A

SECȚIUNEA PROTOISTORIE
SISTEME CULTURALE LA DUNĂREA DE JOS ÎN PROTOISTORIE

PROTOHISTORY SECTION
CULTURAL SYSTEMS ON THE LOWER DANUBE IN PROTOHISTORY

Moderatori - Chairs:

Maria-Magdalena ȘTEFAN, Sebastian MATEI

Secretar - Secretary: Irina SODOLEANU

- 10.00 - 10.20 Livia ERMURACHI
Lingurile de lut descoperite în așezarea Trinca „Izvorul lui Luca”:
particularități, tipologie și funcționalitate
*Clay Ladles Discovered at the Trinca “Izvorul lui Luca” Settlement:
Characteristics, Typology, and Functionality*
- 10.20 - 10.40 Maria-Magdalena ȘTEFAN
Coiful de la Coțofenești – semnificații și cronologie
The Coțofenești Helmet: Meaning and Chronology
- 10.40 - 11.00 Gabriel Mircea TALMAȚCHI, Sebastian MATEI
Despre unele descoperiri arheologice de epocă preromană de la
Tropaeum Traiani
*About some Archaeological Discoveries from the Pre-Roman Period at
Tropaeum Traiani*
- 11.00 - 11.20 **Coffee break**
- 11.20 - 11.40 Cătălin CRISTESCU, Oana TUTILĂ
Așezarea dacică de la Costești – descoperiri arheologice recente
Dacian settlement at Costești – recent archaeological discoveries
- 11.40 - 12.00 Despina MĂGUREANU, Florentin MUNTEANU
Altă autostradă, aceiași daci... Informații noi despre răspândirea
paftalelor de centură
*New Highway, the same Dacians... New Information on the
Distributions of Belt Buckles*

- 12.00-12.20 Sebastian MATEI
Fibule descoperite în aşezarea fortificată de la Târcov – Piatra cu Lilieci
Fibulae Discovered in the Fortified Settlement of Târcov – Piatra cu Lilieci
- 12.20-12.40 Daniel BARBU, Lucica SAVU
O fibulă puternic profilată descoperită la Codlea, jud. Braşov.
Propuneri de interpretare
A Strongly Profiled Fibula Discovered in Codlea, Braşov County. Interpretation Proposals
- 12.40 – 13.00 Discuţii / *Discussions*

PONTICA`59

Joi – Thursday

24 sept 2026

15.00 – 19.30

Sala 114, etaj 1, Campus Corp A
114 Room, 1st floor, Campus Building A

SECȚIUNEA GRECO-ROMANĂ
NOI DESCOPERIRI, NOI ABORDĂRI ÎN ARHEOLOGIA
PONTICĂ ȘI DANUBIANĂ (SECOLELE VII A.CHR. - VII P. CHR.)

GREEK AND ROMAN SECTION
NEW DISCOVERIES, NEW APPROACHES IN PONTIC AND DANUBIAN
ARCHAEOLOGY (7TH CENTURY BC – 7TH CENTURY AD)

Moderatori - Chairs:

Vasilica LUNGU

Iulian BÎRZESCU

Secretar - Secretary: Ștefan PALAMIUC

- 15.00 – 15.20 Vasilica LUNGU
Descoperiri de ceramică greacă arhaică pe teritoriul comunei Mahmudia (jud. Tulcea)
Discoveries of Archaic Greek Pottery in the Territory of Mahmudia Commune (Tulcea County)
- 15.20 - 15.40 Iulian BÎRZESCU
Ceramica atică timpurie din Zona sacră de la Histria în context
Early Attic Pottery from the Sacred Area of Histria in Context
- 15.40 – 16.00 Horia DINU, Irina ACHIM, Adrian BĂLĂȘESCU
Studiu arheozoologic a două complexe închise de la Histria, sectorul „Basilica cu criptă”
Archaeozoological Study of Two Closed Features from Histria, "Basilica with Crypt" Sector
- 16.00 - 16.20 Bianca PROFIRAN
Agenți ai memoriei. Agentivitatea socială a ornamentelor în contextele funerare elenistice de la Tomis
Agents de la mémoire. L'agentivité sociale des ornements en contextes funéraires hellénistiques à Tomis

- 16.20 - 16.40 Ștefan PALAMIUC
Un lot de timbre amforice descoperit în teritoriul Tomisului elenistic (situl Isaran)
Amphora Stamps discovered in the Territory of Hellenistic Tomis (Isaran Site)
- 16.40 - 17.00 Nicolaie ALEXANDRU, Diana SONU, Dragoș HĂLMAGI, Ana-Cristina GEORGESCU-HAMAT
Cercetări arheologice în necropola de epocă elenistică din partea de nord, la Callatis
Archaeological Investigations into the Funerary Space of the Northern Hellenistic Necropolis at Callatis
- 17.00 – 17.20 **Coffee break**

Moderatori - Chairs:
Milica TAPAVIČKI-ILIĆ
Ana-Cristina GEORGESCU-HAMAT

- 17.20 - 17.40 Milica TAPAVIČKI-ILIĆ, Milorad IGNJATOVIĆ
Morminte de la Singidunum – noi descoperiri
Singidunum Graves – the Latest Discoveries
- 17.40 - 18.00 Milorad IGNJATOVIĆ, Milica TAPAVIČKI-ILIĆ
Apeductul de la Singidunum – noi descoperiri
Singidunum Aqueduct – the Latest Discoveries
- 18.00 - 18.20 Mihajlo N. DŽAMTOVSKI, Milorad IGNJATOVIĆ
(online) Trei descoperiri epigrafice latine de la Singidunum
Three Latin Epigraphic Discoveries from Singidunum
- 18.20 - 18.40 Vladimir PETROVIĆ
(online) Noi cercetări privind drumurile romane dintre hinterlandul adriatic și Dunăre
The Roman Road Connections between the Adriatic Hinterland and the Danube: the New Research Developments
- 18.40 - 19.00 Alexander HARIZANOV
(online) În apărarea Scythiei și a Moesiei Secunda: *Plumbatae* – parte a echipamentului militar roman târziu în arealul nord-est balcanic
Defending Scythia and Moesia Secunda: Plumbatae as Part of the Late Roman Military Equipment in the Northeast Balkans

- 19.00 - 19.20 Ivan ILIĆ
Arme de tragere romane – muniția pentru praștie și eficiența
acesteia
Roman Shooting Weapons - Sling Ammunition and its Efficiency
- 19.20 – 19.30 Discuții / *Discussions*

Vineri – Friday

25 sept 2026

09.00 – 13.30

Sala 114, etaj 1, Campus Corp A
114 Room, 1st floor, Campus Building A

SECȚIUNEA GRECO-ROMANĂ
NOI DESCOPERIRI, NOI ABORDĂRI ÎN ARHEOLOGIA
PONTICĂ ȘI DANUBIANĂ (SECOLELE VII A.CHR. - VII P. CHR.)

GREEK AND ROMAN SECTION
NEW DISCOVERIES, NEW APPROACHES IN PONTIC AND DANUBIAN
ARCHAEOLOGY (7TH CENTURY BC – 7TH CENTURY AD)

Moderatori - *Chairs*:

Sorin NEMETI

Florian MATEI-POPESCU

Secretar - *Secretary*: Ioana DORCU

- 09.00 – 09.20 Georgi ATANASOV
(online) Topografie liturgică și reconstituirea unei posibile liturghii
staționale în Zaldapa paleocreștină (sec. VI p.Chr.)
*Topographie liturgique et reconstitution d'une possible liturgie
stationnale (στασιακή) dans la Zaldapa paléochrétienne au VIe siècle*
- 09.20 – 09.40 Mihajlo N. DŽAMTOVSKI, Csaba SZABÓ,
(online) Milorad IGNJATOVIĆ
O inscripție mithraică de la Kamendin–Zemun Polje, Serbia
(sud-estul Pannoniei Inferioare)
*A Mithraic Inscription from Kamendin–Zemun Polje, Serbia (South-
Eastern Pannonia Inferior)*
- 09.40 - 10.00 Viktoria VIDEVSKA, Mihajlo N. DŽAMTOVSKI
(online) O piesă sculpturală inedită cu reprezentarea lui Jupiter
Dolichenus (?) din colecția Muzeului Regional de Istorie din
Silistra
*An Unpublished Sculptural Head of Jupiter Dolichenus (?) from the
Regional History Museum – Silistra*
- 10.00 - 10.20 Sorin NEMETI, Irina NEMETI
Jupiter Paternus: despre un cult local din zona danubiană
Jupiter Paternus: On a Local Cult from the Danubian Region

- 10.20 - 10.40 Dragoș HĂLMAGI
Artemis și Hecate la Tomis: două altare votive din colecții particulare
Artemis and Hecate at Tomis: Two Votive Altars from Private Collections
- 10.40 - 11.00 Constantin BĂJENARU, Florian MATEI-POPESCU
Inscripția funerară a fiicei unui veteran al legiunii I Italica la Tomis, secolul III p. Chr.
The Funerary Inscription of the Daughter of a Veteran of the I Italica legion at Tomis, 3rd Century AD
- 11.00 – 11.20 **Coffee break**
- 11.20 - 11.40 Florian MATEI-POPESCU, Cristian CEALERA
Un nou fragment din inscripția altarului funerar de la Traianum Tropaeum
A New Fragment of the Funerary Altar Inscription from Traianum Tropaeum
- 11.40 - 12.00 Ioan Carol OPRIȘ
Vin și ulei de măsline pentru frontiera de la Dunărea de Jos în secolul al VI-lea – începutul secolului al VII-lea p.Chr. Un stadiu al cercetărilor
Wine and Olive Oil for the Lower Danube Frontier in the 6th and Early Decades of the 7th century. Current State of Research
- 12.00 – 12.20 Ovidiu ȚENȚEA
De la mobilitatea de campanie la ocuparea militară. Castrele de la Drajna de Sus și Mălăiești
From Campaign Mobility to Military Occupation. The Roman Forts at Drajna de Sus and Mălăiești
- 12.20 - 12.40 Constantin BĂJENARU
Drumul roman Tomis-Marcianopolis
The Roman Road Tomis-Marcianopolis
- 12.40 – 13.00 Valeri YOTOV
Odessos: topografia ca factor de dezvoltare a orașului antic
Odessos: Topography as a Factor in the Development of the Ancient City
- 13.00 – 13.30 Discuții / *Discussions*

Vineri – Friday

25 sept 2026

15.00 – 19.00

Sala 114, etaj 1, Campus Corp A
114 Room, 1st floor, Campus Building A

SECȚIUNEA GRECO-ROMANĂ
NOI DESCOPERIRI, NOI ABORDĂRI ÎN ARHEOLOGIA
PONTICĂ ȘI DANUBIANĂ (SECOLELE VII A.CHR. - VII P. CHR.)

GREEK AND ROMAN SECTION
NEW DISCOVERIES, NEW APPROACHES IN PONTIC AND DANUBIAN
ARCHAEOLOGY (7TH CENTURY BC – 7TH CENTURY AD)

Moderatori - *Chairs*:

Marian MOCANU

Constantin NICOLAE

Secretar - *Secretary*: Manuela MĂIȚĂ-MAXIM

- 15.00 - 15.20 Rodica OANȚĂ-MARGHITU, Roxana-Nicoleta BUGOI,
Quentin LEMASSON, Thomas CALLIGARO
Analize chimice pe sticlă din al doilea mormânt de la Apahida
– aur încrustat cu sticlă și pahar moștenit
*Chemical Analyses on Glass from the Second Grave at Apahida –
Glass-Inlaid Gold and an Heirloom Beaker*
- 15.20 - 15.40 Vadim ȘERBAN
Între ritual și prestigiu: vasele de sticlă în necropolele culturii
Sântana de Mureș–Cernjachov din zona Răutului Mijlociu
*Between ritual and prestige: glass vessels in the necropolises of the
Sântana de Mureș–Cernjachov culture in the Middle Răut area*
- 15.40 - 16.00 Marian MOCANU
Motive decorative halieutice prezente pe ceramica romană din
Scythia Minor
Halieutic Figures on Roman Pottery from Scythia Minor
- 16.00 – 16.20 Constantin NICOLAE, Ana-Maria NICHIFOR
Un cuptor ceramic descoperit la Carsium
A Pottery Kiln discovered at Carsium

- 16.20 - 16.40 Laurențiu RADU, Aurel-Daniel STĂNICĂ
Joacă și jocuri în zona Dunării de Jos și a Mării Negre
Play and Games across the Lower Danube and the Black Sea
- 16.40 – 17.00 Corina RADU-IORGUȘ
Τράπεζα și τραπεζόφωροι la Callatis
Τράπεζα and τραπεζόφωροι at Callatis
- 17.00 – 17.20 **Coffee break**
- 17.20 - 17.40 Ciprian CREȚU, Radu-Octavian STĂNESCU
Noi date arheologice și antropologice privind descoperirile funerare de epocă romană timpurie de la Noviodunum – Movilele Dese
New Archaeological and Anthropological Data on the Early Roman Funerary Finds from Noviodunum – Movilele Dese
- 17.40 – 18.00 Ciprian CREȚU, George NUȚU, Marian MOCANU, Vlad CIUR
Rezultatele analizei antropologice a osemintelor descoperite în cripta romano-bizantină de la Aegyssus (Tulcea, Str. Avram Iancu 10)
Anthropological Analysis of the Skeletal Remains Discovered in the Romano-Byzantine Crypt at Aegyssus (Tulcea, 10 Avram Iancu St.)
- 18.00 – 18.20 József Gábor NAGY, Cătălin Ion NICOLAE
Sámuel Fenichel – un arheolog și fotograf transilvănean în Dobrogea
Sámuel Fenichel – un archéologue et photographe transylvanien en Dobroudja
- 18.20 - 18.40 Velislav BONEV, Kalin MADZHAROV, Elena VASILEVA
Cercetări arheologice în fortificația antică și medievală de la Capul Chirakman, Kavarna, 2016-2024
Archaeological Investigations of the Ancient and Medieval Fortress at Cape Chirakman, Kavarna Municipality, 2016–2024
- 18.40 – 19.00 Sorin Marcel COLESNIUC, Petre COLȚEANU, Ștefan GEORGESCU
Noi descoperiri arheologice în cetatea danubiană Sucidava Moesica
New Archaeological Finds in the Danubian Fortress Sucidava Moesica

Vineri – Friday

25 sept 2026

9.00 – 12.00

Sala 115 , etaj I , Campus Corp A
115 Room, 1st floor, Campus Building A

**SECȚIUNEA GRECO-ROMANĂ
ARTĂ ȘI URBANISM LA FRONTIERELE ROMANITĂȚII (III)
PROPAGANDA IMPERIALĂ**

**SECCIÓN DEL PERIODO GRIEGO-ROMANO
LA PROPAGANDA IMPERIAL. EL ARTE Y EL URBANISMO A LAS FRONTERAS
DE LA ROMANIDAD (III)**

**GRECO-ROMAN SECTION
IMPERIAL PROPAGANDA. ART AND URBANISM AT THE FRONTIERS OF
ROMANITY (III)**

Moderatori - Chairs:

Nova BARRERO MARTÍN

Constantin Aurel MOTOTOLEA

Secretar - Secretary: Ana-Cristina GEORGESCU-HAMAT

- 10.00 – 10.20 Radmila ZOTOVIĆ
Dezvoltarea părții estice a provinciei romane Dalmația, bazată pe
perspective de exploatare
*The exploitation-prospect-driven development of the eastern part of the
Roman province of Dalmatia*
- 10.20 – 10.40 Cristina-Georgeta ALEXANDRESCU, Irina SODOLEANU
Reconstituirea funcționalității pornind de la fragmente:
considerații asupra decorului din marmură, descoperirilor
epigrafice și sculpturale din Edificiul Roman cu Mozaic de la
Tomis
*Reconstructing Function from Fragments: Marble Decoration,
Epigraphic and Sculptural Evidence from the Mosaic-Floored Building
at Tomis*
- 10.40 – 11.00 Constantin Aurel MOTOTOLEA
Un trofeu pentru public. Tropaeum Traiani și retorica vizuală a
puterii romane la începutul secolului al II-lea p.Chr.
*A trophy for the public. Tropaeum Traiani and the visual rhetoric of
Roman power at the beginning of the 2nd century AD.*
- 11.00 – 11.20 **Coffee break**

- 11.20 – 11.40 Ștefan GEORGESCU, Ana-Cristina GEORGESCU-HAMAT, Cătălin NOPCEA
 Propaganda imperială și opaițele romane din colecția MINAC
Imperial propaganda and Roman lamps from the MINA Constanța collection
- 11.40 – 12.00 Nova BARRERO MARTÍN
Mundus Muliebris în provincia Lusitania: romanizare și propagandă la marginea Imperiului
Mundus Muliebris in the Province of Lusitania: Romanization and Propaganda at the Edge of the Empire
- 12.00 – 12.20 Ana-Cristina GEORGESCU-HAMAT, Ștefan GEORGESCU
 Bijuterii feminine ca o expresie a propagandei imperiale în Dacia și Moesia Inferior. Restituiri
Women's jewelry as an expression of imperial propaganda in Dacia and Moesia Inferior. Restitutions
- 12.20 – 12.40 George BOUNEGRU, Gabriel Mircea TALMAȚCHI, Ana-Cristina GEORGESCU-HAMAT
 Despre copii, bijuterii și propagandă imperială în Dacia și Moesia Inferior
About children, jewelry and imperial propaganda in Dacia and Moesia Inferior
- 12.40 – 13.00 Discuții / Discussions

Joi – *Thursday*

24 sep. 2026

15.00 – 19.30

Sala *Umberto Eco*, etaj II, Campus Corp A

Room *Umberto Eco*, 2nd floor, Campus Building A

SECȚIUNEA MEDIEVALĂ
LUMEA MEDIEVALĂ PRIN INTERMEDIUL ARTEFACTELOR:
DESCOPERIRI MICI ȘI MEDII

MEDIEVAL SECTION
THE MEDIEVAL WORLD THROUGH ARTIFACTS:
SMALL AND MEDIUM-SIZED DISCOVERIES

Moderatori – *Chairs*:

Stella DONCHEVA

Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI

Secretar – *Secretary*: Constantin ȘOVA

- 15.00 – 15.20 Bogdan CIUPERCĂ
Conexiuni culturale între Dunărea Mijlocie și Dunărea Inferioară în epoca avară. Descoperirile de la Bucov și Plopu, județul Prahova
Cultural Connections between the Middle and Lower Danube in the Avar Era. Discoveries from Valea Călugărească and Plopu, Prahova County
- 15.20 – 15.40 Andrei MĂGUREANU
La periferia dintre lumi? Spațiul dintre Carpați și Dunăre în secolele VI-VII p.Chr.
At the Periphery of the Worlds? The Space between the Carpathians and the Danube in the 6th-7th centuries AD
- 15.40 – 16.00 Pantelis CHARALAMPAKIS
Un abecedar latin la Murfatlar
A Latin Abecedarium in Murfatlar
- 16.00 – 16.20 Evgenia KOMATAROVA-BALINOVA, Iordana NIKOLOVA
Un trecut în fragmente: colecția inedită de fragmente de cretă din Complexul medieval de la Murfatlar (păstrată la Constanța și Cernavodă, România)
A Past in Pieces: the Unpublished Collection of Rock Fragments from the Medieval Complex at Murfatlar (kept in Constanța and Cernavodă, Romania)

- 16.20 – 16.40 Antoaneta GRANBERG, Pantelis CHARALAMPAKIS
Graffiti textuale pe fragmente de piatră dislocate din Complexul rupestru de la Murfatlar: scrieri, limbi și probleme de context
Textual Graffiti on Displaced Stone Fragments from the Rock-Cut Complex at Murfatlar: Scripts, Languages, and Problems of Context
- 16.40 – 17.00 Oana GÂZA, Mirela MIHON, Andreea DIMA, Maria ILIE, Gabriela SAVA, Oana CALANCEA, Corina SIMION, Cristian MĂNĂILESCU
Prelucrarea probelor pentru datarea cu radiocarbon în cadrul Laboratorului RoAMS (IFIN-HH)
Processing of Samples for Radiocarbon Dating at RoAMS Laboratory (IFIN-HH)
- 17.00 – 17.20 **Coffee break**
- Moderatori – *Chairs*:
Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI
Constantin ȘOVA
- Secretar – *Secretary*: Vitalie BODOLICĂ
- 17.20 – 17.40 Mirela MIHON, Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI, Corina SIMION, Cristian MĂNĂILESCU, Constantin ȘOVA, Oana GÂZA, Maria ILIE, Alexandru PETRE
Datarea radiocarbon a două probe de mortar de la valul de piatră. Studiu preliminar
Radiocarbon Dating of Two Mortar Samples from Stone Rampart. Preliminary Study
- 17.40 – 18.00 Stella DONCHEVA, Ivajlo BUNZELOV
Centrul de producție de la Zlatar, regiunea Preslav: gama și diversitatea producției sale
The Production Centre at Zlatar, Preslav Region: The Range and Diversity of Its Output
- 18.00 – 18.20 Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI
Ornamente de centură medievale timpurii descoperite în Dobrogea. Două studii de caz: monturi în formă de inimă, cu suprafața nedecorată și un mugur la bază, și monturi în formă de semilună, cu doi muguri laterali
Early Medieval Belt Ornaments Discovered in Dobruja. Two Case Studies: Heart-Shaped Mounts with Undecorated Surface and a Bud at the Base, and Crescent-Shaped Mounts with Two Lateral Buds

- 18.20 – 18.40 Andrey ALADZHOV
O cataramă de curea cu o imagine a „Ascensiunii lui Alexandru” din Pliska
A Belt Buckle with an Image of “The Ascension of Alexander” from Pliska
- 18.40 – 19.00 Petar PARVANOV
Răspunsuri în așteptare: viața în Pliska medievală în lumina unui pandantiv recent descoperit
Pending Answers: Life in Medieval Pliska in the Light of a Newly Discovered Pendant
- 19.00 – 19.30 Discuții / *Discussions*

Vineri – Friday

25 sept. 2026

09.00 – 13.30

Sala *Umberto Eco*, etaj II, Campus Corp A

Room *Umberto Eco*, 2nd floor, Campus Building A

SECȚIUNEA MEDIEVALĂ
LUMEA MEDIEVALĂ PRIN INTERMEDIUL ARTEFACTELOR:
DESCOPERIRI MICI ȘI MEDII

MEDIEVAL SECTION
THE MEDIEVAL WORLD THROUGH ARTIFACTS:
SMALL AND MEDIUM-SIZED DISCOVERIES

Moderatori – *Chairs*:

Zeno-Karl PINTER

Andrei MĂGUREANU

Secretar – *Secretary*: Constantin ȘOVA

- 09.00 – 09.20 Constantin ȘOVA
Date privind tipurile de arme medievale timpurii găsite în
siturile din Dobrogea
*Data Regarding the Types of Early Medieval Weapons found in Sites
in Dobruja*
- 09.20 – 09.40 Cătălin DÎSCĂ, Bogdan CIUPERCĂ, Emil GRIGORESCU
O lampă de bronz din perioada bizantină recent descoperită în
nord-estul Munteniei
*A Bronze Lamp from the Byzantine Period Recently Discovered in
North-Eastern Muntenia*
- 09.40 – 10.00 Zeno-Karl PINTER, Claudia URDUZIA
Incinta medievală a cetății Capidava (Topalu, jud. Constanța)
*The Medieval Enclosure of the Capidava Fortress (Topalu, Constanța
County)*
- 10.00 – 10.20 Martina MATEI, Zeno-Karl PINTER, Claudia URDUZIA,
Vitalie BODOLICĂ, Cătălin DOBRINESCU, Beatrice
KELEMEN
Creșterea animalelor în proximitatea unei cetăți din secolul al
X-lea din sud-estul României: dovezi izotopice (C și N)
*Animal Husbandry at a Tenth-Century Fortress in Southeastern
Romania: Evidence from Stable Carbon and Nitrogen Isotopes*

- 10.20 – 10.40 Mariya MANOLOVA-VOYKOVA
Un atelier de prelucrare a osului și cornului din secolul al XII-lea, din orașul medieval Petrin, regiunea Varna
A 12th-Century Bone and Antler Workshop from the Medieval Town of Petrin, Varna Region
- 10.40 – 11.00 **Coffee break**
- Moderatori – *Chairs*:
Mariya MANOLOVA-VOYKOVA
Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI
- Secretar – *Secretary*: Vitalie BODOLICĂ
- 11.00 – 11.20 Iryna TESLENKO
Ansambluri ceramice din regiunea nord-pontică la cumpăna secolelor XIV-XV: probleme privind cronologia detaliată a artefactelor ceramice
Pottery Assemblages in the Northern Black Sea Region at the Boundary of the 14th and 15th Centuries: Issues in the Detailed Chronology of Ceramic Artifacts
- 11.20 – 11.40 Aurel-Daniel STĂNICĂ, Niculina DINU, Tudor MANDACHE
Între Imperiul Bizantin, Hoarda de Aur și Imperiul Otoman. Materialul ceramic de la Cetatea Enisala (Yeni-Sale)
Between the Byzantine Empire, the Golden Horde, and the Ottoman Empire: The Ceramic Assemblage from Enisala Fortress (Yeni-Sale)
- 11.40 – 12.00 George-Dan HÂNCEANU
Cruci, engolpioane și pandantive medievale din siturile Romanului și din împrejurimi
Medieval Crosses, Enkolpions, and Pendants from the Archaeological Sites of Roman and Its Surroundings
- 12.00 – 12.20 Ștefan DEJAN, Monica DEJAN, Beatrice MANOLE, Daniel AMARIEI
Obiecte descoperite în context arheologic la Cetatea Sucevei
Objects Discovered in an Archaeological Context at Suceava Fortress
- 12.20 – 12.40 Niculina DINU
Cultura materială a tutunului în Imperiul Otoman
The Material Culture of Tobacco in the Ottoman Empire

- 12.40 – 13.00 Gabriel VASILE, George TROHANI
Identitatea și profilul biologic al indivizilor îngropați în cavoul
nr. 6 din biserica fostei Mănăstiri Cătălui (Căscioarele, jud.
Călărași)
*The Identity and Biological Profile of the Individuals Buried in Tomb
No. 6 in the Church of the Former Cătălui Monastery (Căscioarele,
Călărași County)*
- 13.00 – 13.30 Discuții / Discussions

Joi – Thursday

24 sept 2026

15.00 – 19.30

Sala 206, etaj 2 , Campus Corp A

206 Room, 2nd floor, Campus Building A

SECȚIUNEA NUMISMATICĂ
ROLUL MONEDELOR ȘI CONTEXTELE CORESPUNZĂTOARE. DE LA PACE
LA CONFLICT ORI ÎNTRE VIAȚĂ ȘI MOARTE ÎN
LUMILE ANTICĂ ȘI MEDIEVALĂ

SECTION. NUMISMATICS
THE ROLE OF COINS AND THEIR CORRESPONDING CONTEXTS. FROM
PEACE TO CONFLICT OR BETWEEN LIFE AND DEATH IN
THE ANCIENT AND MEDIEVAL WORLDS

Moderatori - Chairs:

Adrian POPESCU

Gabriel Mircea TALMAȚCHI

Secretar - Secretary: Cristian CEALERA

- 15.00 - 15.20 Emanuel PETAC
Despre lumea interbelică a comerțului de antichități:
Frantischeck Zapletal, Cabinetul Numismatic al Academiei
Române și Constantin Orghidan
*On the Interwar World of the Antiques Trade: Frantischeck Zapletal,
the Numismatic Cabinet of the Romanian Academy and Constantin
Orghidan*
- 15.20 - 15.40 Gabriel Mircea TALMAȚCHI, Irina SODOLEANU,
Mircea ANGELESCU
Descoperiri monetare provenind din cercetările arheologice din
sectoarele RTS (Roman Timpuriu Sud) și CN (Centru Nord) de
la Histria
*Monetary Discoveries from Archaeological Research in the RTS
(Early Roman South) and CN (North Center) Sectors of Histria*
- 15.40 - 16.00 Gabriel Mircea TALMAȚCHI, Lucian MUNTEANU
Aspecte privind practica depunerii grupurilor de monede în
mormintele specifice necropolei elenistice de la Callatis în
contextul unor descoperiri inedite (secolele IV-I a.Chr.)
*Aspects Regarding the Practice of Depositing Groups of Coins in
Tombs Specific to the Hellenistic Necropolis of Callatis in the Context
of Some Unpublished Discoveries (4th-1st centuries BC)*

- 16.00 - 16.20 Aurel VÎLCU
Monede din secolele IV-I a.Chr. descoperite la Recea, jud. Argeş
Coins from the 4th-1st Centuries BC Discovered in Recea, Argeş County
- 16.20 - 16.40 Mihai DIMA, Bogdan CIUPERCĂ
Un tezaur de tetradrahme de tip Filip al II-lea descoperit la Tătărăi, com. Poienarii Burchii, jud. Prahova
A Hoard of Tetradrachms of the Philip II Type Discovered in Tătărăi, Poienarii Burchii Commune, Prahova County
- 16.40 - 17.00 Raoul Marius ȘEPTILICI
Un tezaur monetar de tetradrahme tip Aninoasa-Dobrești, descoperit în 2025 la Românești, com. Tomești, jud. Timiș
A Monetary Hoard of Tetradrachms of the Aninoasa-Dobrești Type, Discovered in 2025 in Românești, Tomești Commune, Timiș County
- 17.00 - 17.20 **Coffee break**
- 17.20 - 17.40 Theodor ISVORANU, Sebastian MATEI
Un tezaur de monede din argint din prima jumătate a secolului III a.Chr. descoperit în județul Buzău
A Hoard of Silver Coins from the First Half of the 3rd Century BC Discovered in Buzău County
- 17.40 - 18.00 Corina TOMA
Analiza contextuală a baterii scyphatelor dacice și re-evaluarea paradigmei emisiuni monetare unional tribale din perioada premergătoare regatului lui Burebista
Contextual Analysis of Dacian Scyphate Batteries and Re-Evaluation of the Tribal Union Coinage Paradigm from the Period Preceding Burebista's Kingdom
- 18.00 - 18.20 Andrei BALTAG
Noi descoperiri monetare din vechiul fond al Institutul de Arheologie din Iași
New Monetary Discoveries from the Old Collection of the Institute of Archaeology in Iași
- 18.20 - 18.40 Adrian POPESCU
Bani la margine de imperiu: copiile turnate
Money on the Edge of Empire: the Cast Copies

- 18.40 - 19.00 Ana-Maria BALȚĂ
Despre monedele cu revers tip poartă a orașului emise în
Moesia Inferior între 238 și 244 p. Chr.
*About Coins Featuring City-Gate Reverse Types Issued in Moesia
Inferior between AD 238 and 244*
- 19.00 - 19.30 Discuții/*Discussions*

Vineri - Friday

25 sept 2026

9.00 – 13.00

Sala 206, etaj II, Campus Corp A

206 Room, 2nd floor, Campus Building A

SECȚIUNEA NUMISMATICĂ
ROLUL MONEDELOR ȘI CONTEXTELE CORESPUNZĂTOARE.
DE LA PACE LA CONFLICT ORI ÎNTRE VIAȚĂ ȘI MOARTE
ÎN LUMILE ANTICĂ ȘI MEDIEVALĂ

SECTION NUMISMATICS
THE ROLE OF COINS AND THEIR CORRESPONDING CONTEXTS.
FROM PEACE TO CONFLICT OR BETWEEN LIFE AND DEATH
IN THE ANCIENT AND MEDIEVAL WORLDS

Moderatori - Chairs:

Emanuel PETAC

Gabriel Mircea TALMAȚCHI

Secretar - Secretary: Cristian CEALERA

- 09.00 - 09.20 Dan VASILESCU, Oana GRIGORUȚĂ, Ingrid PETCU-LEVEL,
Gabriel Mircea TALMAȚCHI
Tezaurul de la Ciobănița (com. Mereni, jud. Constanța)-
descoperire, metodologie și perspective de cercetare
*The Hoard from Ciobănița (Mereni Commune, Constanța County)-
Discovery, Methodology and Research Perspectives*
- 09.20 - 09.40 Bogdan Corneliu Nicolae BELDIANU
Creștinismul în numismatica romană - De la revelația
constantiniană până la urmașii celui de al treisprezecelea
Apostol
*Christianity in Roman Numismatics - From the Constantinian
Revelation to the Successors of the Thirteenth Apostle*
- 09.40 - 10.00 Mihaela IACOB
Scythia în vremea împăratului Valens: politică, religie și
monedă
*Scythia in the Time of Emperor Valens: Politics, Religion and
Currency*

- 10.00 - 10.20 Gabriel Gheorghe CUSTUREA, Gabriel Mircea TALMAȚCHI,
Irina SODOLEANU
Despre două depozite monetare descoperite în sectorul
Metaxa-Constanța de la Histria
*About Two Monetary Deposits Discovered in the Metaxa-Constanța
Sector of Histria*
- 10.20 - 10.40 **Coffee break**
- 10.40 - 11.00 Gheorghe MĂNUCU-ADAMEȘTEANU
Monede bizantine descoperite la Dinogetia - Garvăn (post 971-
1122)
Byzantine Coins Discovered at Dinogetia - Garvăn (after 971-1122)
- 11.00 - 11.20 Radu Gabriel DUMITRESCU, Dan BĂLTEANU
Tezaurul de folles anonimi din clasa A 2 descoperit la Basarabi,
jud. Dolj
*The Hoard of Anonymous Folles from Class A 2 Discovered in
Basarabi, Dolj County*
- 11.20 - 11.40 Andrei GHÎȚU, Andrei BALTAG
Considerații asupra unui lot cu denari ungurești și imperiali
descoperit la est de Carpați
*Reflections on a Hoard of Hungarian and Imperial Denarii Recovered
East of the Carpathians*
- 11.40 - 12.00 Gabriel Gheorghe CUSTUREA
O farmacie venețiană, Aquila Nera, și produsele sale prezente
în Dobrogea (secolele XVII-XVIII)
*A Venetian Pharmacy, Aquila Nera, and its Products Present in
Dobrogea (17th-18th centuries)*
- 12.00 - 12.20 Gabriel Gheorghe CUSTUREA
Un jeton de pâine/brotmarken emis în Hamburg din colecția
muzeului constănțean
*A Bread Token/Brotmarken Issued in Hamburg from the Collection of
the Constanța Museum*
- 12.20-13.00 Discuții/Discussions

Joi – Thursday

24 sept. 2026

15.00 – 19.30

Sala Google, etaj 1, Campus Corp A

Google Room, 1st floor, Campus Building A

**SECȚIUNEA MODERNĂ - CONTEMPORANĂ
DEMOCRAȚIE ȘI TOTALITARISM**

**MODERN AND CONTEMPORARY SECTION
DEMOCRACY AND TOTALITARIANISM**

Moderatori - Chairs:

Matei GHEBOIANU

Emanuel PLOPEANU

Secretar - Secretary: Mihai CEARPAIC

- 15.00 – 15.20 Andrei Florin SORA
Prefecții în mecanismul electoral al României Mari, 1919-1928:
atribuții, practici și influență politică
*Prefects in the electoral mechanism of Greater Romania, 1919-1928:
responsibilities, practices and political influence*
- 15.20 – 15.40 Florin MÜLLER
„Problema națională”, națiunea și naționalismul în ideologia
Partidului Comunist Român în perioada interbelică
*The “National Question”, nation and nationalism in the ideology of the
Romanian Communist Party during the interwar period*
- 15.40 - 16.00 Matei GHEBOIANU
Importanța dosarului în admiterea în învățământul superior din
România (1948-1962)
*The importance of the personal file in admission to higher education in
Romania (1948-1962)*
- 16.00 - 16.20 Ștefan-Marius DEACONU
Învățământ superior, mobilitate socială și fabricarea „elitelor
periferice” la Marea Neagră în România socialistă
*Higher education, social mobility and the formation of “peripheral elites”
on the Black Sea coast in Socialist Romania*

- 16.20 - 16.40 Daniela POPESCU
Vitrina socialismului: industria mobilei ca instrument de branding ideologic în România comunistă a anilor '70
The display case of Socialism: the furniture industry as an instrument of ideological branding in Communist Romania during the 1970s
- 16.40– 17.00 Discuții / *Discussions*
- 17.00 – 17.20 **Coffee-break**
- 17.20 – 17.40 Silviu B. MOLDOVAN
Marcel Pohne în tripleta gazetarilor de origine evreiască
Marcel Pohne in the trio of journalists of Jewish origin
- 17.40 - 18.00 Vladimir BĂJENARU
Ecouri ale manifestației studenților bucureșteni din noaptea de Crăciun a anului 1968, reflectate în documente de arhivă și în presa vremii
Echoes of the Bucharest students' demonstration on Christmas night 1968, reflected in archival documents and the contemporary press
- 18.00 – 18.20 Daniela Nicoleta IONESCU
Condițiile neprielnice de dezvoltare psihologică în România comunistă și salvarea autenticității prin creație. Studiu de caz: Nichita Stănescu
Adverse conditions for psychological development in Communist Romania and the preservation of authenticity through creativity. Case Study: Nichita Stănescu
- 18.20 - 18.40 Corneliu CIUCANU
Intelectuali români din exil sub presiunea Securității. „Măsuri active” de izolare, compromitere și... recrutare
Romanian intellectuals in exile under pressure from the Securitate. “Active measures” of isolation, discrediting, and... recruitment
- 18.40 - 19.30 Discuții / *Discussions*

Vineri – Friday

25 sept. 2026

09.00 – 13.00

Sala Google, etaj I, Campus Corp A
Google Room, 1st floor, Campus Building A

**SECȚIUNEA MODERNĂ - CONTEMPORANĂ
DEMOCRAȚIE ȘI TOTALITARISM**

**MODERN AND CONTEMPORARY SECTION
DEMOCRACY AND TOTALITARIANISM
SECȚIUNEA MODERNĂ - CONTEMPORANĂ**

Moderatori - Chairs:

Silviu B. MOLDOVAN

Bogdan Alexandru SCHIPOR

Secretar - Secretary: Mihai CEARPAIC

- 09.00 – 09.20 Bogdan Alexandru SCHIPOR
De la democrație la totalitarism și de la un capăt la celălalt al lumii. Destinul unui diplomat mai puțin cunoscut: Constantin Vălimărescu
From democracy to totalitarianism and from one end of the world to the other. The destiny of a lesser-known diplomat: Constantin Vălimărescu
- 09.20 - 09.40 Andreea DAHLQUIST
Relațiile româno-suedeze în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Pot democrațiile coopera cu statele totalitare?
Swedish–Romanian relations during World War II: can democracies cooperate with dictatorial states?
- 09.40 - 10.00 Kristine BEKERE
Din diaspora împotriva totalitarismului: ACEN sub conducerea lui Brutus Coste și Vilis Māsēns (1954-1958)
Against totalitarianism from diaspora: ACEN under the leadership of Brutus Coste and Vilis Māsēns (1954-1958)
- 10.00 - 10.20 Lucian VASILE
„Sunteți soldați ca să muriți și sunteți trimiși acolo unde se moare!” Români în Legiunea Străină de la 1840 până în zorii comunismului
„You are soldiers who are meant to die, and you are sent to places where people die!” Romanians in the Foreign Legion from 1840 to the Dawn of Communism

- 10.20 – 10.50 Discuții / *Discussions*
- 10.50 – 11.10 **Coffee-break**
- 11.10 - 11.30 Iuliu-Cezar CRĂCANĂ
 Democrație și totalitarism în elaborarea legislației regimului comunist
Democracy and totalitarianism in the development of communist regime legislation
- 11.30 - 11.50 Adrian Nicolae PETCU
 Proiectul Legii cultelor din anul 1946, între evoluția legislativă și imixtiunea politică
The 1946 draft law on religious denominations between legislative development and political interference
- 11.50 - 12.10 Claudia-Florentina DOBRE
 „Casa noastră este un țărș”: istoria și memoria deportării în Bărăgan (18 iunie 1951)
“Our home is a stake”: the history and memory of the Bărăgan deportation (18 June 1951)
- 12.10 - 12.30 Nicoleta ȘERBAN
 Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului în România, cu sediul la Paris în apărarea disidenților și opozanților (1977-1989)
The League for the Defence of Human Rights in Romania, based in Paris, in support of dissidents and opponents (1977-1989)
- 12.30 – 13.00 Discuții / *Discussions*

PONTICA`59

Vineri – *Friday*

25 sept. 2026

15.00 – 17.30

Sala *Google*, etaj I, Campus Corp A

Google Room, 1st floor, Campus Building A

SECȚIUNEA

DEMOCRAȚIE ȘI TOTALITARISM

MODERN AND CONTEMPORARY SECTION

DEMOCRACY AND TOTALITARIANISM

Moderatori - Chairs:

Radu TUDORANCEA

Adrian-Alexandru HERȚA

Secretar - Secretary: Mihai CEARPAIC

- 15.00 – 15.20 Liliana ROTARU
Modernizare pentru îndoctrinare: școală și educația în RASS
Moldovenească (1924–1940)
*Modernisation for indoctrination: schooling and education in the
Moldavian ASSR (1924-1940)*
- 15.20 – 15.40 Diana Mariana RUSU
Membrii ierarhiei superioare a Străzii Țării după 1940: Studii de caz
biografice
*Members of the senior leadership of the "Straja Țării" after 1940:
Biographical Case Studies*
- 15.40 - 16.00 Radu TUDORANCEA
Tovarășii de peste mări și țări. RPR și Republica Populară
Democrată Coreeană în anii războiului din Coreea (1950-1953)
*Comrades across seas and lands. The People's Republic of Romania and
the Democratic People's Republic of Korea during the Korean War (1950-
1953)*
- 16.00 - 16.20 Marius-George COJOCARU
Politica economică a lui Nicolae Ceaușescu în documente NATO
Nicolae Ceaușescu's economic policy in NATO Documents

- 16.20 - 16.40 Lavinia-Georgiana MARCU
Reinterpretarea trecutului interbelic: memorie și simbolism neo-
legionar în hip-hopul underground românesc
*Reinterpreting the interwar past: neo-legionary memory and symbolism
in Romanian underground hip-hop*
- 16.40 - 17.00 Mykola MYKHAILUTSA
Comemorarea militarilor Armatei Române căzuți în județul Golta,
Transnistria (1942–1943)
*The Memorialization of Fallen Romanian Army Combatants in Golta
County, Transnistria (1942–1943)*
- 17.00 – 17.20 **Coffee-break**
- 17.20 – 17.30 Discuții / *Discussions*

Joi – Thursday

24 sept 2026

15.00 – 19.30

Sala 134, Lectoratul de limbă turcă , etaj I, Campus Corp A
134 Room, Turkish Language Lecture, 1st floor, Campus Building A

**SECȚIUNEA MODERNĂ - CONTEMPORANĂ
DOBROGEA – ISTORIE ȘI CIVILIZAȚIE
(SECOLELE XIX – XX)**

**MODERN AND CONTEMPORARY SECTION
DOBROGEA – HISTORY AND CIVILIZATION
(19TH – 20TH CENTURIES)**

Moderatori - Chairs:

Costel COROBAN

Doina ANGHEL

Secretar - Secretary: Oana GRIGORUȚĂ

- 15.0 – 15.20 Alexandru-Marian VASILE
Tulcea în perioada 1853-1878: Modernizare și cosmopolitism
Tulcea, 1853–1878: modernization and cosmopolitanism
- 15.20 - 15.40 Iulia-Cristina BULACU
Informații din presa națională despre integrarea Dobrogei și
importanța orașului Constanța (1878-1881)
*Reports from the national press on the integration of Dobruja and the
importance of the city of Constanța (1878–1881)*
- 15.40 – 16.00 Maria Magdalena TULUȘ
Familii de comercianți și diplomați la Dunărea de Jos (a doua
jumătate a secolului al XIX- începutul secolului al XX-lea)
*Families of merchants and diplomats on the Lower Danube (second half
of the 19th century—early 20th century)*
- 16.00 – 16.20 Dumitru-Valentin PĂTRAȘCU, Daniela-Liliana PĂTRAȘCU
Emigrarea din Dobrogea în Statele Unite ale Americii și Canada
(1878-1914)
Emigration from Dobruja to the United States and Canada (1878–1914)
- 16.20– 16.40 Ionel DOCTORU
Constantin Diamandi și vizita țarului Nicolae al II-lea la
Constanța (1914). Dimensiuni diplomatice ale apropierei româno-
ruse
*Constantin Diamandi and Tsar Nicholas II's Visit to Constanța (1914).
Diplomatic dimensions of the Romanian-Russian Rapprochement*

- 16.40 – 17.00 **Coffee break**
- 17.00– 17.20 Doina ANGHEL
De la experiența frontului la discursul memorial. Mărturiile militarilor Regimentului 23 Infanterie din campania dobrogeană (1916)
From the experience on the front to memorial narratives: Testimonies of soldiers from the 23rd Infantry Regiment in the Dobrudja campaign (1916)
- 17.20 – 17.40 Iulian Stelian BOȚOGHINĂ, David-Ioan BOȚOGHINĂ
Dobrogea în anii ocupației Puterilor Centrale. Documente inedite
The Dobruja region during the Central Powers' occupation: Unpublished documents
- 17.40 - 18.00 Daniel CITIRIGĂ
Abuzurile și crimele împotriva civililor – temă în bătălia diplomatică pentru Dobrogea la Conferința de Pace de la Paris (1919)
Abuses and crimes against civilians—A topic in the diplomatic struggle over Dobruja at the Paris Peace Conference (1919)
- 18.00 – 18.20 Costel COROBAN
Cimitirul militar din Bazargic (Dobrich), spațiul al comemorării incluzive în perioada interbelică
The Dobrich Military Cemetery: An Inclusive Space of Wartime Remembrance in the Interwar Period
- 18-20 – 18.40 Arthur Viorel TULUȘ
Impactul existenței Comisiei Europene a Dunării în dezvoltarea porturilor de la Dunărea maritimă versus Constanța
The impact of the European Danube Commission on the development of ports on the maritime Danube versus Constanța
- 18.40 – 19.00 Oana GRIGORUȚĂ
Comercianții constănțeni și diplomația românească în litigiile privind prizele maritime din timpul Primului Război Mondial
Constanța merchants and Romanian diplomacy in disputes over maritime captures during World War I
- 19.00- 19.30 Discuții / Discussions

Vineri – Friday

25 sept 2026

09.00 – 13.30

Sala 134, *Lectoratul de limbă turcă*, etaj I, Campus Corp A
134 Room, *Turkish Language Lecture*, 1st floor, Campus Building A

**SECȚIUNEA MODERNĂ - CONTEMPORANĂ
DOBROGEA – ISTORIE ȘI CIVILIZAȚIE
(SECOLELE XIX – XX)**

**MODERN AND CONTEMPORARY SECTION
DOBROGEA – HISTORY AND CIVILIZATION
(19TH – 20TH CENTURIES)**

Moderatori - Chairs:

Lavinia DUMITRAȘCU

Andreea-Maria CROITORU

Secretar - Secretary: Andreea ANDREI

- 9.00 - 9.20 Nicoleta ÎNSURĂȚELU, Ana Maria GRĂMESCU,
Cristian RÂNJA, Costel COROBAN
170 de ani de la întemeierea orașului modern Medgidia
170 years since the founding of the modern city of Medgidia
- 9.20 – 9.40 Adél FURU
De la spațiul observat la spațiul cartografiat: reprezentări
științifice ale Dobrogei în lucrările lui György Almásy și István
Györffy
*From observed space to mapped space: Scientific representations of
Dobruja in the works of György Almásy and István Györffy*
- 9.40 – 10.00 Costin SCURTU
Repere despre savantul Gh. Munteanu-Morgoci și
paleogeografia Dobrogei
*Highlights about the Gh. Munteanu-Morgoci scholar and the
paleogeography of Dobruja*
- 10.00 – 10.20 Cristina-Iulia GÎLĂ
Zorii educației moderne: Școala Normală în presa vremii
*The dawn of modern education: The Normal School in the press of the
time*

- 10.20 – 10.40 Lavinia DUMITRAȘCU
Profesori de marcă ai Liceului „Mircea cel Bătrân” Constanța,
în prima jumătate a secolului XX
*Notable teachers at the “Mircea cel Bătrân” High School in
Constanța, in the first half of the 20th century*
- 10.40 - 11.00 Andreea ANDREI
Școlile particulare din județul Constanța la începutul secolului
al XX-lea: diversitate etnică, educație și reglementare
*Private schools in Constanța county at the beginning of the 20th
century: Ethnic diversity, education and regulatory framework*
- 11.00 – 11.20 **Coffee break**
- 11.20 – 11.40 Elena ZÎRNĂ
Reporter pe Bricul „Mircea” în 1926: sublocotenentul Ioan
Mircescu
*Reporter on the training ship “Mircea” in 1926: Second Lieutenant
Ioan Mircescu*
- 11.40 – 12.00 Gabriel-Felician CROITORU
Școala de Tir și Bombardament Aerian din Mamaia - un album
inedit
The Aerial Gunnery and Bombing School – a unique album
- 12.00– 12.20 Andreea-Maria CROITORU
Cercul Militar Constanța – micromonografie
The Constanța Military Club – A brief history
- 12.20 – 12.40 Cristina BOȚOGHINĂ, Ovidiu PIETREANU
Robert Fournaraky un pasionat al sporturilor nautice
Robert Fournaraky, a water sports enthusiast
- 12.40 – 13.30 Discuții / *Discussions*

Vineri – Friday

25 sept 2026

15.00 – 19.00

Sala 134, *Lectoratul de limbă turcă*, etaj I, Campus Corp A
134 Room, *Turkish Language Lecture*, 1st floor, Campus Building A

**SECȚIUNEA MODERNĂ - CONTEMPORANĂ
DOBROGEA – ISTORIE ȘI CIVILIZAȚIE
(SECOLELE XIX – XX)**

**MODERN AND CONTEMPORARY SECTION
DOBROGEA – HISTORY AND CIVILIZATION
(19TH – 20TH CENTURIES)**

Moderatori - Chairs:

Delia Roxana CORNEA

Claudiu TURCITU

Secretar - Secretary: Daniela STRATIDES

- 15.00 – 15.20 Florin ANGHEL
Consulatul Republicii Polone la Constanța în perioada septembrie 1939-octombrie 1940. Refugiați, ajutoare umanitare și plecări clandestine
The Consulate of the Republic of Poland in Constanța from september 1939 to october 1940: Refugees, humanitarian aid, smuggling and clandestine departures
- 15.20 - 15.40 Ana-Olivia ROTARU
Femeile uitate ale Canalului Dunăre-Marea Neagră
The forgotten women of the Danube-Black Sea Canal
- 15.40 – 16.00 Delia Roxana CORNEA
File din istoria muzeografiei dobrogene – preocupările doctorului Horia Slobozeanu pentru strângerea și prezervarea patrimoniului arheologic dobrogean
Glimpses into the history of museum studies in Dobruja – dr. Horia Slobozeanu's efforts to collect and preserve Dobruja's archaeological heritage
- 16.00 – 16.20 Mioara IONIȚĂ, Ștefan IONIȚĂ
Un furnizor al Casei Regale prezent la Dunăre și Marea Neagră în timpul lui Carol I – Grigore Capșa
A supplier to the royal house active on the Danube and the Black Sea during the reign of Carol I – Grigore Capșa

- 16.20 – 16.40 Corina-Mihaela APOSTOLEANU
Portrete și imagini din Constanța interbelică. Jurnal inedit al scriitorului Pavel Chihaia
Portraits and Images from Interwar Constanța: A previously unpublished diary by writer Pavel Chihaia
- 16.40 – 17.00 **Coffee break**
- 17.00 – 17.20 Adriana CUPCEA, Metin OMER
Dezvăluirea unor identități invizibile din România. *Millet*, spoitorii turci și *davulcu*
Unveiling invisible identities in Romania: Millet, Turkish Tinsmiths and Davulcu
- 17.20 – 17.40 Ibram NUREDIN
Negip Hagi Fazâl (1906-1948), imensă personalitate a istoriei și culturii tătare dobrogene din România
Negip Hagi Fazâl (1906–1948), a towering figure in the history and culture of the Dobrujan Tatars in Romania
- 17.40 – 18.00 Claudiu TURCITU
Realități toponimice din spațiul dobrogean reflectate în cuprinsul colecției *Tapiuri* din Arhivele Naționale
Toponymic realities of the Dobruja region as reflected in the “Tapiuri” collection of the National Archives
- 18.00 – 18.20 Paul DOMINTE
Delicvența nonviolentă în Constanța începutului de secol al XX-lea
Nonviolent crime in Constanța at the beginning of the 20th century
- 18.20-18.40 Cristian CEALERA
Infraționalitatea în Dobrogea, în epoca modernă (sec. XIX-XX) – elemente inedite
Crime in Dobruja in the Modern Era (19th–20th Centuries) – Previously unpublished information
- 18.40 – 19.00 Discuții / *Discussions*

REZUMATE

SECȚIUNEA PREISTORIE PREHISTORY SECTION

PODOABE ÎN PREISTORIE: TEHNOLOGIE, FUNCȚIONALITATE, SIMBOLISM *PERSONAL ORNAMENTS IN PREHISTORY: TECHNOLOGY, FUNCTIONALITY, SYMBOLISM*

**Dinții de Rutilus ca podoabe funerare mezolitice: cazul mormântului M.39
de la Schela Cladovei (Porțile de Fier ale Dunării)**
*Rutilus Teeth as Mesolithic Funerary Adornments: The Case of Burial M.39
from Schela Cladovei, the Iron Gates of the Danube*

Adina BORONEANȚ, Monica MĂRGĂRIT

Utilizarea dinților de pește ca podoabe funerare reprezintă una dintre cele mai distinctive expresii ale materialității mezolitice în comunitățile din zona Porților de Fier ale Dunării. În siturile Schela Cladovei, Vlasac și Lepenski Vir, dinții de ciprinide – în special Rutilus – apar în asocieri cu depuneri mortuare, sugerând o practică simbolică bine consolidată, strâns legată de economia de pescuit și de cosmologiile fluviatile ale grupurilor de vânători-pescari. Acești dinți, folosiți ca atare sau modificați minimal pentru a fi integrați în ornamentație, reflectă o relație complexă între resursele acvatice, identitatea individuală și ritualurile funerare. Un exemplu relevant îl constituie mormântul M.39 de la Schela Cladovei, care conține un inventar funerar format din 108 dinți faringieni de *Rutilus frisii*.

Analiza microscopică a arătat că aceștia au fost cusuți individual pe îmbrăcăminte, sub forma unei broderii, indicând o piesă vestimentară ornamentată purtată în timpul vieții. Materia primă este locală, comunitatea având acces direct la resursa necesară: în așezare au fost descoperiți numeroși dinți de *Rutilus*, deja separați de maxilar și fără urme de uzură, sugerând existența unui mic stoc pregătit pentru înlocuirea elementelor pierdute sau rupte. Intervenția tehnologică este minimă, limitată la obținerea suportului, ceea ce indică o practică accesibilă și integrată în activitățile cotidiene.

În contrast, piesele din inventarul funerar al mormântului M.39 prezintă uzură vizibilă, ceea ce demonstrează că nu au fost create special pentru depunerea funerară. Individul a fost înhumat cu podoabele pe care le purta în timpul vieții, sugerând o continuitate între identitatea socială exprimată în viață și reprezentarea sa în moarte. Această observație contribuie la interpretarea ornamentației dinților de pește ca marcator de statut, apartenență sau rol în comunitate, mai degrabă decât ca ofrandă funerară dedicată exclusiv ritualului.

Analiza integrată a contextelor funerare mezolitice de la Porțile de Fier evidențiază astfel o tradiție complexă de utilizare a resurselor acvatice în construirea identității vizuale și simbolice. Studiul mormântului M.39 oferă o perspectivă esențială asupra modului în care materialitatea locală, tehnologia minimă și practicile sociale converg în expresii funerare cu valoare culturală profundă.

The use of fish teeth as funerary ornaments represents one of the most distinctive expressions of Mesolithic material culture among the communities of the Iron Gates region of the Danube. In sites

such as Schela Cladovei, Vlasac, and Lepenski Vir, cyprinid teeth—particularly those of *Rutilus*—appear frequently in mortuary contexts, indicating a well-established symbolic practice closely linked to fishing-based subsistence and the riverine cosmologies of hunter-fisher groups. These teeth, used either in their natural form or minimally modified for ornamentation, reflect a complex relationship between aquatic resources, individual identity, and funerary ritual. A relevant example is Burial M39 from Schela Cladovei, which contains a funerary inventory of 108 pharyngeal teeth of *Rutilus frisii*.

Microscopic analysis shows that each tooth had been individually sewn onto a garment, forming a decorative embroidery and indicating a piece of clothing worn during life. The raw material is local, as the community had direct access to the resource: numerous *Rutilus* teeth, already separated from the jaw and showing no wear, were discovered in the settlement, suggesting the existence of a small prepared stock for replacing lost or broken elements. Technological intervention is minimal, limited to preparing the support, which points to an accessible and routinely practiced craft.

In contrast, the teeth found in the funerary inventory of Burial M39 exhibit clear wear traces, demonstrating that they were not produced specifically for the burial. The individual was interred with ornaments worn during life, indicating continuity between social identity expressed in life and its representation in death. This observation supports the interpretation of fish-tooth ornamentation as a marker of status, affiliation, or social role, rather than a funerary offering created exclusively for ritual purposes.

The integrated analysis of Mesolithic funerary contexts from the Iron Gates thus highlights a complex tradition of using aquatic resources to construct visual and symbolic identity. The study of Burial M39 provides essential insight into how local materiality, minimal technology, and social practices converge in funerary expressions of profound cultural significance.

Podoabele în culturile Prehamangia și Hamangia (c. 5700–4600 cal BC):

materii prime, tehnologie și funcționalitate

Personal adornments in the Prehamangia and Hamangia cultures (c. 5700–4600 cal BC):

raw materials, technology and functionality

Monica MĂRGĂRIT, Valentina VOINEA, Adrian IRIMIA

Prezentarea își propune să îmbogățească cunoștințele actuale privind podoabele descoperite în situri aparținând culturilor Prehamangia și Hamangia (c. 5700–4600 cal.BC), amplasate pe coasta vestică a Mării Negre. Studiul urmărește trei direcții analitice: originea materiilor prime și modalitățile de procurare a acestora (materie primă brută sau piese finite); tehnicile de fabricare, cu accent pe cele două operațiuni majore ale lanțului tehnologic - debitajul și fasonajul, precum și rolurile funcționale ale obiectelor, evidențiate prin analiza urmelor de utilizare.

Repertoriul podoabelor cuprinde piese realizate dintr-o varietate de materii prime, atât locale (cochilia de *Cardium*), cât și exotice (cochilia de *Spondylus* și de *Antalis*). Cochiliile de *Cardium* au fost cusute pe veșminte, în timp ce din cochiliile de *Spondylus* au fost confecționate mărgelile tubulare, cilindrice, biconvexe și trilobate, brățări, inele, nasturi, plăcuțe perforate și pandantive. Cochiliile de *Antalis* au fost transformate în mărgelile tubulare. S-a folosit, de asemenea, dintele de *Sus scrofa* (pandantiv), osul (inele pe diafize, mărgelile tubulare din metapodii de carnivore, pandantive din falange) și piatra (calcar, marmură - nasturi, pandantive și brățări care imită exemplarele masive din *Spondylus*).

Analiza tehnologică relevă utilizarea segmentării prin tăiere, a abraziunii și a perforării prin rotație bilaterală. Urmele de uzură - deformări ale perforațiilor, lustru și

striatii - atestă purtarea îndelungată și modalitățile de fixare a pieselor (cusute individual sau suspendate), oferind o imagine detaliată asupra tehnologiei și semnificației podoabelor în societățile primilor agricultori din Dobrogea.

Mulțumiri: Acest studiu a fost susținut de două granturi ale Ministerului Educației și Cercetării din România, CNCS - UEFISCDI, proiect numărul PN-IV-P1-PCE-2023-1547 (ExLiDo) și CCCDI - UEFISCDI, proiect numărul PN-IV-P6-6.1-CoEx-2024-0042, în cadrul PNCDI IV.

This presentation aims to enhance current knowledge regarding the personal adornments found in sites belonging to the Prehamangia and Hamangia cultures (c. 5700–4600 cal BC) and which were located on the western coast of the Black Sea. The study follows three analytical directions: the origin of raw materials and their methods of acquisition (raw material versus finished pieces); manufacturing techniques, with emphasis on the two major operations of the technical sequence - debitage and shaping; and the functional roles of the objects, examined primarily through use-wear analysis.

The repertoire of ornaments includes pieces made from a variety of raw materials, both local (Cardium shell) and exotic (Spondylus and Antalis shell). Cardium shells were sewn onto garments, while Spondylus was used to produce tubular, cylindrical, biconvex and trilobate beads, bracelets, rings, buttons, perforated plates and pendants. Antalis shells were transformed into tubular beads. Sus scrofa tooth (pendant), bone (diaphyseal rings, tubular beads from carnivorous metapodials, phalangeal pendants) and stone (limestone, marble - buttons, pendants and bracelets imitating massive Spondylus specimens) were also used.

Technological analysis reveals the use of segmentation by cutting, abrasion and perforation by bilateral rotation. Traces of use-wear - deformations of perforations, luster and striations - attest to prolonged wear and the methods of attachment (individually sewn or suspended), offering a detailed picture of the technology and significance of personal ornaments in the societies of the first farmers in Dobruja.

Acknowledgments. This work was supported by two grants of the Romanian Ministry of Education and Research, CNCS - UEFISCDI, project number PN-IV-P1-PCE-2023-1547 (ExLiDo) and CCCDI - UEFISCDI, project number PN-IV-P6-6.1-CoEx-2024-0042, within PNCDI IV.

Pandantivele Hamangia: între semnificant și semnificat *Hamangia pendants: between signifier and signified*

Dragoș Nicolae NEAGU

Fie că au fost obținute din marmură, *Spondylus gaederopus* sau piatră, pandantivele culturii Hamangia, deși descoperite în număr limitat, reprezintă, dincolo de obiectul în sine, poarta de acces spre lumea spirituală și spre esențele religioase și apotropaice ale reprezentanților acestei culturi, permițându-ne nouă, celor din secolul XXI, întrezărirea chintesenței semnificatului Hamangia, ca parte a neo-eneoliticului dobrogean și a celui din Balcanii de Est, și a originilor acestuia.

Whether made of marble, Spondylus gaederopus, or stone, the pendants of the Hamangia culture — though discovered in limited numbers — represent, beyond the object itself, a gateway to the spiritual world and to the religious and apotropaic essences of the representatives of this culture,

allowing us, in the 21st century, to glimpse the quintessence of the Hamangia signified, as part of the Dobrujan and Eastern Balkan Neo-Eneolithic, and of its origins.

Tipuri de medalioane din ceramică aparținând culturii Cucuteni
Types of ceramic pendants belonging to the Cucuteni culture

Alexandru NECHIFOR

Medalioanele din ceramică reprezintă o categorie specială de obiecte de podoabă și manifestare simbolică din cadrul culturii Cucuteni. Realizate, în general, din pastă fină și modelate cu atenție, acestea se remarcă prin diversitatea formelor, a dimensiunilor și a modalităților de decorare. Prezența perforațiilor indică, în numeroase cazuri, utilizarea lor ca piese suspendate, posibil purtate individual sau integrate în ansambluri ornamentale. Din punct de vedere morfologic, pot fi delimitate mai multe tipuri.

Cele mai simple sunt medalioanele circulare sau discoidale, realizate sub forma unor plăcuțe plate ori ușor convexe, prevăzute cu una sau mai multe perforații pentru suspendare. O altă categorie este reprezentată de piesele ovale sau elipsoidale, care pot prezenta contururi regulate și suprafețe atent finisate. Sunt cunoscute, de asemenea, medalioane rectangulare, pătrate sau trapezoidale, uneori cu colțurile rotunjite, precum și exemplare cu forme mai puțin regulate. O categorie distinctă o constituie medalioanele decorate, ornamentate prin incizie, impresiune, canelare sau pictură.

Decorul poate fi alcătuit din motive geometrice, linii paralele, spirale, cercuri sau combinații de elemente specifice repertoriului ornamental cucutenian. În anumite situații, decorarea obiectului poate avea o semnificație care depășește funcția strict estetică, integrând piesa într-un sistem mai larg de simboluri și reprezentări.

Din punct de vedere funcțional, medalioanele ceramice pot fi interpretate ca podoabe personale, dar și ca obiecte cu valoare simbolică sau identitară. Unele exemplare ar fi putut fi purtate la gât, fixate pe îmbrăcăminte sau asociate cu alte elemente de ornament. Alegerea ceramicii ca materie primă demonstrează accesibilitatea și versatilitatea acestui material, dar și capacitatea meșterilor neo-eneolitici de a transforma un material comun într-un suport pentru exprimarea identității și a simbolismului.

Ceramic medallions represent a special category of objects of adornment and symbolic manifestation within the Cucuteni culture. Generally made of fine paste and carefully modeled, they are notable for the diversity of shapes, sizes and decoration methods. The presence of perforations indicates, in many cases, their use as suspended pieces, possibly worn individually or integrated into ornamental ensembles. From a morphological point of view, several types can be delimited.

The simplest are circular or discoidal medallions, made in the form of flat or slightly convex plates, provided with one or more perforations for suspension. Another category is represented by oval or ellipsoidal pieces, which can have regular outlines and carefully finished surfaces. Rectangular, square or trapezoidal medallions are also known, sometimes with rounded corners, as well as specimens with less regular shapes. A distinct category is constituted by decorated medallions, ornamented by incision, impression, grooving or painting.

The decoration can be made up of geometric motifs, parallel lines, spirals, circles or combinations of elements specific to the Cucuteni ornamental repertoire. In certain situations, the decoration of the object can have a meaning that goes beyond the strictly aesthetic function, integrating the piece into a broader system of symbols and representations.

From a functional point of view, ceramic medallions can be interpreted as personal adornments, but also as objects with symbolic or identity value. Some specimens could have been worn around the neck, attached to clothing or associated with other ornamental elements. The choice of ceramic as a raw material demonstrates the accessibility and versatility of this material, but also the ability of Neo-Eneolithic craftsmen to transform a common material into a support for the expression of identity and symbolism.

**Tipuri de podoabe reprezentate pe statuetele culturii Cucuteni,
aflate în colecțiile Muzeului Județean Botoșani**

*Types of garments represented on the Cucuteni culture statuettes,
found in the collections of the Botoșani County Museum*

Adela KOVÁCS, Alexandru NECHIFOR, Constantin APARASCHIVEI

Statuetele antropomorfe aparținând culturii Cucuteni, păstrate în colecțiile Muzeului Județean Botoșani, oferă informații importante privind modalitățile de reprezentare a corpului uman și a elementelor de ornamentație personală în comunitățile neo-eneolitice. Deși redarea podoabelor este, în majoritatea cazurilor, schematică și convențională, anumite detalii plastice sau incizate permit identificarea unor categorii distincte de accesorii. Cele mai frecvente reprezentări sunt cele ale colierelor, redată prin una sau mai multe linii incizate sau prin șiruri de impresiuni dispuse în zona gâtului și a pieptului. În unele cazuri, aceste elemente pot sugera piese complexe, formate din mai multe șiraguri sau pandantive.

Decorarea zonei superioare a trunchiului poate indica, totodată, importanța simbolică a împodobirii corpului și a diferențierii vizuale a personajelor reprezentate. Pe unele statuete pot fi observate centuri sau brâuri, redată prin linii incizate orizontal în jurul taliei. Acestea pot fi interpretate fie ca elemente vestimentare, fie ca podoabe corporale, având în vedere dificultatea delimitării stricte dintre costum și ornament în reprezentările antropomorfe preistorice. Un rol important îl au și podoabele capilare și ornamentele pentru cap, sugerate prin modelarea părului. Aceste reprezentări pot indica coafuri elaborate, acoperăminte ale capului sau accesorii specifice, contribuind la individualizarea personajelor.

În ansamblu, repertoriul podoabelor reprezentate pe statuetele cucuteniene din colecțiile Muzeului Județean Botoșani evidențiază existența unui limbaj iconografic complex, în care ornamentația corporală depășește simpla funcție decorativă. Colierele, brățările, centurile și elementele de împodobire a capului pot fi interpretate ca markeri ai identității sociale, ai statutului, genului sau rolului simbolic al personajelor reprezentate. Studiul acestor detalii contribuie astfel la înțelegerea concepțiilor despre corp, identitate și expresie vizuală în cadrul comunităților culturii Cucuteni.

The anthropomorphic statuettes belonging to the Cucuteni culture, preserved in the collections of the Botoșani County Museum, provide important information on the ways of representing the human body and personal ornamentation elements in Neo-Aeneolithic communities. Although the rendering of the ornaments is, in most cases, schematic and conventional, certain plastic or incised details allow the identification of distinct categories of accessories. The most frequent representations are those of necklaces, rendered by one or more incised lines or by rows of impressions arranged in the neck and chest area. In some cases, these elements may suggest complex pieces, made up of several strings or pendants.

The decoration of the upper torso area may also indicate the symbolic importance of the adornment of the body and the visual differentiation of the characters represented. Belts or girdles can be observed on some statuettes, rendered by horizontally incised lines around the waist. These can be interpreted either as clothing elements or as body ornaments, given the difficulty of strictly delimiting costume and ornament in prehistoric anthropomorphic representations. An important role is also played by hair ornaments and head ornaments, suggested by the modeling of the hair. These representations can indicate elaborate hairstyles, head coverings or specific accessories, contributing to the individualization of the characters.

Overall, the repertoire of ornaments represented on the Cucuteni statuettes from the collections of the Botoșani County Museum highlights the existence of a complex iconographic language, in which body ornamentation goes beyond the simple decorative function. Necklaces, bracelets, belts and head ornament elements can be interpreted as markers of the social identity, status, gender or symbolic role of the characters represented. The study of these details thus contributes to the understanding of the conceptions of the body, identity and visual expression within the communities of the Cucuteni culture.

**Obiecte de prestigiu ca markeri ai identității.
O perspectivă asupra tezaurilor Cucuteni–Trypillia
*Prestige Objects as Markers of Identity.
A Perspective from Cucuteni-Trypillia Hoards***

Senica ȚURCANU

Lucrarea își propune să analizeze tezaurile cuprinzând obiecte de prestigiu descoperite în arealul complexului cultural Cucuteni-Trypillia, care a evoluat în Europa de sud-est în mileniiile V–IV BC, din perspectiva rețelelor de contacte supraregionale și a construirii identităților elitelor.

Inventarele tezaurilor de prestigiu variază de la câteva zeci la peste 800 de piese, cuprinzând în mare parte podoabe și accesorii vestimentare. Compoziția acestora este extrem de diversă, incluzând perle realizate din canini de cerb, cupru, marmură și ceramică; accesorii vestimentare confecționate din dinți faringieni de crap și cochilii de *Spondylus* și *Dentalium*; brățări din cupru (fir, bară sau placă), diademe, pandantive din cupru și aur, precum și arme și topoare din piatră și cupru, interpretate ca markeri ai statutului social.

Analiza provenienței materiilor prime și a tipologiei pieselor indică faptul că, deși o parte dintre obiecte ar fi putut fi realizate local, majoritatea au fost obținute prin schimburi pe distanțe lungi. Aceste schimburi reflectă existența unor rețele complexe de interacțiune, care conectau comunitățile Cucuteni-Trypillia cu regiuni îndepărtate din Balcani și Europa centrală, dar și din stepile nord-pontice.

Tezaurile analizate par a reprezenta acumulări realizate pe parcursul mai multor generații, sugerând nu doar circulația obiectelor de prestigiu, ci și transmiterea simbolică a statutului și identității elitelor. În acest sens, podoabele, accesoriiile vestimentare și armele constituie dovezi arheologice esențiale pentru înțelegerea relațiilor socio-economice, a mobilității și a conexiunilor supra-regionale în Europa preistorică.

Prin abordarea integrată a contextului arheologic, a materiilor prime și a unor caracteristici funcționale ale acestor obiecte, comunicarea își propune să evidențieze rolul tezaurilor de prestigiu Cucuteni-Trypillia ca expresii materiale ale unor rețelele sociale

conectând elitele și ale identităților individuale sau de grup construite prin contacte interculturale.

The paper analyses the hoards containing prestige objects from the Cucuteni-Trypillia cultural complex in Southeastern Europe (5th-4th millennia BC), focusing on supraregional networks and the identity of elites constructs.

The inventories of prestige hoards varies from a few dozen to over 800 items, consisting largely of ornaments and clothing accessories. Their composition is extremely varied, including beads made from deer canines, copper, marble, and pottery; clothing accessories crafted from pharyngeal carp teeth and shells of Spondylus and Dentalium; copper bracelets (wire, bar or plate), diadems, pendants made of copper and gold, as well as weapons and axes made from stone and copper, interpreted as obvious markers of social status.

The analysis of the provenance of raw materials and the typology of the pieces indicates that, although some of the objects could have been produced locally, the majority were acquired through long-distance exchanges. These exchanges reflect the existence of complex networks of interaction, which connected Cucuteni-Trypillia communities with distant regions of the Balkans and Central Europe, as well as the North Pontic steppes.

The investigated hoards appear to represent accumulations built up over the course of several generations, suggesting not only the circulation of prestige objects, but also the symbolic transmission of status and elite identity. In this sense, ornaments, clothing accessories and weapons constitute essential archaeological evidence for understanding socio-economic relationships, mobility and supra-regional interconnection in Prehistoric Europe.

Through an integrated approach to the archaeological context, raw materials, and certain functional characteristics of these objects, this paper aims to highlight the role of Cucuteni-Trypillia prestige hoards as material expressions of social networks connecting elites, as well as of individual or group identities constructed through intercultural contact.

**Ornamente pentru Eternitate: Podoabe din scoică, cupru și aur
în context funerar eneolitic
*Ornaments for Eternity: Shell, Copper, and Gold Adornments
in an Eneolithic Funerary Context***

Cristian VIRAG

Necropola eneolitică de la Urziceni este poziționată pe un grind din valea mlăștinoasă a Pârâului Negru. Necropola se datează între 4300 - 4000 a.Chr.

Pentru acest orizont cultural se practică înhumarea, defunctul fiind așezat în poziție chircită, orientat E-V, culcat pe partea stângă sau dreaptă, cu capul orientat spre V sau E.

În mormintele de femei sunt depuse 5-7 vase, așezate de jur-împrejurul mortului iar în zona bazinului se găsesc în multe cazuri șiraguri de mărgelă de scoică și cupru, probabil utilizate la ornamentarea vestimentației. În zona capului, uneori descoperim ace de păr, realizate probabil din lemn, al căror cap este îmbrăcat în foiță de aur. În zona picioarelor se depun ofrande de carne.

În mormintele de bărbați se depun 2-3 vase, poziționate de regulă unul în zona capului iar unul în zona picioarelor, alături de care se găsesc unelte de piatră sau cupru, respective vârfuri de săgeți, cuțite, răzuitoare, străpungătoare. Sub cap sau pe cap se depune un cuțit de silex.

Necropola se remarcă printr-un inventar spectaculos, cu numeroase vase ceramice, piese de cupru, podoabe din scoică spondylus sau marmură, piese litice, 9 piese de aur, piese de os.

The Eneolithic necropolis from Urziceni is located on a small terrace in the marshy valley of the Negru Brook. The necropolis is dated between 4300 - 4000 BC.

For this cultural horizon the inhumation is practiced, the deceased being placed in a crouched position, oriented E-W, lying on the left or right side, with the head facing towards W or E.

The male funerary contexts contain usually 2 or 3 vessels, most often milk jugs and bowls, deposited near the head or foot. The lithic inventory, depending on the function of the pieces, was deposited in different areas of the graves. For example, arrowheads were put near the pelvis, the long blades near or under the head and more rarely nearby the hand. Around the head are also deposited stone or copper axes. Other lithics, and also bone and copper tools are deposited in the body area, between the elbow and the knee.

The female funerary contexts had a richer ceramic inventory with an average of 5-6 vessels deposited around the corpse. In these cases, the diversity of the pottery shapes and places of deposition is higher allowing a more detailed analysis of the funerary rite, including through the means of correspondence analysis. There are also pieces of ornament which were in direct contact with the deceased (put on the body or clothes). Pieces made of gold deposited in funerary contexts were found in the Bodrogkeresztúr area exclusively in female graves, nearby the head. The beads (made of shell, marble or copper) are found in the pelvis area, more rarely near ankle, probably used in the ornamentation of clothing.

The necropolis is remarkable due to its spectacular inventory: numerous ceramic pots, copper pieces (ornaments and weapons), Spondylus and marble adornments, lithic pieces (arrowheads, blades, axes), 9 pieces of gold, bone pieces (tools and ornaments).

Două piese de lut inedite ale culturii Hamangia de la Cernavodă - Columbia D **Two unpublished clay objects of the Hamangia Culture from Cernavodă – Columbia D**

Raluca KOGĂLNICEANU

Prelucrarea materialelor din săpături vechi este menită să ofere și surprize plăcute, pe lângă inerentele probleme întâlnite pe parcurs. Astfel, din situl de la Cernavodă – *Columbia D*, provin două piese interesante din lut. Acestea ar putea fi încadrate fie în categoria vaselor mici cu destinație specială, fie în cea a altărașelor. Lipsa analogiilor îngreunează acest demers.

Cele două piese vor fi prezentate, informațiile incluzând pe cât posibil și contextul detaliat al descoperirii, iar posibila lor utilizare discutată.

The study of materials from old excavations is often a source of pleasant surprises, alongside the inevitable problems encountered along the way. Thus, two interesting clay objects originate from the site of Cernavodă – Columbia D. They could potentially be classified either as small vessels intended for a special purpose or as small altars. The lack of parallels makes such a classification difficult.

The two objects will be presented in detail, with the information including, as far as possible, the detailed archaeological context of their discovery, while their possible function will also be discussed.

Despre un tip special de figurină antropomorfă din aşezarea neolitică de la Vădastra
On a special type of anthropomorphic figurine from the Neolithic settlement of Vădastra

Radu-Alexandru DRAGOMAN,
Katia MOLDOVEANU, Andreea BÎRZU

Subiectul acestei comunicări este un tip special de figurină antropomorfă aparţinând tradiţiei neolitice Vădastra (cca. 5.200 – 4.900 CAL BC), descoperit în urma săpăturilor arheologice efectuate de Corneliu N. Mateescu în 1962/1963, în situl eponim, dar rămas până acum necunoscut. Pe baza analizei materialităţii obiectului propriu-zis şi a contextului de descoperire, susţinem că figurina nu oferă atât indicii despre lumea neolitică în care a fost confecţionată şi utilizată, cât provoacă în prezent o reflecţie critică asupra posibilităţilor de cunoaştere şi înţelegere a acestui tip de obiecte arheologice.

The subject of this presentation is a distinct type of anthropomorphic figurine belonging to the Vădastra Neolithic tradition (c. 5.200 – 4.900 CAL BC), discovered during the archaeological excavations conducted by Corneliu N. Mateescu in 1962/1963 at the eponymous site, but which has remained unrecognised until now. Based on an analysis of the object's materiality and its depositional context, we argue that the figurine does not merely offer insights into the Neolithic world in which it was produced and use

În căutarea alegerilor tehnologice:
arheologia experimentală şi ceramica Cernavodă I degresată cu scoică pisată
Tracing Technological Choices:
Experimental Archaeology and Cernavodă I Shell-Tempered Pottery

Bogdan MANEA, Valentin RADU,
Ioana POROSNICU, Adrian SIMA,
Florin VLAD, Ion TISEANU, Cătălin LAZĂR

Ceramica degresată cu scoică reprezintă o trăsătură tehnologică distinctivă a producţiei ceramice Cernavodă I din mileniul al IV-lea î.Hr., în regiunea Dunării de Jos. Cercetarea actuală asupra ansamblului ceramic provenit din situl arheologic Săveni-La Movile, judeţul Ialomiţa, sud-estul României, combină analizele arheometrice cu un segment de arheologie experimentală, cu scopul de a investiga etapele tehnologice care ar fi putut fi implicate în pregătirea şi utilizarea scoicii pisate ca degresant.

Observaţiile macroscopice, petrografice şi cele realizate prin tomografie computerizată cu raze X (CT) constituie punctul de plecare arheologic al experimentelor. Pastele ceramice conţin fragmente abundente de scoică, cu variaţii în ceea ce priveşte frecvenţa, dimensiunea particulelor, morfologia, gradul de sortare şi distribuţia. Fragmentele angulare, alungite şi aplatizate, de la particule fine până la incluziuni de câţiva milimetri, susţin ipoteza încorporării deliberate a scoicii pisate în pasta ceramică, în timp ce diferenţele dintre probe sugerează o variabilitate în modul de pregătire şi utilizare a acesteia.

Utilizând bivalve de apă dulce (*Unio* spp.), experimentele investighează etapele succesive ale unui posibil *chaîne opératoire*, de la procurarea şi pregătirea scoicilor până la fragmentarea şi încorporarea acestora în pastele ceramice. O atenţie deosebită este acordată

modului în care diferitele medii de procesare influențează proprietățile scoicilor și fragmentarea ulterioară a acestora. Scoicile au fost supuse unor medii și procedee diferite de prelucrare, incluzând fierberea de scurtă durată, expunerea la căldură, macerarea și uscarea la soare, fiind ulterior pisate prin percuție, măcinare și/sau combinarea acestor tehnici, cu ajutorul unor unelte din piatră, corn și lemn, pe diferite suprafețe de lucru.

Scoicile pisate sunt apoi documentate în funcție de eficiența pisării, dimensiunea particulelor, morfologie și proporțiile relative ale materialului fin și grosier, permițând compararea directă cu incluziunile de scoică identificate în ceramica arheologică.

În loc să urmărească reproducerea unei singure „rețete” tehnologice Cernavodă I, definite în prealabil, experimentele explorează metode alternative de pisare capabile să genereze caracteristicile observate în materialul arheologic.

Prin integrarea datelor arheologice, arheometrice și experimentale, această cercetare urmărește o mai bună înțelegere a opțiunilor tehnologice și a cunoștințelor practice implicate în producerea ceramicii Cernavodă I.

Această lucrare a fost sprijinită printr-un grant al Ministerului Educației și Cercetării din România, CNCS-UEFISCDI, proiect nr. PN-IV-P1-PCE-2023-1899 (BioArhSteppe), precum și prin ISDS-FSI-UB.

Shell-tempered pottery is a distinctive technological feature of Cernavodă I ceramic production during the fourth millennium BC in the Lower Danube region. The current research on the ceramic assemblage from the Săveni–La Movile archaeological site, southeastern Romania, Ialomița County, combines archaeometric analyses with an experimental archaeology segment, in order to investigate the technological choices that may have been involved in the preparation and use of crushed shell as temper.

Macroscopic, petrographic and X-ray CT observations provide the archaeological starting point for the experiments. The ceramic fabrics contain abundant shell fragments, with variability in frequency, particle size, morphology, sorting and distribution. Angular, elongated and platy fragments, ranging from fine particles to inclusions several millimetres in size, support the deliberate incorporation of crushed shell into the ceramic paste, while differences between samples suggest variability in its preparation and use.

Using freshwater bivalves (Unio spp.), the experiments investigate successive stages of a possible chaîne opératoire, from shell procurement and preparation to fragmentation and incorporation into ceramic pastes. Particular attention is given to how different pre-treatment conditions affect shell properties and subsequent fragmentation. Shells were subjected to different processing environments, including brief boiling, heating, maceration and sun drying, and subsequently crushed through percussion, grinding and combined techniques using stone, antler and wooden tools on different working surfaces.

The resulting shell fractions are then documented according to the crushing efficiency, particle size, morphology and the relative proportions of fine and coarse material, allowing direct comparison with shell inclusions identified in the archaeological ceramics.

Rather than attempting to reproduce a single predefined Cernavodă I technological recipe, the experiments explore alternative crushing methods capable of generating the patterns observed archaeologically.

By integrating archaeological, archaeometric and experimental evidence, this research aims to better understand the technological choices and practical knowledge involved in Cernavodă I shell-tempered pottery production.

This work was supported by a grant of the Romanian Ministry of Education and Research, CNCS-UEFISCDI, project number PN-IV-P1-PCE-2023-1899 (BioArhSteppe), and ISDS-FSI-UB.

Industria litică de la Palazu Mare–Malul Alb (jud. Constanța): analiza tehnolo-tipologică preliminară și problematica gestionării materiilor prime
The Lithic Industry at Palazu Mare–Malul Alb (Constanța County): A Preliminary Techno-Typological Analysis and Aspects of Raw Material Management

**Ion TORCICĂ, Alexandru CIORNEI,
Valentina VOINEA, Adrian IRIMIA**

Așezarea neolitică de la Palazu Mare–Malul Alb (jud. Constanța), aflată în apropierea litoralului vest-pontic, oferă un cadru pentru analizarea raporturilor dintre comunitățile preistorice, resursele litice disponibile și organizarea activităților tehnologice.

Lucrarea prezintă rezultatele preliminare ale analizei tehnolo-tipologice a 1.753 de piese litice provenite din complexe atribuite orizontului Prehamangia. Studiul urmărește identificarea materiilor prime, reconstituirea principalelor etape ale lanțurilor operatorii, caracterizarea tehnicilor de debitaj, evaluarea competenței tehnice și examinarea selecției și transformării suporturilor.

Silexul de Murfatlar este dominant și apare în diferite etape ale producției, în timp ce silexul moesic negru deține o pondere importantă între produsele laminare și lamelare. Compoziția ansamblului indică activități consistente de prelucrare a silexului în cadrul așezării. Analiza celor 78 de nuclee a evidențiat două modalități principale de obținere a așchiilor: un debitaj expeditiv, centripet, aplicat galeților plăți, și unul mai elaborat, bazat pe amenajarea planului de percuție și obținerea unui număr redus de produse frontale. Producția laminară, documentată prin puține nuclee, a presupus un control tehnic mai ridicat și utilizarea percuției indirecte. Unele lamele prezintă caracteristici compatibile cu debitajul prin presiune, fără ca modalitatea de aplicare să poată fi precizată cu certitudine.

Distribuția materiilor prime, tehnicile și produsele obținute indică strategii tehnologice distincte, o gestionare diferențiată a resurselor și oferă indicii despre existența uceniciei. Rezultatele deschid discuția privind adaptarea alegerilor tehnologice la resursele accesibile și posibila integrare a comunității în rețelele vest-pontice de procurare și circulație a materiilor prime.

Acest studiu a fost susținut de două granturi ale Ministerului Educației și Cercetării din România, CNCS - UEFISCDI, proiect numărul PN-IV-P1-PCE-2023-1547 (ExLiDo).

The Neolithic settlement of Palazu Mare–Malul Alb (Constanța County), near the western Black Sea coast, provides a framework for examining relationships among prehistoric communities, available lithic resources, and technological organisation.

This paper presents a preliminary techno-typological analysis of 1,753 lithic artefacts from features attributed to the Prehamangia horizon. The study examines raw materials, the main stages of the chaînes opératoires, knapping techniques, technical competence, and the selection and transformation of blanks.

Murfatlar flint is dominant and occurs at different stages of production, while black Moesian flint is well represented among blade and bladelet products. The assemblage indicates substantial flint working within the settlement. Analysis of the 78 cores revealed two approaches to flake production:

expedient centripetal reduction applied to flat pebbles, and a more elaborate approach based on striking-platform preparation and the production of a limited number of frontal flakes. Blade production, documented by few cores, involved greater technical control and indirect percussion. Some bladelets display features consistent with pressure debitage, although the method of applying pressure remains uncertain.

The distribution of raw materials, techniques, and products indicates distinct technological strategies, differentiated resource management, and evidence of apprenticeship. The results open discussion of how technological choices were adapted to accessible resources and of the community's possible integration into western Pontic networks for raw material procurement and circulation.

This work was supported by two grants of the Romanian Ministry of Education and Research, CNCS - UEFISCDI, project number PN-IV-P1-PCE-2023-1547 (ExLiDo).

Cultul taurului în neo-eneoliticul din SE Europei – contexte arheologice
The Bull Cult in the Neo-Eneolithic of Southeastern Europe – Archaeological Contexts

Monica Cristina CATERINICI

Acest studiu își propune analiză a cercetărilor arheo-zoologice din unele situri neo-eneolitice prin prisma rolului bovinelor în paleoeconomia comunităților din spațiul sud-est european, ce a evoluat semnificativ de-a lungul timpului. În neoliticul timpuriu și mijlociu, bovida era exploatată în principal pentru carne, piele și oase. Analiza resturilor osteologice din siturile Starčevo-Criș și Vinča timpurie arată că animalele erau sacrificate predominant în stare adultă, ceea ce sugerează o exploatare orientată spre producția de carne. Proporția oaselor cu vârste de sacrificare diferite din cadrul aceluiași sit permite reconstrucția strategiei de exploatare a efectivului: turme cu proporții echilibrate de vârste de sacrificare indică o exploatare mixtă (carne și produse secundare), în timp ce dominanța animalelor mature sau bătrâne sugerează o orientare treptată spre produse secundare (lapte, tracțiune). Utilizarea bovinelor ca forță de tracțiune - pentru arat, pentru transportul de mărfuri și pentru alte forme de muncă grea - reprezintă o altă dimensiune fundamentală a revoluției produselor secundare.

This study aims to analyze archaeozoological research from selected Neolithic and Eneolithic sites, focusing on the role of cattle in the paleoeconomy of Southeast European communities—a role that evolved significantly over time. During the Early and Middle Neolithic, cattle were exploited primarily for meat, hides, and bone. Analysis of osteological remains from Starčevo-Criș and Early Vinča sites reveals that animals were predominantly slaughtered as adults, suggesting an exploitation strategy geared towards meat production. The distribution of slaughter ages within a given site allows for the reconstruction of herd management strategies: herds showing a balanced mix of slaughter ages indicate mixed exploitation (meat and secondary products), whereas a predominance of mature or older animals suggests a gradual shift towards secondary products (milk, traction). The use of cattle for traction—in plowing, transporting goods, and other forms of heavy labor—represents another fundamental dimension of the "secondary products revolution."

CO-EVOLUȚIE OM-MEDIU ÎN SPAȚIUL VEST-PONTIC
MILENIILE VII-III BC
PREHISTORY SECTION
HUMAN – ENVIRONMENT COEVOLUTION IN THE WESTERN PONTIC AREA
7TH – 3RD MILLENNIA B.C.

Oscilațiile nivelului Mării Negre în ultimii 8000 de ani: o nouă curbă pentru coasta nord-vestică și implicații pentru așezările calcolitice
Black Sea-Level Fluctuations over the Last 8,000 Years: A New Curve for the Northwestern Coast and Implications for Chalcolithic Settlements

**Alfred VESPREMEANU-STROE, Luminița PREOTEASA,
 Laurențiu ȚUȚUIANU, Glicherie CARAIVAN**

Studiul urmărește reconstituirea variațiilor nivelului Mării Negre pe coasta nord-vestică, pentru ultimii 8000 de ani. Reconstrucția integrează indicatori clasici ai nivelului mării (*Sea-Level Index Points – SLIPs*), proveniți din secvențe de turbă, depozite costiere și fluviale din Delta Dunării, lunca văii inferioare a Dunării (în aval de Hârșova), râuri, limane și lagune din Dobrogea, cu o categorie nouă de indicatori derivați din identificarea și datarea faciesurilor de fața-plajei conservate în stratigrafia câmpurilor marine (*beach ridge plains*). Ansamblul datelor provenite din peste 20 de situri permite în premieră definirea unei curbe regionale a nivelului Mării Negre cu o rezoluție înaltă și reevaluarea amplitudinii și ritmului transgresiunii Holocene în bazinul nord-vestic al Mării Negre.

Noua curbă oferă, totodată, un reper cronologic și altitudinal pentru analiza relației dintre variațiile nivelului mării și locuirea preistorică din zona vest-pontică. O analiză preliminară a distribuției altitudinale a așezărilor Hamangia și Gumelnița (KGKVI) raportată la nivelul Mării Negre contemporan fiecărei așezări indică o preferință sistematică pentru poziții topografice situate la o altitudine suficientă pentru a limita expunerea directă la efectele creșterii nivelului marin și ale inundațiilor asociate. Acest tipar sugerează că alegerea amplasamentelor nu a fost independentă de dinamica mediului și ridică problema existenței unor strategii de adaptare la transformarea progresivă a peisajelor costiere și lagunare în timpul Calcoliticului. Rezultatele permit astfel discutarea impactului transgresiunii Holocene asupra comunităților preistorice vest-pontice dintr-o perspectivă care integrează evoluția nivelului mării, poziția topografică și distribuția așezărilor.

This study aims to reconstruct Black Sea-level variations along the northwestern coast over the last 8,000 years. The reconstruction integrates classical sea-level indicators (Sea-Level Index Points – SLIPs) derived from peat sequences and coastal and fluvial deposits from the Danube Delta, the Lower Danube floodplain (downstream of Hârșova), and rivers, limans, and lagoons in Dobruja, with a new category of indicators derived from the identification and dating of beach-face facies preserved within the stratigraphy of beach-ridge plains. The dataset, comprising records from more than 20 sites, allows, for the first time, the development of a high-resolution regional Black Sea-level curve and a reassessment of the magnitude and rate of the Holocene transgression in the northwestern Black Sea basin.

The new curve also provides a chronological and altitudinal framework for examining the relationship between sea-level variations and prehistoric settlement in the western Pontic region. A preliminary analysis of the altitudinal distribution of Hamangia and Gumelnița (KGKVI) settlements relative to the contemporaneous Black Sea level indicates a systematic preference for topographic positions sufficiently elevated to limit direct exposure to sea-level rise and associated flooding. This pattern suggests that settlement location was not independent of environmental dynamics and raises the possibility that adaptive strategies developed in response to the progressive transformation of coastal and lagoonal landscapes during the Chalcolithic. The results thus provide a basis for discussing the impact of the Holocene transgression on western Pontic prehistoric communities through an integrated perspective combining sea-level evolution, topographic position, and settlement distribution.

**Impactul transgresiunii marine asupra comunităților eneolitice
din zona litoralului vest-pontic**

*The impact of marine transgression on the Eneolithic communities
in the Western Pontic Coastal Area*

Valentina VOINEA, Glicherie CARAIVAN

În perioada 7000 – 6700 cal BP, a avut loc un salt transgresiv (transgresiunea neolitică), moment în care cordonul litoral nisipos a fost inundat. Nivelul mării a crescut rapid cu aproximativ 5,00 m într-un interval de circa 1000 de ani, ajungând la o cotă de aproximativ -2 m față de nivelul actual. În zona lacului Mamaia s-a format un golf marin, ale cărui faleză vestice au fost modelate prin abraziune marină.

Transgresiunea Holocenă a determinat ridicarea nivelului mării până la cota actuală. Ritmul mediu de creștere a nivelului mării a fost de aproximativ 20 cm la 100 de ani, fiind probabil mai ridicat în timpul perioadei Atlanticului (*optimum climatic*, 7400 – 4800 cal.BP). Acest proces a favorizat migrația comunităților eneolitice care și-au stabilit așezările în zona câmpiei aluviale nou formată pe platforma continentală vestică a Mării Negre.

Sub presiunea acestor schimbări de mediu, așezările eneolitice s-au retras treptat către zonele gurilor de vărsare ale râurilor din Dobrogea. Din acest motiv, urmele comunităților eneolitice se regăsesc în principal la marginea lacurilor litorale, fapt ce explică raritatea așezărilor eneolitice pe platforma continentală adiacentă.

Prezentarea datelor referitoare la sfârșitul Eneoliticului în regiunea litoralului vest pontic va fi concentrată pe analiza ultimului nivel de locuire al așezării Gumelnița de pe insula „La Ostrov” din lacul Tașaul (Năvodari).

Between 7,000 and 6,700 cal BP, a transgressive event (the Neolithic transgression) occurred, during which the sandy coastal bar was flooded. Sea level rose rapidly by approximately 5.00 m over a period of about 1,000 years, reaching an elevation of approximately -2 m relative to the current sea level. A marine bay formed in the area of Lake Mamaia, whose western cliffs were shaped by marine abrasion.

The Holocene transgression caused sea levels to rise to their current elevation. The average rate of sea-level rise was approximately 20 cm per 100 years, and was likely higher during the Atlantic Climate Optimum (7,400–4,800 cal. BP). This process facilitated the migration of Eneolithic communities, who established their settlements in the newly formed alluvial plain on the western continental shelf of the Black Sea.

Under the pressure of these environmental changes, the Eneolithic settlements gradually retreated toward the river estuaries of Dobruja. For this reason, traces of Eneolithic communities are found primarily along the shores of coastal lakes, which explains the scarcity of Eneolithic settlements on the adjacent continental shelf.

The presentation of data regarding the end of the Eneolithic period in the western Black Sea coastal region will focus on the analysis of the final occupation layer of the Gumelnița settlement on "La Ostrov" Island in Lake Taşaul (Năvodari).

Noi date privind exploatarea resurselor acvatice de către comunitățile Hamangia de pe litoralul Mării Negre (mileniul V î.Hr.)

New data on the exploitation of aquatic resources by the Hamangia communities on the Black Sea coast (5th millennium BCE)

**Valentin RADU, Valentina VOINEA, Laurent CAROZZA,
Cristian MICU, Adrian BĂLĂȘESCU**

Cercetările arheologice efectuate recent în siturile culturii Hamangia Baia Golovița – Drumul Vacilor (jud. Tulcea) și Constanța - MobiPark (jud. Constanța), situate în Dobrogea pe litoralul vestic al Mării Negre, au scos la iveală pe lângă resturi aparținând unei faune diverse, reprezentată în principal de mamifere domestice și oase de pește. Aceasta prezentare urmărește analiza arheozoologică a acestora din urmă. Principale obiective au fost de a determina speciile de pești (apă dulce sau marine), de a reconstitui dimensiunile acestora și de a cuantifica rolul lor în hrana comunităților Hamangia.

De asemenea datele legate de biologia acestor specii au fost utilizate pentru a reconstitui locurile de pescuit și a obține informații legate de mediul înconjurător. Aceste dovezi indirecte despre evoluția nivelului Mării Negre și a liniei litorale ne-au permis a înțelege relația dintre aceste comunități cu mediu și efectul acestor transformări în procesul de obținere a resurselor alimentare.

Acest studiu a fost susținut de două granturi ale Ministerului Educației și Cercetării din România, CNCS - UEFISCDI, proiect numărul PN-IV-P1-PCE-2023-1547 (ExLiDo) și CCCDI - UEFISCDI, proiect numărul PN-IV-P6-6.1-CoEx-2024-0042, în cadrul PNCDI IV și Mission archéologique l'IRP Archéologie du delta du Danube.

Recent archaeological research carried out in the Hamangia sites, Baia Golovița – Drumul Vacilor (Tulcea County) and Constanța - Mobi Park (Constanța County), located in Dobruja on the western coast of the Black Sea, have revealed, in addition to remains belonging to a diverse fauna, represented mainly by domestic mammals and fish bones. This presentation aims to provide an archaeozoological analysis of fish remains. The main objectives were to determine the species of fish (freshwater or marine), to reconstruct their sizes and to quantify their role in the diet of the Hamangia communities.

Furthermore, data related to the biology of these species were used to reconstruct fishing sites and obtain information related to the environment. This indirect evidence regarding the evolution of the Black Sea level and the coastline allowed us to understand the relationship between these communities and the environment and the effect of these transformations in the process of obtaining food resources.

This work was supported by a grant of the Ministry of Education and Research, CCCDI - UEFISCDI, project number PN-IV-P6-6.1-CoEx-2024-0042, within PNCDI IV and Mission archéologique l'IRP Archéologie du delta du Danube.

Noi date privind exploatarea mamiferelor în situl eponim al culturii Hamangia
New data regarding mammal exploitation in the eponymous site of the Hamangia culture

Adrian BĂLĂȘESCU, Laurent CAROZZA, Cristian MICU

Cercetările arheologice efectuate de o echipă româno-franceză între 2023-2025 în situl eponim al culturii Hamangia (4800-4650 calBC) au dus la recoltarea unui număr impresionat de resturi de mamifere (circa 6000). Acestea au permis surprinderea principalelor caracteristici ale paleoeconomiei animaliere. Astfel activitatea de creștere a animalelor este extrem de importantă pentru comunitatea preistorică din această așezare având în vedere ponderea taxonilor domestici. Ca număr de resturi (NR) ovicaprinele (52%) și bovinele (39%) sunt preponderente, acestea fiind urmate la mare distanță de către câine (1,5%) și porc (0,3%). Vânatul este slab reprezentat ca NR (4%), dar extrem de bogat ca număr de specii (9).

Profilele de mortalitate ale cornutelor mari și mici construite pe baza dentiției ne arată rațiunile pentru care acestea au fost crescute. Astfel la bovine se observă o exploatare mixtă, atât pentru carne, cât și pentru lapte, în timp ce la ovicaprine, s-a identificat o creștere în principal pentru obținerea unei cărni fragede, iar secundar aceste animale erau exploatate și pentru producția de lapte.

Situl de la Hamangia din punct de vedere arheozoologic, prezintă caracteristici similare cu ale paleoeconomiei animaliere a altor situri contemporane ale culturii (Cheia, Techirghiol Dealul Minerva, Techirghiol Paloda, Durankulak).

Această lucrare a fost susținută printr-un grant al Ministerului Educației și Cercetării, CCCDI - UEFISCDI, proiect numărul PN-IV-P6-6.1-CoEx-2024-0042, în cadrul PNCDI IV și Mission archéologique l'IRP Archéologie du delta du Danube.

Archaeological research conducted by a Romanian-French team between 2023 and 2025 at the eponymous site of the Hamangia culture (4800–4650 cal BC) resulted in the recovery of an impressive assemblage of mammalian remains (approximately 6,000). These remains have provided valuable insights into the main characteristics of the animal-based economy. Animal husbandry appears to have been of major importance to the prehistoric community at this settlement, as indicated by the high proportion of domestic taxa. In terms of the number of identified remains (NR), caprines (52%) and cattle (39%) are predominant, followed at a considerable distance by dog (1.5%) and pig (0.3%). Hunting is poorly represented in terms of NR (4%), although it is remarkably diverse, with nine wild species identified.

Mortality profiles of cattle and caprines, reconstructed on the basis of dental remains, provide insights into the purposes for which these animals were raised. Cattle show evidence of a mixed exploitation strategy, for meat and milk, whereas caprines appear to have been raised mainly for the production of tender meat, with milk production representing a secondary purpose.

From an archaeozoological perspective, the Hamangia settlement displays characteristics similar to those observed in the animal economies of other contemporary sites of the Hamangia culture, including Cheia, Techirghiol–Dealul Minerva, Techirghiol–Paloda, and Durankulak.

This work was supported by a grant from the Ministry of Education and Research, CCCDI-UEFISCDI, project no. PN-IV-P6-6.1-CoEx-2024-0042, within PNCDI IV, and by the Mission archéologique of the IRP *Archéologie du delta du Danube*.

Neolitizarea la est de râul Prut, între vechi paradigme și noi observații din teren. Așezările neolitice de la Vișoara, raionul Glodeni

Neolithization east of the Prut River, between old paradigms and new field observations.

Neolithic settlements from Vișoara, Glodeni district

Eugen MISTREANU

Interfluviul Prut-Nistru, în speță teritoriul Republicii Moldova este cunoscut ca fiind relativ slab documentat arheologic pentru perioada neolitică în comparație cu alte epoci istorice. Problema relații dintre vânătorii culegători mezolitici și noile populații agricole din perspectivă istorică părea a fi tranșată în cercetarea arheologică locală. Cu toate acestea nu putem să nu remarcăm că de mai bine de 50 de ani nimeni nu mai studiază populațiile culturii Bugo-Nistrene, iar fenomenul Criș este dat uitării de mediul arheologic local.

Prezentarea noastră va acorda atenție documentării precare a siturilor și a nivelurilor neolitice pe parcursul anilor. Astăzi cunoaștem cca. 16 monumente ale culturii Bugo-Nistrene și alte 15 ale culturii Criș, multe din ele fiind foarte slab documentate, doar în baza unui ciob ceramic spre exemplu.

În ultimii ani, datorită unor colaborări externe, au fost reevaluate colecțiile arheologice neolitice din cadrul Muzeului Național de Istorie a Moldovei, Chișinău. De asemenea s-au întreprins mai multe deplasări în teren în vederea verificării stării unor situri arheologice neolitice. În demersul nostru ne propunem să prezentăm mai multe informații din teren cât și alte materiale arheologice descoperite în situl Vișoara I, care contrar unor afirmații anterioare nu este distrus în totalitate, iar perspectivele de cercetare ulterioară sunt îmbucurătoare.

Rezumat realizat în cadrul programului instituțional de cercetare (2024-2027) „Patrimoniul istorico-arheologic muzeal: sistematizare și valorificare științifico-culturală (Codul: 180101).

The Prut–Dniester interfluve, particularly the territory of the Republic of Moldova, is known to be relatively poorly documented archaeologically for the Neolithic period compared with other historical periods. From a historical perspective, the issue of the relationship between Mesolithic hunter-gatherers and the newly emerging agricultural populations appeared to have been largely settled within local archaeological research. Nevertheless, it is difficult to overlook the fact that, for more than 50 years, no systematic research has been devoted to the populations associated with the Bug–Dniester culture, while the Criș phenomenon has largely faded from the attention of the local archaeological community.

Our presentation will focus on the inadequate documentation of Neolithic sites and archaeological levels over the course of the history of research. At present, approximately 16 sites attributed to the Bug–Dniester culture and a further 15 attributed to the Criș culture are known, many of them, however, remain very poorly documented, in some cases being identified solely on the basis of a single ceramic sherd.

In recent years, thanks to international collaborations, the Neolithic archaeological collections housed at the National Museum of History of Moldova in Chişinău have been reassessed. In addition, a number of field surveys have been undertaken to assess the current condition of several Neolithic archaeological sites. In our contribution, we aim to present new field observations alongside additional archaeological materials recovered from the Viişoara I site. Contrary to some earlier claims, the site has not been completely destroyed, and the prospects for further archaeological research are encouraging.

Abstract was elaborated within the project: Historical-archaeological museum heritage: systematization and scientific-cultural valorization (Code: 180101).

**Investigații geofizice pentru a evalua potențialul arheologic
al tell-urilor din jurul Bucureștiului**
*Geophysical investigations to assess the archaeological potential
of the tells around Bucharest*

**Adrian ȘERBĂNESCU, Vasile OPRÎȘ,
Cristina COVĂTARU,
Cornelis STAL, Cristian ROTH**

Investigațiile geofizice care fac subiectul acestei prezentări au fost efectuate în cadrul proiectului "A multidisciplinary approach for evaluating the archaeological potential of the Eneolithic tells around Bucharest" coordonat de Dr. Vasile Opreș (MMB), aflat în curs de desfășurare, al cărui scop este de a evalua potențialul arheologic al mai multor *tell*-uri eneolitice din împrejurimile Bucureștiului folosind o abordare pluridisciplinară, ce constă din metode non-invazive (aeriane și terestre) și invazive. Discutăm aici despre rezultatele parțiale ale investigațiilor efectuate în așezările de la Glina, Chitila, Vidra și Măgurele. Cercetările multimetodologice constând în măsurători de magnetometrie și rezistivitate electrică suprapuse pe imagini aeriane colectate cu drona, aduc noi informații despre potențialul arheologic al siturilor, dar și despre starea lor de conservare, în multe cazuri precară, cauzată îndeosebi de factori antropici. Magnetometria oferă informații despre prezența și dispunerea posibilelor complexe arheologice în subsol, atât pe *tell*-uri cât și în zonele de interes *off-tell*. Măsurătorile de rezistivitate electrică aduc informații despre stratigrafie, atât cea antropică, cât și cea naturală. Rezultatele cercetărilor sunt analizate în demersul de a obține informații noi despre prezența complexelor arheologice din subsol și distribuția lor, și, acolo unde se poate, despre starea lor de conservare.

We will present here the preliminary results of the geophysical investigations carried out for the project "A multidisciplinary approach for evaluating the archaeological potential of the Eneolithic tells around Bucharest" led by Dr. Vasile Opreș (MMB), still ongoing, in which we attempt to evaluate the archaeological potential and conservation state of several Eneolithic tell settlements near Bucharest. Both invasive and non-invasive investigations are being used. For the non-invasive component, we employ a multimethodological approach, coupling remote sensing with geophysical investigations consisting of magnetometry and Electrical Resistivity Tomography (ERT). Magnetometry was used to map the subsurface both on tells, where possible, but also to gather information on the archaeological potential outside the mound settlements, while ERT investigations were carried out on tells and their surroundings to gather information on the depth of the archaeological features and the anthropic layer as well as for the natural stratigraphy and together, these two methods help us evaluate the archaeological potential of the sites and their vicinity.

Aspecte paleogeografice ale Văii Călmățuiului în mil. V a.Chr.
Paleogeographical aspects of the Călmățui Valley in the 5th millennium BC.

Stănică PANDREA

Aspectul actual al mediului natural de-a lungul văii Călmățuiului este diferit de cel din preistorie. Studiul materialului faunistic din tell-ul de la Însurăței și microsondajele din lunca Călmățuiului conduc către o reconstituire a paleomediului în care s-au dezvoltat așezările neo-eneolitice de pe valea Călmățuiului.

The current "image" of the natural environment along the Călmățui valley is different from that in prehistory. The study of the faunal material discovered in the tell type settlement from Însurăței and the microprobes in the Călmățuiului meadow led to a reconstruction of the paleoenvironment in which the Neo-Aeneolithic settlements on the Călmățui valley developed.

**Noi considerații privind așezarea de la Cotârgaci – Cotu Popii,
pe baza cercetărilor non-invazive**
*New considerations regarding the settlement at Cotârgaci – Cotu Popii,
based on non-invasive researches*

Ionuț-Andrei CHIRILĂ, Sorin IGNĂTESCU, Carsten MISCHKA

Așezarea de la punctul *Cotu Popii* este situată în extravilanul localității Cotârgaci, comuna Roma, județul Botoșani, la aproximativ 1 km nord-est de sat, pe o terasă ale cărei pante coboară spre iazul Staniște. Suprafața sitului a fost estimată la circa 5 ha.

Situl a fost semnalat inițial în anul 1951 de către Gheorghe Poenaru, ulterior de către colectivul Repertoriului Arheologic al județului Botoșani (1976), iar în anul 1985, în cadrul unor cercetări de salvare, arheologul Emil Moscalu a realizat câteva secțiuni în interiorul așezării.

În cadrul proiectului internațional *Siedlungs-und Landschaftsarchäologie im Spätneolithikum und in der Kupferzeit in Ostrumänien*, derulat de Friedrich-Alexander-Universität, finanțat de DFG, în parteneriat cu Muzeul Județean Botoșani și Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, au fost realizate investigații non-invazive asupra mai multor situri din județul Botoșani, inclusiv asupra așezării de la Cotârgaci. Acestea au inclus prospecțiuni geofizice și observații de teren, oferind date suplimentare privind organizarea internă a așezării eneolitice.

Rezultatele cercetărilor realizate de arheologul Emil Moscalu, coroborate cu materialele arheologice recent colectate și cu informațiile obținute prin prospecțiunile geofizice și observațiile de teren, permit încadrarea cronologică a așezării în faza A-B a culturii Cucuteni. Descoperirea unor fragmente de vase utilizate în cristalizarea sării ar putea contribui la formularea unor noi ipoteze privind exploatarea și circulația sării în așezări aflate la distanțe considerabile față de resursele de sare din zona subcarpatică. Cercetările de suprafață au evidențiat și prezența unor materiale ceramice aparținând Epocii Bronzului și culturii Sântana de Mureș–Cerneahov, ceea ce atestă o utilizare a zonei și în perioade ulterioare.

The settlement at the Cotu Popii site is located outside the built-up area of Cotârgaci village, Roma commune, Botoșani County, approximately 1 km northeast of the village, on a terrace whose slopes descend towards Staniște Pond. The site covers an estimated area of approximately 5 ha.

The site was first identified in 1951 by Gheorghe Poenaru and was subsequently recorded by the team responsible for the Archaeological Repertory of Botoșani County (1976). In 1985, as part of rescue excavations, archaeologist Emil Moscalu opened several excavation trenches within the settlement.

As part of the international project Siedlungs- und Landschaftsarchäologie im Spätneolithikum und in der Kupferzeit in Ostrumänien, conducted by Friedrich-Alexander-Universität and funded by the DFG, in partnership with Botoșani County Museum and "Ștefan cel Mare" University of Suceava, non-invasive investigations were carried out at several archaeological sites in Botoșani County, including the settlement at Cotârgaci. These investigations included geophysical surveys and field observations, providing additional data on the internal organization of the Eneolithic settlement.

The results of the research conducted by archaeologist Emil Moscalu, corroborated by the archaeological materials recently collected and the information obtained through geophysical surveys and field observations, allow the settlement to be chronologically assigned to phase A–B of the Cucuteni culture. The discovery of fragments of vessels used in salt crystallization may contribute to the formulation of new hypotheses concerning the exploitation and circulation of salt in settlements located at considerable distances from the salt resources of the Subcarpathian region. Surface surveys have also revealed the presence of ceramic materials dating to the Bronze Age and belonging to the Sântana de Mureș–Cerneahov culture, indicating the use of the area during later periods as well.

**Resursele animale și exploatarea lor de către comunitățile Gumelnița din așezările
Însurăței – Popinele I și II (fazele A1 – A2), jud. Brăila**
*Animal resources and their exploitation in the Gumelnița communities of Însurăței –
Popinele I and II (phases A1 – A2), Brăila County*

David BACIU, Adrian BĂLĂȘESCU

Așezarea de la care provin materialele faunistice studiate se află la aproximativ 7 km nord de Însurăței (jud. Brăila), în Valea Călmățuiului. Studiul a vizat materialele faunistice provenite de la Popina II (Gumelnița A1) și Popina I (Gumelnița A2), ambele eșantioane fiind relativ bine reprezentate din punct de vedere osteologic.

Pentru Popina II au fost analizate 991 de resturi, dintre care mamiferele domină categoric lotul, cu 981 de resturi (99%), în timp ce ceilalți taxoni, printre care păsările, peștii și scoicile, reprezintă 1%. Din cele 981 de resturi de mamifere, 862 (88%) au putut fi determinate taxonomic. Animalele domestice reprezintă aproximativ 57%, iar cele sălbatice 37%. În cadrul domesticilor domină vita (42%), urmată de ovicaprine (8%) și porc (5,8%). Vânatul este reprezentat în principal de bour (20%), mistreț (8,2%) și cerb (6,4%). Analiza resturilor dentare și reconstituirea profilelor de mortalitate pentru bovine și ovicaprine indică o exploatare orientată în principal către obținerea cărnii și, secundar, către lapte și produsele sale derivate.

Materialul de la Popina I, atribuit fazei Gumelnița A2, cuprinde 2.125 de resturi determinate, dintre care 2.039 (96%) aparțin mamiferelor, iar ceilalți taxoni, printre care reptilele, peștii, păsările și scoicile, reprezintă 4%. Și în acest caz, animalele domestice predomină (64%), în timp ce cele sălbatice reprezintă 31%. Vita este din nou specia

dominantă (38%), urmată de ovicaprine (14,6%) și porc (9,1%). Dintre speciile sălbatice, cele mai bine reprezentate sunt cerbul (14,6%), mistrețul (5,4%), bourul (5,1%) și calul sălbatic (3,6%). Analiza profilelor de mortalitate ale rumegătoarelor mari și mici evidențiază, în linii generale, aceleași strategii de exploatare ca în cazul fazei A1.

În ansamblu, rezultatele contribuie la completarea datelor privind paleoeconomia animalieră a comunităților Gumelnița din sud-estul României, în special pentru faza A1, insuficient reprezentată în literatura arheozoologică. Cele două eșantioane evidențiază o economie bazată predominant pe creșterea animalelor domestice, în cadrul căreia vita ocupă un rol central, iar exploatarea acestora era orientată atât către produse primare, cât și secundare. Vânătoarea, deși secundară, avea o contribuție importantă prin exploatarea unor specii cu potențial economic ridicat, precum bourul, cerbul și mistrețul. Datele de la Însurăței-Popinele I și II oferă astfel informații relevante asupra strategiilor de exploatare a faunei și asupra relației dintre comunitățile gumelnițene și resursele animale.

The settlement from which the studied faunal assemblages originate is located approximately 7 km north of Însurăței (Brăila County), in the Călmățui Valley. The study focuses on faunal material from Popina II (Gumelnița A1) and Popina I (Gumelnița A2), both assemblages being relatively well represented in terms of osteological remains.

At Popina II, 991 remains were analysed, of which mammals clearly dominate the assemblage, with 981 remains (99%), while the other taxa, including birds, fish and molluscs, account for 1%. Of the 981 mammal remains, 862 (88%) could be taxonomically identified. Domestic animals account for approximately 57%, while wild animals represent 37%. Among the domestic species, cattle are dominant (42%), followed by ovicaprines (8%) and pigs (5.8%). The wild fauna is represented mainly by aurochs (20%), wild boar (8.2%) and red deer (6.4%). The analysis of dental remains and the reconstruction of mortality profiles for cattle and ovicaprines indicate an exploitation strategy primarily focused on meat production and, secondarily, on milk and its derived products.

The material from Popina I, attributed to the Gumelnița A2 phase, comprises 2,125 identified remains, of which 2,039 (96%) belong to mammals, while the other taxa, including reptiles, fish, birds and molluscs, account for 4%. In this assemblage as well, domestic animals predominate (64%), while wild animals represent 31%. Cattle are again the dominant species (38%), followed by ovicaprines (14.6%) and pigs (9.1%). Among the wild species, the most abundant are red deer (14.6%), wild boar (5.4%), aurochs (5.1%) and wild horse (3.6%). Analysis of the mortality profiles of large and small ruminants indicates, broadly speaking, the same exploitation strategies as those identified for the A1 phase.

Overall, the results contribute to expanding our knowledge of the animal economy of Gumelnița communities in south-eastern Romania, particularly for the A1 phase, which remains insufficiently represented in the archaeozoological literature. The two assemblages reveal an economy based predominantly on animal husbandry, in which cattle played a central role, while animal exploitation was directed towards both primary and secondary products. Although secondary in importance, hunting made a significant contribution through the exploitation of species with considerable economic potential, such as aurochs, red deer and wild boar. The data from Însurăței-Popinele I and II therefore provide relevant insights into faunal exploitation strategies and the relationship between Gumelnița communities and animal resources.

SECȚIUNEA PROTOISTORIE SECTION PROTOHISTORY

SISTEME CULTURALE LA DUNĂREA DE JOS ÎN PROTOISTORIE CULTURAL SYSTEMS ON THE LOWER DANUBE IN PROTOHISTORY

Situl de la Vânători – un martor al schimbărilor culturale din nord-vestul Mării Negre la sfârșitul mileniului II – începutul mileniului I a.Chr.
The Vânători site – a witness to cultural changes in the northwestern Black Sea at the end of the 2nd millennium – the beginning of the 1st millennium BC.

Sorin-Cristian AILINCĂI, Adrian ADAMESCU,
Tudor MANDACHE, Dragoș MIREA,
Corina Anca SIMION, Cristian MĂNĂILESCU,
Alexandru Răzvan PETRE, Adrian BĂLĂȘESCU

Situl arheologic Vânători–La Jolică este situat la aproximativ 8 km nord de orașul Galați, pe o terasă înaltă de pe malul vestic al lacului Brateș, formată la confluența râului Prut cu Dunărea. Cunoscut încă din anii '70, situl a fost invocat de multe ori pentru a argumenta anumite modele cronologice ale perioadei timpurii a Epocii Fierului la Dunărea de Jos. Având în vedere, totuși, nivelul destul de scăzut de informații privind perioada de la sfârșitul mileniului al II-lea î.Hr. și începutul mileniului I î.Hr. din sudul Moldovei, singura cale de a aduce date noi a fost întreprinderea unor noi cercetări.

Din acest motiv, începând cu anul 2017, am inițiat noi săpături arheologice în situl de la Vânători (2017-2019 și 2022-2023). Acestea au evidențiat existența aici a unor comunități umane aflate în strânsă legătură cu lumea nord-pontică, dar și cu Dunărea de Jos. Astfel, cel mai probabil, locuirea sitului începe în timpul culturii Noua, iar începând cu secolul al XI-lea î.Hr. aceste comunități prezentau deja influențe puternice specifice culturilor Belozërka sau Hansca-Holercani. Apariția unor fragmente ceramice cu decor imprimat indică pătrunderea acestei mode la Prutul de Jos încă din secolul al X-lea î.Hr. Etapa finală a sitului este marcată de un mormânt specific descoperirilor de tip Stoicani-Orlivka, datat prin metoda 14C la sfârșitul secolului al IX-lea î.Hr.

Aceste descoperiri, precum și altele din mediile culturale învecinate, ne oferă o serie de indicii care ne ajută să reconstruim, chiar și parțial, evoluția, căile de comunicare și de contact dintre comunitățile umane care au trăit în nord-vestul Mării Negre în ultimele secole ale mileniului al II-lea și primele secole ale mileniului I î.Hr.

The Vânători–La Jolică archaeological site is located approximately 8 km north of Galați, on a high terrace along the western shore of Lake Brateș, which was formed at the confluence of the Prut and Danube rivers. Known since the 1970s, the site has frequently been cited to support various chronological models for the Early Iron Age in the Lower Danube region. However, given the limited information regarding the transition from the late 2nd millennium BC to the early 1st millennium BC in southern Moldova, the only way to generate fresh data is through new fieldwork.

For this reason, we initiated new archaeological excavations at the Vânători site between 2017 and 2023 (specifically 2017–2019 and 2022–2023). These investigations highlighted the presence of human communities closely connected to both the North Pontic world and the Lower Danube region. Consequently, habitation at the site most likely began during the Noua culture. By the 11th century BC, these communities already exhibited strong influences characteristic of the Belozërka or Hansca-Holercani cultures. Furthermore, the presence of ceramic fragments with stamped decoration indicates that this style reached the Lower Prut as early as the 10th century BC. The final phase of occupation is marked by a burial typical of the Stoicani-Orlioka type, radiocarbon-dated (¹⁴C) to the late 9th century BC.

These discoveries, alongside others from neighbouring cultural areas, provide vital clues that allow us to reconstruct—at least partially—the evolution, communication networks, and contact routes among the human communities that inhabited the northwestern Black Sea region during the final centuries of the 2nd millennium and the early centuries of the 1st millennium BC.

**Studiu preliminar privind cercetările arheologice preventive de la
Cogealac, jud. Constanța (2024-2025)**

***Preliminary Study on Preventive Archaeological Research at
Cogealac, Constanța County (2024-2025)***

**Laura GHEORGHIU-COLȚEANU, Ioana RUSU,
Petre COLȚEANU, Irina SODOLEANU, Ștefan PALAMIUC**

Proiectul de investiții „Parc Eolian Cogealac” a dus la identificarea și cercetarea a șapte noi situri arheologice în comuna Cogealac, județul Constanța. Ele se încadrează cronologic și cultural începând de la sfârșitul epocii bronzului până în epocă medievală timpurie. În această comunicare vom prezenta rezultatele primare ale cercetărilor arheologice desfășurate în anul 2025 în trei dintre aceste situri, o așezare de epoca bronzului, o așezare de epocă elenistică și un „câmp de gropi” datat la trecerea dintre milenii.

The “Cogealac Wind Farm” investment project led to the identification and investigation of seven new archaeological sites in the commune of Cogealac, Constanța County. Chronologically and culturally, they span the period from the Late Bronze Age to the Early Middle Ages. In this paper, we present the preliminary results of archaeological investigations conducted in 2025 at three of these sites: a Bronze Age settlement, a Hellenistic settlement, and a “pit field” dating to the turn of the millennium.

**Morminte monumentale în perioada de început a epocii târzii a fierului
între Carpați și Prut**

***Funerary Monumentality in the Early Phase of the Late Iron Age
between Carpathians and Prut***

**Maria-Magdalena ȘTEFAN,
Dan ȘTEFAN,
Alexandru BERZOVAN**

În spațiul est-carpatic românesc, cercetarea movilelor funerare din a doua epocă a fierului a rămas relativ restrânsă și inegală. Cu toate acestea, sunt cunoscute, în grade diferite

de documentare, câteva monumente care pot fi considerate remarcabile chiar în contextul mai larg al lumii tracice și scitice din secolele V–III a. Chr. Analiza va propune o reevaluare a acestui peisaj funerar prin sinteza informațiilor provenite din vechile cercetări ale necropolei tumulare de la Cucuteni-Gosan și prin integrarea rezultatelor recent obținute în urma investigării interdisciplinare a unor movile funerare nou identificate, precum cele de la Alexeni, sau cunoscute de mult timp, dar insuficient înțelese, precum Movila Răbâii.

In the Romanian East-Carpathian region, research on funerary mounds of the Late Iron Age has remained relatively limited and uneven. Nevertheless, several monuments are known, to varying degrees of documentation, which may be regarded as remarkable even within the broader context of the Thracian and Scythian worlds of the 5th–3rd centuries BC. The analysis will propose a reassessment of this funerary landscape by synthesizing information from earlier investigations of the tumular necropolis at Cucuteni-Gosan and by integrating recent results obtained through the interdisciplinary investigation of newly identified funerary mounds, such as those at Alexeni, or of monuments known for a long time but still insufficiently understood, such as Răbâia Mound.

Importuri amforice de Chios la Orgame, sectorul Faleza Est (săpăturile anilor 1998-2000)
Importations d'amphores de la de Chios à Orgame, secteur Falaise Est
(fouilles de 1998-2000)

Natalia MATEEVICI

Cercetarea arheologică a sectorului Faleza Est la Orgame, aflat în zona *intra muros* își are începutul încă din 1981, în baza rezultatelor primului sondaj efectuat de Maria Coja, în anul 1970.

Informația, privind apariția amforelor arhaice de Chios și ale altor centre grecești din perioada arhaică la Orgame este furnizată de către M. Mănuclu-Adameșteanu. Sunt menționate în special vasele din a doua jumătate a sec. VI a. Chr. până la începutul sec. IV a. Chr.. Prezența la Orgame amforelor chiote în sec. IV a. Chr. nu a fost elucidată. Artefactele prezentate provin din săpăturile lui L. Bîrliiba, în sectorul Faleza Est, efectuate între anii 1998-2000, reprezentând fragmente de buze, picioare, toarte. Au fost analizate doar fragmentele profilate, care oferă nu numai datarea, dar și tipul vaselor. Amforele de Chios reprezintă cel mai numeros grup amforic, în special în perioada arhaică. Lotul de fragmente amforice chiote însumează aproape 70 de exemplare, dintre care 19 sunt fragmente de picioare, care cuprind o perioadă între sferturile 2/3 ale sec. VI a. Chr. până în al treilea sfert al sec. IV a. Chr.. Celelalte piese reprezintă fragmente de buze, cele mai timpurii datând în a treia treime a sec. VI până în al treilea sfert al sec. IV a. Chr. Analiza lotului de fragmente amforice de Chios de la Orgame ne conturează cu exactitate perioada de pătrundere a vinului de Chios în cetatea Orgame, care începe de la mijlocul / al treilea sfert al sec. VI a. Chr. și durează încontinuu până în al treilea sfert al sec. IV a. Chr.. De menționat că Chios este unicul centru grecesc care și-a exportat marfa de bază - vinul, în cantități imense, în zona circumpontică, în jur de trei secole și jumătate.

*Les recherches archéologiques dans le secteur de la « Falaise Est » du site d'Orgame — situé à l'intérieur de l'enceinte fortifiée (*intra muros*) — ont débuté en 1981, en s'appuyant sur les résultats du sondage initial réalisé par Maria Coja en 1970. M. Mănuclu-Adameșteanu apporte des précisions sur l'apparition, à Orgame, d'amphores archaïques provenant de Chios et d'autres centres*

grecs ; elle mentionne notamment des récipients datant de la période comprise entre la seconde moitié du VIe siècle av. J.-C. et le début du IVe siècle av. J.-C. La présence d'amphores chiotes à Orgame au cours du IVe siècle av. J.-C. n'a pas encore été pleinement élucidée. Le matériel présenté ici — composé de fragments de lèvres, de pieds et d'anses — provient des fouilles menées par L. Bîrliușă dans le secteur de la « Falaise Est » entre 1998 et 2000. Seulement les fragments conservant le profil ont été analysés, car ils permettent de déterminer à la fois le type de récipient et sa datation. Les amphores de Chios constituent le groupe d'amphores le plus important, en particulier durant la période archaïque. Le lot des fragments d'amphores de Chios compte près de 70 spécimens ; parmi eux, 19 sont des fragments de bases, couvrant une période allant du deuxième ou troisième quart du VIe siècle av. J.-C. jusqu'au troisième quart du IVe siècle av. J.-C. Les autres pièces sont des fragments de lèvres, les plus anciens datant du dernier tiers du VIe siècle av. J.-C. et les plus récents du troisième quart du IVe siècle av. J.-C. L'analyse des fragments d'amphores de Chios provenant d'Orgame permet de délimiter avec précision la période durant laquelle le vin de Chios a atteint la colonie d'Orgame : celle-ci a débuté entre le milieu et le troisième quart du VIe siècle av. J.-C. et s'est poursuivie sans interruption, jusqu'au troisième quart du IVe siècle av. J.-C. Il convient de noter que Chios fut le seul centre grec qui à exporter massivement son produit phare — le vin — vers la région circumpontique sur une période d'environ trois siècles et demi.

Epigrafia greacă în era digitală: metode computaționale pentru analiza ștampilelor amforice

Greek Epigraphy in the Digital Era: Computational Methods for Analysing Amphora Stamps

Cristian COROLENCO

Digitalizarea cercetării științifice oferă noi posibilități pentru documentarea și analiza materialului epigrafic. În cazul ștampilelor amforice grecești, amploarea corpusului și diversitatea acestora fac din identificarea și compararea exemplarelor un proces complex și consumator de timp. Comunicarea explorează utilizarea metodelor computaționale prin dezvoltarea și testarea unui prototip software destinat analizei digitale a ștampilelor amforice grecești. Abordarea urmărește recunoașterea și compararea automată sau semi-automată a unor caracteristici relevante pentru identificarea acestora. Prototipul are un caracter experimental și este conceput ca instrument auxiliar cercetării epigrafice, fără a substitui expertiza specialistului. Rezultatele preliminare evidențiază potențialul tehnologiilor digitale și al algoritmilor în eficientizarea procesului de identificare și în gestionarea unor corpusuri epigrafice de mari dimensiuni.

The digitalization of scientific research offers new possibilities for the documentation and analysis of epigraphic material. In the case of Greek amphora stamps, the size of the corpus and their diversity make the identification and comparison of specimens a complex and time-consuming process. The presentation explores the use of computational methods through the development and testing of a software prototype designed for the digital analysis of Greek amphora stamps. The approach focuses on the automatic or semi-automatic recognition and comparison of features relevant to their identification. The prototype is experimental in nature and is intended as an auxiliary tool for epigraphic research, without replacing specialist expertise. The preliminary results highlight the potential of digital technologies and algorithms for improving the efficiency of the identification process and for managing large-scale epigraphic corpora.

**Consumul vinului și amforele locale - un fragment de amforă cu
ștampilă anepigrafă de la Budureasca, jud. Prahova**
*Wine Consumption and Local Amphorae: A Fragment of an Amphora with an
Anepigraphic Stamp from Budureasca, Prahova County*

**Tudor HILA, Bogdan CIUPERCĂ,
Cătălin DÎSCĂ**

În secolele II–I î.Hr., populația din Muntenia era puternic conectată la lumea elenistică, fenomen reflectat prin imitarea și reinterpretarea unor bunuri de prestigiu (amfore, boluri cu decor în relief, kratere sau emisiuni monetare macedonene). Deși producerea imitațiilor de amfore este curentă în interiorul lumii greco-romane, apariția acestui fenomen în spațiul european „barbar” reprezintă o trăsătură unică. Producția autohtonă de amfore a fost determinată, cel mai probabil, de necesitatea transportului unui vin de calitate superioară — fie autohton, fie de import reîmbuteliat —, devenind astfel un indicator al comerțului regional din zona Dunării de Jos. Elementul definitoriu al acestei producții locale îl constituie aplicarea ștampilelor anepigrafe. Până în prezent, sunt cunoscute peste 140 de astfel de fragmente amforice, dispersate în proporție de 80% în Muntenia (cu precădere în Câmpia Română) și 20% în nordul și nord-estul Bulgariei, numărul siturilor din a doua epocă a fierului fiind în continuă creștere. În acest context cartografic se înscriu și cercetările recente din Valea Budureasca. În situl Budureasca 4–Puțul Tătarului, într-un complex arheologic databil în secolele II–I î.Hr., au fost descoperite două noi fragmente dintr-o amforă de proveniență autohtonă. Piesa prezintă o ștampilă anepigrafă fragmentară, de formă circulară, îmbogățind astfel inventarul descoperirilor de acest tip.

During the 2nd–1st centuries BC, the population of Muntenia was strongly connected to the Hellenistic world, a phenomenon reflected in the imitation and reinterpretation of prestige goods (amphorae, relief-decorated bowls, kraters, or Macedonian monetary emissions). Although the production of amphora imitations is commonplace within the Greco-Roman world, the emergence of this phenomenon within the “barbarian” European space represents a unique feature. The local production of amphorae was most likely driven by the need to transport high-quality wine—either indigenous or rebottled import—thus becoming an indicator of regional trade in the Lower Danube region. The defining element of this local production is the application of anepigraphic stamps. To date, over 140 such amphora fragments are known, dispersed in a proportion of 80% in Muntenia (particularly in the Romanian Plain) and 20% in northern and northeastern Bulgaria, with the number of sites from the Second Iron Age continuously growing. Recent research in the Budureasca Valley falls within this cartographic context. In the Budureasca 4–Puțul Tătarului site, within an archaeological complex datable to the 2nd–1st centuries BC, two new fragments from a locally produced amphora were discovered. The piece features a fragmentary, circular anepigraphic stamp, thereby enriching the inventory of discoveries of this type.

**Lingurile de lut descoperite în așezarea Trinca „Izvorul lui Luca”: particularități,
tipologie și funcționalitate**
*Clay Ladles Discovered at the Trinca “Izvorul lui Luca” Settlement: Characteristics,
Typology, and Functionality*

Livia ERMURACHI

Uneltele de muncă utilizate de meșterii metalurgi în procesul de prelucrare a metalelor și a producerii pieselor de bronz, cel mai des sunt reprezentate prin linguri din lut ars pentru turnarea metalului topit, forme de turnat, creuzete, duze, precum și alte obiecte necesare pentru finisarea artefactelor de bronz turnate. Ne vom opri exclusiv asupra lingurilor de lut, deoarece exemplarele aduse în discuție ne permit completarea informațiilor referitoare la importanța lor în procesul de transfer controlat și sigur a metalului topit, dar și a tipologiei, cronologiei, răspândirii și analogiilor acestora.

În procesul cercetărilor arheologice din așezarea Trinca „Izvorul lui Luca” au fost descoperite 14 linguri de lut, dintre care: cinci exemplare întregi, două reconstituite și șapte în stare fragmentară, tipologic fiind atribuite la trei tipuri, delimitate în special în baza formei găvanului, dispunerea cozii și a dimensiunilor acestora. Sunt modelate din pastă grosieră în amestec cu șamotă de granulație mare și mijlocie, calcar mărunțit, sporadic silex pisat ars, precum și adaosuri de origine organică. Au pereții groși, culoare cenușie sau maronie, de diferite nuanțe urmare a acțiunii temperaturilor la care au fost supuse, prezintă urme de ardere secundară repetată, unele până la zgurificare. Piesele puse în discuție au un interval cronologic destul de vast – epoca bronzului și prima epocă a fierului, analogii directe fiind identificate în siturile culturilor Belogradovka, Bondaricha, Belozerka, Černyj Les, sincrone sau parțial sincrone nivelurilor de locuire hallstattiene atestate în așezarea Trinca „Izvorul lui Luca”. Totodată, merită menționat faptul că acestea se deosebesc mult de lingurile de lut ars cunoscute în cadrul culturii Gava-Holihrad-Grănicești.

Colecția de linguri de lut de la Trinca „Izvorul lui Luca” contribuie esențial nu doar la îmbogățirea catalogului descoperirilor de acest gen, dar, împreună cu alte descoperiri specifice, reprezintă o dovadă a prelucrării bronzului în cadrul așezării.

Rezumatul și comunicarea sunt elaborate în cadrul subprogramului: „Patrimoniul istorico-arheologic muzeal: sistematizare și valorificare științifico-culturală” (Cifrul: 180101) al Muzeului Național de Istorie a Moldovei, finanțat de Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova.

The work tools used by metallurgical craftsmen in the process of metalworking and producing bronze pieces are most often represented by fired clay ladles for pouring molten metal, casting molds, crucibles, nozzles, as well as other objects necessary for finishing the cast bronze artifacts. We will focus exclusively on clay ladles, since the specimens under discussion allow us to complete the information regarding their importance in the controlled and safe transfer of molten metal, as well as their typology, chronology, distribution and analogies.

During archaeological research at the Trinca “Izvorul lui Luca” settlement, 14 clay ladles were discovered, of which: five complete specimens, two reconstructed, and seven fragmentary. Typologically, they are attributed to three types, distinguished mainly by the shape of the bowl, the arrangement of the handle, and their dimensions. They are modeled from coarse paste mixed with large- and medium-grained chamotte, crushed limestone, occasionally burnt crushed flint, as well as organic additives. They have thick walls, gray or brown coloration in various shades as a result of the temperatures to which they were subjected, showing traces of repeated secondary firing, some up to

vitricification. The pieces under discussion cover a fairly wide chronological interval – the Bronze Age and the Early Iron Age. Direct analogies have been identified in sites of the Belogradovka, Bondaricha, Belozerka, Černyj Les cultures, synchronous or partially synchronous with the Hallstatt habitation levels attested at the Trinca “Izvorul lui Luca” settlement. At the same time, it is worth noting that they differ significantly from the fired clay ladles known within the Gava-Holihrad-Grănicești culture.

The collection of clay ladles from Trinca “Izvorul lui Luca” not only makes an essential contribution to enriching the catalog of such discoveries, but, along with other specific finds, represents evidence of bronze processing within the settlement.

The summary and communication were prepared within the subprogram: “Historical-Archaeological Museum Heritage: Systematization and Scientific-Cultural Valorization” (Code: 180101) of the National Museum of History of Moldova, funded by the Ministry of Education and Research of the Republic of Moldova.

Coiful de la Coțofenești – semnificații și cronologie *The Coțofenești Helmet: Meaning and Chronology*

Maria-Magdalena ȘTEFAN

În contextul interesului public și academic manifestat recent și intens față de acest artefact, precum și al persistenței unor interpretări divergente privind datarea, originea și funcția sa, considerăm necesară rediscutarea obiectului în context, pentru a stabili repere mai clare ale încadrării acestuia. Analiza va contextualiza obiectul în ansamblul lărgit al însemnelor de putere din Tracia în perioada clasică târzie și elenistică timpurie. În același timp, vor fi discutate principalele elemente iconografice ale piesei, formulându-se ipoteze privind semnificația lor simbolică și rolul obiectului ori al purtătorului său.

Given the recent and intense public and academic interest in this artifact, as well as the persistence of divergent interpretations regarding its dating, origin, and function, we consider it necessary to reexamine the object within its context in order to establish clearer parameters for its classification. This analysis will contextualize the object within the broader framework of symbols of power in Thrace during the Late Classical and Early Hellenistic periods. At the same time, the piece’s main iconographic elements will be discussed, and hypotheses will be formulated regarding their symbolic significance and the role of the object or its wearer.

Despre unele descoperiri arheologice de epocă preromană de la Tropaeum Traiani *About some Archaeological Discoveries from the Pre-Roman Period at Tropaeum Traiani*

Gabriel Mircea TALMAȚCHI,
Sebastian MATEI

Orașul Tropaeum Traiani (Adamclisi) este unul dintre cele mai importante centre economice, politice și religioase din Dobrogea romană, unde cercetările de specialitate au oferit o cantitate mare de informații istorice, arheologice și arhitecturale. Pentru perioada preromană, informațiile disponibile până în prezent sunt discrete, iar contextele lor de descoperire nu sunt specifice epocii propriu-zise de manifestare. Platoul cetății Tropaeum Traiani, conform unor sondaje mai vechi și pe arii limitate, prezintă la o adâncime de peste 4

metri un nivel brun, plin de cenușă, cărbune și fragmente ceramice disparate de producție locală și greacă. Acestea din urmă, deși mai vechi, se găsesc în contexte datate în secolul I a.Chr.-I p.Chr. În zona cartierului sudic, în urma cercetărilor arheologice recente, au fost descoperite noi materiale ceramice și monetare relevante pentru tema noastră apărute în contexte secundare. Pentru prima dată într-un sector de la Tropaeum Traiani, în timpul cercetărilor arheologice, au fost descoperite în jur de 40 de monede preromane din argint și bronz aparținând Regatului Macedoniei, Regatului Traciei, coloniilor Istros, Tomis și Callatis, Republicii Romane etc. Materialul monetar aparține tipologic și prin circulație secolelor IV a.Chr - I p.Chr. Prezența monedelor provenite din zonele coloniale grecești din Vestul Pontului Euxin și din zona tracică de sud sugerează, pe de o parte, existența unor relații comerciale greco-autohtone de-a lungul unor axe rutiere și, pe de altă parte, acestea sunt o consecință a contextului politico-militar cauzat de expansiunile macedoneană și romană. În afara monedelor, la Tropaeum Traiani au fost descoperite și alte artefacte care se datează perioadei de dinaintea înființării orașului roman. Avem în vedere aici o serie de fragmente ceramice provenind de la vase lucrate cu mâna din categoria borcanelor, castroanelor, ceștilor opaiț sau a capacelor. Piese datează din secolele IV-III a.Chr., dar majoritatea în secolele II a.Chr. – I p.Chr. Al doilea lot de piese îl constituie trei fibule din bronz de tipul puternic profilat, piese care circulă încă din secolele I a.Chr. dar sunt întâlnite și pe parcursul sec. II p.Chr. astfel că atribuirea lor certă epocii preromane de la Tropaeum Traiani trebuie privită cu precauție. Cel de-al treilea lot de piese îl constituie șapte vârfuri de săgeți din bronz cu trei aripioare care se pot data în intervalul dintre secolele V – III a.Chr.

The city of Tropaeum Traiani (Adamclisi) is one of the most important economic, political and religious centres in Roman Dobruja, where specialized research has provided a large amount of historical, archaeological and architectural information. For the pre-Roman period, the information available to date is limited, and their discovery contexts are not specific to the actual era of manifestation. The plateau of the Tropaeum Traiani fortress, according to older surveys and on limited areas, presents at a depth of over 4 meters a brown level, full of ash, charcoal and disparate ceramic fragments of local and Greek production. The latter, although older, are found in contexts dated to the 1st century BC - 1st AD. In the area of the southern quarter, following recent archaeological research, new ceramic and monetary materials relevant to our topic were discovered in secondary contexts. For the first time in a sector at Tropaeum Traiani, during archaeological research, around 40 pre-Roman silver and bronze coins belonging to the Kingdom of Macedonia, the Kingdom of Thrace, the colonies of Istros, Tomis and Callatis, the Roman Republic, etc. were discovered. The monetary material typologically and by circulation belongs to the 4th century BC - 1st AD. The presence of coins originating from the Greek colonial areas in the West of the Euxine Pontus and from the southern Thracian area suggests, on the one hand, the existence of Greek-autochthonous trade relations along some road axes and, on the other hand, they are a consequence of the political-military context caused by the Macedonian and Roman expansions. Apart from coins, other artefacts dating to the period preceding the establishment of the Roman town have also been discovered at Tropaeum Traiani. These include a series of ceramic fragments originating from hand-made vessels belonging to the categories of jars, bowls, lamp-cups, and lids. The pieces date to the 4th–3rd centuries BC, although most of them belong to the interval between the 2nd century BC and the 1st century AD. The second group of artefacts consists of three strongly profiled bronze fibulae, items that circulated as early as the 1st century BC but are also encountered throughout the 2nd century AD. Consequently, their certain attribution to the pre-Roman period at Tropaeum Traiani must be regarded with caution. The third

group comprises seven bronze arrowheads with three fins, which can be dated to the interval between the 5th and 3rd centuries BC.

Așezarea dacică de la Costești – descoperiri arheologice recente
Dacian settlement at Costești – recent archaeological discoveries

Cătălin CRISTESCU
Oana TUTILĂ

Cercetările arheologice preventive întreprinse în ultimii ani în perimetrul așezării dacice de la Costești, com. Orăștioara de Sus, jud. Hunedoara, au adus noi informații cu privire la topografia și rolul acestui important sit arheologic din zona Munților Orăștiei. Lucrarea de față rezumă aceste descoperiri, care confirmă și completează datele și ipotezele deja formulate în literatura de specialitate.

Preventive archaeological research conducted in recent years within the perimeter of the Dacian settlement at Costești, Orăștioara de Sus commune, Hunedoara County, has yielded new information regarding the topography and role of this important archaeological site in the Orăștie Mountains region. This paper summarizes these findings, which confirm and supplement the data and hypotheses already presented in the selected bibliography.

Altă autostradă, aceiași daci... Informații noi despre răspândirea paftalelor de centură
New Highway, the same Dacians... New Informations on the Distributions of belt buckles

Despina MĂGUREANU, Florentin MUNTEANU

Cercetările arheologice desfășurate în anul 2023 de către Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” pe un tronson al Autostrăzii Moldovei, au dus la identificarea unui sit în dreptul satului Parepa-Rușani. Situl este amplasat pe o terasă a Văii Războiului, într-o zonă propice locuirii și în vechime. Pe o suprafață de aproape 10 hectare au fost identificate numeroase complexe aparținând neoliticului, epocii bronzului, celei de a doua epoci a fierului și evului mediu timpuriu. În așezarea de epocă La Tène au fost identificate numeroase gropi și mai puține complexe de locuire. Contextele cercetate au furnizat o mare varietate de artefacte. Materialul ceramic abundent se află încă în curs de studiere, dar au putut fi identificate forme tipice sec. II – I a. Chr. Între obiectele metalice descoperite, se remarcă o paftă de centură. Piesa în discuție apare sporadic în așezările atribuite comunităților geto-dacice din spațiul de la Nord de Dunăre. Morfologia și eleganța decorului reprezintă elementele inițiale ale unei discuții privind expresivitatea regională a acestui tip de piese de port.

Archaeological research conducted in 2023 by the Institute of Archaeology "Vasile Pârvan" along a section of the Moldova Motorway led to the identification of an archaeological site near the Parepa-Rușani village. The site is situated on a terrace of the Războiului Valley, in a habitat that was favourable to communities in ancient times as well. Numerous contexts dating to the Neolithic, the Bronze Age, the La Tène period and the Early Middle Age have been identified across an area of nearly 10 hectares. Numerous pits and fewer habitation structures were recorded at the settlement dating to the Second Iron Age. The investigated contexts yielded a wide variety of artifacts. The large quantity

of ceramic vessels is still under study, but forms typical of the 2nd-1st centuries BC have been identified. Among the metal objects discovered, a belt buckle stands out. The piece in question rarely appears in settlements attributed to Geto-Dacian communities in the north of the Danube region. The morphology and elegance of the ornamentation constitute the starting points for a discussion regarding this type of garment accessory.

Fibule descoperite în aşezarea fortificată de la Târcov – Piatra cu Lilieci
Fibulae Discovered in the Fortified Settlement of Târcov – Piatra cu Lilieci

Sebastian MATEI

Cetatea de la Târcov se află la aproximativ 7 km nord de comuna Pârscov, în vecinătatea satului Târcov, fiind amplasată pe o culme greu accesibilă, cunoscută de localnici sub numele de Piatra cu Lilieci. Această înălțime, caracterizată prin trei laturi abrupte și atingând altitudinea maximă de 735 m, domina vizual valea Buzăului, conferindu-i un rol militar de primă importanță.

Descoperirile arheologice, în special fibulele, indică faptul că cetatea a fost intens utilizată în a doua jumătate a secolului I p. Chr., perioadă în care dacii au realizat o serie de amenajări și nivelări menite să creeze un spațiu adecvat locuirii pe această culme.

Din punct de vedere morfologic, situl este alcătuit dintr-un platou-acropolă lung de aproximativ 160 m și o succesiune de trei terase, dintre care cel puțin două au fost fortificate cu ziduri de piatră și lemn. În cele cincisprezece campanii arheologice desfășurate între 2007 și 2025 au fost identificate peste 130 de complexe arheologice, reprezentând resturi de construcții, gropi și vetre de foc.

În comunicarea de față vom discuta de o categorie de artefacte cu o puternică relevanță cronologică și anume fibulele, care asociate cu alte tipuri de piese, restrâng semnificativ datarea aşezării de la Târcov în a doua jumătate a sec. I p. Chr.

The fortress at Târcov is located approximately 7 km north of the commune of Pârscov, near the village of Târcov, positioned on a difficult to access ridge, known locally as Piatra cu Lilieci. This height, characterized by three steep sides and reaching a maximum altitude of 735 m, visually dominates the Buzău Valley, which endowed it with a military role of primary importance.

Archaeological discoveries, particularly the fibulae, indicate that the fortress was intensively used during the second half of the 1st century A.D., a period in which the Dacians carried out a series of modifications and levelling works intended to create a suitable living space on this ridge.

Morphologically, the site consists of an acropolis plateau approximately 160 m long and a succession of three terraces, at least two of which were fortified with stone and timber walls. Across the fifteen archaeological campaigns conducted between 2007 and 2025, more than 130 archaeological features were identified, representing construction remains, pits, and hearths.

In this presentation, we will discuss a category of artefacts with strong chronological relevance, namely the fibulae, which when associated with other types of finds, significantly narrow the dating of the settlement at Târcov to the second half of the 1st century AD.

O fibulă puternic profilată descoperită la Codlea, jud. Braşov. Propuneri de interpretare
A Strongly Profiled Fibula Discovered in Codlea, Braşov County. Interpretation Proposals

Daniel BARBU, Lucica SAVU

Lucrarea de faţă aduce în discuţie o descoperire recentă efectuată pe teritoriul oraşului Codlea, jud. Braşov, respectiv o fibulă puternic profilată din bronz.

Pe lângă analiza concretă a caracteristicilor referitoare la piesa menţionată, precum încadrarea tipologică şi cronologică, un pas important constă în stabilirea legăturii dintre această descoperire şi siturile dacice din acest areal. De asemenea, analiza va avea în vedere şi discuţia mai largă asupra acestui tip de obiect şi pătrunderea sa în Dacia preromană.

This paper aims to highlight new data about a strongly profiled brooch made of bronze and discovered in the territory of Codlea, Braşov county.

Other than analysing the characteristics of the artefact and the typological and chronological classification of the brooch, we seek to trace the object's possible link to the archaeological sites in the area. Furthermore, the article includes a thorough description of this type of brooch, at the same time taking into consideration the penetration of this type of brooch in the pre-roman Dacia.

SECȚIUNEA GRECO – ROMANĂ GREEK – ROMAN SECTION

**NOI DESCOPERIRI, NOI ABORDĂRI ÎN ARHEOLOGIA PONTICĂ ȘI
DANUBIANĂ (SECOLELE VII A.CHR- VII P. CHR.)**

**NEW DISCOVERIES, NEW APPROACHES IN PONTIC AND DANUBIAN
ARCHAEOLOGY (7TH CENTURY BC.- 7TH CENTURY AD.)**

**Descoperiri de ceramică greacă arhaică pe teritoriul comunei Mahmudia (jud. Tulcea)
*Discoveries of Archaic Greek Pottery in the Territory of Mahmudia Commune (Tulcea
County)***

Vasilica LUNGU

În cea de-a doua jumătate a secolului al VII-lea ceramica greco-orientală a început treptat să domine piețele coloniilor grecești pontice și a continuat să ocupe o poziție dominantă pe parcursul întregului secol al VI-lea. Această perioadă a fost, de asemenea, marcată de răspândirea ceramicii arhaice de import către mai multe situri aflate dincolo de granițele coloniilor gecesti, în siturile indigene, inclusiv cele din zona Mahmudia. Printre piesele ceramice se regăsesc atât ornamentele liniare, întâlnite pe cupele cu benzi, cât și un stil figurativ îngrijit și dinamic, caracterizat în special prin reprezentarea animalelor, specific Stilului Caprelor Sălbatică (Wild Goat Style). De asemenea, a fost identificată o cantitate semnificativă de amfore de transport provenite din diverse centre de producție. Studiul stilistic, tipologic și cronologic al acestui material evidențiază importanța identificării unor noi situri care furnizează descoperiri datând din prima fază a colonizării grecești în regiunea istro-pontică.

In the second half of the 7th century, Greco-Oriental pottery gradually began to dominate the markets of the Pontic Greek colonies and continued to hold a dominant position throughout the 6th century. This period was also marked by the spread of imported Archaic pottery to several sites beyond the borders of the Greek colonies, in indigenous settlements, including those in the Mahmudia area. Among the ceramic pieces are both linear decorations, found on banded cups, and a refined and dynamic figurative style, characterized in particular by depictions of animals, specific to the Wild Goat Style. In addition, a significant number of transport amphorae originating from various production centres have been identified. The stylistic, typological, and chronological study of this material highlights the importance of identifying new sites that yield finds dating to the early phase of Greek colonization in the Istro-Pontic region.

Ceramica atică timpurie din Zona sacră de la Histria în context
Early Attic Pottery from the Sacred Area of Histria in Context

Iulian BÎRZESCU

Comunicarea analizează piesele de ceramică atică datate în a doua jumătate a secolului al VII-lea și prima jumătate a secolului al VI-lea a.Chr., descoperite în sanctuarul histrian din nord-estul cetății pe parcursul ultimelor opt decenii. Lotul include aproximativ 50 de fragmente ceramice, provenite preponderent de la vase cu figuri negre, dar și amfore de transport de tip SOS. Aceste materiale sunt evaluate atât prin prisma contextului arheologic imediat, cât și dintr-o perspectivă mai largă — pontică și ioniană —, integrându-se în dezbaterile actuale generate de numeroasele studii din ultimele decenii dedicate ceramicii atice.

This paper analyzes Attic ceramic fragments dating to the second half of the 7th century and the first half of the 6th century B.C., discovered at the Histrian sanctuary in the northeastern part of the fortress over the past eight decades. The collection includes approximately 50 ceramic fragments, primarily from black-figure vases, but also SOS-type transport amphorae. These materials are evaluated both in light of their immediate archaeological context and from a broader — Pontic and Ionian — perspective, contributing to current debates sparked by the numerous studies on Attic pottery published in recent decades.

Studiu arheozoologic a două complexe închise de la Histria, sectorul "Basilica cu criptă"
Archaeozoological Study of Two Closed Features from Histria, "Basilica with Crypt" Sector

Horia DINU, Irina ACHIM, Adrian BĂLĂȘESCU

Campaniile de săpături arheologice desfășurate de Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” în sectorul *Basilica cu criptă* de la Histria în anii 2005-2006 și 2009 (responsabil dr. Irina Achim) au condus la descoperirea a două gropi menajere din perioada arhaică și clasică, situate la adâncimi variabile (circa 1,46 m , respectiv 1,20 m) față de nivelul de călcare al monumentului creștin. Comunicarea își propune să prezinte analiza materialului faunistic recuperat din aceste două complexe. Astfel, au fost supuse analizei 252 de resturi faunistice, care reprezintă ansamblul osteologic colectat din cele două amenajări. Analiza a permis identificarea speciilor prezente (pești, păsări, mamifere), ponderea acestora în lotul analizat și principalele caracteristici ale acestui material, anume, vârstele de sacrificare, tehnicile de tranșare, precum și repartiția elementelor anatomice pe pase altimetrice stabilite în cursul cercetării arheologice. Dominanța mamiferelor domestice și vârstele de sacrificare atestă o selecție intenționată a resurselor animale. În plus, prezența mai multor fragmente prelucrate atestă derularea unor activități legate de industria materiilor dure animale.

The archaeological campaigns carried out at Histria of the "Vasile Pârvan" Archaeological Institute during 2005-2006 and 2009 (led by PhD. Irina Achim) have led to the discovery of two Archaic-Classical trash pits below the walking level of the Christian monument, situated at various depths (1,46 meters and 1,20 meters respectively). This presentation aims to show the analysis of the faunal remains recovered from these two contexts. Therefore, 252 remains were analyzed, representing the bone assemblage from these contexts. The analysis allowed the identification of species (fish, birds,

mammals), their proportion within the lot and the bones' main characteristics, namely age of sacrifice, butchery practices and the distribution of the anatomical elements based on the altimetric levels provided by the undergone archaeological research. The dominance of mammals and their age of death show an intentional selection of animal resources. Moreover, the presence of multiple processed bones shows some activity tied to worked bone industry.

**Agenți ai memoriei. Agentivitatea socială a ornamentelor
în contextele funerare elenistice de la Tomis**
*Agents de la mémoire. L'agentivité sociale des ornements
en contextes funéraires hellénistiques à Tomis*

Bianca PROFIRAN

Comunicarea explorează rolul descoperirilor de orfevrărie elenistică provenite din necropolele din Tomis, analizate ca agenți ai memoriei și identității sociale în cadrul ritualurilor funerare. Depunerile de ornamente, însoțite de gesturi performative și practici rituale, sunt interpretate ca instrumente de comunicare simbolică între comunitate și tărâmul transcendent, reflectând totodată normele sociale, ierarhiile și prestigiul. Deși situată la periferia marilor monarhii elenistice, elita greacă sau elenizată a polisului microscitic se arată familiarizată cu evoluțiile morfologice ale parurilor, care nu ocolesc spațiul pontic colonial. În contextele funerare, ornamentele provoacă reacții afective, inspiră gesturi rituale și contribuie la afirmarea identității. Astfel, ele dobândesc o prezență activă în viața spirituală și socială a comunității, confirmând că și obiectele pot fi actori în rețelele de acțiune umană. Astfel, ele apar ca adevărate semnături materiale ale identității, dezvăluind genul, statutul social, vârsta sau rolul defunctului. Așadar, ornamentele funcționează ca vehicule ale memoriei personale, integrate în sistemul mai larg al memoriei colective.

L'étude explore le rôle des objets d'orfèvrerie hellénistiques découverts dans les nécropoles de Tomis, analysés comme des agents de mémoire et d'identité sociale au sein des rituels funéraires. Les dépôts d'ornements, accompagnés de gestes performatifs et de pratiques rituelles, sont interprétés comme des instruments de communication symbolique entre la communauté et la sphère transcendante, tout en reflétant les normes sociales, les hiérarchies et le prestige. Bien que située à la périphérie des grandes monarchies hellénistiques, l'élite grecque ou hellénisée du polis microscythe s'avère très familière avec les évolutions de l'orfèvrerie, nouvelles formes comprises, qui pénètre l'espace pontique colonial. Dans les contextes funéraires, les ornements suscitent des réactions affectives, inspirent des gestes rituels et participent à la construction de l'identité. Par ces effets, ils acquièrent une présence active dans la vie spirituelle et sociale de la communauté, confirmant que les objets peuvent être, eux aussi, des acteurs dans les réseaux d'action humaine. Ainsi, elles se relèvent comme véritables signatures matérielles de l'identité, révélant le genre, le statut social, l'âge ou le rôle du disparu. Par conséquent, les parures fonctionnent comme des véhicules de mémoire personnelle, intégrés dans le système plus vaste de la mémoire collective.

Un lot de timbre amforice descoperit în teritoriul Tomisului elenistic (situl Isaran)
Amphora Stamps discovered in the Territory of Hellenistic Tomis (Isaran Site)

Ștefan PALAMIUC

În vara anului 2023 în urma cercetării arheologice preventive de pe str. Tisei din Constanța (pentru dezvoltatorul imobiliar Isaran Green), s-au descoperit complexe aparținând epocii elenistice. Perioada de locuire a așezării se încadrează între secolele III – II a.Chr. Inventarul arheologic constă în ceramica de masă lucrată la roată sau la mână, cele mai numeroase fiind amforele, care aparțin centrelor producătoare cunoscute din această perioadă (Sinope, Thasos, Rhodos, Cos și altele). Prezentarea are ca scop stabilirea unei prime cronologii a acestei așezări din chora Tomisului, bazându-se pe informațiile provenite din cercetarea timbrelor amforice, precum și identificarea preferințelor de consum ale populației din hinterlandul tomitan pe parcursul secolelor III și II a.Chr.

In the summer of 2023, following a preventive archaeological investigation on Tisei Street in Constanța (conducted for the real estate developer Isaran Green), features dating to the Hellenistic period were discovered. The settlement's occupation dates to the 3rd–2nd centuries BC. The archaeological assemblage consists of wheel-made and hand-made pottery; amphorae are the most numerous finds, originating from known production centers of the era (Sinope, Thasos, Rhodes, Cos, and others). This presentation aims to establish an initial chronology for this settlement within the chora of Tomis—based on the study of amphora stamps—and to identify the consumption preferences of the population in the Tomitan hinterland during the 3rd and 2nd centuries BC.

Cercetări arheologice în aria funerară din necropola de nord a orașului Callatis
*Archaeological Investigations in the Funerary Space
of the Northern Hellenistic Necropolis at Callatis*

**Nicolaie ALEXANDRU, Diana SONU,
Dragoș HĂLMAGI, Ana HAMAT**

Prezentăm rezultatele a două investigații arheologice efectuate pe strada Ernest Juvara din Mangalia: una în noiembrie 2024, la nr. 35, și cealaltă în mai 2025, la nr. 23–25. Ambele investigații pot fi plasate în același context istoric și arheologic, și anume începutul perioadei elenistice, mai precis sfârșitul secolului al IV-lea î.Hr.

Situl de pe strada Ernest Juvara, nr. 23–25, este situat în partea de nord a orașului antic Callatis, la aproximativ 800 m nord de șanțul defensiv roman. A fost investigată o suprafață totală de 477,50 metri pătrați. Au fost descoperite șase morminte elenistice, cinci dintre ele fiind de înhumăție și unul de incinerare, alături de patru gropi care conțin depozite de fragmente de amforă, șapte gropi care conțin depozite moderne și o fântână modernă. Pe baza materialului arheologic recuperat, cele șase morminte, precum și cele patru gropi care conțin fragmente ceramice din vase din perioada elenistică - în mare parte fragmente de amforă - și stela funerară pot fi date în ultimele două decenii ale secolului al IV-lea î.Hr. Depozitele găsite în complexele C1-C4 sunt interpretate ca depozite rituale, posibil asociate cu banchete funerare. Pe strada Ernest Juvara nr. 35 din Mangalia, a fost investigată o suprafață totală de aproximativ 98 de metri pătrați. Două gropi descoperite la fața locului, desemnate G3 și G4, au fost cel mai probabil gropi de împrumut asociate cu construirea

mormintelor tumulare din zonă. Groapa G3 este situată în colțul sud-vestic al zonei investigate, în pătratul C1. Groapa de formă neregulată măsoară aproximativ 3×4 m și atinge o adâncime de 1,70 m. O stelă funerară din calcar a fost descoperită în apropierea profilului vestic. Groapa G4, situată în pătratul C2, atinge o adâncime de 2,50 m și măsoară 3 m în lățime și până la 4,20 m în lungime. În această groapă au fost descoperite mai multe fragmente atipice de ceramică antică, precum și fragmente litice mici, neregulate.

Analiza antropologică a mormintelor descoperite pe strada Ernest Juvara, nr. 23-25: din perspectivă demografică, eșantionul este format din trei indivizi de sex masculin (M3, M5, M6), un individ de sex feminin (M2) și un individ de sex nedeterminat (M1). Vârsta estimată la deces variază între 30 și 55 de ani, cu o medie de aproximativ 40-45 de ani (M1: 30-50 de ani; M2: 30-40 de ani; M3: 35-45 de ani; M5: 40-50 de ani; și M6: 45-55 de ani). Eșantionul este alcătuit exclusiv din adulți maturi, fără reprezentarea subadulților sau a adulților în vârstă, deși acest model poate fi influențat de dimensiunea mică a eșantionului. Deși acesta limitează măsura în care se pot face generalizări la nivel de populație, analiza bioarheologică a indivizilor din Callatis relevă prezența patologiilor dentare, indicatori ai stresului fiziologic în perioada de creștere și modificări scheletice degenerative asociate cu activitatea fizică susținută. Per total, aceste descoperiri oferă informații valoroase despre starea de sănătate, dieta și condițiile de viață ale indivizilor înmormântați în necropola elenistică din Callatis.

We present the results of two archaeological investigations carried out on Ernest Juvara Street in Mangalia: one in November 2024, at no. 35, and the other in May 2025, at nos. 23–25. Both investigations can be placed within the same historical and archaeological context, namely the beginning of the Hellenistic period, more precisely the late 4th century BC.

The site at Ernest Juvara Street, nos. 23–25, is located in the northern part of the ancient city of Callatis, approximately 800 m north of the Roman defensive ditch. A total area of 477.50 square meters was investigated. Six Hellenistic graves were discovered, five of them inhumation burials and one a cremation burial, along with four pits containing deposits of amphora fragments, seven pits containing modern deposits, and a modern fountain. Based on the archaeological material recovered, the six graves, as well as the four pits containing ceramic fragments from Hellenistic-period vessels—mostly amphora fragments—and the funerary stele can be dated to the last two decades of the 4th century BC. The deposits found in complexes C1–C4 are interpreted as ritual deposits, possibly associated with funerary banquets. At Ernest Juvara Street no. 35 in Mangalia, a total area of approximately 98 square meters was investigated. Two pits discovered at the site, designated G3 and G4, were most likely borrow pits associated with the construction of tumulus tombs in the area. Pit G3 is located in the southwestern corner of the investigated area, in square C1. The irregularly shaped pit measures approximately 3×4 m and reaches a depth of 1.70 m. A limestone funerary stele was discovered near the western profile. Pit G4, located in square C2, reaches a depth of 2.50 m and measures 3 m in width and up to 4.20 m in length. Several atypical fragments of ancient pottery, as well as small, irregular lithic fragments, were discovered in this pit.

Anthropological analysis of the graves discovered at Ernest Juvara Street, nos. 23–25: from a demographic perspective, the sample comprises three male individuals (M3, M5, M6), one female individual (M2), and one individual of indeterminate sex (M1). The estimated age at death ranges from 30 to 55 years, with an average of approximately 40–45 years (M1: 30–50 years; M2: 30–40 years; M3: 35–45 years; M5: 40–50 years; and M6: 45–55 years). The sample consists exclusively of mature adults, with no representation of subadults or older adults, although this pattern may be influenced by the small sample size. Although the small sample size limits the extent to which

population-level generalizations can be made, the bioarchaeological analysis of the individuals from Callatis reveals the presence of dental pathologies, indicators of physiological stress during the growth period, and degenerative skeletal changes associated with sustained physical activity. Overall, these findings provide valuable insights into the health status, diet, and living conditions of the individuals buried in the Hellenistic necropolis of Callatis.

Morminte de la Singidunum – noi descoperiri
Singidunum Graves – the Latest Discoveries

Milica TAPAVIČKI-ILIĆ, Milorad IGNJATOVIĆ

În perioada martie–iulie 2023, arheologii Muzeului Oraşului Belgrad au efectuat săpături de salvare pe unul dintre siturile oraşului roman Singidunum, situat pe strada Vlačkovićevo. Acesta este amplasat în centrul oraşului Belgrad, în parcul de lângă clădirea Parlamentului Naţional, între străzile Vlačkovićevo şi Kosovska (la nord) şi clădirea Parlamentului (la sud). Zona este destinată amenajării unei parcuri publice subterane. Suprafaţa totală examinată măsoară aproximativ 3.200 m², dezvăluind un sit cu mai multe niveluri de locuire. Cel mai vechi strat (stratul 4) aparţine perioadei romane şi cuprinde zece morminte cu structuri variate – date între sfârşitul secolului al II-lea şi mijlocul secolului al IV-lea – precum şi tronsonul unui apeduct din perioada romană târzie. Mormintele sunt de înhumare, toate fiind însă jefuite.

Stratigrafia relativă a mormintelor le-a permis cercetătorilor să identifice trei faze distincte de înhumare. Cea mai veche fază cuprinde două morminte (numerele 6 şi 7) cu plan dreptunghiular şi bolţi din cărămidă, o tipologie relativ rară în zona Singidunum. O fază de înhumare ceva mai recentă include morminte construite din cărămizi dispuse vertical şi acoperite cu două rânduri de ţigle (numerele 2 şi 10). Cel de-al treilea mormânt din această fază (numărul 8) prezintă o structură similară celor din faza cea mai veche, însă diferă prin sistemul de acoperire, realizat din trei rânduri de cărămizi. Mormintele sunt datate la sfârşitul secolului al III-lea sau începutul secolului al IV-lea. Cea mai fastuoasă formă de înhumare este reprezentată de patru sarcofage (numerele 9, 12, 13 şi 14). Acestea erau realizate din gresie de calitate inferioară – provenind, cel mai probabil, din cariera din apropiere, situată în actualul parc Tašmajdan – şi erau prevăzute cu capace în formă de acoperiş în două ape, având acrotere la fiecare colţ. Pe baza obiectelor de mici dimensiuni descoperite în interior, acestea sunt datate la sfârşitul secolului al II-lea şi în secolul al III-lea. În cadrul ultimului orizont al necropolei, cea mai interesantă descoperire este mormântul numărul 16, construit din blocuri mari de piatră; unele dintre acestea erau *spolia* provenite de la stele funerare mai vechi şi purtau inscripţii latine. În interiorul acestui sarcofag de piatră au fost identificate rămăşiţe probabil de la trei indivizi. Fragmente dintr-o singură stelă au fost folosite pentru a forma laturile de est şi de vest ale mormântului 16, în timp ce latura de sud a fost realizată dintr-o altă stelă, care înfăţişa un bărbat şi o femeie. În interiorul sarcofagului au fost descoperite două monede, pe baza cărora înhumarea a fost datată la mijlocul secolului al IV-lea.

From March to July 2023, archaeologists from the Belgrade City Museum conducted protective excavations on one of the locations of Roman Singidunum called Vlačkovićevo street. It is positioned in the Belgrade city core, in the park next to the National parliament, between the streets Vlačkovićevo and Kosovska on the northern side and the building of the National parliament on the

southern side. This area is intended for a subterranean public parking space. The total surface that was examined measures approximately 3200 m², revealing a multi-layered site. The oldest layer (layer 4) belongs to the Roman period, revealing remains of ten tombs of different constructions and dated into the end of the 2nd to the middle of the 4th century, as well as remains of an aqueduct from the Late Roman period. The graves contain skeletal burials and they have all been robbed in previous periods.

The relative stratigraphy of graves allowed the researchers to distinguish three different burial phases. The oldest phase includes two tombs (nos. 6 and 7) with rectangular ground-plans and vaults made of bricks, rather rare in the Singidunum area. A somewhat younger burial phase includes tombs constructed with vertically positioned bricks and covered with two rows of roof-tiles (nos. 2 and 10). The third tomb from this phase (no. 8) has a construction similar to those from the oldest phase, but with a different construction of its cover, consisting of three rows of bricks. The graves are dated at the end of the 3rd or the beginning of the 4th century. The most luxurious burial form includes four sarcophagi (nos. 9, 12, 13 and 14). They were made of poor-quality sandstone, most likely from the nearby quarry in the present-day Tašmajdan park, covered with gable-roofs with acroteria in each corner. According to small finds discovered within, they are dated at the end of the 2nd and the 3rd century. Within the last necropolis horizon, the most interesting find refers to tomb no. 16, made of large stone blocks, some of which were used as spolia of some older stellae, also containing Latin inscriptions. Within this stone sarcophagus, there were remains of presumably three individuals. Parts of one single stella were used to form the eastern and western side of tomb 16, while its southern side was made of yet another stella depicting a man and a woman. Within this sarcophagus two coins were discovered, according to which the burial was dated into the middle of the 4th century.

Apeductul de la Singidunum – noi descoperiri *Singidunum Aqueduct – the Latest Discoveries*

Milorad IGNJATOVIĆ, Milica TAPAVIČKI-ILIĆ

În prima jumătate a anului 2023 au fost descoperite la Belgrad (în anticul Singidunum) vestigiile unui apeduct roman. Acestea includ un canal și un bazin de decantare de formă pătrată, ambele construite din piatră. Această descoperire reprezintă cel mai bine conservat exemplu de infrastructură hidraulică romană identificat până în prezent la Belgrad. Datarea întregii structuri în secolele al III-lea și al IV-lea a fost stabilită pe baza obiectelor de mici dimensiuni găsite în interiorul acesteia. Apeductul a fost dezvelit pe o lungime de aproape 70 de metri. Canalul apeductului, excavat pe o lungime de peste 60 de metri, era realizat din fragmente de piatră și tencuit cu un mortar hidroizolant roșiatic, de o consistență solidă. Dimensiunile medii ale canalului erau de 60-70 x 60 cm. Prezența unui anumit număr de plăci de piatră verzuie dislocate ar putea sugera că acestea acopereau canalul, servind totodată drept suprafață de circulație. Pe de altă parte, acest lucru indică faptul că șanțul canalului de apă a fost săpat la mică adâncime sau că structura era amplasată la nivelul solului. Bazinul de decantare era situat în partea de nord-vest a structurii apeductului descoperite; acesta era construit din blocuri de piatră îmbinate cu mortar. Suprafețele interioare și fundul bazinului erau tencuite cu mortar hidroizolant roșiatic. Spre deosebire de pereții laterali, laturile frontală și posterioară ale bazinului – prin care apa intra și ieșea – erau atent finisate, ceea ce indică faptul că acestea erau vizibile, adică se aflau deasupra nivelului solului.

Vestigiile apeductului identificate până în prezent la Belgrad indică faptul că magistrala principală de alimentare cu apă – cea care deservea fortăreața de la Kalemegdan –

ajungea la Singidunum dinspre sud-est. Sunt cunoscute, de asemenea, rămășițe ale unor canale care alimentau structuri specifice, precum băi și cartiere rezidențiale. Se pare că ramura descoperită recent nu face parte din acest sistem, ci reprezintă o ramificație secundară care, cel mai probabil, asigura alimentarea cu apă a carierei din apropiere.

During the first half of 2023, in Belgrade, at the site Ancient Singidunum, remains of a Roman aqueduct were discovered. They include a channel and a square settling tank, both made of stone. This find represents the best-preserved example of Roman hydro-structures discovered so far in Belgrade. The dating of the entire structure into the 3rd and 4th century was made according to the small finds discovered within. The aqueduct was unearthed in the length of almost 70 meters. The aqueduct channel, excavated in the length of more than 60 meters, was made of broken stone pieces and plastered with rather solid, reddish hydrostatic mortar. The average measures of the channel were 60-70 X 60 cm. A certain number of dislocated, greenish stone slabs might indicate that the channel was covered with them, thus serving as a walking surface. On the other hand, this indicates that the water channel was dug in rather shallow or that it was positioned on the surface ground. The settling tank was positioned in the north-western part of the discovered aqueduct structure; it was made of stone blocks bound with mortar. The inner surfaces and the floor were plastered with reddish hydrostatic mortar. Contrary to the lateral sides, the front and the back side of the settling tank, where the water came in and out, were carefully modeled, indicating that they were visible i.e. above the ground.

The aqueduct remains in Belgrade known so far indicate that the main water channel, actually the one that supplied the fort at Kalemegdan, reached Singidunum from the south-east. Several channel-remains are also known that supplied specific structures, baths and residential quarters. It seems that the newly excavated branch does not belong to this system, but represents a side branch that most likely supplied the nearby quarry with water.

Trei descoperiri epigrafice latine de la Singidunum **Three Latin Epigraphic Discoveries from Singidunum**

Mihajlo N. DŽAMTOVSKI, Milorad IGNJATOVIĆ

Această lucrare prezintă trei noi inscripții funerare latine de epocă romană descoperite la *Singidunum*, în urma săpăturilor preventive efectuate în centrul Belgradului în anul 2023. Monumentele provin dintr-o necropolă situată de-a lungul drumului *Singidunum–Viminacium* și sunt analizate prin reconstrucție epigrafică și analiză paleografică, cu comparații cu analogii din *Singidunum* și *Moesia Superior*. Prezentarea descrie monumentele, reconstituie inscripțiile acestora în măsura posibilului și le contextualizează în cadrul corpusului epigrafic existent. Deși nu modifică în mod semnificativ înțelegerea generală a trecutului orașului, acestea sunt remarcabile din mai multe puncte de vedere. Primul monument oferă date relevante pentru studiul nivelului de alfabetizare și al execuției inscripțiilor, al doilea păstrează rara formulă *memoriae perpetuae*, foarte puțin atestată în întregul *orbis Romanus*, iar al treilea oferă o rară mențiune a unui *iudex ex quinque decuriis* în regiune.

This paper presents three new Latin funerary inscriptions from the Roman period discovered at Singidunum during preventive excavations conducted in downtown Belgrade in 2023. The monuments originate from a necropolis located along the Singidunum–Viminacium road and are

examined through epigraphic reconstruction and palaeographic analysis, with comparisons to analogues from Singidunum and Moesia Superior. The presentation describes the monuments, reconstructs their inscriptions to the extent possible, and places them within the existing epigraphic corpus. Although they do not significantly alter the general understanding of the city's past, they are remarkable in several respects. The first monument provides relevant data for the study of literacy levels and the execution of inscriptions; the second preserves the rare formula memoriae perpetuae, attested only very rarely throughout the orbis Romanus; and the third offers a rare mention of an iudex ex quinque decuriis in the region.

Noi cercetări privind drumurile romane dintre hinterlandul adriatic și Dunăre
The Roman Road Connections between the Adriatic Hinterland and the Danube:
the New Research Developments

Vladimir PETROVIĆ

Provincia romană Dalmația cuprindea două zone spațiale și economice fundamentale diferite: regiunea de coastă a Adriaticii și zonele din interiorul provinciei, bogate în resurse minerale. Această diviziune structurală a determinat modele specifice de urbanizare, precum și dezvoltarea și funcționarea rețelei provinciale de comunicații. Un rol deosebit de important în cadrul acestui sistem l-au avut drumurile construite în timpul guvernării lui Publius Cornelius Dolabella. Aceste trasee făceau legătura între Salona și regiunile din interiorul provinciei și, la o scară mai largă, cu Pannonia și Moesia Superior. Existența și importanța lor sunt atestate de inscripții descoperite la Solin, care menționează cinci trasee principale: *A Colonia Salonitana ad fines provinciae Illyrici, Via Gabiniana, Ad Hedum castellum Daesitiatum, Ad Bathinum flumen și Ad imum montem Ditionum Ulcirum*. Bazându-se pe dovezile istorice și arheologice disponibile, precum și pe itinerarii și surse epigrafice, lucrarea de față își propune să clarifice caracteristicile specifice ale sistemului de comunicații din interiorul Dalmației și conectivitatea acestuia cu zona centrală a Balcanilor și cu regiunea dunăreană.

The Roman province of Dalmatia comprised two fundamentally distinct spatial and economic areas: the Adriatic coastal region and the inland areas of the province, which were rich in mineral resources. This structural division shaped specific patterns of urbanization, as well as the development and functioning of the provincial communication network. A particularly important role within this system was played by the roads constructed during the governorship of Publius Cornelius Dolabella. These routes connected Salona with the inland regions of the province and, more broadly, with Pannonia and Upper Moesia. Their existence and significance are documented by inscriptions from Solin, which record five principal routes: A Colonia Salonitana ad fines provinciae Illyrici, Via Gabiniana, Ad Hedum castellum Daesitiatum, Ad Bathinum flumen, and Ad imum montem Ditionum Ulcirum. Drawing on the available historical and archaeological evidence, as well as itineraries and epigraphic sources, this paper seeks to clarify the specific characteristics of the communication system of inland Dalmatia and its connectivity with the central Balkans and the Danubian region.

În apărarea Scythiei și a Moesiei Secunda: *Plumbatae* – parte a echipamentului militar roman târziu în arealul nord-est balcanic

Defending Scythia and Moesia Secunda: Plumbatae as Part of the Late Roman Military Equipment in the Northeast Balkans

Alexander HARIZANOV

Săgețile cu miez de plumb (*plumbatae* sau *mattiobarbuli* / *martiobarbuli*) se numără printre cele mai rare descoperiri arheologice din categoria echipamentului militar roman târziu, în ciuda faptului că sunt menționate de nu mai puțin de trei dintre cele mai importante surse literare contemporane. În ultimii ani, însă, numărul descoperirilor de *plumbatae* a crescut, în special în zonele de nord și nord-est ale fostului Imperiu. În acest sens, teritoriul provinciei Moesia Secunda și, cu atât mai mult, cel al provinciei Scythia duc încă lipsă de date publicate suficiente, situație care pare să contrazică anumite narațiuni istorice. Lucrarea de față prezintă atât descoperiri inedite sau recent publicate, cât și exemplare cunoscute anterior, provenind din cele două provincii. Aceasta reprezintă continuarea unui studiu în desfășurare privind *plumbatae* din diocesele Dacia și Thracia, demarat odată cu publicarea inițială a pieselor descoperite în provincia Dacia Ripensis și în regiunea învecinată. Pe lângă subiectul principal, vor fi formulate și câteva observații referitoare la posibilele centre de producție din regiunea vizată.

The lead-weighted darts (plumbatae or mattiobarbuli / martiobarbuli) are some of the rarest archaeological finds among the elements of Late Roman military equipment despite being mentioned by no less than three of the most important contemporary literary sources. In recent years, however, the number of plumbatae discoveries has enlarged, particularly in the northern and north-eastern parts of the former Empire. In this regard, the territory of Moesia Secunda and even more so that of Scythia are still lacking sufficient published data, which supposedly contradicts some of the historical narratives. This contribution will present both unpublished and newly published finds along with previously known examples of lead-weighted darts from the two provinces. It is a continuation of an ongoing study on the plumbatae in the dioceses of Dacia and Thracia following the initial publication of the darts from the province of Dacia Ripensis and the neighboring region. In addition to the topic, some comments would be made on the possible places of manufacture within the region in question.

Arme de tragere romane – muniția pentru praștie și eficiența acesteia
Roman Shooting Weapons - Sling Ammunition and its Efficiency

Ivan ILIĆ

În ultimul deceniu, autorul a confecționat praștii romane și muniția utilizată pentru acestea. Fundamentul acestei cercetări a fost reprezentat de sursele scrise antice. Pe lângă numeroși autori greci, printre cei romani se numără Appian, Iulius Caesar, Titus Livius și alții. Astfel de surse menționează, de regulă, numărul praștiașilor dintr-o armată participantă la luptă și bătăliile în care aceștia au jucat un rol semnificativ, indicând impactul lor asupra deznodământului confruntării. Totuși, doar un număr foarte mic de surse menționează muniția folosită de praștiașii romani. Pe de altă parte, sunt cunoscute numeroase descoperiri de astfel de muniție provenind din fosta provincie romană Moesia Superior și din alte

provincii romane. Materialele din care erau confecționate variază de la simple pietre găsite în natură și piese din lut, până la cele turnate din plumb; fiecare tip prezintă proprietăți și utilizări specifice, fie în timpul luptelor, fie în viața cotidiană.

Muniția utilizată de autor include proiectile din lut – uneori prevăzute cu orificii sau inscripții – dar și mingi de tenis, care s-au dovedit a fi o opțiune excelentă (și sigură) pentru diverse demonstrații publice și pentru instruirea începătorilor. În cadrul sesiunilor de tragere experimentală, autorul a comparat performanțele diferitelor tipuri de muniție și rolul pe care acestea l-ar fi putut juca în luptă. De asemenea, au fost testate diverse tehnici de lansare, precum și praștii de lungimi și materiale diferite. Rezultatele acestor demersuri vor fi prezentate în cadrul acestei expuneri. Scopul este o mai bună înțelegere a rolului prăștiașilor și a potențialului acestora în conflictele sau bătăliile din antichitate. Totodată, o atenție specială va fi acordată tipurilor de proiectile, eficienței și durabilității acestora. Datele prezentate aici se bazează pe cercetări proprii, pe interesul personal și pe cunoștințele practice acumulate cu privire la acest tip de armament.

Over the past decade, the author has crafted Roman slings and the ammunition used for such slings. The basis for this research was found in ancient written sources. Besides several Greek authors, among the Roman ones there are Appian, Julius Caesar, Titus Livius and others. Such sources normally mention the number of slingers within a battle-participating army and the battles in which slingers played a significant role, indicating the impact of slinger on the outcome of the battle. However, only in very few sources the ammunition used by the Roman slingers is mentioned. On the other hand, several finds of ammunition are known from the former Roman province of Moesia Superior and other Roman provinces. The material they were made of varies from simple stones found in the nature, over those made of clay, to those cast in lead. Each of those has its properties and purpose during battles or in everyday life.

The ammunition made by the author include those made of clay, sometimes with a perforation, but also with inscriptions. Besides clay projectiles and the stone ones, the author used tennis balls, that proved to be excellent (safe) in various demonstrations for the public and rookie training. During the experimental shooting practice, the author compared the performance of different types of ammunition and their possible role in battles. He also applied different sling shooting techniques, as well as different sling lengths and materials. The result of these will be shown in this presentation. The goal is to better understand the role of slingers and their potential in ancient battles or conflicts. At the same time, attention will be paid to the different types of projectiles, their efficiency and durability. The here presented data originate from own research, personal interest and practical knowledge about this type of weapons.

Topografie liturgică și reconstituirea unei posibile liturghii staționale în Zaldapa paleocreștină (sec. VI p.Chr.)

Topographie liturgique et reconstitution d'une possible liturgie stationnale (στασιακή) dans la Zaldapa paléochrétienne au VIe siècle

Georgi ATANASOV

Liturghia stațională a reprezentat o formă importantă de cult creștin în marile orașe ale Antichității târzii, în special între secolele al IV-lea și al VII-lea. Aceasta consta într-o celebrare unitară, desfășurată sub forma unor procesiuni între diverse biserici, *martyria*, sanctuare ale relicvelor și, uneori, surse de apă sfințită. În fiecare punct de oprire (*statio*)

aveau loc rugăciuni, lecturi, psalmi și imnuri, transformând astfel orașul într-un spațiu sacru unitar. Cele mai bine documentate exemple sunt Ierusalimul și Constantinopolul, însă practici similare sunt cunoscute și la Roma, Salonic, Efes, Chersones, precum și în alte centre episcopale. În ceea ce privește regiunea Balcanilor, dovezile sunt mult mai limitate.

Nicio sursă scrisă nu consemnează astfel de procesiuni la Zaldapa. Prin urmare, studiul de față adoptă o abordare arheologică, urmând modelul propus de Cheryl Eaton pentru Abila. Zaldapa, cel mai mare oraș romano-bizantin din interiorul provinciilor Scythia și Moesia Secunda, oferă condiții deosebit de favorabile pentru o astfel de reconstituire. Principalele sale biserici sunt concentrate de-a lungul a două străzi importante. Bazilicile nr. 2, 3 și 1 formează o axă procesională care pornește de la poarta de nord și ajunge la cea de sud-vest, în timp ce bazilicile nr. 5 și 6 sunt aliniate de-a lungul celei de-a doua axe majore, ce duce spre poarta de sud-est. Bazilica-catedrală nr. 3 ocupă poziția centrală și cuprinde o criptă spațioasă pentru relicve, un atrium vast și un complex episcopal. Și bazilica nr. 1 dispunea de o criptă, în timp ce monumentală bazilică nr. 2 avea un atrium mare și un tunel care o conecta direct cu un rezervor de apă de mari dimensiuni. Această dispunere neobișnuită sugerează posibilitatea ca rezervorul să fi funcționat, în secolul al VI-lea, ca un *hagiasma* (loc cu apă sfințită). Edificiul tetraconc nr. 6, remarcabil prin decorul său mozaicat excepțional și prin prezența unui relicvar din piatră, constituie un alt posibil punct de oprire. Astfel, pot fi reconstituite mai multe trasee procesionale, care, cel mai probabil, legau bazilicile nr. 2, 3, 1, 5 și 6. Este posibil să fi fost utilizate rute diferite, în funcție de calendarul liturgic și de anumite sărbători. Deși dovezile nu confirmă cert existența unei liturghii staționale la Zaldapa, combinația dintre rețeaua stradală, concentrarea principalelor biserici, criptele pentru relicve, atrium-urile monumentale și probabilul *hagiasma* conferă un grad ridicat de plauzibilitate acestei ipoteze. Zaldapa ar putea reprezenta, astfel, primul caz arheologic din Bulgaria și din provinciile Scythia și Moesia Secunda pentru care se poate propune o topografie liturgică urbană cuprinzătoare.

Stational liturgy was an important form of Christian worship in the major cities of Late Antiquity, especially between the 4th and 7th centuries A.D. . It consisted of a single celebration unfolding through processions between several churches, martyria, relic shrines and, sometimes, sacred water sources. At each statio, prayers, readings, psalms and hymns were performed, transforming the city itself into a unified sacred space. The best-documented examples are Jerusalem and Constantinople, while comparable practices are known from Rome, Thessaloniki, Ephesus, Chersonesus and other episcopal centers. Evidence for the Balkans is much more limited.

*No written source records such processions at Zaldapa. The present study therefore applies an archaeological approach, following the model proposed by Cheryl Eaton for Abila. Zaldapa, the largest Roman-Byzantine city in the interior of Scythia and Moesia Secunda, offers particularly favorable conditions for such a reconstruction. Its major churches are concentrated along two principal streets. Basilicas Nos. 2, 3 and 1 form a processional axis from the northern to the southwestern gate, while Basilicas Nos. 5 and 6 are aligned along the second major axis leading towards the southeastern gate. The cathedral basilica No. 3 occupies the central position and contains a large relic crypt, an extensive atrium and an episcopal complex. Basilica No. 1 also possessed a crypt, while the monumental Basilica No. 2 had a large atrium and a tunnel connecting it directly with a substantial water reservoir. This unusual arrangement raises the possibility that the reservoir functioned in the 6th century as a *hagiasma*, or sacred-water site. The tetraconch No. 6, with its exceptional mosaic decoration and a stone reliquary, provides another possible station. Several processional routes can therefore be reconstructed, most plausibly linking Basilicas Nos. 2, 3, 1, 5 and 6. Different routes may have been*

used according to the liturgical calendar and particular feasts. Although the evidence does not prove the existence of stational liturgy at Zaldapa, the combination of the street network, concentration of major churches, relic crypts, monumental atria and probable hagiaσμα makes this hypothesis highly plausible. Zaldapa may thus represent the first archaeological case in Bulgaria and in Scythia and Moesia Secunda where a comprehensive urban liturgical topography can be proposed.

O inscripție mithraică de la Kamendin–Zemun Polje, Serbia
(sud-estul Pannoniei Inferioare)
A Mithraic Inscription from Kamendin–Zemun Polje, Serbia
(South-Eastern Pannonia Inferior)

Mihajlo N. DŽAMTOVSKI, Csaba SZABÓ,
Milorad IGNJATOVIĆ

În anul 2010, Muzeul Orașului Belgrad a primit un fragment de placă de marmură purtând părți ale unei inscripții păstrate pe cinci rânduri. Monumentul a fost descoperit ca descoperire izolată la Kamendin–Zemun Polje, Serbia, în partea sud-estică a Pannoniei Inferioare; situl însuși a fost identificat ipotetic cu *mutatio Altina*. Datorită cuvântului *invicto* din primul rând și fragmentului păstrat din copita unui taur deasupra acestuia, monumentul a fost interpretat ca mithraic. Pe lângă elementul votiv adresat lui Mithras, inscripția păstrează și o parte din numele unei unități militare, *cohors I Hemesenorum*, atestată aici pentru prima dată în această zonă. Scopul prezentării este publicarea inscripției, reconstrucția ei în măsura posibilului și contextualizarea conținutului acesteia prin comparație cu inscripții similare din regiune.

In 2010, the Belgrade City Museum received a fragmentary marble stone bearing parts of an inscription preserved in five lines. The monument was discovered as a stray find at Kamendin–Zemun Polje, Serbia, in the south-eastern part of Pannonia Inferior; the site itself has been tentatively identified as the mutatio Altina. Owing to the word invicto in the first line and the preserved fragment of a bull's hoof above it, the monument was interpreted as Mithraic. In addition to the dedicatory element addressed to Mithras, the inscription preserves part of the name of a military unit, the cohors I Hemesenorum, attested here for the first time in this area. The aim of the presentation is to present the inscription, reconstruct it as far as possible, and contextualize its contents through comparison with related inscriptions from the region.

O piesă sculpturală inedită cu reprezentarea lui Jupiter Dolichenus (?) din colecția
Muzeului Regional de Istorie din Silistra
An Unpublished Sculptural Head of Jupiter Dolichenus (?) from
the Regional History Museum – Silistra

Viktoria VIDEVSKA, Mihajlo N. DŽAMTOVSKI

Un cap sculptural reprezentând un bărbat cu barbă, păr lung și purtând o căciulă conică (*pileus*) a fost identificat recent în colecțiile Muzeului de Istorie Regională din Silistra. Proveniența, data descoperirii și contextul său arheologic rămân necunoscute. Cu toate acestea, obiectul face parte din expoziția permanentă a muzeului. Mai multe trăsături iconografice sugerează o posibilă identificare cu Jupiter Dolichenus, o divinitate al cărei cult

este atestat la Durostorum, unde este cunoscut chiar și un preot al zeului din dovezi epigrafice. Scopul acestei prezentări este de a examina identitatea personajului reprezentat prin analogii iconografice și de a contextualiza, pe cât posibil, semnificația și prezența sa în anticul Durostorum și în regiunea înconjurătoare.

A sculptural head depicting a bearded male with long hair and wearing a conical hat (pileus) was recently identified in the collections of the Regional History Museum in Silistra. Its provenance, date of discovery, and archaeological context remain unknown. Nevertheless, the object forms part of the museum's permanent exhibition. Several iconographic features suggest a possible identification with Jupiter Dolichenus, a deity whose cult is attested in Roman Durostorum, where even a priest of the god is known from epigraphic evidence. The aim of this presentation is to examine the identity of the represented figure through iconographic analogies and to contextualize, as far as possible, its significance and presence in ancient Durostorum and the surrounding region.

Jupiter Paternus: despre un cult local din zona danubiană
Jupiter Paternus: On a Local Cult from the Danubian Region

Sorin NEMETI, Irina NEMETI

Textul analizează cultul lui Iupiter Paternus ca posibil fenomen religios regional specific spațiului danubian în epoca romană. Pornind de la ideea că, în ciuda existenței unui aparat administrativ unificat și a diferitelor forme de mobilitate, provinciile Imperiului Roman au cunoscut dezvoltări culturale locale, studiul urmărește răspândirea și particularitățile acestui epitet al lui Iupiter. Punctul de plecare este un altar descoperit la Potaissa, dedicat de Aurelius Ulpus, probabil militar sau funcționar din administrația guvernatorului.

Repertoriul actual cuprinde 26 de monumente dedicate lui Iupiter Paternus, majoritatea altare votive, databile în secolele II–III p.Chr. Distribuția lor indică o concentrare clară în zona dunăreană, cu epicentrul în Moesia Superior, de unde provin peste jumătate dintre descoperiri. Singidunum și Naissus reprezintă centre importante ale cultului. În multe cazuri, dedicanții aparțin mediului militar, fapt care sugerează un rol important al armatei în circulația și răspândirea cultului. La Naissus apar epitete suplimentare, precum Aepilofius și, probabil, Cohortalis, interpretate ca expresii ale unor variante locale sau indigene ale lui Iupiter. În Pannonia Inferior, cultul este de asemenea atestat, inclusiv printr-un monument de la Matrica, unde Iupiter Paternus este asociat cu Iuno Regina. În Moesia Inferior, descoperirile sunt mai puține, însă confirmă extinderea cultului de-a lungul Dunării. Altarul de la Potaissa constituie limita nord-estică a acestei arii de răspândire și pare mai degrabă expresia religiozității individuale a unui dedicant familiarizat cu zeul în alte regiuni decât dovada unei răspândiri puternice a cultului în Dacia. Descoperirile izolate din Germania Superior și Roma sunt interpretate, la rândul lor, prin mobilitatea persoanelor originare din provinciile danubiene, în special a militarilor.

În ansamblu, Iupiter Paternus apare ca un cult cu o difuziune predominant danubiană, puternic concentrată în Moesia Superior și răspândit prin rețelele militare și mobilitatea individuală, ilustrând existența unor forme regionale de religiozitate în cadrul Imperiului Roman.

The text examines the cult of Jupiter Paternus as a possible regional religious phenomenon, specific to the Danubian region during the Roman period. Starting from the idea that, despite the existence of a unified administrative system and various forms of mobility, the provinces of the Roman Empire developed distinct local cultural characteristics, the study investigates the distribution and particular features of this epithet of Jupiter. The starting point is an altar discovered at Potaissa, dedicated by Aurelius Ulpius, probably a soldier or an official in the governor's administration.

The current corpus includes twenty-six monuments dedicated to Jupiter Paternus, mostly votive altars dating from the 2nd and 3rd centuries AD. Their geographical distribution indicates a clear concentration in the Danubian region, with an epicentre in Moesia Superior, which accounts for more than half of the known finds. Singidunum and Naissus represent important centres of the cult. In many cases, the dedicants belonged to the military environment, suggesting that the army played an important role in the circulation and dissemination of the cult. At Naissus, additional epithets such as Aepilofius and, probably, Cohortalis appear and have been interpreted as expressions of local or indigenous forms of Jupiter. The cult is also attested in Pannonia Inferior, including at Matrica, where Jupiter Paternus is associated with Juno Regina. In Moesia Inferior, the evidence is more limited but nevertheless confirms the extension of the cult along the Danube. The altar from Potaissa marks the north-eastern limit of this area of distribution and appears to reflect the individual religious background of a dedicant familiar with the god in other regions, rather than evidence for the widespread diffusion of the cult in Dacia. The isolated finds from Germania Superior and Rome are likewise interpreted in connection with the mobility of individuals originating from the Danubian provinces, particularly soldiers.

Overall, Jupiter Paternus emerges as a cult with a predominantly Danubian distribution, strongly concentrated in Moesia Superior and disseminated through military networks and individual mobility, illustrating the existence of regional forms of religiosity within the Roman Empire.

Artemis și Hecate la Tomis: două altare votive din colecții particulare
Artemis and Hecate at Tomis: Two Votive Altars from Private Collections

Dragoș HĂLMAGI

Această comunicare prezintă două altare votive cu proveniență necunoscută, probabil de la Tomis, păstrate în colecții particulare. Primul altar poartă o dedicație către Artemis, iar un desen al altarului a fost trimis de la Constanța lui Grigore Tocilescu în 1905. Nu se cunosc informații despre parcursul ulterior al monumentului. Cel de-al doilea altar, dedicat *Hecatei Soteira*, a fost documentat în iulie 2026 într-o colecție particulară din București. Locul descoperirii sale este necunoscut, însă asocierea cu cultul Hecatei sugerează o proveniență tomitană. Comunicarea oferă o analiză epigrafică detaliată a celor două monumente și discută importanța lor pentru viața religioasă a Tomisului. O atenție deosebită este acordată mărturiei pe care acestea o oferă cu privire la cultele celor două zeițe, a căror prezență la Tomis este documentată în principal prin descoperiri sculpturale și numismatice. Noua dedicație către Hecate *Soteira* poate fi deosebit de importantă, întrucât cultul Hecatei sub acest epitet este atestat la Tomis printr-o singură altă inscripție, pe stela funerară a unui preot și *pater nomimos*.

This paper presents two votive altars of unknown provenance, probably from Tomis, preserved in private collections. The first altar bears a dedication to Artemis, and a drawing of the altar was sent from Constanța to Grigore Tocilescu in 1905. Nothing is known about the subsequent history of the

monument. The second altar, dedicated to Hecate Soteira, was documented in July 2026 in a private collection in Bucharest. Its place of discovery is unknown, but its association with the cult of Hecate suggests a Tomitan provenance. The paper offers a detailed epigraphic examination of both monuments and discusses their significance for the religious life of Tomis. Particular attention is given to the evidence they provide for the cults of the two goddesses, whose presence at Tomis is documented predominantly through sculptural and numismatic finds. The new dedication to Hecate Soteira may be especially significant, as the cult of Hecate under this epithet has been attested at Tomis by a single other inscription, on the funerary stele of a priest and pater nomimos.

Inscripția funerară a fiicei unui veteran al legiunii I Italica la Tomis, secolul III p. Chr.
The Funerary Inscription of the Daughter of a Veteran of the I Italica legion at Tomis,
3rd Century A.D.

Constantin BĂJENARU, Florian MATEI-POPESCU

Comunicarea prezintă o stelă funerară descoperită în timpul cercetărilor arheologice preventive efectuate în anul 2024 în zona viitorului Spital "Mama și Copilul" din Constanța. Aceasta a fost reutilizată pentru blocarea accesului într-un mormânt datat în prima jumătate a secolului al IV-lea. Stela funerară a fost ridicată cândva în prima jumătate a secolului al III-lea p. Chr. în memoria Valeriei Capitolina, fiica veteranului legiunii I Italica de la Novae, Aurelius Capito.

This paper presents a funerary stele discovered during preventive archaeological surveys conducted in 2024 in the area of the future "Mother and Child" Hospital in Constanța. It had been reused to block access to a tomb dating to the first half of the 4th century AD. The funerary stele was originally erected in memory of Valeria Capitolina, daughter of Aurelius Capito, a veteran of the I Italica legion stationed at Novae, sometime in the first half of the 3rd century A.D.

Un nou fragment din inscripția altarului funerar de la Traianum Tropaeum
A New Fragment of the Funerary Altar Inscription from Traianum Tropaeum

Florian MATEI-POPESCU, Cristian CEALERA

Comunicarea prezintă un nou fragment din inscripția de mari dimensiuni a altarului funerar de la *Traianum Tropaeum*, descoperită în timpul cercetărilor arheologice din orașul roman târziu.

This paper presents a new fragment of the large inscription that covered the funerary altar from Traianum Tropaeum, discovered during the archaeological excavations within the later Roman city.

**Vin și ulei de măsline pentru frontiera de la Dunărea de Jos
în sec. VI – începutul sec. VII p.Chr. Un stadiu al cercetărilor**
*Wine and Olive Oil for the Lower Danube Frontier in the 6th and Early Decades of the 7th
century. Current State of Research*

Ioan Carol OPRIȘ

Comunicarea își propune o trecere în revistă a stadiului cercetării cu privire la distribuția celor mai răspândite două tipuri amforice în secolul lui Iustinian și până la căderea limesului în primele decenii ale secolului al VII-lea p.Chr. Late Roman 1 și Late Roman 2 s-au bucurat de o distribuție excepțională în întreg bazinul mediteraneean și pontic. Vor fi examinate în mod privilegiat tipologia, cronologia și circulația în interiorul inovației administrative datorate împăratului - *quaestura exercitus*, cu special interes pentru spațiul balcanic, frontiera dunăreană și provincia Scythia.

This paper aims to provide an overview of the current state of research on the distribution of the two most widespread types of amphorae from the time of Justinian until the fall of the limes in the early decades of the 7th century CE. Late Roman 1 and Late Roman 2 were exceptionally widespread throughout the Mediterranean and Pontic basins. The presentation will focus primarily on the typology, chronology, and circulation of these amphorae within the administrative innovation introduced by the emperor—the quaestura exercitus—with special attention to the Balkan region, the Danube frontier, and the province of Scythia.

**De la mobilitatea de campanie la ocuparea militară.
Castrele de la Drajna de Sus și Mălăiești**
*From Campaign Mobility to Military Occupation.
The Roman Forts at Drajna de Sus and Mălăiești*

Ovidiu ȚENEA

În timpul domniei lui Traian, Muntenia a constituit un spațiu strategic între Dunărea de Jos și trecătorile Carpaților, traversat și ocupat succesiv de contingente ale armatei romane. Castrele și fortificațiile temporare cunoscute în această regiune reflectă mobilitatea trupelor, controlul principalelor căi de comunicație și adaptarea dispozitivului militar la schimbările intervenite între campaniile dacice și campania partică a împăratului.

Comunicarea propune reevaluarea castrelor de la Drajna de Sus și Mălăiești prin integrarea rezultatelor cercetărilor arheologice recente, a informațiilor privind tehnicile de construcție și a datelor oferite de artefactele cu relevanță cronologică. Cele două situri sunt analizate în contextul mai larg al castrelor și fortificațiilor temporare din Muntenia, precum și al conexiunilor militare dintre Moesia Inferior și sud-estul Daciei. Anumite diferențe cronologice și constructive permit formularea ipotezei existenței a două intervale distincte ale prezenței militare romane în regiune, ambele situate în timpul domniei lui Traian. Primul poate fi pus în legătură cu mobilitatea de campanie și cu organizarea teritoriilor controlate în contextul campaniilor dacice, în timp ce al doilea reflectă o nouă redistribuire a trupelor în ultimii ani ai domniei, într-un context strategic modificat. Din această perspectivă, Drajna de Sus și Mălăiești nu reprezintă doar componente ale unui sistem defensiv regional, ci mărturii ale transformărilor succesive ale prezenței armatei romane la nord de Dunărea de Jos.

During Trajan's reign, Muntenia constituted a strategic area between the Lower Danube and the Carpathian passes, successively crossed and occupied by contingents of the Roman army. The forts and temporary fortifications known in this region reflect troop mobility, control over the main lines of communication, and the adaptation of the Roman military deployment to the changes that occurred between the emperor's Dacian campaigns and his Parthian campaign.

This paper reassesses the forts at Drajna de Sus and Mălăiești by integrating the results of recent archaeological investigations, evidence concerning construction techniques, and data provided by artefacts of chronological relevance. The two sites are examined within the broader context of Roman forts and temporary fortifications in Muntenia, as well as the military connections between Moesia Inferior and south-eastern Dacia. Certain chronological and structural differences support the hypothesis of two distinct intervals of Roman military presence in the region, both dating to Trajan's reign. The first may be associated with campaign mobility and the organisation of territories brought under Roman control in the context of the Dacian campaigns, while the second reflects a new redistribution of troops during the final years of Trajan's reign, in response to a changing strategic situation. From this perspective, Drajna de Sus and Mălăiești were not merely components of a regional defensive system, but also evidence of successive transformations in the Roman military presence north of the Lower Danube.

Drumul roman Tomis-Marcianopolis ***The Roman Road Tomis-Marcianopolis***

Constantin BĂJENARU

Identificarea în teren a unor segmente de drumuri antice în teritoriul orașului Tomis este acum posibilă datorită rezultatelor obținute în urma cercetărilor preventive realizate în ultimii 15 ani în orașul Constanța și în localitățile din apropiere, precum și pe baza unor surse cartografice din secolul XIX sau de la începutul secolului XX, a fotografiilor aeriene realizate în anii 1940-1953 și a imaginilor satelitare mai vechi sau mai noi. Alături de urmele drumului litoralului vest-pontic sau a celor către Tropaeum Traiani sau Axiopolis, a existat cu certitudine o cale de comunicație directă între metropola pontică și Marcianopolis, oraș fondat de Traian care cunoaște o dezvoltare remarcabilă mai ales în perioada romană târzie, devenind capitala provinciei Moesia Secunda.

Comunicarea prezintă date arheologice și imagistice care recompun traseul acestui drum de aproximativ 140 km (neremarcate până în prezent în literatura istorică și arheologică), aduce date noi cu privire la prezența unor fortificații de-a lungul acestuia și reevaluează o serie de descoperiri epigrafice (stâlpi miliari), care pot fi puse în legătură cu implicarea autorităților imperiale în întreținerea acestuia.

The identification in the field of several segments of ancient roads within the territory of the city of Tomis is now possible thanks to the results obtained from preventive research conducted over the past 15 years in the city of Constanța and nearby localities, as well as based on 19th- and early 20th-century cartographic sources, aerial photographs taken between 1940 and 1953, and older and more recent satellite images. Alongside the traces of the western Pontic coastal road or those leading to Tropaeum Traiani or Axiopolis, there was undoubtedly a direct route connecting the Pontic metropolis with Marcianopolis, a city founded by Trajan that experienced remarkable growth,

particularly during the late Roman period, eventually becoming the capital of the province of Moesia Secunda.

This paper presents archaeological and visual data that reconstruct the route of this approximately 140-km-long road (which has not been previously documented in historical and archaeological literature), provides new information regarding the presence of fortifications along its route, and reevaluates a series of epigraphic discoveries (milestones), which can be linked to the imperial authorities involvement in its maintenance.

Odessos: topografia ca factor de dezvoltare a oraşului antic
Odessos: Topography as a Factor in the Development of the Ancient City

Valeri YOTOV

În studiul fundamental "Constantinople byzantine. Développement urbain et répertoire topographique", renumitul cercetător Raymond Janin dedică opt pagini subiectului „La situation géographique”, analizând succesiv dealurile, terasele, cursurile de apă şi malurile ca elemente de o importanţă inestimabilă. Pe baza unor însemnări şi schiţe sumare din arhive, precum şi a unei treceri în revistă a datelor furnizate de săpăturile arheologice, voi încerca să ofer o imagine mai clară a modului în care caracteristicile topografice – în limitele deja precizate ale oraşului Odessos – au influenţat dezvoltarea acestei aşezări antice.

In his landmark study "Byzantine Constantinople: Urban Development and Topographical Survey", the renowned scholar Raymond Janin devotes eight pages to the topic "The Geographical Setting," analysing the hills, terraces, watercourses, and riverbanks as elements of inestimable importance. Based on notes and rough sketches from the archives, as well as a review of data provided by archaeological excavations, I will attempt to offer a clearer picture of how topographical features – within the previously specified boundaries of the city of Odessos – influenced the development of this ancient settlement.

Analize chimice pe sticlă din al doilea mormânt de la Apahida –
aur încrustat cu sticlă şi pahar moştenit
Chemical Analyses on Glass from the Second Grave at Apahida –
Glass-Inlaid Gold and an Heirloom Beaker

Rodica OANȚĂ-MARGHITU, Roxana-Nicoleta BUGOI,
Quentin LEMASSON, Thomas CALLIGARO

Secolul al V-lea p.Chr. este caracterizat în spaţiul barbar şi prin ansambluri fastuoase, remarcabile prin abundenţa obiectelor din metale preţioase, încrustate adesea cu geme, în special granate. Alături de acestea, așa cum se observă pe diferite piese din inventarul celui de-al doilea mormânt princiar de la Apahida (Horedt şi Protase, 1972), se folosea uneori şi încrustarea cu sticlă. Sticla era însă şi o materie primă predilectă pentru vasele de băut, din acelaşi complex provenind şi un pahar de mari dimensiuni, reparat în vechime cu aur. Între depunerea mormântului, databilă către finele secolului al V-lea p.Chr. sau începutul celui următor, şi manufacturarea paharului există un decalaj evident, piesa fiind probabil realizată încă de la începutul veacului sau chiar înainte.

Această prezentare se concentrează pe compoziția chimică a unor fragmente de sticlă din inventarul funerar de la Apahida II. Zonele investigate aparțin fie unor inserții aflate în poziție originală pe piese, fie unor mici fragmente desprinse în timpul procesului inițial de descoperire și recuperare. Analiza nedistructivă prin tehnici PIXE-PIGE a fost realizată la acceleratorul AGLAE (C2RMF, în subsolul Muzeului Luvru, Paris) (Pichon et al., 2014, 2015), în cadrul proiectului EU IPERION-HS (<https://www.iperionhs.eu/>). Investigațiile s-au realizat în cadrul proiectului GOLD & GEMS care a urmărit caracterizarea compozițională a aurului și a inserțiilor artefactelor studiate. Toate elementele vitroase analizate s-au dovedit a fi realizate din sticlă de tip natron, cu rețete tipice pentru perioada romană și în Antichitatea Târzie. Fragmentele paharului sunt din sticlă decolorată cu Sb, o materie primă de înaltă calitate, produsă probabil în atelierele egiptene. Sticla verde a inserțiilor a fost colorată prin adăugarea unui compus de cupru care i-a conferit o nuanță intensă, în puternic contrast cu roșul granatelor înconjurătoare.

Rezultatele numerice și profilurile compoziționale, mai ales pentru concentrațiile de sodiu și siliciu, prezintă decalaje în comparație cu literatura de specialitate. În contextul în care investigațiile au fost complet neinvazive, aceste diferențe pot să fi fost determinate fie de deteriorarea inevitabilă a suprafeței oricărui obiect de sticlă antic, fie de tratamentele suferite de piese în timpul procedurilor de conservare-restaurare sau de prezența peliculei protectoare de Paraloid.

In Barbaricum, the 5th century AD is characterized by sumptuous assemblages remarkable for the abundance of precious metal objects often inlaid with gemstones, particularly garnets. Occasionally, glass was used for inlays on various artefacts, as seen on the grave goods of the second princely burial at Apahida (Horedt and Protase, 1972). Glass was a preferred raw material for drinking vessels, as exemplified by a large beaker repaired with gold foil prior to its deposition in the grave. A clear chronological gap exists though between the deposition (late 5th or early 6th century AD) and beaker manufacturing (beginning of the 5th century or even earlier).

This presentation focuses on the chemical composition of several glass fragments, part of the Apahida II grave goods. The investigated areas were located either on inlays in their original positions on the artefacts, or on small fragments detached during the initial discovery and the subsequent recovery of the grave goods. Non-invasive PIXE-PIGE analyses (Pichon et al., 2014, 2015) were conducted at the AGLAE accelerator (C2RMF, Louvre Palace, Paris) under the EU IPERION-HS project (<https://www.iperionhs.eu/>). These investigations were carried out as part of the GOLD & GEMS project, which aimed to characterize the composition of the gold and inlays of the studied artefacts. All vitreous elements turned out to be made of natron glass, manufactured recipes typical for the Roman and Late Antique periods. The beaker fragments were made of Sb-decolorized glass—a high-quality raw material produced in Egyptian primary workshops. The green glass of the inlays was coloured by adding a copper compound that imparted a vivid hue, in stark contrast with the red of the surrounding garnets. Due to the completely non-invasive nature of the investigations, the numerical data and compositional patterns show some offsets compared to the archaeometric literature, particularly regarding the soda and silica concentrations. These differences can be attributed either to the inherent surface weathering of ancient glass or to the conservation-restoration treatments, such as the protective coating with Paraloid.

**Între ritual și prestigiu: vasele de sticlă în necropolele
culturii Sântana de Mureș–Cernjachov din zona Răutului Mijlociu**

*Between ritual and prestige: glass vessels in the necropolises of
the Sântana de Mureș–Cernjachov culture in the Middle Răut area*

Vadim ȘERBAN

Vasele de sticlă descoperite în necropolele culturii Sântana de Mureș–Cernjachov reprezintă o categorie distinctă și valoroasă a inventarului arheologic, oferind informații relevante privind practicile funerare, statutul social și relațiile culturale și economice ale comunităților din spațiul est-carpatic în perioada romană târzie. Deși sunt mai puțin frecvente decât alte tipuri de piese, acestea se disting prin particularitățile lor materiale și tipologice.

Astfel ne propunem să analizăm vasele de sticlă descoperite în necropolele culturii Sântana de Mureș–Cernjachov din zona Răutului Mijlociu, reprezentate prin siturile funerare de la Cioicleni, Slobozia-Chișcăreni și Brăviceni. Studiul urmărește identificarea tipologică a recipientelor și analiza particularităților lor morfologice, în vederea evidențierii formelor caracteristice, a evoluției și a încadrării lor cronologice.

Un interes aparte îl prezintă paharul descoperit în mormântul 36 din necropola de la Slobozia-Chișcăreni, ornamentat cu ovale șlefuite, a cărui încadrare tipologică și cronologică este mai dificilă. În cadrul culturii Cernjachov nu sunt cunoscute analogii apropiate pentru această piesă din punctul de vedere al formei, tehnicii de realizare și al decorului. Exemplarul poate fi interpretat ca o formă evoluată a paharelor de tip „Kowalk”, caracteristice etapei D a culturii Cernjachov, sau ca o formă intermediară între variantele târzii ale acestui tip și paharele derivate din tipul „Sakrau II”, ceea ce permite încadrarea sa, cu titlu orientativ, la începutul ultimei treimi a secolului al IV-lea p.Chr.

Analiza urmărește distribuția vaselor de sticlă în cadrul necropolelor și al complexelor funerare, precum și relația acestora cu structura și organizarea inventarului depus în morminte. Poziția recipientelor, raportul cu sexul și vârsta defuncților și asocierea cu alte categorii de piese evidențiază particularități specifice fiecărei necropole. Asocierea vaselor cu obiecte care oferă repere cronologice, precum fibulele, contribuie la precizarea datării complexelor și la identificarea unor eventuale etape de utilizare a necropolelor. Prezența vaselor de sticlă în morminte nu poate fi interpretată exclusiv prin prisma funcționalității cotidiene. Depunerea acestora presupune o semnificație specială, legată de practicile rituale, identitatea și statutul defunctului. Recipientele puteau fi utilizate pentru păstrarea sau consumul unor lichide ori al altor substanțe, fiind totodată obiecte personale care puteau însoți individul după moarte. Transferate din spațiul cotidian în cel funerar, acestea dobândeau o dimensiune simbolică, devenind elemente ale ritualului și expresii ale identității individuale sau sociale.

O direcție importantă vizează dimensiunea socială a acestor descoperiri. Producerea și circulația vaselor de sticlă presupuneau tehnologii specializate și rețele de schimb, iar prezența acestora în necropolele din zona Răutului Mijlociu reflectă integrarea comunităților locale în contacte economice și culturale mai largi. Descoperirea unor asemenea piese poate sugera diferențe de statut și acces diferențiat la bunuri provenite din afara spațiului local. Prin abordarea integrată a descoperirilor din necropolele de la Cioicleni, Slobozia-Chișcăreni și Brăviceni, studiul urmărește să evidențieze rolul vaselor de sticlă ca elemente

ale inventarului funerar, indicatori ai statutului social și repere pentru analiza tipologică și cronologică a complexelor, contribuind la înțelegerea practicilor funerare, a circulației bunurilor, a contactelor interregionale și a evoluției comunităților culturii Sântana de Mureș–Cernjachov din zona Răutului Mijlociu.

Glass vessels discovered in the cemeteries of the Sântana de Mureș–Chernyakhov culture constitute a distinct and valuable category of archaeological finds, providing relevant information on funerary practices, social status, and the cultural and economic relations of communities in the eastern Carpathian region during the Late Roman period. Although less frequent than other categories of artefacts, they stand out through their material and typological characteristics.

This study aims to analyze the glass vessels discovered in the cemeteries of the Sântana de Mureș–Chernyakhov culture in the Middle Răut region, represented by the funerary sites of Ciocîlteni, Slobozia-Chișcăreni, and Brăviceni. The research focuses on the typological identification of the vessels and the analysis of their morphological characteristics in order to highlight characteristic forms, their evolution, and their chronological framework.

Particular attention is given to the glass cup discovered in Grave 36 of the Slobozia-Chișcăreni cemetery, decorated with ground ovals, whose typological and chronological classification is more difficult. Within the Chernyakhov culture, no close parallels are known for this vessel in terms of its form, manufacturing technique, and decoration. The example may be interpreted as an evolved form of the “Kowalk” type cups, characteristic of Stage D of the Chernyakhov culture, or as an intermediate form between the late variants of this type and cups derived from the “Sakrau II” type. This allows for its tentative dating to the beginning of the last third of the 4th century AD.

The analysis also examines the distribution of glass vessels within the cemeteries and funerary complexes, as well as their relationship to the structure and organization of the grave goods. The position of the vessels, their relationship to the sex and age of the deceased, and their association with other categories of artefacts reveal characteristics specific to each cemetery. The association of glass vessels with objects providing chronological markers, such as fibulae, contributes to refining the dating of the complexes and identifying possible phases in the use of the cemeteries.

The presence of glass vessels in graves cannot be interpreted solely in terms of their everyday function. Their deposition implies a particular significance related to ritual practices, as well as to the identity and status of the deceased. The vessels may have been used for storing or consuming liquids or other substances, while also representing personal objects that could accompany the individual after death. Transferred from the everyday sphere into the funerary context, these objects acquired a symbolic dimension, becoming elements of ritual and expressions of individual or social identity.

Another important aspect concerns the social dimension of these discoveries. The production and circulation of glass vessels required specialized technologies and exchange networks, while their presence in the cemeteries of the Middle Răut region reflects the integration of local communities into broader economic and cultural contacts. The discovery of such objects in certain graves may suggest differences in status and differentiated access to goods originating outside the local area. Through an integrated approach to the discoveries from the cemeteries of Ciocîlteni, Slobozia-Chișcăreni, and Brăviceni, the study aims to highlight the role of glass vessels as elements of funerary assemblages, indicators of social status, and reference points for the typological and chronological analysis of funerary complexes. The research contributes to a better understanding of funerary practices, the circulation of goods, interregional contacts, and the development of communities belonging to the Sântana de Mureș–Chernyakhov culture in the Middle Răut region.

Motive decorative halieutice prezente pe ceramica romană din Scythia Minor
Halieutic Figures on Roman Pottery from Scythia Minor

Marian MOCANU

Lucrarea își propune să prezinte câteva fragmente ceramice cu motive decorative halieutice, descoperite în Scythia Minor, în secolul al XX-lea. Figuri decorative care înfățișează delfini sau diverse tipuri de pești apar pe diverse vase ceramice sau de sticlă în epoca romană timpurie. În antichitatea târzie, motive decorative halieutice sunt întâlnite pe opaițe și veselă importate din Africa de Nord în secolele al IV-lea și al V-lea și din Asia Mică în secolul al VI-lea. Artefactele prezentate în acest articol au fost descoperite în următoarele așezări: Tomis, Histria, Halmyris, Salsovia, Carsium și Ibida.

This paper aims to present several ceramic fragments featuring decorative marine motifs, discovered in Scythia Minor in the 20th century. Decorative figures depicting dolphins or various types of fish appear on a variety of ceramic and glass vessels from the early Roman period. In late antiquity, fish-themed decorative motifs are found on oil lamps and tableware imported from North Africa in the 4th and 5th centuries and from Asia Minor in the 6th century. The artifacts presented in this article were discovered at the following sites: Tomis, Histria, Halmyris, Salsovia, Carsium and Ibida.

Un cuptor ceramic descoperit la Carsium
A Pottery Kiln discovered at Carsium

Constantin NICOLAE, Ana-Maria NICHIFOR

O descoperire cu totul aparte din campania 2018 a reprezentat-o un cuptor ceramic destinat arderii vaselor mici (respectiv oalelor) amplasat la cca 12 m în fața turnului T 2 de la poarta de nord a cetății. Cuptorul are camera de ardere sprijinită pe patru tălpi, cu distanța între ele de 21/25 cm, sprijinite, la rândul lor, pe câte două arce de formă semicirculară fiecare orientate de la est la vest, construite din cărămidă arsă cu dimensiunile de 34/35 x 34/35 x 6/7 cm. Orificiile de tiraj de dimensiuni diferite (2/4 cm) sunt executate în spațiul dintre arce. Înălțimea până la platforma de ardere este de cca 1-1,10 m. *Praefurnium*-ul, realizat din cărămidă arsă, a fost orientat spre sud și are dimensiunile de 0,80 x 0,60 x 1 m. Din camera de ardere s-a scos o cantitate mare de cenușă. Numai câteva cărămizi au fost recuperate în întregime. Pereții camerei de ardere, în grosime actuală de cca 20 cm, realizați cel mai probabil din chirpic crud, nu s-au păstrat. Dimensiunile actuale ale acestuia sunt de 2,40 x 2,48 m.

Din camera de ardere și imediata apropiere au fost recuperate mai multe fragmente de căni, oale și castroane, cu deosebire buzele de oale. Pasta ceramică, în general, are multe ingrediente în compoziție. Este o pastă semifină, caolinoasă, de culoare bej deschis, cărămie cu nisip fin, cu o angobă roșiatică la exterior. Cuptorul se datează preliminar prin analogie, dar ținând cont și de poziția cu totul deosebită a acestuia, la sf. sec. V – sec. al VI. Descoperirea are o importanță deosebită. Este primul cuptor ceramic cunoscut la Carsium și demonstrează că aici funcționa un centru de producție.

One of the most significant discoveries of the 2018 campaign was a pottery kiln used for firing small vessels, primarily pots. It was found about 12 meters in front of Tower T2, near the northern gate of the fortress. The kiln's firing chamber rests on four supports spaced 21 to 25 cm apart. These supports are placed on pairs of semicircular arches, oriented east to west and built from fired bricks measuring $34/35 \times 34/35 \times 6/7$ cm. Flue holes ranging from 2 to 4 cm in size are arranged in the space between the arches. The height to the firing floor reaches roughly 1 to 1.10 meters. Additionally, the south-facing praefurnium was constructed from fired brick and measures $0.80 \times 0.60 \times 1$ m. Excavators removed a large amount of ash from the firing chamber, though very few intact bricks were recovered. The chamber walls are currently about 20 cm thick and were most likely built of unfired mudbrick, but they have not been fully preserved. The surviving structure measures 2.40 by 2.48 meters.

Numerous ceramic fragments, especially pot rims, along with pieces of jugs and bowls, were recovered from the firing chamber and the surrounding area. The ceramic fabric generally contains frequent inclusions. The finds include a semi-fine kaolinitic fabric of a light beige color, a brick-red fabric mixed with fine sand, and a similar brick-red fabric treated with a reddish slip on the exterior. Based on both analogies and its highly unusual location, the kiln has been preliminarily dated to the late 5th and 6th centuries. This discovery holds great significance since it is the first known pottery kiln identified at Carsium, providing evidence of an active local production center.

Joacă și jocuri în zona Dunării de Jos și a Mării Negre Play and Games across the Lower Danube and the Black Sea

Laurențiu RADU, Aurel-Daniel STĂNICĂ

Comunicarea prezintă stadiul descoperirilor de obiecte utilizate pentru jocuri în regiunea Dobrogei, analizând zarurile, jetoanele, tablele de joc și astragalele descoperite în diverse situri arheologice: Histria, Noviodunum, Beroe, Callatis, Troesmis, Carsium, Tomis ș.a. Tema are ca punct de plecare descoperirea unui mormânt de copil la Noviodunum, având ca inventar funerar, jetoane din os și sticlă, folosite pentru diverse tipuri de jocuri în perioada antică.

The paper presents the state of discoveries of objects used for games in the Dobruja region, analyzing the dice, counters, game tables and astragali discovered in various archaeological sites: Histria, Noviodunum, Beroe, Callatis, Troesmis, Carsium, Tomis, etc. The starting point of the topic is the discovery of a child's grave at Noviodunum, with bone and glass counters as funerary inventory, used for various types of games in ancient times.

Τράπεζα și τραπεζόφωροι la Callatis Τράπεζα and τραπεζόφωροι at Callatis

Corina RADU-IORGUȘ

Trapeza în contextul unui templu antic sau al sanctuarelor greco-romane reprezenta masa sacrificială, masa de ofrande sau masa dedicată zeilor (denumită și *trapeza hiera*), pe care se depuneau ofrande (*thesemata*) sau primele roade ale recoltei pentru divinitate. Servea și la susținerea vaselor sacre folosite în timpul libațiilor. Era plasată în interiorul naosului templului. Termenul *trapezophoros* (în greacă, purtător de masă) desemna sculptura

sau piciorul ornamental care susținea blatul unei mese. Aceste suporturi erau adesea realizate din marmură fină, bronz sau teracotă, sculptate sub formă de protome de lei, grifoni, sfincși, delfini, cariatide sau figuri mitologice: Herakles și Eros la Callatis.

Două mese de cult au fost găsite refolosite în necropola callatiană. Prima a fost dedicată zeiței Artemis de către Kathara, fostă preoteasă a zeiței Artemis (secolul al II-lea d.Hr.). A doua masă a fost dedicată lui Heracles Alexikakos, ca mulțumire de către asociația de *thoinatai* sub conducerea preotului Herakleon (cca. 50-100 d.Hr.). În colecția Muzeului Callatis sunt mai multe piese de tip *τραπεζοφόροι*: dintre care cele mai importante sunt cele cu reprezentarea unui efeb și alta cu Herakles și Eros, alături de un delfin.

The trapeza in the context of an ancient temple or Greco-Roman sanctuaries represented the sacrificial table, the offering table or the table dedicated to the gods (also called trapeza hiera), on which offerings (thesemata) or the first fruits of the harvest for the divinity were placed. It also served to support the sacred vessels used during libations, and was placed inside the nave of the temple. The term trapezophoros (in Greek, table bearer) designated the sculpture or ornamental leg that supported the top of a table. These supports were often made of fine marble, bronze or terracotta, carved in the form of protomes of lions, griffins, sphinxes, dolphins, caryatids or mythological figures: Herakles and Eros.

*Two cult tables were found reused in a cemetery at Kallatis. The first was dedicated to Artemis by a woman, Kathara after she had served as her priestess (2nd century AD). The second table was dedicated to Herakles Alexikakos as thanksgiving by the association of thoinatai (the participants in a banquet) under the priest Herakleon (50-100 A.D.). In the collection of the Callatis museum there are also more pieces of the type *τραπεζοφόροι*: among which the most important are those with the representation of an ephebus and of Herakles and Eros next to a dolphin.*

**Noi date arheologice și antropologice privind descoperirile funerare
de epocă romană timpurie de la Noviodunum–Movilele Dese
New Archaeological and Anthropological Data on
the Early Roman Funerary Finds from Noviodunum–Movilele Dese**

Ciprian CREȚU, Radu-Octavian STĂNESCU

Comunicarea prezintă rezultatele cercetărilor arheologice și ale analizei antropologice a cinci complexuri de incinerare (CX1-CX5), descoperite în anul 2021 în situl *Movilele Dese*, la sud-vest de Noviodunum. Cercetarea preventivă a urmărit traseul unui drum agricol pe o lungime de peste 330 m, însă complexurile funerare s-au concentrat într-un sector de aproximativ 40 m, puternic afectat de lucrări agricole și intervenții moderne. Identificarea naturii exacte a unui complex de incinerare rămâne una dintre dificultățile cercetării acestui fenomen: resturile arse pot proveni din locul incinerării și al depunerii primare, dintr-un mormânt secundar sau ca urmare a altor activități care implică selectarea, manipularea și redepunerea materialului de pe rug. Pentru complexurile de la *Movilele Dese*, observațiile arheologice au fost corelate cu analiza antropologică a resturilor incinerate. Au fost înregistrate greutatea materialului osteologic, reprezentarea anatomică, fragmentarea și alterarea termică; vârsta la deces și sexul biologic au fost estimate numai acolo unde starea de conservare a permis. Datele arheologice și osteologice sugerează istorii depozitionale diferite. CX3 și CX5 sunt cel mai bine explicate ca *busta* și sunt asociate cu amenajări din material de construcție. Cantitatea foarte redusă de os din CX1, reprezentarea anatomică

selectivă, cărbunele și vasele sparte permit, cu rezerve, interpretarea sa ca depunere de reziduuri de rug sau ca rezultat al unor activități post-incinerare. CX2 și CX4 nu pot fi clasificate cu aceeași siguranță. Studiul contribuie la corpusul încă redus al descoperirilor funerare de incinerare din Moesia Inferior pentru care materialul osteologic a beneficiat de analiză antropologică.

This paper presents the results of the archaeological investigations and anthropological analysis of five cremation features (CX1–CX5), discovered in 2021 at the Movilele Dese site, south-west of Noviodunum. The rescue excavation followed the course of an agricultural road for more than 330 m, but the funerary features were concentrated within a sector of approximately 40 m, heavily affected by agricultural activity and modern disturbance. Determining the precise nature of a cremation feature remains one of the main difficulties in the study of this funerary practice: burned remains may derive from the place of cremation and primary deposition, from a secondary burial, or from other activities involving the selection, handling, and redeposition of material from the pyre. For the Movilele Dese features, archaeological observations were correlated with the anthropological analysis of the cremated remains. Skeletal weight, anatomical representation, fragmentation, and thermal alteration were recorded, while age at death and biological sex were estimated only where preservation allowed. The archaeological and osteological evidence suggests different depositional histories. CX3 and CX5 are best interpreted as busta and are associated with structures made of building material. The very small quantity of bone in CX1, its selective anatomical representation, charcoal, and broken vessels allow, with caution, its interpretation as a deposit of pyre debris or as the result of post-cremation activities. CX2 and CX4 cannot be classified with the same degree of confidence. The study contributes to the still limited corpus of cremation funerary discoveries from Moesia Inferior for which the osteological material has been subjected to anthropological analysis.

Rezultatele analizei antropologice a osemintelor descoperite în cripta romano-bizantină de la Aegyssus (Tulcea, Str. Avram Iancu 10)

Anthropological Analysis of the Skeletal Remains Discovered in the Romano-Byzantine Crypt at Aegyssus (Tulcea, 10 Avram Iancu St.)

**Ciprian CREȚU, George NUȚU,
Marian MOCANU, Vlad CIUR**

Cripta romano-bizantină descoperită în 2024 pe strada Avram Iancu nr. 10, la Tulcea (anticul Aegyssus) a fost folosită între mijlocul/a doua jumătate a secolului al IV-lea și sfârșitul secolului al VI-lea p.Chr. Structura cuprinde două camere funerare (*cubicula*) și un culoar de acces (*dromos*). Cercetarea arheologică preventivă, realizată în contextul unei intervenții edilitare moderne, a recuperat un lot osteologic fragmentar și dezarticulat, provenit în special din *cubiculum* 2. Oasele se aflau în poziție secundară, situație explicată prin jefuirea monumentului din vechime. Analiza antropologică a inclus inventarierea materialului pe contexte, determinarea lateralității și a elementelor diagnostice, estimarea sexului biologic și a vârstei la deces, precum și, acolo unde conservarea a permis, estimarea staturii. În analiză au fost utilizate estimarea numărului minim de indivizi (NMI), bazată pe frecvența și lateralitatea elementelor anatomice, și o estimare a numărului cel mai probabil de indivizi (MLNI), prin asocierea perechilor stânga–dreapta. Metoda răspunde dificultăților unui ansamblu cu oase amestecate, în care conexiunile anatomice originale nu s-au păstrat.

Rezultatele conturează un grup eterogen ca vârstă și sex. Sunt reprezentate două femei adulte, cu vârste la deces estimate la 30–35 și 35–40 de ani, un bărbat adult de 35–40 de ani, doi copii de aproximativ 2–3 ani și doi sugari cu vârsta sub cinci luni. Mai multe elemente scheletice au putut fi asociate pe baza compatibilității morfologice și metrice, însă fragmentarea și amestecarea materialului limitează reconstituirea indivizilor și a succesiunii depunerilor funerare. Prezentarea discută împreună contextul arheologic și datele antropologice, separând concluziile susținute direct de material de interpretările care rămân incerte.

The Roman-Byzantine crypt discovered in 2024 at 10 Avram Iancu Street, in Tulcea (ancient Aegyssus), was used from the middle or second half of the 4th century to the end of the 6th century AD. The structure comprises two burial chambers (cubicula) and an access corridor (dromos). Rescue excavations, carried out in the course of utility works, recovered a fragmented and disarticulated osteological assemblage, mainly from cubiculum 2. The bones were found in secondary position, a situation explained by the looting of the monument in antiquity. The anthropological analysis included an inventory of the remains by archaeological context, assessment of laterality and diagnostic elements, estimation of biological sex and age at death, and, where preservation allowed, stature estimation. The analysis used both the minimum number of individuals (MNI), based on the frequency and laterality of anatomical elements, and an estimate of the most likely number of individuals (MLNI), obtained by matching left and right skeletal elements. This approach addresses the difficulties posed by a commingled assemblage in which the original anatomical associations have not been preserved.

The results indicate a group heterogeneous in both age and sex. The assemblage includes two adult females, with estimated ages at death of 30–35 and 35–40 years, one adult male aged 35–40 years, two children aged approximately 2–3 years, and two infants younger than five months. Several skeletal elements could be associated on the basis of morphological and metric compatibility; however, fragmentation and commingling limit the reconstruction of individual skeletons and the sequence of funerary deposits. The presentation considers the archaeological context together with the anthropological evidence, distinguishing conclusions directly supported by the material from interpretations that remain uncertain.

Sámuel Fenichel – un arheolog și fotograf transilvănean în Dobrogea
Sámuel Fenichel – un archéologue et photographe transylvanien en Dobrouja

József Gábor NAGY, Cătălin Ion NICOLAE

Sámuel Fenichel (1868-1893), s-a născut la 25 august 1868, în familia unui negustor evreu, la Aiud (Nagyenyed), în Transilvania. Provenind dintr-o familie bună, a avut posibilitatea să studieze la liceul local Bethlen Gábor, obținând o serioasă pregătire în științe naturale mai ales. Profesorul Károly Herepey a avut cea mai mare influență asupra lui Fenichel: l-a inițiat în arheologie, l-a dus la săpăturile sale și l-a încurajat să realizeze propriile cercetări arheologice și să restaureze materialele descoperite. Sigismund Reiner, cel care a înființat în 1886 „Societatea Istorică, Arheologică și de Științe Naturale a Comitatului Alba Inferioară”, este cel care l-a sprijinit financiar, l-a îndrumat și încurajat să scrie primele sale articole, intervenind și pentru publicarea acestora în revista *Archaeologiai Értesítő*. Sub îndrumarea lui Herepey și Reiner, Fenichel a realizat mai multe săpături arheologice în

împrejurimile oraşului Aiud, în localităţile Peţelca, Rădeşti, Vălişoara şi Izvoarele, între anii 1888-1891.

Hotărât „să vadă lumea”, aşa cum îi mărturiseşte lui Veress Endre, Fenichel pleacă pe jos de la Aiud spre Bucureşti, unde ajunge pe 20 iulie 1888. După o scurtă perioadă în care activează ca preparator la Şcoala Superioară Veterinară, din mai 1889 este angajat în funcţia de custode în cadrul Muzeului Naţional de Antichităţi, al cărui director era Grigore Tocilescu. Urmează o scurtă dar intensă şi fertilă perioadă în care cei doi colaborează la cercetările dobrogene ale lui Tocilescu, acesta însărcinându-l pe mai tânărul său subaltern să scotocească numeroasele cimitire musulmane din zonă pentru a identifica piese antice, în special provenind de la Tropaeum Traiani. Pe lângă aceste cercetări Fenichel sapă de unul singur şi la Troesmis şi Tomis, de unde îi trimite regulat rapoarte-scrisori lui Tocilescu, vădind o mare pasiune pentru arheologie, dar şi o bună înţelegere a metodelor acesteia. Pe lângă activitatea arheologică, Fenichel se remarcă şi ca un bun fotograf, immortalizând pe clişeele de sticlă numeroase aspecte ale monumentelor şi cercetărilor de la Adamclisi, cu precădere, activitatea sa dobrogeană fiind şi în centrul prezentării noastre.

Pasiunea pentru fotografie îl aduce şi în contact cu ornitologul german Albert Grübauer, pe care îl cunoaşte în Delta Dunării, care-l invită să participe la expediţia sa din Papua-Noua Guinee. Entuziasmat de idee, în septembrie 1891 demisionează de la Muzeul Naţional de Antichităţi şi la sfârşitul lunii deja se îmbarcă de la Hamburg, după o călătorie de aproape trei luni ajungând în Papua. Deşi în scurt timp expediţia rămâne fără finanţare, Fenichel decide să rămână pe insulă chiar şi după ce restul echipei se retrage. Are o activitate intensă pe insulă, adună piese, face observaţii, face fotografii, în scurt timp reuşind să trimită acasă o valoroasă colecţie de circa 25.000 de piese zoologice şi 3.000 de obiecte etnografice, care au îmbogăţit mai ales Muzeul Naţional al Ungariei şi, parţial, Colegiul Bethlen din Aiud. Din păcate la 12 martie 1893 Fenichel moare de malarie şi este înmormântat în vechiul cimitir al misionarilor germani din Stephansort.

Sámuel Fenichel (1868-1893) naquit le 25 août 1868 à Aiud (Nagyenyed), en Transylvanie, dans une famille de marchand juif. Issu d'une famille aisée, il eut l'opportunité d'étudier au Lycée Bethlen Gábor, où il reçut une solide formation en sciences naturelles. Le professeur Károly Herepey exerça une influence déterminante sur Fenichel : il l'initia à l'archéologie, l'emmena sur ses chantiers de fouilles et l'encouragea à mener ses propres recherches archéologiques et à restaurer les vestiges mis au jour. Sigismund Reiner, fondateur en 1886 de la « Société historique, archéologique et des sciences naturelles du comté d'Alba Inférieur », le soutint financièrement, le guida et l'encouragea à rédiger ses premiers articles, et intervint également pour leur publication dans la revue Archaeologiai Értesítő. Sous la direction d'Herepey et de Reiner, Fenichel mena plusieurs fouilles archéologiques aux alentours d'Aiud, dans les localités de Peţelca, Rădeşti, Vălişoara et Izvoarele, entre 1888 et 1891.

Déterminé à « voir le monde », comme il le confia à Veress Endre, Fenichel entreprit un voyage à pied d'Aiud à Bucarest, où il arriva le 20 juillet 1888. Après un bref passage comme préparateur à l'École Supérieure Vétérinaire, il fut engagé en mai 1889 comme conservateur au Musée National des Antiquités, dirigé par Grigore Tocilescu. S'ensuivit une période courte mais intense et fructueuse durant laquelle les deux hommes collaborèrent aux recherches de Tocilescu en Dobroudja. Ce dernier chargea son jeune subordonné d'explorer les nombreux cimetières musulmans de la région afin d'identifier des objets antiques, notamment ceux du Tropaeum Traiani. Outre ces recherches, Fenichel mena également des fouilles à Troesmis et Tomis, d'où il envoyait régulièrement des rapports à Tocilescu, témoignant d'une grande passion pour l'archéologie et d'une excellente maîtrise de ses méthodes. Parallèlement à son activité archéologique, Fenichel se distingua aussi comme un

photographe talentueux, immortalisant sur plaques de verre de nombreux aspects des monuments et des recherches d'Adamclisi, notamment son travail en Dobroudja, qui est au cœur de notre présentation.

Sa passion pour la photographie le mit également en contact avec l'ornithologue allemand Albert Grübauer, rencontré dans le Delta du Danube, qui l'invita à participer à son expédition en Papouasie-Nouvelle-Guinée. Enthousiasmé par cette idée, il démissionna du Musée National des Antiquités en septembre 1891 et, à la fin du mois, embarqua à Hambourg pour un voyage de près de trois mois, arrivant en Papouasie en décembre. Bien que l'expédition ait rapidement manqué de financement, Fenichel décida de rester sur l'île, même après le départ du reste de l'équipe. Il s'investit pleinement sur l'île, collectant des spécimens, effectuant des observations, prenant des photographies, et parvint rapidement à envoyer en Hongrie une précieuse collection d'environ 25 000 pièces zoologiques et 3 000 objets ethnographiques, qui enrichirent notamment le Musée National de Hongrie et, en partie, le Lycée Bethlen d'Aiud. Malheureusement, le 12 mars 1893, Fenichel mourut de la malaria et fut inhumé dans l'ancien cimetière des missionnaires allemands de Stephansort.

**Cercetări arheologice în fortificația antică și medievală
de la Capul Chirakman, Kavarna, 2016-2024**
*Archaeological Investigations of the Ancient and Medieval Fortress at
Cape Chirakman, Kavarna Municipality, 2016–2024*

Velislav BONEV, Kalin MADZHAROV, Elena VASILEVA

Așezarea de la Capul Chirakman este bine cunoscută în cercetarea modernă. Vechea așezare Bizone a fost menționată de numeroși autori antici. Pe acest cap a existat o așezare a unui trib trac, fapt care a facilitat stabilirea coloniștilor greci veniți din Mesambria în secolul al VII-lea a.Chr. Așezarea din perioada elenistică a fost abandonată în urma unui cutremur puternic produs în secolul I a.Chr. În secolul al II-lea p.Chr. aceasta a fost mutată la baza capului, în locul unde se află astăzi portul Kavarna. Invaziile populațiilor barbare de la sfârșitul secolului al IV-lea și din secolul al V-lea au determinat populația să revină pe platou. Distrugerea orașului Bizone trebuie plasată în secolele al V-lea – al VI-lea. După includerea Bulgariei în Imperiul Bizantin în anul 1018, așezarea a fost distrusă din nou. Spre sfârșitul secolului al XII-lea și începutul secolului al XIII-lea, aceasta ocupa întregul platou. În timpul invaziilor tătare din a doua jumătate a secolului al XIII-lea, așezarea a fost din nou incendiată. Cu toate acestea, locuirea a continuat până la sfârșitul secolului al XIV-lea, când așezarea a fost cucerită de otomani și, încă o dată, incendiată.

Cercetările arheologice de la Capul Chirakman au început în anul 1929, sub conducerea lui Octavian Mărculescu, și au continuat până în prezent, cu anumite întreruperi. Lucrarea de față prezintă o sinteză a activității echipei actuale de cercetare, care studiază așezarea de pe platou începând cu anul 2016. Vor fi prezentate toate structurile excavate integral sau parțial până în prezent, ordonate cronologic, din perioada medievală târzie până în antichitate. Fiecare structură va fi ilustrată prin intermediul celor mai reprezentative descoperiri provenite din cadrul acesteia. Pentru ilustrarea informațiilor prezentate, sunt incluse numeroase fotografii și documentație grafică. De asemenea, vor fi prezentate descoperirile mai importante scoase la lumină în timpul cercetărilor de teren desfășurate de echipă între anii 2016 și 2024.

The settlement at Cape Chirakman is well known in modern scholarship. The ancient settlement of Bizone was mentioned by a number of ancient authors. A settlement of a Thracian tribe existed on the cape, facilitating the establishment of Greek colonists from Mesambria in the 7th century BC. The settlement of the Hellenistic period was abandoned following a severe earthquake in the 1st century BC. In the 2nd century AD, it was relocated to the foot of the cape, where the modern-day harbor of Kavarna is situated. The barbarian invasions of the late 4th–5th centuries AD prompted the population to return to the plateau. The destruction of Bizone should be dated to the 5th–6th centuries AD. Following the incorporation of Bulgaria into the Byzantine Empire in 1018, the settlement was destroyed once again. By the late 12th–early 13th century, it occupied the entire plateau. During the Tatar invasions in the second half of the 13th century, it was again burned down. Nevertheless, occupation continued until the end of the 14th century, when the settlement was conquered by the Ottomans and once again set on fire.

Archaeological investigations at Cape Chirakman began in 1929 led by Octavian Marculescu and, with certain interruptions, have continued to the present day. The present paper provides a synthesis of the work conducted by the current research team, which has been investigating the settlement on the plateau since 2016. All structures that have been fully or partially excavated to date will be presented, arranged chronologically from the Late Medieval period to Antiquity. Each structure will be illustrated by the most representative finds recovered from it. Numerous photographs and graphic documentation are included to illustrate the information presented. The more noteworthy finds uncovered during the team's fieldwork between 2016 and 2024 will also be presented.

Noi descoperiri arheologice în cetatea danubiană Sucidava Moesica
New Archaeological Finds in the Danubian Fortress Sucidava Moesica

Sorin Marcel COLESNIUC, Petre COLȚEANU, Ștefan GEORGESCU

Cetatea romano-bizantină Sucidava Moesica este situată la 3 km aval de satul Izvoarele (Pârjoaia), în punctul Cale Gherghi din Satu Nou, comuna Oltina, județul Constanța. Fortificația a fost datată în perioada secolelor II-VI d.Hr. Izvoarele istorice scrise ne oferă informații importante despre această cetate, care a cunoscut o dezvoltare deosebită în secolele V-VI. Sucidava Moesica a fost distrusă în secolul al VI-lea d.Hr., ca urmare a invaziei avare din anul 587.

În octombrie 2024 am demarat prima campanie de cercetări arheologice sistematice în cetatea Sucidava Moesica. Cu acest prilej, am scos la suprafață: fragmente ceramice datate în perioada romano-bizantină, cuie din fier, fragmente de vase din sticlă, fragmente osteologice zoomorfe, o fusaiolă din calcar și una din ceramică, patru piepteni din os de mici dimensiuni, inele din fier, trei monede de bronz și altele. În lunile septembrie–octombrie 2025 am desfășurat cea de-a doua campanie de cercetări arheologice sistematice. Pentru a verifica stratigrafia intramuros și extramuros, pe latura de est a cetății am trasat o secțiune de 25 x 3 m. În stratul vegetal am descoperit fragmente ceramice datate în perioada romană târzie. În stratul următor s-au profilat construcții din calcar, prăbușite ca urmare a distrugerilor provocate de popoarele migratoare în secolul al VI-lea p.Chr. Cercetarea arheologică a continuat, astfel că am evidențiat zidurile unui turn de apărare, de formă semicirculară, aflat pe latura de est a zidului de incintă.

În timpul cercetărilor am mai scos la suprafață: numeroase fragmente ceramice, două fragmente de stele funerare din calcar, fragmente de vase din sticlă, șase monede, cuie din fier, un fragment de țiglă pe care sunt inscripționate literele „XIC”, o cărămidă pe care se află inscripționate literele „MOE”, o cruce din bronz provenind de la un sistem suspendat de iluminat și o amuletă sculptată dintr-un corn de cerb.

The Roman-Byzantine fortress of Sucidava Moesica is located 3 km downstream from the village of Izvoarele (Pârjoaia), at the Cale Gherghi site in Satu Nou, Oltina Commune, Constanța County. The fortification has been dated between the 2nd and 6th centuries AD. Written historical sources provide important information about this fortress, which experienced significant development during the 5th–6th centuries AD. Sucidava Moesica was destroyed in the 6th century AD as a result of the Avar invasion in 587.

In October 2024, we initiated the first campaign of systematic archaeological research at the Sucidava Moesica fortress. On this occasion, we uncovered ceramic fragments dating to the Roman-Byzantine period, iron nails, fragments of glass vessels, zooarchaeological bone remains, a limestone spindle whorl and a ceramic one, four small bone combs, iron rings, three bronze coins, and other archaeological finds. During the months of September and October, 2025, we conducted the second campaign of systematic archaeological research. In order to investigate the stratigraphy both inside and outside the fortress, we opened a 25 × 3 m trench along the eastern side of the fortification. In the topsoil layer, we discovered ceramic fragments dating to the Late Roman period. In the underlying layer, limestone structures were identified, which had collapsed as a result of destruction caused by migrating peoples in the 6th century AD. Archaeological research continued, leading to the discovery of the walls of a semicircular defensive tower located on the eastern side of the curtain wall.

During the excavations, we also uncovered numerous ceramic fragments, two fragments of limestone funerary stelae, fragments of glass vessels, six coins, iron nails, a fragment of a roof tile bearing the inscription “XIC”, a brick bearing the inscription “MOE”, a bronze cross belonging to a suspended lighting system, and an amulet carved from a deer antler.

**SECȚIUNEA GRECO-ROMANĂ
ARTĂ ȘI URBANISM LA FRONTIERELE ROMANITĂȚII (III)
PROPAGANDA IMPERIALĂ**

**SECCIÓN DEL PERIODO GRIEGO-ROMANO
LA PROPAGANDA IMPERIAL. EL ARTE Y EL URBANISMO A LAS FRONTERAS
DE LA ROMANIDAD (III)**

**GRECO-ROMAN SECTION
IMPERIAL PROPAGANDA. ART AND URBANISM AT THE FRONTIERS OF
ROMANITY (III)**

**Dezvoltarea părții estice a provinciei romane Dalmația,
bazată pe perspective de exploatare
*The exploitation-prospect-driven development of the eastern part of
the Roman province of Dalmatia***

Radmila ZOTOVIC

Imediat după înființarea Provinciei Romane Dalmația, a început construcția de drumuri. Unele dintre aceste drumuri trebuie să fi fost situate în partea de est a Provinciei. Întrucât provincia se afla în stare de război, rețeaua sa rutieră și amenajarea și construcția ulterioară de *civitates*, *municipia* și *colonia* au fost de o importanță enormă pentru exploatarea acestei părți a Dalmației. Rolul său principal s-a concentrat pe exploatarea minereului, a lemnului și - așa cum este confirmat de *Notitia dignitatum* - a produselor animaliere. În nordul Provinciei Dalmația, *colonia Domavia* (orașul contemporan Srebrenica, situat în nord-estul Bosniei și Herțegovinei) a fost deosebit de semnificativă. A fost centrul organizării administrativ-politice a exploatării resurselor minerale. Ca atare, *Domavia* era conectată la un alt centru de aceeași importanță - *municipium S* (situat în zona sud-estului Serbiei contemporane). Zonele din teritoriul de nord-vest al Serbiei de astăzi și din teritoriul de sud-est al Bosniei și Herțegovinei de astăzi erau extrem de importante pentru exportul de produse animaliere. În arheologie, numeroase descoperiri de *villae rusticae* mărturisesc despre astfel de activități. Râul Drina era o rută de apă pentru transportul lemnului în special, dar și pentru transferul bogățiilor minerale și al produselor animaliere. Alte rute erau terestre, adică rute terestre împărțite în rețele rutiere de stat și private care legau în principal vile rustice de centrele urbane.

Immediately upon the establishment of the Roman Province of Dalmatia, road construction began. Some of these roads must have been located in the eastern part of the Province. As the Dalmatian Province was at war, its road network and the subsequent arrangement and construction of civitates, municipia, and colonia were of enormous importance for the exploitation of this part of the Province of Dalmatia. Its primary role focused on the exploitation of ore, timber, and - as confirmed by Notitia dignitatum – livestock products. In the north of the Province of Dalmatia, colonia Domavia (the contemporary town of Srebrenica located in the north-east Bosnia and Herzegovina) was

particularly significant. It was the centre of the administrative-political organization of the mineral resources exploitation. As such, Domavia was connected to another centre of the same importance-municipium S (located in the area of the contemporary south-east Serbia). The areas in the north-west territory of today's Serbia and in the south-east territory of today's Bosnia and Herzegovina were extremely important for the export of livestock products. In archaeology, multiple villa rustica findings testify about such activities. The river of Drina was a water route for transportation of timber in particular, but also for the transfer of mineral wealth and livestock products. Other routes were terrestrial, i.e., land routes divided into state-owned and private road networks that mainly connected villa rustica with urban centres.

**Reconstituirea funcționalității pornind de la fragmente:
considerații asupra decorului din marmură, descoperirilor epigrafice și sculpturale din
Edificiul Roman cu Mozaic de la Tomis**
*Reconstructing Function from Fragments: Marble Decoration, Epigraphic and Sculptural
Evidence from the Mosaic-Floored Building at Tomis*

Cristina-Georgeta ALEXANDRESCU, Irina SODOLEANU

Marele complex cunoscut sub denumirea de Edificiul Roman cu Mozaic din Tomis (astăzi Constanța), situat pe versantul vestic al peninsulei, în directă relație cu portul antic, reprezintă unul dintre cele mai ample cercetate complexe de epocă romană din Tomis. Cercetat în principal în anii 1960–1970, complexul se extindea pe mai multe terase și cuprindea o mare sală cu paviment din mozaic, precum și două niveluri de bolți de depozitare de dimensiuni considerabile. Deși componente individuale și categorii distincte de descoperiri arheologice au făcut obiectul unor studii ulterioare, complexul a fost rareori reconsiderat ca unitate arhitecturală și funcțională integrată. Acest aspect este cu atât mai important cu cât suprafețele extinse cercetate arheologic în interiorul orașului antic sunt puține, ceea ce limitează înțelegerea contextului urban mai larg al acestuia.

Prezenta contribuție reanalizează complexul prin corelarea datelor privind fragmentele de marmură arhitecturală, sculpturile, inscripțiile și documentația arheologică și arhitecturală disponibilă. O atenție deosebită este acordată cantității considerabile de marmură păstrată în depozitele de dărâmatură rezultate în urma prăbușirii teraselor superioare. Conservarea excepțională a acestui material oferă o oportunitate neobișnuită de a investiga programul decorativ inițial al complexului, într-o regiune în care marmura importată reprezenta o resursă costisitoare și relativ limitată.

Identificarea recentă a litotipurilor de marmure albe și colorate utilizate în construcție, coroborată cu cartarea spațială și încercările de recontextualizare a fragmentelor, furnizează noi date privind amploarea și caracteristicile programului decorativ. Corelate cu dovezile sculpturale și epigrafice și reconsiderate în raport cu contextul urban al Tomisului antic, aceste date permit formularea mai multor ipoteze privind organizarea și funcționalitatea complexului.

Lucrarea argumentează că ansamblul de dovezi indică existența unui complex arhitectural cu caracter public și oficial, în care s-a investit considerabil în programul arhitectonic și decorativ, în timp ce diferitele niveluri ar fi putut adăposti funcții economice, administrative și de reprezentare complementare. Studiul demonstrează modul în care ansamblurile fragmentare de marmură, analizate spațial și coroborate cu alte categorii de dovezi, pot contribui nu doar la reconstituirea aspectului unui complex de construcții, ci și la

identificarea unor aspecte privind funcția, statutul și rolul acestuia în cadrul peisajului urban al metropolei Moesiei Inferior/Scythiei.

The large complex known as the Mosaic-Floored Building in Tomis (modern Constanța), situated on the western slope of the peninsula in direct relation to the ancient harbour, is one of the most extensively investigated building complexes of Roman-period Tomis. Excavated primarily during the 1960s–1970s, the complex extended across several terraces and included a large mosaic-floored hall and two levels of substantial storage vaults. Although individual components and categories of finds have been the subject of subsequent studies, the complex has rarely been reconsidered as an integrated architectural and functional unit. This is particularly significant given the scarcity of extensive archaeologically investigated areas within the ancient city, which limits our understanding of the broader urban context of Tomis.

The present paper revisits the building through the combined analysis of architectural marble fragments, sculpture, inscriptions, and the available archaeological and architectural documentation. Particular attention is given to the large quantity of marble preserved in the debris resulting from the collapse of the upper terraces. The exceptional preservation of this material offers an unusual opportunity to investigate the original decorative programme of the complex in a region where imported marble was a costly and relatively restricted resource.

Recent identification of the white and coloured marble lithotypes used in the building, together with the spatial mapping and attempted re-contextualisation of the fragments, provides new evidence for the scale and character of its decorative programme. When correlated with the sculptural and epigraphic evidence and reconsidered within the urban context of ancient Tomis, these data allow several hypotheses concerning the organisation and functionality of the complex.

The paper argues that the evidence points towards a public and official building that involved substantial investment in its architectural and decorative treatment, while its different architectural levels may have accommodated complementary economic, administrative, and representational functions. The study demonstrates how fragmented marble assemblages, when analysed spatially and in conjunction with other categories of evidence, can contribute not only to reconstructing the appearance of a building complex but also to recovering aspects of its function, status, and role within the urban landscape of the metropolis of Moesia Inferior/Scythia.

Un trofeu pentru public.

Tropaeum Traiani și retorica vizuală a puterii romane la începutul secolului al II-lea p.Chr.

A Trophy for the Public:

Tropaeum Traiani and the Visual Rhetoric of Roman Power in the Early 2nd Century AD.

Aurel MOTOTOLEA

Comunicarea propune o analiză a monumentului triumfal Tropaeum Traiani de la Adamclisi ca instrument al propagandei imperiale romane, în contextul politicii de comemorare a victoriilor traianice asupra dacilor și geto-geților la începutul secolului al II-lea p.Chr. Ridicat în anul 109 p.Chr. pe locul bătăliei decisive de la începutul anului 102, monumentul reactivează o tradiție monumentală mai veche, cea a *tropaeum*-ului de tip augustan (Tropaeum Alpium de la La Turbie), și își asumă explicit filiația ideologică prin dedicația către Mars Ultor, zeul răzbunător invocat deja de Augustus. Se face o comparație între monumentul de la Adamclisi și Columna lui Traian de la Roma – ambele comemorând

aceleași războaie, dar adresându-se unor categorii de public diferite: pe de o parte elita senatorială din capitală, prin limbajul rafinat, clasicizant al Columnei; pe de altă parte populația provincială, veteranii și trupele staționate la frontieră, prin stilul mai direct al celor 54 de metope de la Tropaeum Traiani. Este discutat modul în care alegerile iconografice (reprezentarea luptătorilor daci, geți, sarmați și a aliaților germanici), amplasarea monumentului chiar pe câmpul de bătălie și asocierea sa cu altarul funerar al ostașilor romani căzuți slujesc unei duble funcții propagandistice: legitimarea cuceririi și organizării noii provincii, respectiv comemorarea sacrificiului militar ca fundament al ordinii romane pe limes-ul dunărean. Analiza se va sprijini pe bibliografia clasică privind teologia victoriei și arta triumfală romană, precum și pe studiile mai recente de iconografie și receptare a monumentului. Comunicarea își propune să contribuie la o mai bună înțelegere a rolului artei publice romane ca vector al puterii imperiale la frontiera dunăreană.

This paper offers an analysis of the Tropaeum Traiani triumphal monument at Adamclisi as an instrument of Roman imperial propaganda, within the context of the policy of commemorating Trajan's victories over the Dacians and the Geto-Getae in the early 2nd century A.D. Erected in 109 A.D. on the site of the decisive battle fought in early 102, the monument revives an older monumental tradition—that of the Augustan-style Tropaeum (the Tropaeum Alpium at La Turbie)—and explicitly asserts its ideological affiliation through its dedication to Mars Ultor, the avenging god already invoked by Augustus. A comparison is drawn between the monument at Adamclisi and Trajan's Column in Rome—both commemorating the same wars, yet addressing different audiences: on the one hand, the senatorial elite in the capital, through the refined, classical language of the Column; on the other hand, the provincial population, veterans, and troops stationed at the frontier, through the more direct style of the 54 metopes at the Tropaeum Traiani.

The discussion focuses on how the iconographic choices (the depiction of Dacian, Getae, and Sarmatian warriors, as well as their Germanic allies), the monument's location on the very battlefield, and its association with the funerary altar of the fallen Roman soldiers serve a dual propagandistic function: legitimizing the conquest and organization of the new province, and commemorating military sacrifice as the foundation of Roman order along the Danube limes. The analysis will draw on the classical literature on the theology of victory and Roman triumphal art, as well as on more recent studies of the monument's iconography and reception. This paper aims to contribute to a better understanding of the role of Roman public art as a vehicle of imperial power along the Danube frontier.

Propaganda imperială și opaițele romane din colecția MINAC
Imperial propaganda and Roman lamps from the MINA Constanța collection

Ștefan GEORGESCU,
Ana-Cristina GEORGESCU-HAMAT, Cătălin NOPCEA

Propaganda făcea parte din toate aspectele vieții societății romane, fiind adânc înrădăcinată în mentalul colectiv, ca o parte importantă și definitorie a puterii Imperiului. O definiție cuprinzătoare este dificilă, însă am putea spune că propaganda se poate interpreta atât în raport cu societatea imperială, cât și în raport cu barbarii din afara granițelor, cu mesaje adaptate pentru fiecare palier social sau economic.

În cadrul acesteia și cele mai mici obiecte își găsesc un loc important, iar printre ele opaițele, ca obiecte care călătoresc mult, pot purta imagini și sunt omniprezente în viața de zi

cu zi, ocupă un loc important. Glorificarea Imperiului sub toate aspectele sale, de la Casa Imperială la religie și imagini destul de banale, devine astfel o modalitate de afirmare a puterii unei structuri care avea dreptul divin de a conduce lumea pentru totdeauna. Astfel, discul acestora poate spune povestea oficială în condițiile dorite de către propagandă.

În comunicarea de față vom aduce în discuție imagini ale propagandei imperiale care decorează discul opaițelor descoperite la Tomis și în împrejurimile acestuia, dar vom vorbi și despre producători și produse locale sau importate în acest centru provincial.

Propaganda was part of every aspect of Roman society, deeply rooted in the collective consciousness as an important and defining element of the Empire's power. A comprehensive definition is difficult to provide, but we could say that propaganda can be interpreted both in relation to imperial society and in relation to the barbarians beyond the borders, with messages tailored to each social or economic stratum.

Within this framework, even the smallest objects play an important role, and among them, oil lamps, as objects that travel far and wide can carry images and are ubiquitous in daily life, occupy a prominent place. The glorification of the Empire in all its aspects, from the Imperial House to religion and even rather mundane images, thus becomes a means of asserting the power of a structure that held the divine right to rule the world forever. Consequently, the surface of these oil lamps can convey the official narrative under the conditions desired by propaganda.

In this presentation, we will discuss images of imperial propaganda that adorn the bases of oil lamps discovered at Tomis and its surroundings, but we will also discuss the manufacturers and products, both local and imported in this provincial centre.

Mundus Muliebris în provincia Lusitania: romanizare și propagandă la marginea Imperiului

Mundus Muliebris in the Province of Lusitania: Romanization and Propaganda at the Edge of the Empire

Nova BARRERO MARTÍN

Provincia romană Lusitania a fost înființată de împăratul Octavian Augustus între anii 16 și 15 î.Hr., ca parte a unei reorganizări administrative care a urmat pacificării Peninsulei Iberice. Aceasta ocupa regiunea sud-vestică a Hispaniei, cu capitala la colonia Augusta Emerita, fondată *ex novo* în 25 î.Hr. de același împărat și colonizată de legionari veterani eliberați din *Legio V Alaudae* și *Legio X Gemina*. Amprenta Imperiului și procesul de romanizare au fost rapide și intense în Lusitania - situată la marginea vestică a Imperiului - unde modelele de cultură materială au servit, la rândul lor, drept propagandă pentru beneficiile noii puteri politice.

Studii recente asupra culturii materiale asociate cu identitatea femeilor lusitane, în special podoabele lor și a obiectelor asociate cu *mundus muliebris*, demonstrează asimilarea obiceiurilor și practicilor transmise direct de la metropolă (Roma) la capitala provincială (Augusta Emerita) și de acolo la restul provinciei. Orașul pare să fi funcționat ca un centru pentru distribuția mărfurilor și a modei. Dintr-o perspectivă tipologică, bijuteriile corespund stilurilor cunoscute în întreg Imperiul. Deosebit de remarcabile sunt dovezile arheologice ale unor ansambluri funerare complete, care combină ornamente pentru păr, bijuterii și unelte legate de prelucrarea textilă. Aceste obiecte nu reprezintă doar cele mai prețioase bunuri ale defunctului, ci servesc și ca indicatori ai idealului de *perfectissima femina*.

The Roman province of Lusitania was established by the emperor Octavian Augustus between 16 and 15 BC as part of an administrative reorganization following the pacification of the Iberian Peninsula. It occupied the southwestern region of Hispania, with its capital at the colony of Augusta Emerita, founded ex novo in 25 BC by the same emperor and settled by veteran legionaries discharged from Legio V Alaudae and Legio X Gemina. The imprint of the Empire and the process of Romanization were rapid and intense in Lusitania - located at the Empire's westernmost edge - where material culture models served, in turn, as propaganda for the benefits of the new political power.

Recent studies on the material culture associated with the identity of Lusitanian women, specifically their adornments and the mundus muliebris, demonstrate the assimilation of customs and practices transmitted directly from the metropolis (Rome) to the provincial capital (Augusta Emerita) and from there to the rest of the province. The city appears to have functioned as a hub for the distribution of goods and fashions. From a typological perspective, the jewellery corresponds to styles known throughout the Empire. Of particular note is the archaeological evidence of complete funerary assemblages, which combine hair ornaments, jewellery, and tools related to textile work. These objects not only represent the deceased's most prized possessions but also serve as indicators of the ideal of the perfectissima femina.

**Bijuterii feminine ca o expresie a propagandei imperiale în Dacia și Moesia Inferior.
Restituiri**

*Women's jewelry as an expression of imperial propaganda in Dacia and Moesia Inferior.
Restitutions*

Ana-Cristina GEORGESCU-HAMAT, Ștefan GEORGESCU

Bijuteriile, în special cele feminine au fost întotdeauna strâns asociate propagandei imperiale pentru că promovau idealuri și transmiteau imaginea unei femei romane tipice asociate unei lumi perfecte, în disonanță cu barbaria de dincolo de graniță. În lucrarea de față vom aduce în discuție câteva tipuri de bijuterii și mai ales de geme care vorbesc despre puterea imperială, despre omniprezența și dăinuirea acesteia. Podoabele pe care le vom prezenta au fost descoperite în marile centre urbane ale Daciei, dar și în orașele de pe litoralul pontic sau în castrele de pe *limes*-ul dunărean din provincia Moesia Inferior. Este vorba despre piese publicate, parte dintre ele bine-cunoscute din literatura de specialitate și care nu au fost neapărat asociate propagandei imperiale până în prezent, această direcție de studiu în cadrul bijuteriilor romane, fiind relativ nouă pentru România.

Jewellery, especially feminine jewellery, has always been closely associated with imperial propaganda because it promoted ideals and conveyed the image of a typical Roman woman associated with a perfect world, in stark contrast to the barbarism beyond the border. In this paper, we will discuss several types of jewellery and especially gemstones that speak of imperial power, its omnipresence and its enduring nature. The jewellery we will present were discovered in the major urban centres of Dacia, as well as in the cities along the Pontic coast and in the forts on the Danube Limes in the province of Moesia Inferior. These are published artifacts, some of which are well-known in the scholarly literature but have not necessarily been associated with imperial propaganda until now, as this line of research within Roman jewellery is relatively new in Romania.

Despre copii, bijuterii și propagandă imperială în Dacia și Moesia Inferior
About children, jewelry and imperial propaganda in Dacia and Moesia Inferior

**George BOUNEGRU, Gabriel Mircea TALMAȚCHI,
 Ana-Cristina GEORGESCU-HAMAT**

Un imperiu fără de sfârșit, așa cum îl zugrăvește propaganda imperială, nu putea rezista în afara asigurării descendenților care să continue să prezerve și să aplice regulile create pentru supraviețuirea unui mod de viață distinct. Prin urmare continuitatea și descendenții/copiii, devin subiecte favorite pentru propaganda imperială.

Copiii sunt cei în care societatea își pune toate speranțele și pe care se bazează pentru supraviețuire și asta deoarece ei sunt viitorii cetățeni. Prin urmare, între elementele de costum și podoabă vom regăsi și mici elemente care ne vor duce cu gândul spre această direcție. Între acestea se regăsește medalionul de tip *bullă*. În general, aceasta era o podoabă definitorie a copilăriei masculine, iar prin obiectele realizate din metal este și o decorație asociată cu viitorii cetățeni. Prin urmare, folosirea ei în cazul fetițelor este rară și comportă alte funcționalități decât în cazurile cunoscute. Ce îi determina pe părinți să folosească această bijuterie amuletă în cazul fetelor, putem doar bănuși și, prin urmare, prezentarea de față le este dedicată, cu discuții legate de descoperiri în provinciile Dacia și Moesia Inferior.

An endless empire, as portrayed by imperial propaganda, could not endure without ensuring there were descendants to continue preserving and enforcing the rules created for the survival of a distinct way of life. Consequently, continuity and descendants, or children, become favourite themes for imperial propaganda.

Children are the ones in whom society places all its hopes and on whom it relies for survival, because they are the future citizens. Consequently, among the elements of costume and adornment, we will also find small details that point us in this direction. Among these is the bulla-type medallion. Generally, this was a defining ornament of childhood for boys, and in its metal form, it is also an ornament associated with future citizens. Consequently, its use for girls is rare and implies functions different from those observed in known cases. We can only make assumptions about what led parents to use this amulet-like piece of jewellery for girls; therefore, this presentation is dedicated to them, featuring discussions based on discoveries in the provinces of Dacia and Lower Moesia.

„Augusta Emerita, o capitală romană de la frontiera de vest a Imperiului Roman”
Augusta Emerita, a Roman capital on the western frontier of the Roman Empire

Trinidad NOGALES BASARRATE

Augusta Emerita, o colonie fondată de Augustus în anul 25 î.Hr., a fost capitala provinciei Lusitaniei, cea mai vestică provincie a Hispaniei din Imperiul Roman. De-a lungul secolelor I-IV d.Hr., structura sa urbană a urmat tiparele Romei. În prezent, ea păstrează întregul său complex arheologic organizat sub forma unui sit al Patrimoniului Mondial, cuprinzând în special teatrul, amfiteatrul, forumurile, structurile ingineresti și zonele suburbane. Colecția de artefacte romane care provin din cercetările efectuate în acest centru urban este expusă la Muzeul Național de Artă Romană.

Augusta Emerita, a colony founded by Augustus in 25 B.C., was the capital of the province of Lusitania, the westernmost province of Hispania in the Roman Empire. Throughout the 1st to 4th centuries AD, its urban layout followed the patterns of Rome. It preserves its entire archaeological complex, a World Heritage Site, featuring in particular the theater, amphitheatre, the forums, the engineering structures and the suburban areas. The collection of Roman artefacts is on display at the National Museum of Roman Art.

SECȚIUNEA MEDIEVALĂ MEDIEVAL SECTION

LUMEA MEDIEVALĂ PRIN INTERMEDIUL ARTEFACTELOR: DESCOPERIRI MICI ȘI MEDII *THE MEDIEVAL WORLD THROUGH ARTIFACTS: SMALL AND MEDIUM-SIZED DISCOVERIES*

**Conexiuni culturale între Dunărea Mijlocie și Dunărea Inferioară în epoca avară.
Descoperirile de la Bucov și Plopu, județul Prahova**
*Cultural Connections between the Middle and Lower Danube in the Avar Era. Discoveries
from Valea Călugărească and Plopu, Prahova County*

Bogdan CIUPERCĂ

În ultima perioadă asistăm la un "val" de descoperiri datorat utilizării intensive a detectoarelor de metale. Numărul foarte mare de astfel de descoperiri, coroborat cu numărul relativ mic al arheologilor face imposibilă verificarea în teren în timp util a tuturor punctelor de unde provin acestea. Acest fenomen a dus la apariția în peisajul arheologic a unui număr impresionant de artefacte, dintre cele mai diverse, de cele mai multe ori în zone în care nu existau situri sau descoperiri întâmplătoare înainte.

În ceea ce privește mileniul I p.Chr. numărul descoperirilor este unul impresionant, în unele situații fiind piese care nu erau cunoscute în spațiul dintre Carpați și Dunăre până în prezent. În această comunicare analizăm două descoperiri de piese de epocă avară: două brățări din argint cu capetele evazate, de la Bucov, și un tezaur alcătuit din trei brățări din argint, cu capetele evazate, și doi cercei din argint, cu pandantiv semisferic, de la Plopu. Aceste tipuri de piese sunt specifice mediului avar din zona Dunării Mijlocii și apar doar sporadic în interiorul arcului carpatic. Descoperirile de la Bucov și Plopu sunt singulare în peisajul Dunării Inferioare și se alătură celorlalte tipuri de piese avar de la Târgșoru Vechi și Budureasca.

Astfel, apare problema impactului pe care noile descoperiri realizate cu detectorul de metale îl au asupra înțelegerii unor fenomene, asupra distribuției și cronologiei evului mediu timpuriu din Muntenia,

Recently, we have been witnessing a 'wave' of discoveries due to the intensive use of metal detectors. The very large number of such discoveries, combined with the relatively small number of archaeologists, makes it impossible to conduct timely field verifications of all the points of origin. This phenomenon has led to the appearance of an impressive number of highly diverse artifacts within the archaeological landscape, most often in areas where no sites or accidental discoveries existed previously.

Regarding the 1st millennium AD, the number of discoveries is impressive, in some cases involving pieces that were unknown in the region between the Carpathians and the Danube until now. In this paper, we analyze two discoveries of Avar-period items: two silver bracelets with flared ends from Bucov, and a hoard consisting of three silver bracelets with flared ends and two silver earrings

with hemispherical pendants from Plopu. These types of pieces are specific to the Avar environment of the Middle Danube region and appear only sporadically within the Carpathian arch. The discoveries from Bucov and Plopu are unique in the Lower Danube landscape and join other types of Avar pieces from Târșoru Vechi and Budureasca.

Thus, the problem arises regarding the impact that these new discoveries made with metal detectors have on the understanding of certain phenomena, as well as on the distribution and chronology of the early Middle Ages in Muntenia.

La periferia dintre lumi? Spațiul dintre Carpați și Dunăre în secolele VI-VII p.Chr.
At the Periphery of the Worlds? The Space between the Carpathians and the Danube in the 6th-7th centuries AD

Andrei MĂGUREANU

Spațiul dintre Carpați și Dunăre a fost, prins între puterile de la Dunărea de Jos, precum Imperiul Roman, și cele de la Dunărea Mijlocie, precum huni, gepizi, avari. Puternice influențe din ambele centre de putere au „năvălit” trecând fie Carpații, fie Dunărea, dar studiile istorice și arheologice au postulat că populația din spațiul amintit privea doar spre sud, întorcând spatele vestului de atunci. În același timp, estul este, aparent, doar un spațiu de unde tot vin diverse populații visând la bogățiile imperiului, fără a fi capabil să participe la lupta sferelor de influență dintre centrele de putere acreditate de izvoarele literare sau de sursele arheologice. Dacă Dunărea Mijlocie și, mai ales, Dunărea Inferioară sunt considerate drept spații capabile să emită influențe asupra unei periferii, estul (nordul Mării Negre) este considerat ca un factor de influență de rang inferior: nu emană, ci doar transmite odată cu purtătorii obiectelor respective. Încercăm în comunicare de față să discutăm câteva dintre micile obiecte, precum fibulele, cataramele, dar nu numai și să discutăm expresivitatea lor în contextul acestui dialog al centrului și periferiei.

The space between the Carpathians and the Danube was caught between the powers of the Lower Danube, such as the Roman Empire, and those of the Middle Danube, such as the Huns, Gepids, Avars. Strong influences from both power centres "invaded" passing either the Carpathians or the Danube, but historical and archaeological studies have postulated that the population of the mentioned space looked only to the South, turning its back to the West at that time. At the same time, the East is, apparently, just a space from where various populations keep coming, dreaming of the riches of the empire, without being able to participate in the struggle of spheres of influence between the power centres accredited by literary or archaeological sources. If the Middle Danube and, especially, the Lower Danube are considered as spaces capable of emitting influences on a periphery, the east (north of the Black Sea) is considered as a factor of influence of a lower rank: it does not emanate, but only transmits along with the bearers of the respective objects. In this communication we try to discuss some of the small objects, such as brooches, buckles, but not only, regarding their expressiveness in the context of this dialogue of the centre and the periphery.

Un abecedar latin la Murfatlar
A Latin Abecedarium in Murfatlar

Pantelis CHARALAMPAKIS

În 2023, autorul a identificat un graffiti neașteptat la Murfatlar: un abecedar format din literele inițiale ale alfabetului latin, consemnate sub forma ABDCEF. Litera D este rotită cu 90 de grade în sens invers acelor de ceasornic și prezintă o mică cruce incizată în partea superioară, ceea ce îi conferă aspectul unei biserici. Ultimele trei litere sunt redactate sub formă de ligatură. În prezent, nu există dovezi clare care să permită datarea acestui graffiti. Acest abecedar nou descoperit atestă utilizarea a cinci sisteme de scriere diferite la Murfatlar (chirilic, glagolitic, grec, latin și de tip runic), precum și a cel puțin trei limbi identificate până acum (bulgară, greacă, latină). Până în prezent, nu a mai fost descoperită nicio altă inscripție latină datând din secolele VIII–XII în Dobrogea sau în regiunile învecinate, cu singura excepție a unei inscripții de la Preslav. Având în vedere absența totală a altor texte latine în zonă, ar fi dificil de susținut că graffiti-ul de la Murfatlar a fost realizat de un vorbitor local de latină sau de o limbă romanică. Cu toate acestea, el ar fi putut fi lăsat de un trecător, un pelerin sau chiar un cleric aflat într-o misiune. Persoana care a incizat abecedarul ar fi putut avea legătură, într-o anumită măsură, cu misiunile papale în Bulgaria din a doua jumătate a secolului al IX-lea. Această posibilitate este demnă de remarcat în mod special deoarece, în ciuda numărului considerabil de inscripții descoperite la Murfatlar, nu a mai fost identificat acolo niciun alt abecedar în vreun sistem de scriere. Această absență ar putea sugera că practica inscripționării abecedarelor, indiferent de scopul acesteia, nu era răspândită în cadrul complexului. Prin urmare, este posibil ca abecedarul latin să fi fost introdus de o persoană din exterior, precum un călător sau un pelerin aflat în trecere.

O altă interpretare posibilă este aceea că graffiti-ul a fost realizat de un bulgar care, într-o perioadă în care conducătorul statului său oscila între alinierea la Biserica Răsăriteană și cea Occidentală, și-a exprimat afinitatea față de Biserica Romei. În oricare dintre cazuri, însă, asocierea abecedarului latin cu un cleric, misionar sau credinței laice romane ori afiliat Romei rămâne doar o ipoteză.

In 2023, the author identified an unexpected graffiti in Murfatlar: an abecedarium consisting of the initial letters of the Latin alphabet, recorded as ABDCEF. The D is rotated 90 degrees counterclockwise and bears a small incised cross at its top, giving it the appearance of a church. The final three letters are rendered as a ligature. At present, there is no clear evidence that allows the graffiti to be dated. This newly discovered abecedarium testifies to the use of five different writing systems in Murfatlar (Cyrillic, Glagolitic, Greek, Latin, and rune-like), as well as at least three languages that have so far been recognized (Bulgarian, Greek, Latin). To date, no other Latin inscription dating from the 8th to the 12th c. has been found in Dobruja or the surrounding regions, with the single exception of an inscription from Preslav. Given the complete absence of other Latin texts in the area, it would be difficult to argue that the Murfatlar graffiti was produced by a local speaker of Latin or Romance language. Nevertheless, it may have been left by a passer-by, a pilgrim or even a cleric traveling on a mission. The individual who incised the abecedarium may have been connected in some way with the Papal missions to Bulgaria during the second half of the 9th century. This possibility is particularly noteworthy because, despite the considerable number of inscriptions discovered at Murfatlar, no other abecedarium in any writing system has been identified there. This absence may suggest that the practice of inscribing abecedaria, regardless of its purpose, was not

widespread at the complex. Consequently, the Latin abecedarium may have been introduced by an outsider, such as a passing traveller or pilgrim.

Another possible interpretation is that the graffito was made by a Bulgarian who, during a period when the ruler of his state was wavering between alignment with the Eastern and Western Churches, expressed an affinity for the Church of Rome. In either case, however, associating the Latin abecedarium with a Roman or Rome-affiliated cleric, missionary, or lay believer remains only a hypothesis.

Un trecut în fragmente: colecția inedită de fragmente de rocă din Complexul medieval de la Murfatlar (păstrată la Constanța și Cernavodă, România)
A Past in Pieces: the Unpublished Collection of Rock Fragments from the Medieval Complex at Murfatlar (kept in Constanța and Cernavodă, Romania)

Evgenia KOMATAROVA-BALINOVA, Iordana NIKOLOVA

În februarie 2026, Consiliul Științific al MINAC a acordat permisiunea de acces la una dintre colecțiile muzeului, păstrată la Constanța și Cernavodă. Colecția este complet necunoscută comunității științifice și conține 65 de fragmente de cretă prelucrate, de diferite dimensiuni.

Potrivit numerelor de inventar păstrate parțial, acestea provin din Sectorul „E”, sectorul sud-vestic al Complexului rupestru de la Murfatlar. Pe baza caracteristicilor lor funcționale și structurale, fragmentele de cretă pot fi împărțite în patru grupe principale: structuri portante (provenite din ziduri); elemente de interior (părți de coloane – baze și capiteli – și balustrade); decorație arhitecturală (placaje cu ornamentație geometrică și graffiti); și obiecte mobile (părți de cruci). Documentarea fragmentelor, împreună cu cercetările de teren întreprinse pentru documentarea Sectorului „E” în perioada 2023–2025, face posibilă încercarea unei reconstituiri tridimensionale a unei capele (E3) din Complexul de la Murfatlar, precum și a unei bariere de altar dintr-o biserică ce nu s-a păstrat până în prezent. Aceste reconstituiri vor fi prezentate în raportul de față.

Suprafețele multora dintre fragmente poartă graffiti incizate – zeci de desene și texte scurte. Primele oferă informații valoroase despre reprezentările antropomorfe de la Murfatlar, în timp ce ultimele adaugă 20 de inscripții noi – runiforme și grecești – numeroaselor inscripții necunoscute anterior din complex. Autorii acestui raport vor prezenta o reconstituire completă, care integrează date noi privind graffiti-urile de pe pereții nordic al Capelei E3. Acestea includ figuri de sfinți – două dintre ele necunoscute – precum și numeroase desene și semne runiforme.

In February 2026 the Scientific Council of MINAC granted permission to access to one of museum's collections, kept in Constanța and Cernavodă. The collection is completely unknown to the scholarly community and contains 65 processed stone fragments of various sizes.

According to the partially preserved inventory numbers, they originate from Sector “E”, the southwestern sector of the Murfatlar rock-cut complex. Based on their functional and structural characteristics, the stone fragments can be divided into four main groups: load-bearing structures (from walls); interiors elements (parts of columns – bases and capitals, and balustrades); architectural decoration (facing with geometric ornamentation and graffiti); and movable objects (parts of crosses). The documentation carried out on the fragments together with the fieldwork undertaken to document Sector “E” during the period 2023 – 2025, makes it possible to attempt a three-dimensional

reconstruction of a chapel (E3) from the Murfatlar complex, as well as of an altar barrier from a church that has not survived to the present day. These reconstructions will be presented in this report.

The surfaces of many of the fragments bear incised graffiti – dozens of drawings and short texts. The former provides valuable information about the anthropomorphic representations from Murfatlar, while the latter add 20 new inscriptions – to the many previously unknown inscriptions from the complex rune-like and Greek. The authors of this report will present a complete reconstruction incorporating new data on the graffiti from the northern wall of Chapel E3. These include figures of saints – two of them unknown – as well as numerous drawings and rune-like signs.

**Graffiti textuale pe fragmente de cretă dislocate din Complexul rupestu de la Murfatlar:
scrieri, limbi și probleme de context**

***Textual Graffiti on Displaced Stone Fragments from the Rock-Cut Complex at Murfatlar:
Scripts, Languages, and Problems of Context***

Antoaneta GRANBERG, Pantelis CHARALAMPAKIS

Lucrarea prezintă și analizează un grup de fragmente de cretă purtând graffiti textuale provenite din complexul rupestu de la Murfatlar. Majoritatea graffiti-urilor discutate aici au rămas până în prezent nepublicate și în mare măsură necunoscute. Materialul include inscripții și semne redactate în limba greacă, în slavona veche bisericească cu alfabet chirilic, precum și graffiti de tip runiform, a căror interpretare lingvistică și grafică rămâne incertă.

Studiul se concentrează asupra analizei paleografice, lingvistice și textuale a unor fragmente selectate. Acolo unde starea de conservare permite, vor fi examinate formele individuale ale literelor, secvențele de semne, limba și posibilele lecturi, precum și relația dintre graffiti-urile textuale și reprezentările figurative sau simbolice care le însoțesc. O atenție deosebită va fi acordată fragmentelor care păstrează mai multe faze de activitate grafică, în care diferite incizii și semne par să reprezinte intervenții succesive pe aceeași suprafață.

În același timp, lucrarea abordează o problemă metodologică specifică acestui material: cum pot fi analizate graffiti-urile atunci când rocile inscripționate nu mai sunt păstrate în poziția lor arhitecturală originală? Contextul lor arheologic nu este însă în întregime necunoscut. Notațiile de inventar indică faptul că aproximativ 20% dintre fragmente provin din Sectorul E, o parte distinctă a Complexului de la Murfatlar, cu propriile sale caracteristici arhitecturale. Contextul funcționează însă la mai multe niveluri spațiale. Chiar dacă poate fi stabilit sectorul sau unitatea arhitecturală căreia i-a aparținut un fragment, identificarea poziției sale exacte inițiale în cadrul acelui sector rămâne considerabil mai dificilă. Chiar și în cazul fragmentelor atribuite cu certitudine Sectorului E, reconstruirea relației lor originare cu anumite ziduri, suprafețe, spații sau elemente arhitecturale necesită combinarea mai multor tipuri de dovezi.

Prin integrarea analizei paleografice și lingvistice cu studiul stratigrafiei suprafeței, al asocierilor grafice, al datelor de inventar, al fotografiilor, desenelor și comparațiilor cu graffiti-urile păstrate in situ, lucrarea explorează un cadru metodologic pentru analiza fragmentelor epigrafice dislocate și pentru reconstruirea, acolo unde este posibil, a diferitelor niveluri ale contextului lor spațial original, precum și a activităților de scriere legate de acesta.

This paper presents and analyses a group of stone fragments bearing textual graffiti from the rock complex at Murfatlar. Most of the graffiti discussed here have so far remained unpublished and largely unknown. The material includes inscriptions and signs written in Greek, Old Church Slavonic in Cyrillic script, as well as rune-like graffiti whose linguistic and graphic interpretation remains uncertain.

The paper focuses on the palaeographic, linguistic, and textual analysis of selected fragments. Where preservation allows, individual letter forms, sequences of signs, language, and possible readings will be examined, together with the relationship between textual graffiti and accompanying figural or symbolic representations. Particular attention will be given to fragments preserving several phases of graphic activity, where different incisions and signs appear to represent successive interventions on the same surface.

At the same time, the paper addresses a methodological problem specific to this material: how can graffiti be analysed when the inscribed stones are no longer preserved in their original architectural position? Their archaeological context is not entirely unknown. Inventory notations indicate that approximately 20 per cent of the fragments derive from Sector E, a distinct part of the Murfatlar complex with its own architectural characteristics. Context, however, operates at more than one spatial level. While it may be possible to establish the sector or architectural unit to which a fragment belonged, identifying its precise original position within that sector remains considerably more challenging. Even for fragments securely attributed to Sector E, reconstructing their original relationship to particular walls, surfaces, spaces, or architectural features requires a combination of different types of evidence.

By integrating palaeographic and linguistic analysis with surface stratigraphy, graphic associations, inventory data, photographs, drawings, and comparisons with surviving in situ graffiti, the paper explores a methodological framework for analysing displaced epigraphic fragments and for reconstructing, where possible, different levels of their original spatial context, and writing activities related to it.

Prelucrarea probelor pentru datarea cu radiocarbon în cadrul Laboratorului RoAMS (IFIN-HH)

Processing of Samples for Radiocarbon Dating at RoAMS Laboratory (IFIN-HH)

**Oana GÂZA, Mirela MIHON, Andreea DIMA, Maria ILIE, Gabriela SAVA,
Oana CALANCEA, Corina SIMION, Cristian MĂNĂILESCU**

În 2013, un nou sistem 1MV HVEE Tandetron AMS (spectrometrie de masă cu ioni accelerați) a fost pus în funcțiune la Institutul Național pentru Fizică și Inginerie Nucleară "Horia Hulubei" (IFIN-HH), București, România. Pentru a sprijini activitatea de cercetare desfășurată la acest accelerator, a fost înființat un laborator de datare cu ^{14}C . În 2014 am obținut Codul de Laborator Radiocarbon, RoAMS, și de atunci au fost dateate mai multe tipuri de probe provenite din diferite situri arheologice din România și din alte țări.

Pe lângă materialele deja clasice, precum osul, lemnul, cărbunele, în ultimii patru ani laboratorul a primit solicitări tot mai mari pentru noi tipuri de materiale, cum ar fi sedimente, pânză de pictură, piele, papyrus și hârtie, cu aplicare în domeniul patrimoniului cultural și al autentificării operelor de artă.

Procedura standard pentru măsurarea unor probe organice sau anorganice folosind sistemul AMS de 1MV constă în diferite tratamente chimice, în funcție de tipul de probe, urmate de grafitizare (în care materialul extras este transformat în grafit), iar etapa finală este

măsurarea acestora, obținerea raporturilor izotopice C14/C12 și calibrarea acestora pentru a obține vârsta probelor.

In 2013 a new HVEE 1MV Tandetron AMS (accelerator mass spectrometry) system was commissioned at "Horia Hulubei" National Institute for Physics and Nuclear Engineering (IFIN-HH), Bucharest, Romania. To support the research activity performed at this accelerator, a ¹⁴C dating laboratory was founded. In 2014 we obtained the Radiocarbon Code Laboratory, RoAMS, and since then, we have dated several types of samples provided from archaeological sites scattered around Romania and from other countries.

To the already classic materials, like bone, wood, charcoal, in the last four years the laboratory received an increasing request for new material types like sediments, painting canvas, leather, papyrus and paper, in the field of cultural heritage and art work authentication.

The standard procedure for measuring an organic or inorganic samples using 1MV AMS system consists in different chemical treatments, depending on the type of samples, followed by graphitization (which the extracted material is transformed to graphite) and the final step is their measurement, obtaining C14/C12 isotopic ratios and calibrating them to obtain the age of the samples.

Acknowledgments. This work was supported under Research Programme Partnership in Priority Areas PNII MEN-UEFISCDI, contract PN 23210201 and PN 23210102. Experiments were carried out at 1 MV Tandetron™ accelerator from "Horia Hulubei" National Institute for Physics and Nuclear Engineering (IFIN-HH) and were supported by the Romanian Government Programme through the National Programme for Infrastructure of National Interest (IOSIN).

Datarea radiocarbon a două probe de mortar de la valul de piatră. Studiu preliminar
Radiocarbon Dating of Two Mortar Samples from Stone Rampart. Preliminary Study

Mirela MIHON, Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI, Corina SIMION,
Cristian MANAILESCU, Constantin ȘOVA, Oana GAZA,
Maria ILIE, Alexandru PETRE

Prezentarea aduce în atenție unul dintre marile aliniamente defensive din sud-estul Europei, valul de piatră. Acesta traversează teritoriul Dobrogei printr-o zonă îngustă, pornind de la sud de Cernavodă (anticul Axiopolis) și oprindu-se, după circa 59 km, pe coasta înaltă a Mării Negre, în partea de sud a Constanței (și la sud de anticul Tomis). De-a lungul timpului, monumentul a fost atribuit atât perioadei romane, cât și celei de început a Evului Mediu.

Două probe de mortar din zona unor segmente aflate lângă Cernavodă și Constanța au fost prelevate pentru datarea cu radiocarbon, în 2012 și 2024. Prima provine din șanțul defensiv, a doua din stratul de demantelare rămas pe traseul zidului, după distrugerea acestuia.

Mortarul poate fi datat prin determinarea semnăturii izotopice ¹⁴C a carbonului atmosferic fixat în liantul de mortar, la momentul aplicării acestuia în construcție. Procedura utilizată în cadrul laboratorului RoAMS constă în criodezagregarea bulgărilor de mortar, separarea sedimentologică prin ultrasonore și centrifugare a fracției submicronice de calcit (care conține de obicei semnătura ¹⁴C de interes) și obținerea dioxidului de carbon rezultat în urma reacției chimice cu acid ortofosforic. Dioxidul de carbon este apoi convertit la carbon elementar, măsurabil la acceleratorul de la IFIN-HH.

Prezentarea va aborda procedura de prelucrare a probelor de mortar, avantajele și limitările metodei de datare cu ^{14}C , cu accent pe experiența acumulată în analiza probelor provenite de la valul de piatră. Într-o analiză preliminară, vor fi discutate rezultatele obținute și relevanța acestora pentru principalele ipoteze privind cronologia liniei defensive, prin comparație cu rezultatele investigațiilor arheologice mai noi, cu situații stratigrafice și artefacte care oferă noi direcții de analiză, cu contribuție în stabilirea cronologiei relative a monumentului.

Mulțumiri. Experimentele au fost efectuate la acceleratorul Tandetron™ de 1MV din cadrul Institutului Național de Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei” (IFIN-HH) și au fost susținute de Programul Guvernului României prin Programul Național pentru Infrastructură de Interes Național (IOSIN) precum și de Programul de Cercetare în Parteneriat în Domenii Prioritare PNII MEN-UEFISCDI, contract PN 23210201 și PN 23210102.

The presentation brings to attention one of the major defensive lines in south-eastern Europe, the Stone Rampart. It crosses Dobruja through a narrow corridor, beginning south of Cernavodă (ancient Axiopolis) and ending, after approximately 59 km, on the high Black Sea coast, in the southern part of Constanța (and south of ancient Tomis). Over time, the monument has been attributed both to the Roman period and to the beginning of the Early Middle Ages.

Two mortar samples from segments located near Cernavodă and Constanța were collected for radiocarbon dating in 2012 and 2024. The first comes from the defensive ditch, while the second comes from the dismantling layer left along the course of the wall after its destruction. Mortar can be dated by determining the ^{14}C isotopic signature of atmospheric carbon fixed in the binder at the time of construction. The RoAMS laboratory protocol involves cryo-disaggregation of mortar clasts, sedimentological separation of the submicron calcite fraction by ultrasonication and centrifugation (which typically retains the ^{14}C signature of interest), followed by CO_2 extraction through reaction with orthophosphoric acid. The resulting CO_2 is converted to elemental carbon and measured using the IFIN-HH accelerator.

The presentation will address the procedure for processing mortar samples, as well as the advantages and limitations of the ^{14}C dating method, with particular emphasis on the experience gained from analysing samples collected from the Stone Rampart. In a preliminary analysis, the results obtained and their relevance to the main hypotheses concerning the chronology of the defensive line will be discussed by comparison with the results of more recent archaeological investigations, stratigraphic contexts, and artefacts that provide new directions for analysis and contribute to establishing the relative chronology of the monument.

Acknowledgements. The experiments were carried out using the 1 MV Tandetron™ accelerator at the “Horia Hulubei” National Institute for Physics and Nuclear Engineering (IFIN-HH) and were supported by the Romanian Government Programme through the National Programme for Infrastructure of National Interest (IOSIN), as well as by the Partnership Research Programme in Priority Areas, PNII MEN-UEFISCDI, contracts PN 23210201 and PN 23210102.

Centrul de producție de la Zlatar, regiunea Preslav: gama și diversitatea producției sale
The Production Centre at Zlatar, Preslav Region: the Range and Diversity of Its Output

Stella DONCHEVA, Ivajlo BUNZELOV

Piesele de garnitură de centură și, în special, aplicele descoperite în centrul de producție de la Zlatar cuprind peste 80 de tipuri și prezintă o varietate remarcabilă de forme și decoruri. Acestea includ atât forme originale, reprezentate prin exemplare unice, cât și tipuri produse în serie. Dintre descoperirile caracteristice centrului de producție de la Zlatar, aplicele tip scut ocupă primul loc, fiind identificate nouă tipuri. Grupa cea mai numeroasă este alcătuită din aplice tip scut mari, cu suprafața netedă și cinci protuberanțe dispuse de-a lungul conturului, urmate de forme tip scut mai mici, cu protuberanțe în relief, și de aplice cu o creștătură la bază. Aplicele cordiforme cuprind 22 de tipuri. Grupa principală este alcătuită din aplice cu un motiv cordiform în relief în centru și o bandă de linii incizate. Acestea sunt urmate de aplicele decorate cu o palmetă trilobată și două protuberanțe la bază și la vârf, precum și de forme cordiforme mari, purtând o palmetă cu cinci lobi în relief, cu frunze răsucite în direcții opuse. O altă formă specifică centrului de la Zlatar este aplica cordiformă decorată cu o palmetă cu cinci lobi, ale cărei frunze mediane se extind orizontal. Atât aplicele cordiforme mici, cât și cele mari s-au numărat printre principalele produse ale acestor ateliere.

Aplicele în formă de frunză constituie grupa cea mai numeroasă dintre descoperirile de la Zlatar, însumând 24 de tipuri. Pe lângă faptul că reprezintă categoria cea mai numeroasă, acestea prezintă mai multe forme și scheme decorative distinctive. Printre ele se numără compoziții complexe de palmete, volute și vrejuri vegetale, dispuse în combinații variate și originale. Deosebit de frecvente sunt palmetele cu cinci lobi, cu frunzele răsucite spre interior, către bază sau către mugurele central; cârceii în formă de S, accentuați prin decupaje, linii în relief și protuberanțe; palmetele trilobate stilizate, în formă de V; precum și compozițiile elaborate alcătuite din mai multe palmete trilobate și volute, asociate cu câmpuri de linii incizate pe aplicele din argint. O întreagă serie de tipuri incluse în tabelul comparativ apare numai la Zlatar. Acestea sunt reprezentate prin exemplare unice și, probabil, nu au fost produse în serie. Un model similar este observat în cazul formelor propriu-zis vegetale, inclusiv al palmetelor cu cinci lobi și cu mai mulți lobi, care sunt, de asemenea, bogat decorate.

Predomină produsele cu decor incizat. Unul dintre cele mai caracteristice tipuri realizate la Zlatar are forma unei frunze și prezintă o palmetă cu cinci lobi incizată, cu frunze zvelte răsucite către bază și un lob central bine individualizat. Un alt tip produs în serie este decorat cu o palmetă cu cinci lobi incizată, sub forma unui vrej vegetal. Au fost, de asemenea, răspândite aplicele cu suprafața frontală nedecorată.

Aplicele ajurate au constituit, de asemenea, o parte importantă a gamei de produse realizate la Zlatar, fiind identificate în total 12 tipuri. Printre formele preferate se numără aplicele circulare cu o deschidere centrală. Sunt bine reprezentate și aplicele vegetale în forma unei palmete cu cinci lobi, cu un decupaj cordiform la bază, precum și palmetele cu trei lobi, prevăzute cu o ureche de prindere. O situație comparabilă se observă în cazul aplicelor cu forme geometrice descoperite la Zlatar. Până în prezent, zece tipuri au fost înregistrate exclusiv în acest sit. Cele mai numeroase sunt aplicele circulare cu o rozetă cu cinci petale sau cu o stea cu cinci colțuri, incizate. Au fost preferate și aplicele circulare cu o rozetă cu mai multe petale, care depășește conturul piesei. Alte forme produse în serie includ

aplicele dreptunghiulare cu decupaje la bază și în centru, precum și variantele stilizate ale palmei cu cinci și cu șapte lobi. Au fost identificate, de asemenea, trei tipuri de aplice zoomorfe.

Varietatea bogată a formelor, ornamentelor și soluțiilor decorative demonstrează gradul înalt de specializare atins de atelierele de la Zlatar și confirmă existența unei producții planificate și organizate de garnituri de centură, ca activitate principală a acestui centru meșteșugăresc din vecinătatea capitalei Preslav.

The belt fittings, and the mounts in particular, discovered at the production centre at Zlatar comprise more than 80 types and display a remarkable variety of forms and decoration. They include both original forms represented by single examples and types that were mass-produced. Among the finds characteristic of the Zlatar production centre, shield-shaped mounts rank first, with nine types identified. The most numerous groups consist of large shield-shaped mounts with a plain surface and five bosses along the outline, followed by smaller shield-shaped forms with relief bosses and mounts with a notch at the base. The heart-shaped mounts comprise 22 types. The leading group consists of mounts with a relief heart-shaped motif in the centre and a band of incised strokes. These are followed by mounts decorated with a three-lobed palmette and two bosses at the base and apex, and by large heart-shaped forms bearing a relief five-lobed palmette with oppositely curling leaves. Another form specific to Zlatar is the heart-shaped mount decorated with a five-lobed palmette whose middle leaves extend horizontally. Both small and large heart-shaped mounts were among the principal products of these workshops.

Leaf-shaped mounts constitute the largest group among the finds from Zlatar, with a total of 24 types. In addition to being the most numerous categories, they display several distinctive forms and decorative schemes. These include complex compositions of palmettes, volutes, and foliate sprays arranged in varied and original combinations. Particularly common are five-lobed palmettes with leaves curling inward towards the base or the central bud; S-shaped tendrils accentuated by cut-outs, relief lines, and bosses; stylised V-shaped three-lobed palmettes; and elaborate compositions of several three-lobed palmettes and volutes combined with fields of incised strokes on silver mounts. A whole series of types included in the comparative table occurs only at Zlatar. These are represented by single specimens and were probably not mass-produced. A similar pattern is observed among the explicitly foliate forms, including five-lobed and multi-lobed palmettes, which are likewise richly decorated.

Products with incised decoration predominate. One of the most characteristic types manufactured at Zlatar is leaf-shaped and bears an incised five-lobed palmette with slender leaves curling towards the base and a distinct central lobe. Another mass-produced type is decorated with an incised five-lobed palmette in the form of a foliate spray. Mounts with an undecorated front surface were also popular.

Openwork mounts likewise formed an important part of the range produced at Zlatar, with a total of 12 types. Favoured forms include circular mounts with a central opening. Foliate mounts shaped as a five-lobed palmette with a heart-shaped cut-out at the base are also well represented, as are three-lobed palmettes with an attachment loop. A comparable picture emerges from the geometrically shaped mounts discovered at Zlatar. Ten types have so far been recorded exclusively at the site. The most numerous are circular mounts with an incised five-petalled rosette, or five-pointed star. Circular mounts with a multi-petalled rosette projecting beyond the outline were also favoured. Other mass-produced forms include rectangular mounts with cut-outs at the base and centre, as well as stylised variants of the five- and seven-lobed palmette. Three types of zoomorphic mounts have also been identified.

The rich variety of forms, ornaments, and decorative solutions demonstrates the high degree of specialisation attained by the Zlatar workshops and confirms the existence of planned and organised production of belt sets as the principal activity of this manufacturing centre in the vicinity of the capital, Preslav.

Ornamente de centură medievale timpurii descoperite în Dobrogea. Două studii de caz: monturi în formă de inimă, cu suprafața nedecorată și un mugur la bază, și monturi în formă de semilună, cu doi muguri laterali

Early Medieval Belt Ornaments Discovered in Dobruja. Two Case Studies: Heart-Shaped Mounts with Undecorated Surface and a Bud at the Base, and Crescent-Shaped Mounts with Two Lateral Buds

Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI

Excavațiile arheologice desfășurate în ultimele două decenii în Dobrogea și descoperirile fortuite au sporit considerabil numărul ornamentelor de centură caracteristice perioadei de început a Evului Mediu. Noile descoperiri, care cumulează acum 15 situri și circa 250 de piese, schimbă abordarea temei, iar identificarea atelierelor metalurgice de lângă a doua capitală a primului Stat bulgar, Preslav, oferă noi direcții de analiză. Majoritatea monturilor de centură găsite în Dobrogea sunt din bronz, prezentând tipuri și decoruri variate. Ele au fost realizate prin turnare în matrițe și prin ștanțare. Cronologic, acestea se încadrează larg în secolele VIII-XI, dar cele mai numeroase aparțin secolului al X-lea.

Prezentarea aduce în atenție două tipuri de monturi pentru seturile de curele găsite pe teritoriul Dobrogei, regiune care s-a aflat în perioada de început a Evului Mediu cu precădere pe orbita primului Stat bulgar și a Imperiului bizantin. Existența modelelor din bronz și plumb, ca și numărul semnificativ de exemplare găsite în centrele de producție metalurgică din Bulgaria (între care se remarcă cel de la Zlatar) relevă o incontestabilă producere a unuia dintre tipuri în aceste ateliere. După difuziunea descoperirilor, piesele celui de al doilea tip par a jalona drumul populației maghiare spre bazinul mijlociu al Dunării, în rândul căreia se bucura de popularitate. Apariția acestor monturi la extremitatea estică a Dunării de Jos ar putea fi legată de confruntările militare dintre bizantini și bulgari, din ultimul deceniu al secolului al IX-lea, în care detașamente maghiare au fost prezente printre aliații imperiului care au trecut la sud de Dunăre. Se va încerca identificarea unor zone paterne și posibile căi de difuziune pentru aceste tipuri de monturi.

The archaeological excavations carried out in Dobruja over the past two decades, together with chance discoveries, have considerably increased the number of belt fittings characteristic of the beginning of the Early Middle Ages. The new finds, which now amount to 15 sites and approximately 250 pieces, change the approach to the subject, while the identification of metalworking workshops near Preslav, the second capital of the First Bulgarian State, provides new directions for analysis. Most of the belt mounts found in Dobruja are made of bronze and display various types and decorations. They were produced by casting in moulds and by stamping. Chronologically, they can be broadly dated to the 8th–11th c., although the majority belong to the 10th c.

The presentation brings to attention two types of mounts belonging to belt sets found in Dobruja, a region which, at the beginning of the Early Middle Ages, was primarily within the orbit of the First Bulgarian State and the Byzantine Empire. The existence of bronze and lead models, as well as the significant number of specimens found in the metalworking centres of

Bulgaria—among which Zlata stands out—demonstrates that one of the types was undoubtedly produced in these workshops. Judging by the distribution of the finds, the pieces belonging to the second type appear to mark the route taken by the Hungarian population towards the Middle Danube basin, among whom they enjoyed considerable popularity. The appearance of these mounts at the eastern end of the Lower Danube may be connected with the military conflicts between the Byzantines and the Bulgarians during the last decade of the 9th c., in which Hungarian detachments were present among the Empire's allies who crossed south of the Danube. An attempt will be made to identify the areas of origin and the possible routes of diffusion of these types of mounts.

O cataramă de curea cu o imagine a „Ascensiunii lui Alexandru” din Pliska
A Belt Buckle with an Image of “The Ascension of Alexander” from Pliska

Andrey ALADZHOV

În anul 2014, la Pliska a fost descoperită o cataramă de centură din bronz, din secolul al X-lea. Pe suprafața frontală a cataramei este reprezentată scena iconografică „Ascensiunea lui Alexandru”. În cadrul acesteia, regele stă în picioare într-un car tras de patru grifoni; în mâinile ridicate, conducătorul ține lopeți în care sunt înfipte bucăți de carne. În acest fel, după cum aflăm din Alexandriada, omul îi ademenește pe grifoni să zboare, iar conducătorul se înalță împreună cu aceștia spre cer. Iconografia acestei scene își are originea în antichitate. Totuși, la începutul Evului Mediu, aceasta a redevenit populară, deoarece simbolizează ideea unicității conducătorului și a puterii sale. Astfel de scene sunt prezente în repertoriul tezaurului de la Preslav, însă până în prezent nu au fost descoperite la Pliska.

Piesa a fost descoperită în timpul cercetării unei clădiri mari din lemn din centrul palatului de la Pliska. Din punct de vedere stratigrafic, aceasta se încadrează într-un nivel datat în prima jumătate a secolului al X-lea. Locul descoperirii cataramei subliniază importanța complexului de clădiri cercetat, situat în jurul celei mai enigmatice construcții din centrul capitalei – arena de la Pliska.

In 2014, a 10th-century bronze belt buckle was discovered in Pliska. On the front surface of the buckle is depicted the iconographic scene “The Ascension of Alexander”. In it, the king stands upright in a chariot pulled by four gryphons; in his raised hands, the ruler holds spades with pieces of meat impaled on them. In this way, as we know from Alexandriada, man lures the gryphons to fly, and the ruler flies with them to the sky. The iconography of this scene originates from Antiquity. Still, in the Early Middle Ages it gained popularity again because it symbolises the idea of the uniqueness of the ruler and his power. Such scenes are present in the Preslav treasure’s repertoire, but so far, they have not been found at Pliska.

The find was discovered during the study of a large wooden building in the Palace Centre of Pliska. Stratigraphically, it falls within a layer dating to the first half of the 10th century. The location of the buckle emphasises the significance of the studied building complex, located around the most mysterious building in the capital centre - the Arena of Pliska.

**Răspunsuri în așteptare: viața în Pliska medievală în lumina unui
pandantiv recent descoperit**

Pending Answers: Life in Medieval Pliska in the Light of a Newly Discovered Pendant

Petar PARVANOV

Prezenta comunicare va analiza un pandantiv recent descoperit la Pliska medievală, în contextul său arheologic și cultural mai larg. Artefactul din cupru, în formă de frunză, se află într-o stare de conservare excelentă și provine din necropola dezvoltată în jurul așa-numitei Bazilica Palatului din fosta capitală a Primului Țarat Bulgar.

Până în prezent, din regiunea Dunării de Jos și de pe litoralul nordic al Mării Negre sunt cunoscute mai multe artefacte de acest tip, datate în secolul al XI-lea. În mod evident, Pliska reprezintă o concentrare importantă în distribuția lor și, poate, chiar un centru de producție. Cercetările anterioare le asociază, alături de alte piese metalice de mici dimensiuni, cu prezența pecenegilor în thema bizantină a Paristrionului, în această perioadă.

Artefactul recent descoperit extinde varietatea tipologică a acestor descoperiri. Mai mult, această descoperire redeschide discuția privind legăturile și interconexiunile materiale dintre diversele grupuri socioeconomice de la periferia Imperiului bizantin. În același timp, este important să reținem că aceste procese ample se manifestă întotdeauna la nivel local și reflectă, de asemenea, caracterul în schimbare al orașului medieval.

The current presentation will examine a recently discovered pendant from medieval Pliska in its archaeological and wider cultural context. The leaf-shaped copper artifact is excellently preserved and originates from the cemetery developed around the so-called Palatial Basilica in the former capital of the First Bulgarian Tsardom.

So far, several such artifacts dated to the 11th century are known from the Lower Danube region and the northern Black Sea coast. Noticeably, Pliska represents an important cluster in their distribution and perhaps even a production center. Previous research connects them along with other examples of small metalworks with the presence of Pechenegs in the Byzantine theme of Paristrion during this period.

The newly found artifact expands the typological variety among these finds. Furthermore, this discovery reopens the conversation about the connections and material entanglements between diverse socioeconomic groups in the periphery of the Byzantine empire. At the same time, it is important to remember that these big processes always manifest themselves on the local level and reflect the changing character of the medieval town as well.

Date privind tipurile de arme medievale timpurii găsite în siturile din Dobrogea

Data Regarding the Types of Early Medieval Weapons found in Sites in Dobruja

Constantin ȘOVA

Amintite în izvoarele bizantine în contextul prezentării unor confruntări militare sau redate în cadrul unor compoziții incizate pe pereții din cretă ai Complexului rupestu de la Murfatlar sau pe diverse blocuri de calcar găsite în fortificațiile din zona Dunării de Jos, armele medieval-timpurii sunt relativ puține în descoperiri. Cercetările efectuate în siturile din Dobrogea (părțile mediană și sudică) și colecția muzeului constănțean aduc în atenție atât piese utilizate pentru lupta de la distanță (arcul și praștia), cât și pentru cea de aproape

(toporul, biciul, spada, lancea etc.). Confecționarea celor dintâi din materiale perisabile a făcut aproape imposibilă păstrarea lor integrală, astăzi putând fi identificate doar părți ale pieselor folosite pentru arc (vârfuri de săgeți), tolba de săgeți (piese din os sau corn) și pentru praștie (proiectile). În teritoriul istro-pontic, astfel de descoperiri cunoaștem la Adamclisi, Capidava, Constanța, Oltina, Hârșova, Păcuiul lui Soare, Satu Nou, etc. Cea de a doua categorie, armele pentru lupta de aproape, este reprezentată de topoare, părți de bici (greutăți, mânere), de săbii/spade sau lance. Astfel de piese sunt cunoscute la Adamclisi, Albești, Crângu, Peștera Baba (din Cheile Dobrogei), Constanța, Hârșova, Rariștea, Oltina, Păcuiul lui Soare etc.

Pe ansamblu, piesele prezentate se încadrează în secolele X-XII. Prezența unora dintre ele poate fi legată și de practicarea vânătorii, ocupație pentru care erau întrebuințate aceleași arme ca și pentru luptă.

Mentioned in Byzantine sources in the context of accounts of military confrontations, or depicted in compositions incised on the chalk walls of the Murfatlar rock-cut Complex or on various limestone blocks found in fortifications in the Lower Danube region, Early Medieval weapons are relatively scarce among archaeological finds. Research conducted at sites in Dobruja (its central and southern parts), together with the collection of the Constanța museum, brings to attention both weapons used for ranged combat (the bow and sling) and those used in close combat (the axe, whip, sword, spear, etc.). As the former were made from perishable materials, their complete preservation was rendered almost impossible; today, only components of the bow (arrowheads), the quiver (pieces made of bone or antler), and the sling (projectiles) can be identified. In the Istro-Pontic territory, such finds are known from Adamclisi, Capidava, Constanța, Oltina, Hârșova, Păcuiul lui Soare, Satu Nou, etc. The second category, weapons used in close combat, is represented by axes, parts of whips (weights and handles), sabres/swords, or spears. Such pieces are known from Adamclisi, Albești, Crângu, Peștera Baba (in Cheile Dobrogei), Constanța, Hârșova, Rariștea, Oltina, Păcuiul lui Soare, etc.

Overall, the pieces presented date to the 10th–12th c. The presence of some of them may also be connected with the practice of hunting, an activity for which the same weapons as those used in combat were employed.

O lampă de bronz din perioada bizantină recent descoperită în nord-estul Munteniei ***A Bronze Lamp from the Byzantine Period Recently Discovered in North-Eastern Muntenia***

Cătălin DÎSCĂ, Bogdan CIUPERCĂ, Emil GRIGORESCU

Începând chiar din antichitatea târzie și Evul Mediu timpuriu, spațiul de la nordul Dunării de Jos a fost adesea prezentat, în sursele istorice, în opoziție cu cel aflat la sud de acest fluviu și cu lumea bizantină. Descoperirile arheologice făcute de-a lungul timpului evidențiază însă și legăturile strânse care existau între aceste regiuni.

Un exemplu în acest sens îl constituie o lampă de bronz aviformă, recent descoperită pe teritoriul comunei Plopu, în partea centrală a județului Prahova, piesă care, pe baza analogiilor, poate fi atribuită, în linii generale, perioadei bizantine.

Descoperirea unei astfel de piese în zona primelor dealuri subcarpatice din nord-estul Munteniei ridică o serie de probleme de interpretare, în special în legătură cu proveniența și semnificația acesteia. În acest sens, merită subliniat că prezența unui astfel de obiect în zona menționată ar putea fi, deopotrivă, rezultatul unor acțiuni militare, al unor schimburi comerciale sau al unor mișcări de populație. Nu trebuie trecută cu vederea nici simbolistica

acestui obiect, păunul și porumbelul (păsările pe care, cel mai probabil, această piesă parțial păstrată își propunea să le reprezinte atunci când a fost realizată) fiind adoptate de timpuriu ca simboluri creștine.

From as early as Late Antiquity and the Early Middle Ages, the area north of the Lower Danube was often presented in historical sources in opposition to the territory south of the river and to the Byzantine world. Archaeological discoveries made over time, however, also highlight the close connections that existed between these regions.

An example in this regard is a bird-shaped bronze lamp, recently discovered within the territory of the Plopu commune, in the central part of Prahova County, a piece which, based on analogies, can be broadly attributed to the Byzantine period.

The discovery of such an artefact in the area of the first Subcarpathian foothills of north-eastern Muntenia raises a number of interpretative issues, particularly concerning its provenance and significance. In this regard, it is worth emphasising that the presence of such an object in the area in question could equally have resulted from military actions, commercial exchanges, or population movements. Nor should the symbolism of this object be overlooked: the peacock and the dove - the birds that this partially preserved lamp most probably intended to represent when it was made - were adopted at an early date as Christian symbols.

Incinta medievală a cetății Capidava (Topalu, jud. Constanța)

The Medieval Enclosure of the Capidava Fortress (Topalu, Constanța County)

Zeno-Karl PINTER, Claudia URDUZIA

Cetatea Capidava aflată pe malul drept al Dunării inferioare, în Dobrogea, între Cernavodă și Hârșova, a fost locuită cu întreruperi întregul prim mileniu al erei creștine. Începuturile sale, din secolul al II-lea p.Chr., se leagă de numele împăratului Traian, iar sfârșitul său de atacul uzilor, din anul 1064. Ruinele sale sunt cercetate arheologic de mai bine de un secol.

Cercetarea platoului situat spre est de și în fata porții principale a cetății Capidava este însă de dată mult mai recentă. Această zonă a făcut obiectul cercetării sistematice începând cu anul 2002. În scopul efectuării acestei cercetări au fost executate inițial mai multe segmente ale unei secțiuni magistrale și ulterior (de-a lungul următorului deceniu) mai multe casete, care au permis observații privind stratigrafia platoului (până la stânca nativă) și au dus la identificarea urmelor unor locuințe medievale și a unui zid masiv din piatră legată cu pământ. A fost, de asemenea, recuperat un număr relativ mare de materiale arheologice, în special ceramică și oase de animale, aparținând cu precădere secolelor X-XI.

Zidul masiv, surprins spre marginea de est a platoului, prezintă analogii constructive și dimensionale cu fragmentele de zidărie surprinse în cercetările din cetate, peste zidurile nord – nord-estice ale îngrijitei incinte romane. Din acest motiv, considerăm că atât segmentele cercetate în cetate, cât și cele surprinse în campaniile de pe platoul de est sunt fragmente ale uneia și aceleiași incinte, cea târzie, medievală, care exceptând curtea de N-NE are un traiect diferit, cuprinzând o suprafață mult mai mare decât cetatea inițială.

Considerăm că această incintă târzie poate fi legată de restabilirea păcii din zonă prin victoria din anul 971 obținută de împăratul Ioan Tzimiskes împotriva cneazului kievean Sviatoslav la *Durostorum*-Silistra. Ioan Tzimiskes a reorganizat teritoriile de la Dunărea de Jos

și a refăcut fortărețele de pe vechiul *limes* scitic, Capidava reocupându-și locul între principalele puncte fortificate ale sistemului defensiv bizantin.

The Capidava Fortress, located on the right bank of the Lower Danube in Dobrogea, between Cernavodă and Hârșova, was inhabited intermittently throughout the first millennium of the Christian era. Its origins in the 2nd century AD are linked to the name of Emperor Trajan, and its demise to the attack by the Uzes (Oghuz Turks) in 1064. Its ruins have been the subject of archaeological research for over a century.

However, the excavation of the plateau located east of and in front of the main gate of the Capidava fortress is of much more recent date. This area has been the subject of systematic research since 2002. To carry out this research, several segments of a main trench were initially excavated, followed (over the next decade) by several test pits, which allowed for observations regarding the stratigraphy of the plateau (down to bedrock) and led to the identification of the remains of medieval dwellings and a massive wall built of stone bound with earth. A relatively large number of archaeological materials were also recovered, particularly pottery and animal bones, dating primarily from the 10th - 11th centuries.

The massive wall, discovered on the eastern edge of the plateau, shows structural and dimensional similarities to the masonry fragments uncovered during excavations within the fortress, on top of the north-northeastern walls of the well-made Roman enclosure. For this reason, we believe that both the sections excavated within the fortress and those uncovered during the excavations on the eastern plateau are parts of one and the same enclosure—the later, medieval one—which, with the exception of the N-NE curtain wall, follows a different path and covers a much larger area than the original fortress.

*We believe that this later enclosure may be linked to the restoration of peace in the region following Emperor John Tzimiskes's victory in 971 over the Kievan prince Sviatoslav at Durostorum-Silistra. John Tzimiskes reorganized the territories along the Lower Danube and rebuilt the fortresses along the ancient Scythian *limes*, with Capidava regaining its place among the main fortified points of the Byzantine defensive system.*

Creșterea animalelor în proximitatea unei cetăți din secolul al X-lea din sud-estul

României: dovezi izotopice (C și N)

Animal Husbandry at a Tenth-Century Fortress in Southeastern Romania: Evidence from Stable Carbon and Nitrogen Isotopes

**Martina MATEI, Zeno-Karl PINTER, Claudia URDUZIA, Vitalie BODOLICĂ,
Cătălin DOBRINESCU, Beatrice KELEMEN**

Analizele izotopilor stabili ai carbonului și azotului ($\delta^{13}\text{C}$ și $\delta^{15}\text{N}$) oferă informații valoroase privind practicile de subzistență și gestionarea animalelor în trecut. Studiul de față investighează practicile de creștere a animalelor în proximitatea unei cetăți din secolul al X-lea, situată în sud-estul României, o regiune încă slab reprezentată în cercetările izotopice. A fost analizat colagenul osos provenit de la 40 de exemplare faunistice—39 domestice și unul sălbatic. Rezultatele indică, pentru majoritatea animalelor, o alimentație bazată predominant pe plante de tip C_3 . În cazul bovinelor, valorile izotopice evidențiază însă un aport substanțial de plante C_4 , sugerând furajarea deliberată sau accesul la resurse de pășunat bogate în astfel de plante. Valorile $\delta^{15}\text{N}$ ridicate identificate la ovicaprine oferă indicii suplimentare privind existența unor practici zootehnice diferențiate și pot reflecta pășunatul

pe resturi vegetale provenite de pe terenuri fertilizate cu îngrășăminte organice ori accesul la alte resurse îmbogățite în azot. În ansamblu, variabilitatea izotopică observată între taxoni indică strategii de gestionare adaptate diferitelor specii și evidențiază complexitatea creșterii animalelor în cadrul sitului. Pe lângă reconstituirea practicilor pastorale locale, studiul oferă o bază de referință izotopică faunistică esențială pentru interpretarea alimentației populației umane asociate.

Mulțumiri. Această lucrare a fost realizată cu sprijinul proiectului PN-IV-P6-6.1-CoEx-2024-0196 (ARES).

Stable carbon and nitrogen isotope analyses ($\delta^{13}\text{C}$ and $\delta^{15}\text{N}$) provide valuable insights into past subsistence practices and livestock management. This study investigates animal husbandry in the vicinity of a tenth-century fortress in southeastern Romania, a region that remains underrepresented in isotopic research. Bone collagen from 40 faunal specimens—39 domestic and one wild—was analysed. The results indicate that most animals consumed predominantly C_3 -based diets. Cattle, however, display clear evidence of substantial C_4 plant consumption, suggesting targeted foddering or access to C_4 -rich grazing resources. Further evidence of differentiated husbandry practices is provided by the elevated $\delta^{15}\text{N}$ values recorded in caprines, which may reflect grazing on crop residues from manured fields or access to other nitrogen-enriched resources. Overall, the isotopic variability observed among taxa points to species-specific livestock management strategies and highlights the complexity of animal husbandry at the site. In addition to reconstructing local pastoral practices, this study provides an essential faunal isotopic baseline for interpreting dietary patterns within the associated human population.

Acknowledgments. This work was supported by project PN-IV-P6-6.1-CoEx-2024-0196 (ARES).

**Un atelier de prelucrare a osului și cornului din secolul al XII-lea,
din orașul medieval Petrin, regiunea Varna
A 12th-Century Bone and Antler Workshop
from the Medieval Town of Petrin, Varna Region**

Mariya MANOLOVA-VOYKOVA

Săpăturile desfășurate în ultimul deceniu în orașul medieval Petrin au oferit în mod repetat motive pentru a presupune că în așezare erau confecționate diferite obiecte din os și corn. Astfel de descoperiri reprezintă un element caracteristic al culturii materiale a orașului în secolul al XII-lea, iar răspândirea lor largă este atestată de zeci de aplici din os, mânere de cuțite și unelte, ustensile casnice și alte artefacte. În plus, descoperirea în gropile menajere a unor deșeuri rezultate din prelucrarea osului și cornului a sugerat originea locală a acestor produse.

În anul 2025, în interiorul fortificației de la Petrin a fost descoperită o construcție ușor adâncită. Inventarul acesteia permite identificarea sa drept un atelier gospodăresc pentru prelucrarea oaselor de animale și a coarnelor de cerb. Construcția ocupă o suprafață de aproximativ 10 m² și este adâncită cu 0,55 m față de nivelul terenului înconjurător. Interiorul era căptușit cu scânduri de fag, în timp ce suprastructura avea un schelet din lemn, realizat din împletitură de nuiele lipită cu lut și cărămizi din chirpici. Sub stratul de distrugere a fost descoperită o cantitate considerabilă de oase de animale – majoritatea prezentând urme de prelucrare –, alături de numeroase coarne de cerb, multe dintre acestea fiind tăiate și șlefuite.

Pe lângă oasele și coarnele în stare brută, pregătite pentru prelucrare, în inventarul construcției se aflau și produse finite.

Datarea atelierului în prima jumătate a secolului al XII-lea a fost stabilită pe baza materialelor din context, inclusiv a ceramicii de bucătărie și de masă, precum și a monedelor. Această datare este confirmată suplimentar de analiza cu radiocarbon a resturilor de lemn provenite din căptușeala pereților.

Excavations conducted over the past decade at the medieval town of Petrin have repeatedly given reason to assume that various bone and antler items were manufactured in the settlement. Such finds are a characteristic element of the town's material culture during the 12th century, and their widespread distribution is evidenced by dozens of bone appliqués, knife and tool handles, household utensils, and other artifacts. In addition, the discovery of waste materials from bone and antler processing in refuse pits suggested the local origin of these bone and antler products.

In 2025, a shallowly sunken structure was discovered in the inner fortification of Petrin. Its assemblage allows it to be identified as a domestic workshop for processing animal bones and deer antlers. The structure covers an area of approximately 10 sqm. and is dug 0.55 m into the surrounding terrain. The interior was lined with beech planks, while the superstructure was of timber-frame construction made of woven wattle plastered with clay and mud bricks. Beneath the destruction layer, a significant quantity of animal bones was discovered – most showing traces of working, along with numerous deer antlers, many of which were cut and polished. Alongside the raw bones and antlers prepared for working, finished products were also among the building's inventory.

The chronology of the workshop in the first half of the 12th century was established based on context materials, including kitchen and table ceramics, as well as coins. This dating is further confirmed by radiocarbon analysis of the wooden remains from the wall lining.

Ansambluri ceramice din regiunea nord-pontică la cumpăna secolelor XIV - XV: probleme privind cronologia detaliată a artefactelor ceramice

Pottery Assemblages in the Northern Black Sea Region at the Boundary of the 14th and 15th Centuries: Issues in the Detailed Chronology of Ceramic Artifacts

Iryna TESLENKO

În ultimul deceniu, cronologia și tipologia ceramicii medievale târzii din regiunea nord-pontică au fost considerabil nuanțate (Maslovskiy 2006; Teslenko 2018, 2021; Ginkut 2024; Teslenko, Dzhanov 2024, printre alții). Contextele arheologice de la sfârșitul secolului al XIII-lea până în anii 1380 și de la mijlocul până la sfârșitul secolului al XV-lea sunt bine documentate. În cadrul acestor ansambluri, variațiile în compoziția ceramicii produse local și a celei importate sunt clar conturate, iar principalii indicatori cronologici au fost stabiliți pe baza anumitor tipuri ceramice și a asocierilor dintre acestea. Cu toate acestea, caracteristicile exacte ale artefactelor dateate la cumpăna secolelor XIV-XV continuă să ridice întrebări. În același timp, volumul considerabil de materiale provenite din săpăturile efectuate în siturile medievale târzii din regiunea nord-pontică, completat de date comparative din teritoriile învecinate, oferă un potențial important pentru clarificarea acestei probleme.

Prezentarea mea analizează în detaliu acest interval de tranziție, pe baza unor date arheologice diverse provenite din siturile regiunii, de la Moncastro/Bilhorod (actualul Bilhorod-Dnistrovskiy) până la Azaq (actualul Azov). Aceasta se concentrează în special asupra materialelor rezultate din săpăturile efectuate în siturile-cheie din sudul Crimeei și

asupra trăsăturilor esențiale ale anumitor artefacte care servesc drept indicatori cronologici pentru această perioadă.

Over the past decade, the chronology and typology of late medieval ceramics in the Northern Black Sea region have been extensively refined (Maslovskiy 2006; Teslenko 2018, 2021; Ginkut 2024; Teslenko, Dzhanov 2024, among others). Archaeological contexts from the late 13th century through the 1380s and from the mid- to late 15th century are well documented. Within these assemblages, variations in the composition of both locally produced and imported ceramics are distinct, and key chronological indicators have been established through specific pottery types and their combinations. Nevertheless, the precise characteristics of artifacts dating to the turn of the fourteenth and fifteenth centuries continue to raise questions. At the same time, a substantial body of material recovered from excavations of late medieval sites in the Northern Black Sea region, supplemented by comparative data from neighboring territories, offers significant potential to clarify this issue.

My presentation examines this transitional interval in detail, drawing on diverse archaeological data from regional sites spanning Moncastro/Bilhorod (modern Bilhorod-Dnistrovskiy) to Azaq (modern Azov). It focuses particularly on excavation materials from key sites in Southern Crimea and on the key features of specific artifacts that serve as chronological markers for this period.

**Între Imperiul Bizantin, Hoarda de Aur și Imperiul Otoman:
materialul ceramic de la Cetatea Enisala (Yeni-Sale)**

*Between the Byzantine Empire, the Golden Horde, and the Ottoman Empire:
The Ceramic Assemblage from Enisala Fortress (Yeni-Sale)*

Aurel-Daniel STĂNICĂ, Niculina DINU, Tudor MANDACHE

Materialul ceramic descoperit în urma cercetărilor arheologice de la Cetatea Enisala (Yeni-Sale) reprezintă un reper esențial pentru înțelegerea procesului de integrare a Dobrogei în cadrul administrativ și economic al Imperiului Otoman. Situată într-un punct strategic de control al rutelor maritime și terestre din zona lagunară Razim-Sinoe și în proximitatea Gurilor Dunării, cetatea reflectă tranziția de la un spațiu aflat sub influența Hoardei de Aur la consolidarea autorității otomane în cursul secolului al XV-lea.

Analiza unui lot ceramic semnificativ din punct de vedere cantitativ și tipologic a evidențiat prezența atât a unor importuri provenite din centre îndepărtate ale lumii islamice și mediteraneene (Crimeea, Siria, Iran, Italia sau Spania), cât și a unor produse de circulație regională, sugerând existența unor rețele comerciale active și bine structurate. Tipologia formelor, tehnologia de fabricație și distribuția descoperirilor indică nu doar prezența unei garnizoane sau a unui centru militar, ci și funcționarea cetății ca ansamblu cu rol economic și, posibil, administrativ bine definit.

Totodată, prezența acestor categorii de materiale pune sub semnul întrebării conceptul de *mare clausum* aplicat Mării Negre, sugerând o realitate economică și comercială mai dinamică decât cea reflectată în istoriografia tradițională.

În acest context, ceramica devine un indicator relevant al transformărilor politice și economice care marchează Dobrogea în perioada secolelor XV–XVII, contribuind la nuanțarea și redefinirea perspectivei asupra prezenței otomane în regiune. Descoperirile de la Enisala se înscriu astfel într-un cadru mai larg al arheologiei otomane din spațiul pontic, oferind date relevante pentru înțelegerea mecanismelor de frontieră, control strategic și integrare în structurile noilor provincii otomane.

Ceramica de Milet descoperită aici cuprinde întreg spectrul de produse cunoscute sub această denumire: fragmente de boluri și farfurii cu decor geometric și vegetal bogat, monocrom sau policrom (de la albastru cobalt la negru, negru-violaceu, verde și nuanțe de turcoaz). Analogiile acestor descoperiri se regăsesc din spațiul extracarpatic până în zona Mării Negre și a Anatoliei, indicând intensă lor circulație comercială cel puțin în a doua jumătate a secolului al XV-lea, dacă nu chiar până în jurul anului 1550. Alături de aceasta, cercetările arheologice au evidențiat prezența maiolicii spaniole (ateliere valenciene) și a celei italiene. Se poate observa încă o dată că produsele de Milet au circulat în paralel cu maiolica din vestul Mediteranei, reflectând interconectarea spațiului pontic cu marile rețele comerciale ale epocii.

De asemenea, ceramica de factură bizantină, alături de produsele provenite din centrele de producție din Crimeea, evidențiază diversitatea importurilor identificate în Cetatea de la Enisala și conexiunile acestora cu diferite spații economice și comerciale ale bazinului pontic și mediteraneean.

Materialul ceramic descoperit la Enisala oferă o imagine mult mai nuanțată privind rolul cetății în perioada secolelor XIII-XV. Dincolo de funcția sa militară, determinată de poziția strategică în apropierea Gurilor Dunării și de controlul căilor comerciale din zona Razim-Sinoe, diversitatea materialului ceramic indică integrarea cetății într-un sistem complex de schimburi, care conecta litoralul vest-pontic cu Crimeea, Anatolia, Mediterana orientală și, prin intermediul circuitelor comerciale maritime, cu centrele occidentale.

The ceramic material uncovered during the archaeological investigations at the Enisala (Yeni-Sale) Fortress represents a key reference point for understanding the process through which Dobruja was integrated into the administrative and economic framework of the Ottoman Empire. Situated at a strategic location controlling both maritime and overland routes in the Razim-Sinoe lagoon area and in close proximity to the Danube mouths, the fortress reflects the transition from a territory under the influence of the Golden Horde to the consolidation of Ottoman authority during the fifteenth century.

The analysis of a quantitatively and typologically significant ceramic assemblage has revealed the presence of both imports originating from distant centers of the Islamic and Mediterranean world (Crimea, Syria, Iran, Italy, and Spain) and regionally circulated products, suggesting the existence of active and well-structured commercial networks. The typology of forms, manufacturing techniques, and distribution of finds within the site indicate not only the presence of a garrison or military center, but also the functioning of the fortress as a complex with a clearly defined economic and, possibly, administrative role.

At the same time, the presence of these categories of material calls into question the concept of mare clausum as applied to the Black Sea, pointing instead to a more dynamic economic and commercial reality than that reflected in traditional historiography.

In this context, ceramics become a relevant indicator of the political and economic transformations that marked Dobruja between the fifteenth and seventeenth centuries, contributing to a more nuanced and redefined perspective on the Ottoman presence in the region. The discoveries from Enisala thus fit within a broader framework of Ottoman archaeology in the Pontic space, providing valuable data for understanding mechanisms of frontier management, strategic control, and integration into the structures of the newly established Ottoman provinces.

The Miletus ware discovered here encompasses the full range of products known under this designation: fragments of bowls and dishes with rich geometric and vegetal decoration, monochrome or polychrome (ranging from cobalt blue to black, purplish-black, green, and shades of turquoise). Parallels for these finds extend from the extra-Carpathian area to the Black Sea region and Anatolia,

indicating their intense commercial circulation at least during the second half of the fifteenth century, if not until around 1550. In addition, archaeological research has identified the presence of Spanish maiolica (Valencian workshops) and Italian maiolica. Once again, it can be observed that Miletus ware circulated alongside western Mediterranean maiolica, reflecting the interconnection of the Pontic space with the major commercial networks of the period.

Furthermore, Byzantine-type pottery, together with products originating from production centres in Crimea, highlights the diversity of imports identified at Enisala Fortress and its connections with various economic and commercial areas of the Pontic and Mediterranean basins.

The ceramic material discovered at Enisala provides a much more nuanced picture of the role played by the fortress during the 13th–15th centuries. Beyond its military function, determined by its strategic position near the mouths of the Danube and by its control over the trade routes in the Razim–Sinoe area, the diversity of the ceramic assemblage indicates that the fortress was integrated into a complex system of exchange linking the western Black Sea coast with Crimea, Anatolia, and the eastern Mediterranean and, through maritime trade networks, with western centres.

Cruci, engolpioane și pandantive medievale din siturile Romanului și din împrejurimi ***Medieval Crosses, Enkolpions, and Pendants from the Archaeological Sites of Roman and Its Surroundings***

George-Dan HÂNCEANU

Colecția medievală a Muzeului de Istorie Roman (Complexul Muzeal Național Neamț) conține câteva piese religioase importante, provenite din cercetări de suprafață, preventive și sistematice. Un singur obiect este din donații.

Categoria include cruciulițe, cruci pectorale, engolpioane și pandantive religioase, majoritatea din situri cu caracter funerar, dar și din complexe arheologice de locuire. Pe lângă acestea au fost descoperite și alte artefacte (tăvi, boluri, fragmente de clopot etc.), însă dimensiunea lor depășește tematica sesiunii.

Piese de dimensiune medie sau mică au fost găsite în câteva situri arheologice medievale ale Romanului, în cimitirele unor lăcașuri și în spații locuite, unde s-au desfășurat activități cotidiene. În a doua jumătate a secolului al XX-lea, în preajma orașului, în alte situri arheologice au fost efectuate investigații care au permis creșterea colecției cu obiecte religioase variate. Interesant este că unele sunt din spații sacre de rit ortodox, iar altele din cimitire de rit catolic. Majoritatea artefactelor se încadrează cronologic secolelor XIII–XVII, dar avem și excepții, anterioare sau posterioare intervalului de timp menționat.

The medieval collection of the Roman History Museum (part of the Neamț National Museum Complex) comprises several significant religious items recovered through surface surveys, as well as preventive and systematic archaeological excavations; only one object was acquired via donation.

This category includes small crosses, pectoral crosses, enkolpions and religious pendants - most originating from funerary sites, though some come from settlement contexts. Other artifacts (such as trays, bowls, and bell fragments) were also discovered, but their nature falls outside the scope of the session.

Small and medium-sized pieces have been found at several medieval archaeological sites in Roman - specifically in church cemeteries and in areas of daily habitation. During the second half of the 20th century, investigations at other archaeological sites near the city led to the expansion of the collection with a variety of religious objects. Notably, some originate from Orthodox sacred spaces,

while others come from Catholic cemeteries. Most of the artifacts date to the 13th - 17th centuries, but there are also exceptions, predating or postdating the mentioned time interval.

Obiecte descoperite în context arheologic la Cetatea Sucevei
Objects Discovered in an Archaeological Context at Suceava Fortress

Ștefan DEJAN, Monica DEJAN, Beatrice MANOLE, Daniel AMARIEI

Cercetările arheologice desfășurate la Cetatea Sucevei au permis scrierea istoriei acestui monument de primă mărime a Moldovei medievale, așa cum niciun document nu a reușit. Toate informațiile scrise care se referă la aceasta sunt succinte, uneori doar menționând cetatea ca loc de emisiune a unui document sau ca loc de desfășurare a unui eveniment. Sutele de obiecte, pisaniile, traseele de zidărie scoase la lumina de către arheologi sunt cele care au reușit să reconstituie, atât cât poate face arheologia, o istorie care ar fi rămas necunoscută altfel. Chiar și astăzi, la 130 de ani de la debutul lucrărilor lui Carl A. Romstorfer și 75 de ani de la debutul cercetărilor arheologice, Cetatea Sucevei oferă noi date prin care acest remarcabil monument își dovedește măreția.

Archaeological research conducted at the Suceava Fortress has enabled the reconstruction of the history of this monument of medieval Moldavia in a way that no written document could have achieved. All written records concerning the site are brief, often mentioning the fortress merely as the place where a document was issued or an event took place. It is the hundreds of artifacts, commemorative inscriptions, and masonry structures unearthed by archaeologists that have succeeded in reconstructing – to the extent that archaeology allows – a history that would otherwise have remained unknown. Even today, 130 years after Carl A. Romstorfer began his work and 75 years after archaeological research first commenced, the Suceava Fortress continues to yield new data demonstrating the grandeur of this remarkable monument.

Cultura materială a tutunului în Imperiul Otoman
The Material Culture of Tobacco in the Ottoman Empire

Niculina DINU

Tutunul și obiceiul de a fuma această plantă îl adoptă europenii odată cu ajungerea în America Centrală, de unde olandezii îl vor împământenii în Europa de Vest. În cealaltă parte a continentului tutunul va fi introdus odată cu cafeaua de otomani, care au adoptat cele două plante ca parte a divertismentului și a socializării, în cadrul diverselor categorii sociale. Astfel, luleaua sau pipa devine un obiect nelipsit în multe din cercetările arheologice din Europa, dar mai ales din Europa Centrală și Răsăriteană. Luleaua era obiectul nelipsit al armatei otomane, iar prezența ei de-a lungul Imperiului Otoman îi asigură nu numai răspândirea, ci și tehnica de producere. Tehnologia de fabricație va suferi modificări în funcție de regiunea unde a fost adoptată, modelele vor fi diferite de-a lungul celor două sau trei secole în care sunt produse, dar otomanii își vor menține conservatori formele fără a adopta în secolul al XIX-lea pipa din spumă de mare sau pe cea din porțelan.

Cel mai dificil în această producție, care era de cele mai multe ori locală sau regională, este stabilirea unei cronologii și a unei proveniențe clare, în lipsa unor mărci cu ajutorul cărora să se poată stabili orașul sau regiunea de proveniență. Cercetările arată că

există lulele din argilă roșie, din caolin, lulele smălțuite, lustruite sau aurite, de dimensiuni mici sau mari, de forme conice sau semisferice. Se observă totuși o diferențiere între producția din zona estului Mediteranei și cea din Europa Centrală și, ca un fapt mai puțin obișnuit, s-a observat și o imitare a produselor otomane în zonele mai îndepărtate ale Europei nord-estice. Dar se pune întrebarea care au fost primele lulele produse de Imperiul Otoman pentru tutun, în ce perioadă și cât din obiceiul de utilizare a hașișului va fi transferat noii substanțe.

Tobacco and the habit of smoking this plant were adopted by Europeans upon reaching Central America and from there the Dutch would establish it in Western Europe. On the other side of the continent, tobacco would be introduced along with coffee by the Ottomans, who adopted the two plants as part of entertainment and socialization within the various social categories. Thus, the lule or tobacco pipe becomes an indispensable object in many archaeological researches in Europe but especially in Central and Eastern Europe. The tobacco pipe was an indispensable object of the Ottoman army and its presence throughout the Ottoman Empire ensured not only its spread but also the production technique. The manufacturing technology would undergo changes depending on the region where it was adopted, the models would be different throughout the two or three centuries in which they were produced, but the Ottomans would maintain their conservative forms without adopting the meerschaum pipe or the porcelain pipe in the 19th century.

The most difficult thing in this production, which was most often local / regional, is to establish a clear chronology and provenance, in the absence of marks with which to establish the city / region of origin. Research shows that there is tobacco pipes made of red clay, kaolin, enameled, polished or gilded pipes, small or large, conical or hemispherical shapes. However, a differentiation is observed between the production in the eastern Mediterranean area and that in Central Europe and, as a less common fact, an imitation of Ottoman products has also been observed in the more remote areas of North Eastern Europe. But the question arises which were the first pipes produced by the Ottoman Empire for tobacco and in what period and how much of the habit of using hashish was transferred to the new substance.

Identitatea și profilul biologic al indivizilor îngropați în cavoul nr. 6 din biserica fostei Mănăstiri Cătălui (Căscioarele, jud. Călărași)

The Identity and Biological Profile of the Individuals Buried in Tomb No. 6 in the Church of the Former Cătălui Monastery (Căscioarele, Călărași County)

Gabriel VASILE, George TROHANI

Mănăstirile din Muntenia Evului Mediu au jucat un rol central nu doar în viața religioasă, ci și în dinamica culturală, intelectuală, economică și socială. Din perspectivă antropologică, prezentarea își propune să aducă lămuriri suplimentare cu privire la identitatea indivizilor înhumați în cavoul nr. 6 din biserica fostei Mănăstiri Cătălui (com. Căscioarele, jud. Călărași), despre care informațiile arheologice referitoare la mormântul colectiv ne aduc la cunoștință faptul că acesta este atribuit marelui ban Teodosie Corbeanu (decedat în ziua de 22 iunie 1647), împreună cu cei doi „coconi”, Gheorgh(i)e și Teodosie.

Relevant pentru scopul cercetării noastre este aceea că analiza antropologică a infirmat această structură, evidențiind prezența a trei indivizi adulți. Doi dintre aceștia sunt mai bine reprezentați (o femeie de 48,8-51,4 ani și un bărbat de 51,5-61,2 ani), iar din al treilea individ (adult, al cărui sex nu a putut fi determinat) s-au păstrat puține oase. Din păcate, în

lipsa informațiilor cu privire la data nașterii primilor doi indivizi, vârstele la deces și sexele antropologice nu pot confirma cu certitudine prezența în cavou a osemintelor lui Teodosie Corbeanu (ținând cont și de mențiunea numelui acestuia pe piatra funerară) și jupaniței lui, Hrisosculina Băneasa (în pământul de umplutură a gropii a fost identificat un inel-sigiliu din aur pe care era incizată o cruce greacă, cu însemnul numelui acesteia).

Tabloul patologic al individului de sex feminin cuprinde doar boli dentare, în timp ce acela al individului de sex masculin este mai complex, având în componență boli dentare, articulare, infecțioase și anomalii congenitale. În completarea informațiilor arheologice și antropologice este necesară efectuarea unor studii de arheogenetică, care joacă un rol crucial în identificarea relațiilor de rudenie între indivizii îngropați în acest mormânt comun.

Mulțumiri. Acest studiu a beneficiat de o finanțare din partea Ministerului Educației și Cercetării din România (CCCDI–UEFISCDI), număr de proiect PN-IV-P6-6.1-CoEx-2024-0042, în cadrul PNCDI IV.

The monasteries of medieval Muntenia played a central role not only in religious life but also in cultural, intellectual, economic, and social dynamics. From an anthropological perspective, this study aims to provide further clarification regarding the identity of the individuals buried in tomb no. 6 in the church of the former Cătălui Monastery (Căscioarele commune, Călărași County), about whom archaeological information regarding the collective grave indicates that it is attributed to the great ban Teodosie Corbeanu (who died on June 22, 1647) along with his two sons, Gheorgh(i)e and Teodosie.

Relevant to the purpose of our research is the fact that anthropological analysis refuted this interpretation, revealing the presence of three adult individuals. Two of them are better represented (a woman aged 48.8-51.4 years and a man aged 51.5-61.2 years), while few bones remain from the third individual (an adult whose sex could not be determined). Unfortunately, in the absence of information regarding the dates of birth of the first two individuals, their ages at death, and their anthropological sexes, it is not possible to confirm with certainty the presence in the tomb of the remains of Teodosie Corbeanu (taking into account the mention of his name on the tombstone) and his wife, Hrisosculina Băneasa (a gold signet ring engraved with a Greek cross and the initials of her name was identified in the grave's backfill).

The clinical picture of the female subject consists solely of dental diseases, while that of the male subject is more complex, comprising dental, joint, and infectious diseases, as well as congenital anomalies. To supplement the archaeological and anthropological data, it is necessary to conduct archaeogenetic studies, which play a crucial role in identifying kinship relationships among the individuals buried in this communal grave.

Acknowledgments. This work was supported by a grant of the Ministry of Education and Research, CCCDI – UEFISCDI, project number PN-IV-P6-6.1-CoEx-2024-0042, within PNCDI IV.

SECȚIUNEA NUMISMATICĂ NUMISMATICS SECTION

**ROLUL MONEDELOR ȘI CONTEXTELE CORESPUNZĂTOARE. DE LA
PACE LA CONFLICT ORI ÎNTRE VIAȚĂ ȘI MOARTE ÎN LUMILE ANTICĂ ȘI
MEDIEVALĂ**

***THE ROLE OF COINS AND THEIR CORRESPONDING CONTEXTS. FROM
PEACE TO CONFLICT OR BETWEEN LIFE AND DEATH IN THE ANCIENT AND
MEDIEVAL WORLDS***

**Despre lumea interbelică a comerțului de antichități: Frantischeck Zapletal, Cabinetul
Numismatic al Academiei Române și Constantin Orghidan**
***On the Interwar World of the Antiques Trade: Frantischeck Zapletal, the Numismatic
Cabinet of the Romanian Academy and Constantin Orghidan***

Emanuel PETAC

Autorul pornește de la reconstituirea achizițiilor făcute de Cabinetul Numismatic al Academiei Române de la marele dealer de antichități Frantischeck Zapletal în perioada interbelică. Reconstituirea este urmată de o prezentare a personajului de excepție care a fost Zapletal pentru comerțul european de antichități din anii 1920-1930. Conexiunea cea mai importantă este legată de prezentarea actului care atestă vânzarea de către Fr. Zapletal către Constantin Orghidan a cameei care astăzi poartă numele celui din urmă (Marea Camee a României), donată de acesta în 1944 Academiei Române.

The author begins by reconstructing the acquisitions made by the Numismatic Cabinet of the Romanian Academy from the renowned antiquities dealer Fr. Zapletal during the interwar period. This reconstruction is followed by a presentation of Zapletal, an extraordinary figure in the European antiquities trade of the 1920s and 1930s. The most important connection concerns the presentation of the document attesting the sale by Fr. Zapletal to Constantin Orghidan of the cameo that bears the latter's name (the Great Cameo of Romania), which he donated to the Romanian Academy in 1944.

**Descoperiri monetare provenind din cercetările arheologice ale sectoarele RTS (Roman
Timpuriu Sud) și CN (Centru Nord) de la Histria**
***Monetary Discoveries from Archaeological Research in the RTS (Early Roman South)
and CN (North Center) Sectors of Histria***

Gabriel M. TALMAȚCHI, Irina SODOLEANU, Mircea V. ANGELESCU

În cadrul proiectului de cercetare care viza partea de sud a sitului Histria (sectorul Basilica Pârvan, Histria Sud și cercetarea capătului de sud al zidului de incintă roman

timpuriu), pentru a continua și extinde cercetarea ariei de sud, în toamna anului 2014 a fost deschis un nou sector de cercetare care avea ca scop principal valorificarea științifică, dar și muzeală, a nivelurilor romane timpurii dintr-o zonă mai puțin investigată arheologic, dar aflată într-o arie de maxim interes - zona din apropierea aleii principale de acces și vizitare a sitului. Zona avea să facă legătura între un obiectiv deja introdus în circuitul de vizitare, Thermae II și zidul de incintă roman timpuriu, prea puțin pus în valoare până în acest moment. Sectorul RTS (Roman Timpuriu Sud) se situează la vest de clădirile din baza arheologică și la nord de muzeu și este delimitat de: incinta romană timpurie (Poarta I, porțiunea de curtaină până la flexiunea incintei și latura sa de după aceasta, până în capătul ei de sud), Mixindril, depresiunea din mijlocul cetății romane timpurii, casa paznicului și spațiul aferent complexului Thermae II.

Sectorul CN (Centru-Nord) a fost deschis în centrul cetății romano-bizantine, la nord de Basilica episcopală, și a fost menit să investigheze modul de integrare a acesteia în planimetria urbană târzie, prin raportare la strada situată la nord de ea, precum și natura construcțiilor existente între latura de nord a basilicii și strada amintită, în perioada secolului al VI-lea p.Chr.

Lotul de monede analizat cuprinde un total de 22 de exemplare, dintre care 18 aparțin RTS și 4 CN. Piese sunt turnate și bătute în perioadele preromană și romană (provinciale), la Histria (15 exemplare), Tomis (1 exemplar), la Kalcedon/Bythinia, Pontus (1 exemplar), în Regatul Macedoniei (2 exemplare) și în Imperiul Bizantin (2 exemplare). Un exemplar, posibil din secolele IV-V, este ilizibil.

As part of the research project targeting the southern section of the Histria site (comprising the Pârvoan Basilica sector, Histria South, and the investigation of the southern terminus of the Early Roman enclosure wall), a new research sector was opened in the autumn of 2014. This initiative aimed to explore a previously under-investigated area of high interest - specifically, the zone near the site's main access and visitor walkway. The area was intended to link a site feature already included in the visitor circuit - Thermae II - with the Early Roman enclosure wall, a structure that had received little attention until then. The RTS (Early Roman South) sector is located west of the archaeological base building and north of the museum; it is delimited by the Early Roman enclosure (Gate I, the curtain wall section extending to the wall's bend, and the subsequent section leading to its southern terminus) and the depression associated with the Thermae II complex.

The CN (Center-North) sector was opened in the center of the Romano-Byzantine city, north of the Episcopal Basilica. Its purpose was to investigate how the basilica integrated into the late urban layout - specifically in relation to the street running north of it - and to examine the nature of the structures that formerly existed between the basilica's northern side and the school building.

The analyzed coin assemblage comprises a total of 22 specimens: 18 from the RTS sector and 4 from the CN sector. The pieces were cast and struck during the pre-Roman and Roman (provincial) periods at Histria (15 specimens), Tomis (1 specimen), Chalcedon/Bithynia, Pontus (1 specimen), in the Kingdom of Macedonia (2 specimens), and in the Byzantine Empire (2 specimens). One specimen, dating possible from the 4th or 5th century, is illegible.

**Aspecte privind practica depunerii grupurilor de monede în morminte specifice
necropolei elenistice de la Callatis în contextul unor descoperiri
inedite (secolele IV-I a.Chr.)**

*Aspects Regarding the Practice of Depositing Groups of Coins in Tombs Specific to the
Hellenistic Necropolis of Callatis in the Context of Some Unpublished
Discoveries (4th-1st centuries BC)*

Gabriel M. TALMAȚCHI, Lucian MUNTEANU

Descoperirile monetare întâmplătoare ale anilor 60 și 70 ale secolului XX la Mangalia erau o practică curentă, atâta timp cât activitățile pe șantierele de construcții erau desfășurate într-un ritm alert, cu excavatoare de mare capacitate și pe suprafețe vaste, și, aproape întotdeauna, în lipsa unui personal specializat de arheologie. De cele mai multe ori, „cercetarea arheologică” consta într-o supraveghere arheologică. Ca urmare, numeroase exemplare monetare au rămas în posesia muncitorilor, inginerilor etc. care asigurau execuția lucrărilor de construcție, doar o mică parte din materialele arheologice fiind recuperată de specialiștii muzeali. Astfel se datorează păstrarea acestora în colecții private, care ulterior au alimentat colecțiile numismatice. Cele trei depozite monetare funerare prezentate au rămas în colecții private, fiind descoperite în anii '60-'70 ai secolului al XX-lea în aria necropolei preromane de la Callatis, prezentarea fiind făcută în ordinea cronologică a pieselor componente.

Primul depozit monetar funerar cuprinde două monede descoperite în timpul „cercetărilor arheologice” efectuate în contextul construirii Șantierului Naval Mangalia – lucrări începute în 1974 pe malul sudic al lacului Mangalia, în zona localităților 2 Mai și Limanu. Monedele au fost găsite în inventarul unui mormânt cu incinerare, alături de alte artefacte arheologice și monede similare. Cele două monede sunt stateri de argint de tipul „Demetra”, emise la Olbia între anii 350 și 300 a.Chr. Cel de al doilea depozit cuprinde trei monede de tipul „Demetra/cunună de spice”, bătute la Callatis, fiind descoperite într-un mormânt simplu de tip groapă cu colțuri rotunjite, alături de un mic vas ceramic elenistic. Datarea complexului funerar se poate face în secolul al III-lea a.Chr. Cel de al treilea depozit monetar funerar cuprinde patru monede de tip Athena, emise la Callatis, și au fost descoperite cu ocazia construirii teatrului de vară și a stadionului din orașul Mangalia, într-un mormânt de inhumare. Monedele de tip Athena au fost bătute în monetăria din Callatis în perioada cuprinsă între secolul al II-lea a.Chr. și primele trei decenii ale secolului I a.Chr.

Chance coin discoveries in Mangalia during the 1960s and 1970s were a common occurrence, given the rapid pace of construction work - involving high-capacity excavators and vast sites - and the almost invariable absence of specialized archaeological personnel. Most often, "archaeological research" amounted to little more than archaeological monitoring. Consequently, numerous coins remained in the possession of the workers, engineers, and others carrying out the construction, with only a small fraction of the archaeological material being recovered by museum specialists. This explains their preservation in private collections, which subsequently enriched numismatic collections. The three funerary coin hoards presented here - discovered between the 1960s and 1970s within the pre-Roman necropolis of Callatis - have remained in private collections; they are presented here according to the chronological order of their constituent pieces.

The first funerary coin hoard consists of two coins discovered during "archaeological research" conducted in conjunction with the construction of the Mangalia Shipyard - a project begun

in 1974 on the southern shore of Lake Mangalia, near the localities of 2 Mai and Limanu. The coins were found among the grave goods of a cremation burial, alongside other archaeological artifacts and similar coins. The two coins are silver "Demeter-type" staters minted at Olbia between 350 and 300 BC. The second deposit consists of three coins of the "Demeter/sheaf of grain" type, minted at Callatis; they were discovered in a simple pit grave with rounded corners, alongside a small Hellenistic ceramic vessel. The funerary complex can be dated to the 3rd century BC. The third funerary coin deposit comprises four coins of the Athena type, issued at Callatis; these were discovered in an inhumation grave during the construction of the summer theater and the stadium in the city of Mangalia. The Athena-type coins were minted at Callatis between the 2nd century BC and the first three decades of the 1st century BC.

Monede din secolele IV-I a.Chr. descoperite la Recea, jud. Argeș
Coins from the 4th-1st Centuries BC Discovered in Recea, Argeș County

Aurel VÎLCU

Autorul prezintă 20 de monede de argint (17 exemplare) și metal comun (3 exemplare) descoperite în raza localității Recea, jud. Argeș în cursul anului 2025. Cele mai vechi emisiuni din lotul cercetat au fost puse în circulație de Maroneia în prima jumătate a secolului al IV-lea a. Chr. și alcătuiesc un mic depozit monetar. Pentru secolele II-I a.Chr. locuirea în zonă este atestată prin tetradrahme de tip Macedonia Prima, drahme de Dyrrhachium, denari romani republicani și imitații de tip Adâncata-Mănăstirea. Monedele din argint au fost supuse analizelor asupra metalului.

The author presents 20 coins, 17 of silver and 3 of common metal, discovered in the vicinity of Recea, Argeș County, during 2025. The earliest issues were struck by Maroneia in the first half of the 4th century BC and constitute a small coin hoard. For the 2nd-1st centuries BC settlement in the area is attested by tetradrachms of the Macedonia Prima type, drachms of Dyrrhachium, Roman Republican denarii, and imitations of the Adâncata-Mănăstirea type. The silver coins were analysed by XRF.

Un tezaur de tetradrahme de tip Filip al II-lea descoperit la Tătărăi, com. Poienarii Burchii, jud. Prahova
A Hoard of Tetradrachms of the Philip II Type Discovered in Tătărăi, Poienarii Burchii Commune, Prahova County

Mihai DIMA, Bogdan CIUPERCĂ

Pe teritoriul localității Tătărăi (com. Poienarii Burchii, jud. Prahova) au fost descoperite, în anul 2024, două tezaure, ambele cu ajutorul detectorului de metale. Unul dintre acestea cuprinde 24 de denari republicani și mai multe podoabe din argint. Cel de-al doilea, care face obiectul comunicării de față, este alcătuit din 16 tetradrahme postume de tip Filip al II-lea, originale și imitații fidele. Având în vedere gradul de uzură al pieselor și analogiile, cel mai probabil, tezaurul a fost ascuns sau pierdut spre mijlocul secolului al III-lea a.Chr.

On the territory of the Tătărăi village (Poienarii Burchii commune, Prahova county), two hoards were discovered in 2024, both of them with a metal detector. One of these hoards consists of 24 Roman republican denarii and several pieces of silver jewellery. The second, which is the subject of this

presentation, includes 16 Philip II tetradrachms, posthumous (originals) and early imitations. Considering the degree of wear of the coins and the analogies, the hoard was most likely lost or buried around the middle of the 3rd century BC.

Un tezaur monetar de tetradrahme tip Aninoasa-Dobrești, descoperit în 2025 la Românești, com. Tomești, jud. Timiș

A Monetary Hoard of Tetradrachms of the Aninoasa-Dobrești Type, Discovered in 2025 in Românești, Tomești Commune, Timiș County

Raoul Marius ȘEPTILICI

În ianuarie 2025, un detectorist a predate autorităților competente un tezaur monetar din argint pe care l-a descoperit în satul Românești, comună Tomești, jud. Timiș. Acesta se compune din 18 tetradrahme dacice de tip Aninoasa-Dobrești și o drahmă celtică. Tezaurul urmează a intra în colecția numismatică a Muzeului Național al Banatului.

In January 2025, a metal detectorist handed over to the relevant authorities a hoard of silver coins that he had discovered in the village of Românești, Tomești commune, Timiș County. It consists of 18 Dacian tetradrachms of the Aninoasa-Dobrești type and one Celtic. The hoard is set to enter the numismatic collection of the National Museum of Banat.

Un tezaur de monede din argint din prima jumătate a secolului III a.Chr. descoperit în udețul Buzău

A Hoard of Silver Coins from the First Half of the 3rd Century BC Discovered in Buzău County

Theodor ISVORANU, Sebastian MATEI

Este prezentat un mic tezaur din epoca imitațiilor timpurii după tetradrahmele regelui Macedoniei Filip II (prima jumătate a secolului III a.Chr.), alcătuit dintr-o tetradrahmă postumă și cinci piese imitative reprezentând aceeași specie monetară, descoperit pe teritoriul comunei Spătaru, jud. Buzău.

A small hoard discovered on the territory of Spătaru commune, Buzău County, dating from the period of early imitations of the tetradrachms of King Philip II of Macedonia (first half of the 3rd century BC) is presented. This consists of a posthumous tetradrachm and five imitative pieces representing the same monetary species.

Analiza contextuală a baterii scyphatelor dacice și re-evaluarea paradigmei emisiuni monetare unional tribale din perioada premergătoare regatului lui Burebista

Contextual Analysis of Dacian Scyphate Batteries and Re-Evaluation of the Tribal Union Coinage Paradigm from the Period Preceding Burebista's Kingdom

Corina TOMA

Potrivit interpretărilor istoriografice, monedele atribuite fazei secunde sau etapei finale a monetăriei locale din regiunea intracarpatică și vestul Daciei sunt *emisiuni unional tribale bătute în perioada premergătoare apariției „regatului” lui Burebista*. Scopul baterii lor a fost

discutat exclusiv în termeni economici: facilitarea schimburilor comerciale locale. În comunicarea noastră nu abordăm explicit subiectul rolului acestor monede lipsite de contexte arheologice, dar propunem un tip de analiză contextuală ce privește prima etapă de viață: baterea monedelor.

Analiza numismatică a etapei de producție a monedelor din seriile *Rădulești-Hunedoara*, *Aiud-Cugir*, *Petelea* – cu bustul zeiței *Artemis* și *Toc-Chereluș*, care ar reprezenta „*cel de-al patrulea centru monetar din perioada anterioară unificării*”, pune sub semnul întrebării nu numai cronologia acestora, ci și interpretarea dată clasificărilor tipologice și hărților care cartează descoperirile monetare. Actualizarea *corpus*-ului monedelor aduce variante stilistice noi, ce modifică clasificările existente și arată că includerea cumulativă într-o categorie largă, menită a delimita teritoriul stăpânit de autoritatea politică emitentă, ascunde diversitatea sugerată de analiza numismatică. Această imagine fragmentată, ce nu dezvăluie granițe teritoriale, este susținută de hărțile de distribuție realizate pentru variantele fiecăreia dintre cele patru serii de monede.

Punctul central al analizei contextuale îl constituie datarea. Monedele care au servit ca modele iconografice seriilor *Rădulești-Hunedoara*, *Aiud-Cugir*, *Petelea* și *Toc-Chereluș*, adică emisiunile imitative de tip greco-macedonean mai vechi, tetradrahmele Macedoniei Prima și cele de Thasos, indică posibilitatea baterii acestor monede „tribale” nu înainte, ci, mai degrabă, în perioada „regatului” lui Burebista.

According to historiographical interpretations, the coins attributed to the second phase or to the late stage of the local issues from the intra-Carpathian region and the western Dacia are issues of a tribal confederation, struck in the period leading up to the emergence of Burebista's "kingdom". The purpose of their minting has been discussed exclusively in economic terms: to facilitate local trade. In our paper, we do not explicitly address the role of these coins, which lack an archaeological context, but we propose a type of contextual analysis focused on the first stage of their life cycle: the minting process.

The numismatic analysis of the production phase of the coins from the Rădulești-Hunedoara, Aiud-Cugir, Petelea (with the bust of the goddess Artemis) and Toc-Chereluș series - which would represent "the fourth monetary center from the period preceding the unification" - questions not only their chronology, but also the interpretation given to the typological classifications and maps charting the monetary discoveries. The update coin corpus adds new stylistic variants, which alter existing classifications and show that grouping coins together into a broad category, meant to reveal the territory ruled by the issuing authority, masks the diversity revealed by numismatic analysis. This fragmented image, which does not reveal territorial boundaries, is supported by the distribution maps made for the variants of each of the four-coin series.

The central point of the contextual analysis is the dating of these pieces. The coins that served as iconographic models for the four imitation coin series - the older Greco-Macedonian imitation issues, the tetradrachms of Macedonia Prima and those of Thasos - indicate that these "tribal" coins were likely minted during, rather than before, the period of Burebista's "kingdom".

Noi descoperiri monetare din vechiul fond al Institutul de Arheologie din Iași
New Monetary Discoveries from the Old Collection of the Institute of Archaeology in Iași

Andrei BALTAG

Fondul numismatic analizat în rândurile de față este compus dintr-un eșantion de 115 exemplare. Dintre acestea, 60 de piese formează șase tezaure distincte, iar celelalte 55 au fost

clasificate drept descoperiri izolate. În ciuda dimensiunilor restrânse, lotul se remarcă printr-o gamă foarte eterogenă de specimene. Nominalurile, emitenții și mai ales perioadele de producție, deosebit de variate, acoperă circa două milenii, începând cu primele decenii ale secolului al III-lea a.Chr. și până spre sfârșitul primei jumătăți a veacului al XIX-lea.

The numismatic collection discussed in our presentation comprises a sample of 115 specimens. Out of these, 60 coins form six distinct hoards, whilst the remaining 55 have been classified as isolated finds. Despite its modest size, the collection is notable for its highly diverse range of specimens. The denominations, issuers and, above all, the production periods - which are exceptionally varied - span some two millennia, from the early decades of the 3rd century BC to the end of the first half of the 19th century.

Bani la margine de imperiu: copiile turnate
Money on the Edge of Empire: the Cast Copies

Adrian POPESCU

În anumite perioade și provincii ale Imperiului Roman, precum Britannia, Gallia, Germania, Noricum, Dacia, Moesia, monede din argint și din aliaj de cupru au fost copiate atât prin procedeul baterii cât și cel al turnării. Comunicarea va prezenta obiectivele și câteva rezultate preliminare obținute în cadrul proiectului de cercetare „Money on the Edge of Empire”, care are ca scop studierea copiilor turnate ale monedelor romane imperiale și provinciale păstrate în colecțiile numismatice ale câtorva muzee din Marea Britanie și România.

In some periods and provinces of the Roman Empire such as Britannia, Gallia, Germania, Noricum, Dacia and Moesia, silver and copper alloy coins were copied by striking and casting manufacturing techniques. The paper will present the objectives and some preliminary results of the research project "Money on the Edge of Empire" which focuses on the study of cast copies of Roman Imperial and Provincial coins held in the coin collections of several museums in Great Britain and Romania.

Despre monedele cu revers tip poartă a orașului emise în Moesia Inferior
între 238 și 244 p.Chr.

About Coins Featuring City-Gate Reverse Types Issued in Moesia Inferior
between AD 238 and 244

Ana-Maria BALTĂ

Comunicarea prezintă o serie de similarități stilistice identificate între monedele cu revers tip poartă a orașului puse în circulație de Nicopolis ad Istrum și Marcianopolis, în timpul domniei lui Gordian al III-lea (238-244 p.Chr.). Cele două cetăți sunt și singurele din Moesia Inferior care au în repertoriu astfel de emisiuni în intervalul cronologic analizat. Marcianopolis deschide seria în timpul lui Tullius Menophilus (238-241 p.Chr.). Perioada guvernatorului Sabinius Modestus (241-242/3 p.Chr.) marchează emiterea de astfel de monede de către Nicopolis ad Istrum, Marcianopolis fiind atunci într-o etapă de pauză până la venirea lui P. Tertullianus. Studiul de caz readuce în discuție tema amplă a similarităților

de gravare observate între monedele a două sau mai multor orașe, temă încă departe de a fi rezolvată.

This paper examines the stylistic similarities between coins featuring city-gate reverse types issued by Nicopolis ad Istrum and Marcianopolis during the reign of Gordian III (AD 238-244). The two cities are also the only ones that strike this type of coins in Moesia Inferior in the analysed chronological span. Marcianopolis opens the series under Tullius Menophilus (AD 238-241). During the tenure of Sabinius Modestus (AD 241-242/3), Nicopolis commenced the issuance of the discussed coinage, while Marcianopolis temporarily ceased production until the tenure of P. Tertullianus. This study revisits the extensive topic of engraving similarities observed between coins from multiple cities, a subject that remains to be further discovered.

**Tezaurul de la Ciobănița (com. Mereni, jud. Constanța)-descoperire,
metodologie și perspective de cercetare**
*The Hoard from Ciobănița (Mereni Commune, Constanța County)-Discovery,
Methodology and Research Perspectives*

**Dan VASILESCU, Oana GRIGORUȚĂ,
Ingrid PETCU-LEVEL, Gabriel M. TALMAȚCHI**

În anul 2023, pe raza localității Ciobănița, com. Mereni, jud. Constanța, a fost identificat, cu ajutorul unui detector de metale, un tezaur monetar depus într-un vas ceramic. În vederea păstrării contextului arheologic, descoperitorul a întrerupt săpătura și a solicitat sprijinul specialiștilor Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța, care au realizat prelevarea vasului. Această situație a oferit posibilitatea elaborării și aplicării unei proceduri științifice de prelevare și documentare a monedelor depuse în vas, inspirată din metodologii arheologice utilizate în cercetarea unor depozite monetare din Franța, Spania și Marea Britanie. Abordarea a permis recuperarea unor informații relevante privind tezaurul, altfel dificil de reconstituit, atunci când recipientul este extras și golit fără documentarea prealabilă a dispunerii pieselor.

Procedura a urmărit atât înregistrarea numărului total de obiecte, cât și identificarea preliminară a monedelor, pentru constituirea unei evidențe inițiale a lotului și a corespondenței dintre piese și poziția acestora în vas. Cercetarea preliminară a permis stabilirea componenței tezaurului, alcătuit din 610 monede romane provinciale din bronz și cinci obiecte din fier, precum și încadrarea sa cronologică generală, cu emisiuni eşalonate de la Commodus până la Gordian III.

Documentarea succesivă a pieselor din interiorul vasului a evidențiat o structură a depozitului relevantă pentru interpretarea modului de constituire și depunere a acestuia. Studiul de caz de la Ciobănița ilustrează valoarea unei abordări arheologice a depozitelor monetare și posibilitatea recuperării unor date care nu pot fi obținute prin simpla extragere și inventariere a pieselor.

Procedura de lucru propusă poate constitui un model pentru cercetarea unor descoperiri similare de pe teritoriul României. Aplicarea unei astfel de metodologii presupune însă păstrarea contextului de către descoperitor până la intervenția specialiștilor.

In 2023, a coin hoard deposited in a ceramic vessel was identified with the aid of a metal detector within the administrative territory of Ciobănița, Mereni Commune, Constanța County. In

order to preserve the archaeological context, the finder stopped digging and requested the assistance of specialists from the National History and Archaeology Museum of Constanța, who carried out the recovery of the vessel. This situation made it possible to develop and apply a scientific procedure for the recovery and documentation of the coins deposited inside the vessel, inspired by archaeological methodologies used in the study of coin deposits in France, Spain and Great Britain. The approach made it possible to recover relevant information about the hoard that would otherwise be difficult to reconstruct when the vessel is removed and emptied without prior documentation of the arrangement of the individual pieces.

The procedure involved both recording the total number of objects and the preliminary identification of the coins, in order to establish an initial record of the assemblage and the correspondence between individual pieces and their position within the vessel. Preliminary research established the composition of the hoard, consisting of 610 Roman provincial bronze coins and five iron objects, as well as its general chronological range, with issues spanning the period from Commodus to Gordian III.

The successive documentation of the objects inside the vessel revealed a structure of the deposit relevant to interpreting how it was constituted and deposited. The Ciobănița case study illustrates the value of an archaeological approach to coin deposits and the possibility of recovering data that cannot be obtained through the simple removal and inventorying of the objects.

The proposed working procedure may serve as a model for the investigation of similar discoveries in Romania. The application of such a methodology, however, requires the finder to preserve the context until the intervention of specialists.

Creștinismul în numismatica romană - De la revelația constantiniană până la urmașii celui de al treisprezecelea apostol

Christianity in Roman Numismatics - From the Constantinian Revelation to the Successors of the Thirteenth Apostle

Bogdan Corneliu Nicolae BELDIANU

Poate exista o istorie numismatică a creștinismului? Constantin cel Mare, prin instituționalizarea creștinismului în Imperiul Roman și alipirea lui ideologiei imperiale, a creat premisele introducerii temelor acestei religii în propaganda monetară romană. Comunicarea noastră își propune să abordeze evoluția temelor creștine, în propaganda monetară romană, la momentul de debut al acestora, adică în revoluționara perioadă cuprinsă între revelația de la Podul Milvius și consacrarea împăratului Constantin cel Mare ca al treisprezecelea apostol.

Can there be a numismatic history of Christianity? Constantine the Great, by institutionalizing Christianity in the Roman Empire and attaching it to the imperial ideology, created the premises for introducing the themes of this religion into Roman monetary propaganda. Our communication aims to address the evolution of Christian themes in Roman monetary propaganda at the moment of their debut, that is, in the revolutionary period content between the revelation at the Milvian Bridge and the consecration of Emperor Constantine the Great as the thirteenth apostle.

Scythia în vremea împăratului Valens: politică, religie și monedă
Scythia in the Time of Emperor Valens: Politics, Religion and Currency

Mihaela IACOB

Autoarea analizează aspecte legate de viața politică, militară, religioasă și economică a provinciei Scythia în perioada domniei lui Valens (364-378 p.Chr.) asupra Imperiului Roman de Răsărit, perioadă în care Imperiul Roman de Apus era condus de Valentinianus I (364-375 p.Chr.) și Gratianus (367-383 p.Chr.).

Se încearcă punerea în relație a anumitor date reflectate de descoperirile arheologice (distrugerii de cetăți, refaceri, abandonarea locuirii în zonele extramurane) cu cele oferite de izvoarele scrise despre evenimente politico-militare și religioase în care a fost implicată provincia: luptele cu goții și căderea în lupta de la Adrianopol a împăratului însuși, revolta lui Procopius, răspândirea arianismului etc.; un loc important în dezbatere îl ocupă analiza descoperirilor monetare din această perioadă - în principal a loturilor mari care permit interpretări statistice, dar și a tezaurilor îngropate în această perioadă: Argamum, Straja, Topraichioi, Ovcarovo, Novae, Ibida.

The author examines aspects of the political, military, religious, and economic life of the province of Scythia during the reign of Valens (AD 364-378) over the Eastern Roman Empire - a period when the Western Roman Empire was ruled by Valentinian I (AD 364-375) and Gratian (AD 367-383).

An attempt is made to correlate data derived from archaeological discoveries-such as the destruction and reconstruction of fortresses and the abandonment of settlements outside the walls-with information from written sources regarding the political, military, and religious events involving the province, including the conflicts with the Goths and the death of the emperor himself at the Battle of Adrianople, the revolt of Procopius, the spread of Arianism, and so forth. A significant part of the discussion focuses on the analysis of coin finds from this period-primarily large assemblages allowing for statistical interpretation, as well as specific hoards buried during this time, such as those from Argamum, Straja, Topraichioi, Ovcarovo, Novae, and Ibida.

Despre două depozite monetare descoperite în sectorul Metaxa-Constanța de la Histria
About Two Monetary Deposits Discovered in the Metaxa-Constanța Sector of Histria

Gabriel CUSTUREA,
Gabriel M. TALMAȚCHI,
Irina SODOLEANU

Autorii prezintă două depozite monetare găsite în anul 2022 la Histria, în sectorul Metaxa-Constanța. Primul dintre ele cuprinde 7 AE (6 folles și 1 hemifollis), emiși de Anastasius I (1 AE), Justinus I (2 AE), Justinus I sau Justinianus I (1 AE) și Justinianus I (3 AE). Ultimele emisiuni sunt datate în anul 537. Tezaurul poate fi legat de tulburările din provincie din anul 540. Al doilea depozit este compus din 6 AE emise de Justinus I sau Justinianus I (1 AE), Justinianus I (1 AE), Justinus II (4 AE). Depozitul a fost ascuns/pierdut din cauza tulburărilor din Scythia, din deceniul 8 al secolului al VI-lea.

The authors present two monetary hoards found in 2022 at Histria, in the Metaxa-Constanța sector. The first of them contains 7 AE (6 folles and 1 hemifolis), issued by Anastasius I (1 AE), Justinus I (2 AE), Justinus I or Justinianus I (1 AE) and Justinianus I (3 AE). The last issues are dated in 537. The hoard may be related to the provincial unrest of 540. The second hoard is composed of 6 AE issued by Justinus I or Justinianus I (1 AE), Justinianus I (1 AE), Justinus II (4 AE). The hoard was hidden/lost due to the unrest in Scythia, in the 8th decade of the VIth century.

Monede bizantine descoperite la Dinogetia-Garvăn (post 971-1122).

Monnaies byzantines découvertes à Dinogetia-Garvăn (après 971-1122).

Gheorghe MĂNUCU-ADAMEȘTEANU

Sunt analizate 1097 de monede - descoperiri izolate și tezaure - emisiuni ale următorilor împărați : Vasile II-Constantin VIII (976-1028) - 330 exemplare, Roman III (1028-1034) - 88 exemplare, Mihail IV (1034-1041) - 340 exemplare, Constantin IX (1042-1055) - 101 exemplare, Theodora (1055-1056) - 1 exemplar, Isaac I (1057-1059) - 3 exemplare, Constantin X (1059-1067) - 75 exemplare, Roman IV (1067-1071) - 37 exemplare, Mihail VII (1071-1078) - 36 exemplare, Nichifor III (1078-1081) - 27 exemplare, Alexios I (1081-1118) - 6 exemplare (1081-1092) și 51 exemplare (1092-1118), Ioan II (1118-1143) - 2 exemplare.

La *Dinogetia*-Garvăn locuirea s-a reluat în timpul domniei lui Ioan Tzimiskes și a încetat în urma invaziei cumanilor în anul 1122.

L'étude porte sur 1 097 monnaies - découvertes isolées et trésors - mises en circulation par les empereurs suivants : Basile II-Constantin VIII (976-1028) - 330 exemplaires, Romain III (1028-1034) - 88 exemplaires, Michel IV (1034-1041) - 340 exemplaires, Constantin IX (1042-1055) - 101 exemplaires, Théodora (1055-1056) - 1 exemplaire, Isaac Ier (1057-1059) - 3 exemplaires, Constantin X (1059-1067) - 75 exemplaires, Romain IV (1067-1071) - 37 exemplaires, Michel VII (1071-1078) - 36 exemplaires, Nicéphore III (1078-1081) - 27 exemplaires, Alexis Ier (1081-1118) - 6 exemplaires (1081-1092) et 51 autres exemplaires (1092-1118), Jean II (1118-1143) - 2 exemplaires.

À *Dinogetia*-Garvăn, la vie reprit sous le règne de Jean Tzimiskès et cessa à la suite de l'invasion des Coumans en 1122.

Tezaurul de folles anonimi din clasa A 2 descoperit la Basarabi, jud. Dolj.

The Hoard of Anonymous Folles from Class A 2 Discovered in Basarabi, Dolj County.

Radu Gabriel DUMITRESCU, Dan BĂLTEANU

Tezaurul a fost descoperit la data de 15 octombrie 2023, cu detectorul de metale, pe malul Dunării, la aproximativ 100 de metri în aval de podul de trecere a frontierei cu Bulgaria, aflat pe teritoriul administrativ al municipiului Calafat (sat Basarabi), județul Dolj.

Tezaurul se compune din 55 *folles* anonimi din clasa A2, specifici domniilor lui Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea, fiind singurul depozit de acest tip descoperit până în prezent în Oltenia.

The hoard was discovered on October 15, 2023, with a metal detector, on the banks of the Danube, approximately 100 meters downstream from the border crossing bridge with Bulgaria, located on the administrative territory of the Calafat municipality (Basarabi village), Dolj county.

The hoard consists of 55 anonymous folles from class A2, specific to the reigns of Basil II and Constantine VIII, being the only hoard of this type discovered to date in Oltenia.

Considerații asupra unui lot cu denari ungurești și imperiali descoperit la est de Carpați.
Reflections on a Hoard of Hungarian and Imperial Denarii Recovered East of the Carpathians.

Andrei GHIȚU, Andrei BALTAG

Prezentarea noastră se va concentra asupra unei vechi descoperiri aflată în colecția numismatică a Institutului de Arheologie din Iași. Este vorba despre un tezaur monetar provenit din regiunea Moldovei, lipsit, din păcate, de informații concrete privind locul exact sau condițiile descoperirii. Lotul este deosebit de omogen, fiind alcătuit din 182 de denari ungurești și austrieci, emiși pe toată durata veacului al XVI-lea. Cu totul deosebit este faptul că 169 de monede sunt autentice, în timp ce 13 exemplare reprezintă falsuri monetare. Asocierea celor două tipuri de emisiuni (oficiale și contrafăcute) în interiorul aceluiași tezaur deschide posibilitatea unor interpretări actualizate privind circulația efctivelor bănești la est de Carpați.

Our presentation will focus on an old find stored in the numismatic collection of the Institute of Archaeology in Iași. It consists of a hoard originating from the region of Moldova, which, unfortunately, lacks details about the exact location or circumstances of its discovery. The collection is remarkably homogeneous, comprising 182 Hungarian and Austrian denars, issued throughout the 16th century. What is particularly noteworthy is that 169 of the coins are genuine, whilst 13 are counterfeits. The presence of both types of issues (official and counterfeit) within the same hoard raises the prospect of new interpretations regarding the money flow east of the Carpathians.

O farmacie venețiană, Aquila Nera, și produsele sale prezente în Dobrogea (secolele XVII-XVIII).

A Venetian Pharmacy, Aquila Nera, and its Products Present in Dobruja (17th-18th centuries).

Gabriel CUSTUREA

Autorul prezintă un capac de la flaconul de teriac al farmaciei venețiene „Aquila Nera”, găsit la Rachelu (jud. Tulcea). Cu acest prilej sunt prezentate și alte descoperiri care atestă răspândirea acestui medicament pe teritoriul dobrogean.

The author presents a lid from a theriac jar belonging to the Venetian pharmacy „Aquila Nera”, discovered at Rachelu (Tulcea County). Other finds attesting to the distribution of this medicine within the Dobruja region are also presented.

Un jeton de pâine/brotmarken emis în Hamburg din colecția muzeului constănțean.
A Bread Token/Brotmarken Issued in Hamburg from the Collection of the Constanța Museum.

Gabriel CUSTUREA

Autorul prezintă un jeton de pâine/brotmarken, emis în anul 1698 de municipalitatea orașului imperial liber Hamburg. Astfel de piese erau frecvent folosite de instituții de caritate

sau de către municipalități pentru ajutorarea familiilor nevoiașe. Piesa este din bronz și se află în colecțiile muzeului de istorie din Constanța.

The author presents a bread token/Brotmarke issued in 1698 by the municipality of the Free Imperial City of Hamburg. Such pieces were frequently used by charitable institutions or municipalities to provide aid to needy families. The piece is made of bronze and is held in the collections of the History Museum in Constanța.

SECȚIUNEA MODERNĂ CONTEMPORANĂ MODERN CONTEMPORARY SECTION

DEMOCRAȚIE ȘI TOTALITARISM DEMOCRACY AND TOTALITARIANISM

Prefecții în mecanismul electoral al României Mari, 1919-1928: atribuții, practici și influență politică

Prefects in the electoral mechanism of Greater Romania, 1919-1928: responsibilities, practices and political influence

Andrei Florin SORA

Consolidarea României Mari după 1918 a presupus nu doar unificarea teritorială și legislativă, ci și adaptarea instituțiilor administrative și politice. Extinderea dreptului de vot și transformarea competiției politice au făcut ca relația dintre administrație și politică să dobândească o importanță deosebită. În acest context, prefectul, reprezentant al puterii centrale în județ, a ocupat o poziție esențială în mecanismul electoral. Comunicarea își propune să analizeze rolul prefecților în organizarea și desfășurarea alegerilor între 1919 și 1928, având în vedere nu doar atribuțiile oficiale ale acestei demnități publice în asigurarea desfășurării alegerilor și a respectării legalității, ci mai ales practicile politice, intervențiile și utilizarea aparatului administrativ local și național pentru a influența alegerile în favoarea partidelor guvernamentale. Un obiectiv important al acestei comunicări este de a urmări modul în care numirea și menținerea în funcție a prefecților au fost legate de loialitatea politică și de rezultatele electorale, precum și felul în care aparatul administrativ putea fi mobilizat în sprijinul partidului aflat la guvernare. Nu în ultimul rând, ne propunem să identificăm diferențe și asemănări între guvernele aflate la putere și între regiunile țării. Prin urmare, studiul propune o reconsiderare a rolului prefectului în România Mare, nu doar ca reprezentant al administrației centrale, ci și ca actor semnificativ în viața politică locală.

The consolidation of Greater Romania after 1918 entailed not only territorial and legislative unification but also the adaptation of administrative and political institutions. The extension of suffrage and the transformation of political competition made the relationship between administration and politics particularly significant. In this context, the prefect, as the representative of central authority in the county, played an essential role in the electoral process. This paper aims to analyze the role of prefects in organizing and conducting elections during 1919-1928, taking into account not only the official duties of this public office in ensuring the conduct of elections and compliance with the law, but especially the political practices, interventions, and use of the local and national administrative apparatus to influence elections in favor of the ruling parties. An important objective of this paper is to examine how the appointment and tenure of prefects were linked to political loyalty and electoral results, and how the administrative apparatus could be mobilized in support of the ruling party. Last but not least, we aim to identify differences and similarities among the successive governments and across the country's regions. Consequently, this study proposes reconsidering the

prefect's role in Greater Romania not only as a representative of the central administration but also as a significant actor in local political life.

"Problema națională", națiunea și naționalismul în ideologia Partidului Comunist Român în perioada interbelică

The "National Question", nation and nationalism in the ideology of the Romanian Communist Party during the interwar period

Florin MÜLLER

Comunicarea își propune abordarea unui reper ideologic important (inclusiv) pentru ideologia Partidului Comunist Român în perioada interbelică: "problema națională", adică evaluarea radical critică a României Mari ca "stat imperialist" ce "exploatează popoarele conlocuitoare", rezolvarea prin revoluția socială a contradicțiilor generate de "naționalismul burghez". Va fi avută în vedere poziția pe care o ocupă "problema națională" în interiorul grilei ideologice a comunismului din România interbelică, argumentele pe care le aduc comuniștii în direcția susținerii variantei lor la naționalismul partidelor intrasistemic, respingerea tacită a liniei oficiale de către grupul "național-comunist". Nu va fi omis din cercetare locul ocupat de "problema națională" în cadrul Congresului V PCR, din decembrie 1931.

This paper aims to examine an important ideological concept (including) for the ideology of the Romanian Communist Party during the interwar period: "the national question"—that is, the radically critical assessment of Greater Romania as an "imperialist state" that "exploits its coexisting peoples," and the resolution, through social revolution, of the contradictions generated by "bourgeois nationalism." The study will examine the position occupied by the "national question" within the ideological framework of communism in interwar Romania, the arguments put forward by the communists in support of their alternative to the nationalism of the intra-systemic parties, and the tacit rejection of the official line by the "national-communist" group. The study will also examine the role played by the "national question" at the Fifth Congress of the Romanian Communist Party (PCR) in December 1931.

Importanța dosarului în admiterea în învățământul superior din România (1948-1962)
The importance of the personal file in admission to higher education in Romania (1948-1962)

Matei GHEBOIANU

Schimbarea regimului în România după 1948 a adus și transformarea sistemului educațional superior. Noua legislație a introdus în procesul de admitere noi criterii, cel mai important fiind dosarul candidatului. Astfel, sistemul meritocratic existent a fost schimbat cu unul în care "lupta de clasă" era veriga cea mai importantă. În această prezentare voi analiza noile transformări legislative, care au adus schimbările menționate anterior. De asemenea, voi prezenta cum au fost puse în practică aceste modificări, analizând arhiva Universității din București.

The regime change in Romania after 1948 also brought about a transformation of the higher education system. The new legislation introduced new criteria into the admissions process, the most

important of which was the applicant's file. Thus, the existing meritocratic system was replaced by one in which "class struggle" was the most important factor. In this presentation, I will analyze the new legislative changes that brought about the aforementioned transformations. I will also explain how these changes were implemented in practice, drawing on the archives of the University of Bucharest.

Învățământ superior, mobilitate socială și fabricarea „elitelor periferice” la Marea Neagră în România socialistă

Higher education, social mobility and the formation of "peripheral elites" on the Black Sea coast in Socialist Romania

Ștefan-Marius DEACONU

Lucrarea de față pornește de la prezumția că în cadrul regimurilor socialiste, învățământul superior a îndeplinit două funcții importante, respectiv (1) de integrare și de (2) reproducere socială. Astfel, prin intermediul învățământului superior s-a realizat mobilitatea socială a multor straturi societale, prin (1a) dobândirea unor calificări profesionale, prin (1b) expansiunea teritorială care a limitat barierele de ordin geografic și prin (1c) integrarea unor straturi de profesioniști în *intelligentsia* socialistă, sau „noua clasă” (Djilas 1957, Szelenyi 1987; Bourdieu și Passeron 1988; Fitzpatrick 1979). Pe de altă parte, componenta de reproducere socială s-a realizat prin faptul că cele mai prestigioase instituții de învățământ superior, respectiv anumite domenii de studiu (ex. Arhitectura) au rămas puternic stratificate social în favoarea reprezentanților elitelor comuniste, inclusiv intelectuale. De asemenea, la nivel regional, instituțiile de învățământ superior care au accesibilizat din punct de vedere geografic accesul la învățământul superior, au orientat candidații și, ulterior, studenții către anumite domenii profesionale certe, de interes în respectiva zonă, și care nu întotdeauna au condus către un traseu profesional către meserii prestigioase.

Studiul de caz se concentrează asupra instituțiilor de învățământ superior din România socialistă riverane spațiului Mării Negre, luând în calcul aici centrele universitare Constanța și Galați. Astfel, ipoteza principală de lucru este aceea că apariția și dezvoltarea acestor centre universitare a sprijinit mobilitatea socială a unor tineri cu origine marginală, precum cea rurală, familii de muncitori etc., însă prin organizarea programelor de studii în aceste centre universitare „periferice”, absolvenții au constituit în sine o elită „periferică”.

În fapt, absolvenții din cele două centre universitare au putut urma studii universitare care se încheiau, de regulă, cu o carieră în învățământ, respectiv în industrii care erau dezvoltate cu precădere în zona Mării Negre, precum ingineria navală. Fără a omite existența unor specializări unice la nivel național, dar cu relevanță indiferent de județ, cum ar fi *Industria alimentară* la Universitatea din Galați, parcursul și condițiile desfășurării studiilor în cele două centre universitare au indicat mai degrabă dorința de a sprijini și consolida elita locală, „periferică” față de București, mai degrabă decât a sprijini mobilitatea geografică a persoanelor din regiune. Ipoteza va fi verificată prin mai multe metode: (1) analiza nomenclatorului de specializări în raport cu industria județeană/regională pornind de la o serie de studii de caz, (2) analiza corpului studentesc prin raport la stratul social de origine în cele două centre universitare și la nivel național, în momente de timp selectate, (3) distribuția beneficiarilor de burse (inclusiv cele cu caracter „social”) în cele două centre universitare și la nivel național, pentru a ilustra dimensiunea de ascensor al mobilității sociale în cazul universităților. Prezentarea va discuta în ce măsură putem discuta despre un

set de măsuri impuse de la București, ca un design intenționat al deciziilor, respectiv dacă e cazul unor constrângeri mai degrabă structurale.

This paper is based on the assumption that, under socialist regimes, higher education fulfilled two important functions, namely (1) integration and (2) social reproduction. Thus, higher education facilitated social mobility across many social strata through (1a) the acquisition of professional qualifications, (1b) territorial expansion, which reduced geographical barriers, and (1c) the integration of certain professional groups into the socialist intelligentsia, or the 'new class' (Djilas 1957, Szelenyi 1987; Bourdieu and Passeron 1988; Fitzpatrick 1979). On the other hand, the component of social reproduction was realised in the fact that the most prestigious higher education institutions and certain fields of study (e.g., architecture) remained strongly socially stratified in favour of representatives of the communist elite, including the intellectual elite. Furthermore, at the regional level, higher education institutions that made access to higher education more accessible steered applicants and, subsequently, students towards specific professional fields of interest in that area, which did not always lead to a career path towards prestigious professions.

This case study focuses on higher education institutions in socialist Romania situated along the Black Sea coast, specifically the university centres of Constanța and Galați. Thus, the main working hypothesis is that the emergence and development of these university centres supported the social mobility of young people from marginalised backgrounds, such as rural areas or working-class families; however, through the organisation of study programmes in these 'peripheral' university centres, the graduates themselves constituted a 'peripheral' elite.

In fact, graduates from the two university centres were able to pursue university studies that typically led to careers in education or in industries that were particularly well developed in the Black Sea region, such as naval engineering. Whilst there were also some specialisations unique at national level, but which were relevant regardless of the county, such as Food Industry at the University of Galați, the structure and conditions of study in the two university centres suggested a desire to support and consolidate the local elite – considered 'peripheral' to Bucharest – rather than to encourage the geographical mobility of people from the region. The hypothesis will be tested using several methods: (1) an analysis of the list of degree programmes in relation to the county/regional industry, based on a series of case studies, (2) an analysis of the student body in relation to their social background in the two university centres and at national level, at selected points in time, (3) the distribution of scholarship recipients (including those receiving 'social' scholarships) in the two university centres and at national level, to illustrate the role of universities as a social mobility 'elevator'. The presentation will examine the extent to which we can speak of a set of measures imposed from Bucharest as a deliberate policy design, or whether these are, rather, structural constraints.

Vitrina socialismului: industria mobilei ca instrument de branding ideologic în România comunistă a anilor '70

The display case of Socialism: the furniture industry as an instrument of ideological branding in Communist Romania during the 1970s

Daniela POPESCU

Dezbaterile Nixon–Hrușciiov din iulie 1959, desfășurată în fața unei bucătării model americane la Expoziția Națională din Moscova, a cristalizat una dintre mizele centrale ale Războiului Rece: domesticul ca un front nou de confruntare ideologică. Dacă administrația americană propunea frigiderul și mașina de spălat drept dovezi ale superiorității

capitalismului, răspunsul blocului socialist nu a întârziat – inclusiv în România, unde anii '70 marchează o investiție deliberată în producția și comunicarea bunurilor de uz casnic ca instrument de legitimare a regimului. Prezenta propunere pornește de la această tensiune internațională pentru a examina un caz particular și insuficient studiat: modul în care industria mobilei din România comunistă a funcționat nu doar ca sector economic, ci ca dispozitiv de branding ideologic, producând simultan obiecte și narațiuni despre confortul domestic socialist.

Analiza se construiește pe un corpus de surse de presă de epocă reviste de uz casnic, publicații culturale, cu precădere, Revista *Mobila* din anii 1970-1980 care permit reconstituirea discursului oficial despre mobilă, interior și modernitate socialistă. Obiectivul principal este de a identifica un mecanism discursiv recurent, analog celui documentat în comunicarea altor bunuri de consum ale epocii: producția de serie este prezentată ca realizare a planificării socialiste, designul modernist este revendicat ca expresie a unei estetici naționale, iar apartamentul mobilat devine imaginea-tip a cetățeanului prosper și mulțumit. Revistele de specialitate și suplimentele pentru femei funcționează ca suport privilegiat al acestei narațiuni, propunând interioare model care traduc în imagini promisiunea ideologică a regimului.

Miza teoretică a demersului este dublă. Pe de o parte, prezenta propunere se înscrie în tradiția istoriei culturale a obiectelor, argumentând că mobila nu este un simplu bun de consum, ci un artefact în care se sedimentează relații de putere, aspirații sociale și negocieri cotidiene. Pe de altă parte, propune conceptul de "branding ideologic" pentru a descrie practica regimului de a investi obiecte de serie cu valoare simbolică politică – o practică care presupune nu doar producție materială, ci și producție de sens, gestionată prin presă, expoziții și imagini publicitare. Această abordare permite conectarea industriei mobilei cu alte sectoare ale economiei de consum socialiste studiate recent în istoriografia est-europeană, inclusiv cu cazul produselor licențiate de la firme occidentale, care ridică probleme similare de reconversie discursivă.

În concluzie, ne propunem să argumentăm că vitrina socialismului – înțeleasă literal ca spațiu de expunere a mobilei în magazine, cataloage și expoziții, dar și metaforic ca proiecție publică a unui mod de viață – constituie un loc privilegiat de lectură a ideologiei de consum a regimului Ceaușescu. Urmărind modul în care presa de epocă construiește imaginea interiorului domestic socialist, demersul contribuie la o mai bună înțelegere a mecanismelor prin care regimul negocia legitimitatea nu prin constrângere, ci prin promisiunea confortului cotidian.

The July 1959 debate between Nixon and Khrushchev, held in front of a model American kitchen at the American National Exhibition in Moscow, crystallized one of the central stakes of the Cold War: the transformation of the domestic sphere into a new arena of ideological competition. While the American administration presented the refrigerator and the washing machine as evidence of the superiority of capitalism, the socialist bloc was quick to respond. In Romania, too, the 1970s witnessed deliberate investments in the production and promotion of household goods, which were deployed as instruments of regime legitimization. Against this broader international backdrop, the present paper examines a particular and still underexplored case: the ways in which the furniture industry in communist Romania functioned not merely as an economic sector, but also as a mechanism of ideological branding, producing both material objects and narratives of socialist domestic comfort.

The analysis draws upon a corpus of periodical sources from the 1970s and 1980s, including

household magazines, cultural publications, and especially *Revista Mobila* (Furniture Magazine). These sources make it possible to reconstruct the official discourse surrounding furniture, interior design, and socialist modernity. The main objective is to identify a recurring discursive mechanism analogous to those documented in the promotion of other consumer goods of the period. Within this narrative, mass production was presented as an achievement of socialist planning, modernist design was appropriated as an expression of a national aesthetic, and the furnished apartment became the paradigmatic image of the prosperous and contented citizen. Specialized magazines and women's publications served as privileged vehicles for this symbolic construction, offering model interiors that visually translated the regime's ideological promise.

The theoretical contribution of the study is twofold. First, it situates itself within the tradition of the cultural history of objects by arguing that furniture should not be understood merely as a consumer good, but rather as an artifact in which power relations, social aspirations, and everyday practices become embedded. Second, it proposes the concept of **"ideological branding"** to describe the process through which the regime endowed mass-produced objects with political and symbolic value. This practice involved not only material production but also the production of meaning, mediated through the press, exhibitions, and advertising imagery. Such an approach enables the furniture industry to be connected with other sectors of the socialist consumer economy that have recently attracted scholarly attention in East European historiography, including the case of products manufactured under Western licenses, which raised similar issues of adaptation and discursive reconfiguration.

In conclusion, the paper argues that the **"showcase of socialism"**, understood both literally, as a space for displaying furniture in stores, catalogs, and exhibitions, and metaphorically, as the public projection of an idealized way of life, constitutes a privileged site for examining the ideology of consumption in Ceaușescu's Romania. By tracing the ways in which the periodical press constructed the image of the socialist domestic interior, the study contributes to a broader understanding of the mechanisms through which the regime sought to negotiate legitimacy not only through political coercion, but also through the promise of everyday comfort and domestic prosperity.

Marcel Pohne în tripleta gazetarilor de origine evreiască
Marcel Pohne in the trio of journalists of Jewish origin

Silviu B. MOLDOVAN

Născut la 12 ianuarie 1913, în Germania, Marcel Pohne a devenit, în România, cunoscut în calitate de redactor în presa evreiască de orientare sionistă și, începând din anul 1944, în cea de corespondent, la București, al presei britanice. În 1950, a fost arestat, sub acuzațiile de spionaj și naționalism evreiesc, fiind condamnat, în anul următor, la 20 de ani muncă silnică. A fost grațiat în 1955.

Am utilizat termenul de „tripleță” în mod convențional, pornind de la asemănările vizibile în destinul a trei gazetari: Milton Lehrer (1906-1969), Leonard Kirschen (1908-1983) și Marcel Pohne. Deși unul singur (Kirschen) s-a născut pe teritoriul României și tot unul singur (Lehrer) a scăpat de arestarea din motive politice, găsindu-se, însă, și el, la un pas foarte mic de aceasta, sunt semnificative nu numai apartenența tuturor la etnia evreiască, ci și dramaticele consecințe pe care le-a avut, în toate cele trei cazuri, activitatea lor profesională din presa internațională. De asemenea, toți trei și-au făcut studii în străinătate, cel puțin în cazul lui Lehrer acest fapt fiind direct determinat pe apariția, în țară, a primei serii de măsuri antisemite.

Încercând să reconstituim contextul politic care a modelat biografia celor trei corespondenți de presă, ne propunem să surprindem și unele aspecte mai puțin cunoscute din istoria specifică a minorității evreiești din România, care a fost condiționată de contextul general european. Familia lui Marcel Pohne a părăsit Germania, refugiindu-se în România, în anul 1938, iar Milton Lehrer a revenit în țară după ocuparea Franței de către trupele hitleriste. În schimb, ulterior efemerei eliberări a Nordului Bucovinei, din vara anului 1941, Marcel Pohne a fost deportat de către autoritățile antonesciene, o stare de fapt care a încetat după cotitura politică de la 23 august 1944.

*Born on January 12, 1913, in Germany, **Marcel Pohne** became known in Romania first as an editor for the Zionist-oriented Jewish press and, from 1944 onward, as the Bucharest correspondent of the British press. In 1950, he was arrested on charges of espionage and Jewish nationalism and, the following year, was sentenced to twenty years of hard labor. He was pardoned in 1955.*

*The term “**trptych**” is used here in a conventional sense, drawing on the visible similarities in the lives of three journalists: **Milton Lehrer** (1906-1969), **Leonard Kirschen** (1908-1983), and **Marcel Pohne**. Although only one of them, Kirschen, was born on Romanian territory, and only one, Lehrer, escaped arrest on political grounds, while nevertheless coming very close to such a fate, their shared Jewish identity is significant, as are the dramatic consequences that their work in the international press had in all three cases. Moreover, all three pursued studies abroad, a circumstance that, at least in Lehrer’s case, was directly prompted by the introduction of the first antisemitic measures in Romania.*

By reconstructing the political context that shaped the biographies of these three press correspondents, this paper also seeks to illuminate lesser-known aspects of the history of Romania’s Jewish minority, whose trajectory was profoundly conditioned by broader European developments. Marcel Pohne’s family left Germany and sought refuge in Romania in 1938, while Milton Lehrer returned to Romania following the occupation of France by Hitler’s troops. Subsequently, after the brief liberation of Northern Bukovina in the summer of 1941, Marcel Pohne was deported by the Antonescu authorities, a situation that came to an end only after the political turning point of August 23, 1944.

Ecouri ale manifestației studenților bucureșteni din noaptea de Crăciun a anului 1968 reflectate în documente de arhivă și în presa vremii

*Echoes of the Bucharest students’ demonstration on Christmas night 1968 reflected in
archival documents and the contemporary press*

Vladimir BĂJENARU

Anul 1968 a reprezentat un punct de cotitură în dinamica contestării autorității la nivel global, fiind marcat de ample mișcări studențești atât în Occident, cât și în Blocul Estic. În acest context efervescent, în România s-a înregistrat un episod de contestare mai puțin investigat în istoriografie, dar cu implicații majore asupra politicilor de tineret ale regimului comunist: manifestația spontană a studenților bucureșteni din ajunul Crăciunului anului 1968. Prezentarea își propune să analizeze mecanismele de reacție ale aparatului de partid și de stat în urma acestui eveniment, urmărind modul în care autoritățile au reconfigurat strategiile de îndoctrinare ideologică și de control social asupra tineretului universitar în perioada 1968–1969. Demersul metodologic se fundamentează pe analiza critică a documentelor de arhivă provenite din fondurile Comitetului Central al Partidului Comunist

Român și ale Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist, coroborate cu articole din presa centrală și de tineret (*Scânteia Tineretului*, *Scânteia*, *Amfiteatru*), precum și cu surse secundare și mărturii memorialistice.

Analiza surselor avute la dispoziție indică faptul că reacția conducerii politice a fost severă. Anchetarea a 150–200 de participanți, reprimarea directă, internările psihiatrice forțate (cazul Anei Șincai) și fabricarea unor „țapi ispășitori” reflectă teama acută a regimului față de emergentele forme de autonomie studențească. În cadrul ședințelor CC al PCR și CC al UTC din 26 decembrie 1968, lideri precum Nicolae Ceaușescu, Virgil Trofin, Leonte Răutu și Ion Iliescu au condamnat „misticismul”, carențele educației ateist-marxiste și penetrarea curentelor moderniste în artă, neconforme concepției despre viață în socialism. Măsurile imediate au vizat remanierea conducerilor publicațiilor de tineret, propunerea de centralizare a instituțiilor de științe sociale și impunerea unui riguros dogmatism ideologic. Se vor prezenta totodată consecințele instituționale pe termen mediu, concretizate prin intensificarea supravegherii în căminele studențești și în casele de cultură, limitarea activităților artistice neconforme în alte centre universitare (Cluj, Timișoara, Iași, Craiova) și, în mod decisiv, procesul de subordonare totală a Uniunii Asociațiilor Studențești din România (UASR) către structurile UTC, finalizat în iulie 1969.

În concluzie, manifestația de la sfârșitul anului 1968 a funcționat ca un catalizator pentru înăsprirea politicii ideologice a regimului Ceaușescu, marcând amurgul scurtei perioade de liberalizare și anticipând refuzul autorităților de a tolera orice formă de pluralism sau autonomie în rândul tineretului.

*The year 1968 marked a turning point in the dynamics of challenging authority globally, characterized by widespread student movements in both the West and the Eastern Bloc. In this effervescent context, Romania witnessed a less-investigated episode of protest in historiography, yet one with major implications for the communist regime's youth policies: the spontaneous demonstration of Bucharest university students on Christmas Eve 1968. This paper aims to analyze the reaction mechanisms of the party and state apparatus following this event, examining how the authorities reconfigured their strategies of ideological indoctrination and social control over university youth during the 1968–1969 period. The methodological approach is based on a critical analysis of archival documents from the collections of the Central Committee of the Romanian Communist Party and the Central Committee of the Union of Communist Youth, corroborated with articles from the central and youth press (*Scânteia Tineretului*, *Scânteia*, *Amfiteatru*), as well as secondary sources and memoirs.*

The analysis of available sources shows that the reaction of the political leadership was severe. The investigation of 150–200 participants, direct repression, forced psychiatric commitments (the case of Ana Șincai), and the creation of "scapegoats" reflect the regime's acute fear of emerging forms of student autonomy. During the meetings of the CC of the PCR and the CC of the UTC on December 26, 1968, leaders such as Nicolae Ceaușescu, Virgil Trofin, Leonte Răutu, and Ion Iliescu condemned "mysticism," the deficiencies in Marxist-atheist education, and the uncritical penetration of modernist ideas into art, which were at odds with the socialist conception of life. Immediate measures targeted the reshuffling of youth publication leaderships, proposed the centralization of social science institutions, and imposed a rigorous ideological dogmatism. The medium-term institutional consequences will also be outlined, taking the form of increased supervision in student halls of residence and cultural centres, and restrictions on non-compliant artistic activities in other universities (Cluj, Timișoara, Iași, Craiova), and, decisively, the process of complete subordination of the Union of Student Associations of Romania (UASR) to UTC structures, finalized in July 1969.

In conclusion, the demonstration at the end of 1968 served as a catalyst for the tightening of the Ceaușescu regime's ideological policy, marking the twilight of the brief period of liberalization and foreshadowing the authorities' refusal to tolerate any form of pluralism or autonomy among youth.

Condițiile neprielnice de dezvoltare psihologică în România comunistă și salvarea autenticității prin creație. Studiu de caz: Nichita Stănescu

Adverse conditions for psychological development in Communist Romania and the preservation of authenticity through creativity. Case Study: Nichita Stănescu

Daniela Nicoleta IONESCU

Când ne gândim la comunismul din România, ne vin în minte devalizarea economică sau represiunea politică. Însă cel mai profund front de luptă a fost, de fapt, cel invizibil: psihicul uman. Regimul totalitar a orchestrat un atac sistematic asupra unicității și autenticității individuale. Prin instrumente dure precum cenzura, propaganda agresivă, hărțuirea Securității și arestările politice, sistemul a încercat să șteargă diferențele dintre noi. Măsuri radicale, cum ar fi desființarea Institutului și a Facultății de Psihologie, nu au fost întâmplătoare; se dorea eliminarea oricărei științe care explica interioritatea umană. Miza? Înlocuirea omului viu, complex și nuanțat, cu tiparul rigid al „omului nou”.

Această inginerie socială a lăsat în urmă o atmosferă psihologică toxică, dominată de frică, suspiciune generalizată și duplicitate. Pentru a supraviețui, oamenii au fost constrânși să dezvolte o personalitate dublă: una oficială, de fațadă, și una reală, ascunsă adânc în spațiul privat. Peste toate acestea s-a suprapus ateismul agresiv promovat de stat. Dincolo de dărâmarea fizică a bisericilor, regimul a încercat să amputeze o dimensiune fundamentală a psihicului uman: relația cu sacrul. Scriitorii care îndrăzneau să exploreze teme religioase erau imediat etichetați ca „mistici” și reduși la tăcere de cenzură, deși spiritualitatea rămâne un pilon central în evoluția și echilibrul nostru interior.

Cum se mai putea dezvolta o personalitate armonioasă în asemenea condiții opresive? Aici intervine conceptul de **individuare**, propus de psihologul Carl Gustav Jung. Pe scurt, individuarea este acel parcurs terapeutic și natural prin care devenim noi înșine – ființe unice, întregi și conștiente de propriul potențial. Este un proces care ne cere să ne privim în oglindă cu maximă sinceritate, integrând în conștient și acele zone obscure sau uitate din inconștient. Într-un regim care cerea uniformitate, individuarea devenise un act de curaj aproape subversiv.

Salvarea a venit, de multe ori, prin artă. Actul creator funcționează ca un pod direct între conștient și inconștient, activând procesul de individuare prin intermediul simbolurilor și al imaginilor arhetipale. În această lucrare, vă propun să analizăm acest fenomen printr-un studiu de caz fascinant: cel al poetului Nichita Stănescu. Urmărit de Securitate și vânat de cenzură, așa cum o demonstrează clar dosarele sale din arhive, Nichita Stănescu a refuzat să fie uniformizat. Vom explora împreună cum a reușit el, prin intermediul unei poezii profund simbolice, să își protejeze libertatea interioară și să își ducă la bun sfârșit propria devenire psihologică.

When we think of Romanian communism, economic plunder or political repression usually come to mind. However, the deepest battleground was actually invisible: the human psyche. The totalitarian regime orchestrated a systematic assault on individual uniqueness and authenticity. Through harsh instruments such as censorship, aggressive propaganda, Securitate harassment, and political arrests, the system attempted to erase our differences. Radical measures, such as the

dissolution of the Institute and Faculty of Psychology, were not accidental; the aim was to eliminate any science that explained human interiority. The stakes? Replacing the living, complex, and nuanced individual with the rigid mold of the "New Man".

This social engineering left behind a toxic psychological atmosphere, dominated by fear, widespread suspicion, and duplicity. To survive, people were forced to develop a dual personality: an official, facade persona, and a real one, hidden deep within the private sphere. Superimposed on all this was the aggressive state-sponsored atheism. Beyond the physical destruction of churches, the regime attempted to amputate a fundamental dimension of the human psyche: the relationship with the sacred. Writers who dared to explore religious themes were immediately labeled "mystics" and silenced by censorship, even though spirituality remains a central pillar of our inner evolution and balance.

How could a harmonious personality still develop under such oppressive conditions? This is where the concept of individuation, proposed by psychologist Carl Gustav Jung, comes into play. In short, individuation is that therapeutic and natural journey through which we become ourselves — unique, whole beings, conscious of our own potential. It is a process that requires us to look into the mirror with utmost honesty, integrating into the conscious mind those obscure or forgotten areas of the unconscious. In a regime that demanded uniformity, individuation became an almost subversive act of courage.

Salvation often came through art. The creative act functions as a direct bridge between the conscious and the unconscious, activating the process of individuation through symbols and archetypal images. In this paper, I propose to analyze this phenomenon through a fascinating case study: that of the poet Nichita Stănescu. Tracked by the Securitate and hunted by censorship, as his archival files clearly demonstrate, Nichita Stănescu refused to be standardized. We will explore together how he succeeded, through a deeply symbolic poetry, in protecting his inner freedom and fulfilling his own psychological development.

Intelectuali români din exil sub presiunea Securității. "Masuri active" de izolare, compromitere și... recrutare

Romanian intellectuals in exile under pressure from the Securitate. "Active measures" of isolation, discrediting, and... recruitment

Corneliu CIUCANU

Exilul românesc postbelic s-a format din valuri succesive de refugiați, care au rămas în străinătate sau au părăsit țara din motive politice. Fenomen de amploare prin activism cultural-politic și consistență structural-anticomunistă, exilul românesc militant rămâne o pagină dramatică din istoria României secolului XX și reprezintă, fără îndoială, o reacție importantă împotriva comunizării țării, un model de integrare a spiritului românesc în spații culturale diverse, o experiență existențială cu valențe inițiatice, care îmbină complex și armonios ethosul identitar, păstrător al valorilor tradiționale, cu vocația umanistă universală.

Activitatea culturală și politică anticomunistă a intelectualilor români care au ales calea exilului a atras, inerent, atenția Securității Poporului. În consecință, Direcția de Informații Externe, a instrumentat mai multe „planuri de măsuri” împotriva unor intelectuali români, considerați – în conformitate cu retorica propagandei „reperiste”, – „fugari”, „trădători de țară”, aflați „în solda imperialismului american” (Mircea Eliade, Emil Cioran, Grigore Nandriș, Vintilă Horia, Alexandru Busoiceanu, Aron Cotruș, Mircea Popescu, Dinu Adameșteanu, Horia Stamatu, Aurel Răuță, Dumitru Cristian Amzăr, Octavian Vuia, Eugen

Coșeriu, Paul Miron, s.a.). Inițial prin operațiunile de discreditare și izolare acestor intelectuali de certă valoare și recunoaștere internațională, apoi prin acțiuni de recuperare sau chiar recrutare și „atrageră pe poziții realiste” în raport cu regimul comunist și conducerea Partidului, Securitatea urmărea destrăburarea și neutralizare organizațiilor, asociațiilor și instituțiilor culturale întemeiate de emigrația română în Franța, Germania Federală, Italia și Spania, considerate ostile (Fundăția Regală Universitară Carol I, Centrul de Cercetări, Biblioteca Română din Freiburg, Societatea Academică Română de la Roma și Asociația Culturală Românească din Spania).

The Romanian postwar exile was formed through successive waves of refugees who either remained abroad or left the country for political reasons. A phenomenon of considerable scope through its cultural and political activism and its structurally anti-communist character, the Romanian militant exile remains a dramatic chapter in the history of 20th century Romania and undoubtedly represents an important reaction against the communist transformation of the country, a model for integrating the Romanian spirit into diverse cultural spaces, and an existential experience with initiatory dimensions, combining in a complex and harmonious manner an identity-based ethos, preserving traditional values, with a universal humanist vocation.

The anti-communist cultural and political activity of Romanian intellectuals who chose the path of exile inevitably attracted the attention of the Securitatea Poporului (People's Security). Consequently, the Foreign Intelligence Directorate developed several "plans of measures" against Romanian intellectuals who were considered, according to the rhetoric of regime propaganda, "fugitives," "traitors to the country," and individuals "in the service of American imperialism" (Mircea Eliade, Emil Cioran, Grigore Nandriș, Vintilă Horia, Alexandru Busuioceanu, Aron Cotruș, Mircea Popescu, Dinu Adameșteanu, Horia Stamatu, Aurel Răuță, Dumitru Cristian Amzăr, Octavian Vuia, Eugen Coșeriu, Paul Miron, and others).

Initially, through operations aimed at discrediting and isolating these intellectuals of unquestionable value and international recognition, and subsequently through actions intended to recover or even recruit them and "attract them to realistic positions" in relation to the communist regime and the Party leadership, the Securitate sought to dismantle and neutralize the organizations, associations, and cultural institutions established by the Romanian émigré community in France, West Germany, Italy, and Spain, which were regarded as hostile. These included the King Carol I University Foundation (Fundăția Regală Universitară Carol I), the Research Center (Centrul de Cercetări), the Romanian Library in Freiburg (Biblioteca Română din Freiburg), the Romanian Academic Society in Rome (Societatea Academică Română de la Roma), and the Romanian Cultural Association in Spain (Asociația Culturală Românească din Spania).

De la democrație la totalitarism și de la un capăt la celălalt al lumii. Destinul unui diplomat mai puțin cunoscut: Constantin Vălimărescu

From democracy to totalitarianism and from one end of the world to the other. The destiny of a lesser-known diplomat: Constantin Vălimărescu

Bogdan Alexandru SCHIPOR

Până în 1929 miniștrii României de la Varșovia au continuat să fie acreditați și în țările baltice. Abia la 9 martie 1929, printr-un ordin al ministrului afacerilor străine de la București, Gheorghe G. Mironescu, Mihail Sturdza era numit începând tot cu data de 1 aprilie pe lângă Legația României de la Riga, în calitate de însărcinat cu afaceri al României. El avea să ocupe această funcție până în 1932 (Ioachim Dăianu a îndeplinit și el pentru câteva

luni această funcție în 1930), atunci când locul său a fost luat pentru foarte scurt timp de către Ion Pelivan. Mihail Sturdza și-a reluat postul de însărcinat cu afaceri la Riga până în decembrie 1935. Prin decret regal însă, dat la Sinaia, la 1 octombrie 1935, Constantin Vălimărescu era înaintat la gradul de ministru plenipotențiar clasa a II-a și era numit ca Trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Riga. Era primul ministru plenipotențiar al României în capitala baltică, el primind acreditări și pentru Lituania, începând cu luna ianuarie 1936.

Constantin Vălimărescu avea să primească un nou post de șef de misiune în 1938, atunci când a fost numit Trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Santiago de Chile, începând cu data de 1 mai 1938. Nici această misiune diplomatică a nu a durat prea mult. Autoritățile de la București au cerut la 12 ianuarie 1939 acordul guvernului de la Buenos Aires pentru numirea lui Constantin Vălimărescu în calitate de trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României în Argentina. Răspunsul pozitiv de la Buenos Aires în această chestiune a fost primit telefonic la București, la 16 ianuarie 1939. A fost rechemat în administrația centrală a MAS la 15 octombrie 1940. A refuzat plecarea din Argentina, invocând diverse motive. În consecință Ion Antonescu a semnat, la 10 aprilie 1941 Decretul de punere în disponibilitate a diplomatului român, măsură cu efect de la 1 aprilie 1941.

La 9 iulie 1946, prin decret regal, Constantin Vălimărescu era numit de către Regele Mihai I în calitate de *trimis extraordinar și ministru plenipotențiar* al României la Oslo, începând cu data de 15 iulie 1946. În România noul regim pro-sovietic, de orientare comunistă își consolida puterea, însă diplomația de la București se concentra în direcția apărării intereselor românești la Conferința de pace care urma să înceapă la Paris.

Vălimărescu însuși a considerat misiunea sa la Oslo ca fiind o „recompensă prețioasă” pentru un diplomat care în 1940 a refuzat să dea curs ordinelor date de guvernul Antonescu și care s-a „exilat ca voluntar în tot cursul războiului, inițiind și dirijând în Argentina mișcarea românilor liberi”. Numirea sa la Oslo a fost însă o tranziție care s-a încheiat repede și abrupt în 1947, iar Constantin Vălimărescu a fost cu certitudine unul dintre exponenții acelei generații de diplomați ai României democratice care se va sfârși în 1947, odată cu venirea la putere a primului guvern în totalitate comunist și abolirea monarhiei în România.

Until 1929, the Romanian ministers in Warsaw continued to be accredited to the Baltic countries. It was not until March 9, 1929, by an order of the Minister of Foreign Affairs in Bucharest, Gheorghe G. Mironescu, that Mihail Sturdza was appointed, also starting on April 1, to the Romanian Legation in Riga, as Romania's Chargé d'Affaires. He would hold this position until 1932 (Ioachim Dăianu also held this position for a few months in 1930), when his place was taken for a very short time by Ion Pelivan. Mihail Sturdza resumed his post as Chargé d'Affaires in Riga until December 1935. However, by royal decree, issued in Sinaia, on October 1, 1935, Constantin Vălimărescu was promoted to the rank of Minister Plenipotentiary, Class II, and was appointed as Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary of Romania in Riga. He was the first plenipotentiary minister of Romania in the Baltic capital, and he also received credentials for Lithuania, starting with January 1936. Constantin Vălimărescu would receive a new post as head of a mission in 1938, when he was appointed Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary of Romania in Santiago de Chile, starting with May 1, 1938. This diplomatic mission did not last long either. On January 12, 1939, the authorities in Bucharest requested the agreement of the government in Buenos Aires for the appointment of Constantin Vălimărescu as Envoy Extraordinary and Minister

Plenipotentiary of Romania in Argentina. The positive response from Buenos Aires on this matter was received by telephone in Bucharest on January 16, 1939. He was recalled to the central administration of the MAS on October 15, 1940. He refused to leave Argentina, citing various reasons. Consequently, on April 10, 1941, Ion Antonescu signed the Decree putting the Romanian diplomat in reserve, a measure effective from April 1, 1941.

However, on July 9, 1946, by royal decree, Constantin Vălimărescu was appointed by King Michael I as Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary of Romania in Oslo, starting on July 15, 1946. In Romania, the new pro-Soviet, communist-oriented regime was consolidating its power, but diplomacy in Bucharest was focused on defending Romanian interests at the Peace Conference that was to begin in Paris.

Vălimărescu himself considered his mission in Oslo to be a "precious reward" for a diplomat who in 1940 refused to follow the orders given by the Antonescu government and who "exiled himself as a volunteer throughout the war, initiating and directing the movement of free Romanians in Argentina." His appointment to Oslo, however, was a transition that ended quickly and abruptly in 1947, and Constantin Vălimărescu was certainly one of the exponents of that generation of diplomats of democratic Romania that would end in 1947, with the coming to power of the first entirely communist government and the abolition of the monarchy.

Relațiile româno-suedeze în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Pot democrațiile coopera cu statele totalitare?

Swedish–Romanian relations during World War II: can democracies cooperate with dictatorial states?

Andreea DAHLQUIST

Acest studiu analizează relațiile dintre Suedia democratică și România autoritară în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, pentru a explora dacă un stat democratic poate coopera cu un stat totalitar sau autoritar fără a-și abandona propriile principii politice. În timp ce Suedia a rămas o democrație parlamentară și a urmat o politică de neutralitate pe întreaga durată a războiului, România a trecut printr-o transformare politică profundă. După instaurarea unui regim autoritar în 1938, România s-a aliniat tot mai mult Germaniei naziste sub conducerea generalului Ion Antonescu și a participat la efortul de război al Axei până în august 1944, când a ales să lupte de partea Aliaților. În ciuda acestor diferențe politice fundamentale, Suedia a menținut relații diplomatice și economice cu România pe tot parcursul conflictului. Această contradicție aparentă constituie punctul de plecare al studiului.

Întrebarea centrală a cercetării este: În ce măsură a putut Suedia democratică să coopereze cu România autoritară în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, rămânând în același timp fidelă principiilor democratice? Pentru a răspunde acestei întrebări, studiul compară sistemele politice ale celor două țări și analizează relațiile lor diplomatice și economice în contextul mai larg al Europei aflate în război.

Studiul examinează, de asemenea, dilemele morale generate de această relație. Menținerea contactelor diplomatice și a schimburilor comerciale între Suedia și România ridică întrebări importante privind echilibrul dintre valorile democratice și interesele naționale. A reprezentat cooperarea cu un regim autoritar o consecință necesară a neutralității și a preocupărilor legate de securitatea națională sau a constituit un compromis al idealurilor democratice? Prin analizarea diferitelor perspective istorice, inclusiv a

abordărilor realistă și idealistă asupra politicii externe, studiul urmărește să înțeleagă modul în care statele democratice reacționează în fața guvernelor autoritare în perioade de război.

Analiza susține că relațiile suedezo-române demonstrează complexitatea diplomației în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. În loc să considere democrația și totalitarismul drept două lumi complet separate, studiul arată că state cu sisteme politice fundamental diferite au putut coopera atunci când interesele strategice, economice și de securitate au impus acest lucru. Politica externă a Suediei ilustrează faptul că menținerea relațiilor diplomatice nu a însemnat neapărat aprobarea regimului antonescian, ci a reflectat mai degrabă cerințele practice ale neutralității și ale supraviețuirii statale.

În concluzie, acest studiu contribuie la o înțelegere mai amplă a relației dintre democrație și totalitarism, demonstrând că relațiile internaționale sunt adesea modelate de priorități concurente, și nu exclusiv de ideologie. Cazul Suediei și al României evidențiază tensiunea dintre responsabilitatea morală și pragmatismul politic și arată modul în care guvernele democratice au fost nevoite să ia decizii dificile într-una dintre cele mai provocatoare perioade ale istoriei moderne europene.

This study examines the relationship between democratic Sweden and authoritarian Romania during the Second World War to explore whether a democracy can cooperate with a totalitarian or authoritarian state without abandoning its own political principles. While Sweden remained a parliamentary democracy and pursued a policy of neutrality throughout the war, Romania underwent a dramatic political transformation. After the establishment of an authoritarian regime in 1938, Romania became increasingly aligned with Nazi Germany under the leadership of General Ion Antonescu and participated in the Axis war effort until changing sides in August 1944. Despite these fundamental political differences, Sweden maintained diplomatic and economic relations with Romania throughout the conflict. This apparent contradiction forms the basis of the study.

*The central research question is: **To what extent could democratic Sweden cooperate with authoritarian Romania during the Second World War while remaining faithful to democratic principles?** To answer this question, the study compares the political systems of the two countries and analyses their diplomatic and economic interactions within the broader context of wartime Europe.*

The study also examines the moral dilemmas created by this relationship. Sweden's continued diplomatic contacts and commercial exchanges with Romania raise important questions about the balance between democratic values and national interests. Was cooperation with an authoritarian regime a necessary consequence of neutrality and national security, or did it represent a compromise of democratic ideals? By considering different historical interpretations, including realist and idealist perspectives on foreign policy, the study seeks to understand how democratic states respond when confronted with authoritarian governments during times of war.

The analysis argues that Swedish–Romanian relations demonstrate the complexity of diplomacy during the Second World War. Rather than viewing democracy and totalitarianism as completely separate worlds, the study shows that states with fundamentally different political systems could still cooperate when strategic, economic, and security interests required it. Sweden's foreign policy illustrates that maintaining diplomatic relations did not necessarily imply political approval of Romania's regime, but instead reflected the practical demands of neutrality and state survival.

Ultimately, this study contributes to a broader understanding of democracy and totalitarianism by demonstrating that international relations are often shaped by competing priorities rather than ideology alone. The case of Sweden and Romania highlights the tension between moral

responsibility and political pragmatism and shows how democratic governments navigated difficult choices in one of the most challenging periods of modern European history.

Din diaspora împotriva totalitarismului: ACEN sub conducerea lui Brutus Coste și Vilis Māsēns (1954-1958)

Against totalitarianism from diaspora: ACEN under the leadership of Brutus Coste and Vilis Māsēns (1954-1958)

Kristine BEKERE

Adunarea Națiunilor Europene Captive (ACEN) a fost una dintre numeroasele organizații etnice anticomuniste care au operat în SUA din anii 1950 până la începutul anilor 1970. A fost fondată pe 20 septembrie 1954 și avea sediul central la New York. ACEN era însă diferită de multe alte astfel de organizații politice prin finanțare și structură. Prin intermediul organizației sale-mamă, Comitetul Europei Libere, ACEN primea în secret finanțare de la CIA și, prin urmare, făcea parte, într-o oarecare măsură, din eforturile ideologice și de propagandă americane din timpul Războiului Rece. Cealaltă trăsătură distinctivă era alegerea deliberată a persoanelor implicate în operațiunile sale – foști lideri politici și culturali din Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia și România, mulți dintre ei foști reprezentanți diplomatici ai țărilor respective. O astfel de alegere a personalului și o structură care oglindea simbolic ONU au determinat în mare măsură caracterul ACEN.

Prezentarea își propune să examineze primii 4 ani de existență și funcționare ai ACEN, atunci când organizația a fost condusă în comun de letonul Vilis Māsēns, în calitate de președinte (din 1954 până în 1958) și de românul Brutus Coste ca secretar general (din 1954 până în 1965) și are un dublu obiectiv. Activitățile comune împotriva totalitarismului în țările lor de origine în acești primi ani ai ACEN reprezintă unul dintre punctele de interes evidente ale acestei prezentări. Pe de altă parte, urmărim să explorăm moștenirea lăsată de cei doi lideri prin activitatea lor în fruntea ACEN. V. Māsēns și B. Coste sunt exemple excelente despre modul în care expertiza și cunoștințele foștilor diplomați profesioniști exilați au modelat activitățile ACEN în special și mișcarea etnică anticomunistă din anii 1950 din SUA în general.

Cercetarea pentru prezentarea propusă se bazează pe materialele ACEN păstrate la Arhivele IHRC (The Immigration History Research Center Archives, Minnesota, SUA), documentele lui Vilis Māsēns păstrate la Arhivele Naționale Letone și articole de presă din perioada respectivă.

Assembly of Captive European Nations (ACEN) seemingly was one of the many ethnic anti-communist organizations operating in the USA from 1950's to early 1970's. It was founded on September 20, 1954, and had its headquarters in New York. ACEN was, however, distinct from many others because of its funding and structure. Through its parent organization, the Free Europe Committee, ACEN covertly received funding from the CIA and so was to a certain degree part of the US ideological Cold War efforts. The other distinctive feature was the deliberate choice of people involved in its operation – former political and cultural leaders from Albania, Bulgaria, Czechoslovakia, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland and Romania, many of whom were

former diplomatic representatives of their respective countries. Such choice of personnel and a structure that symbolically mirrored the UN, largely determined the character of the ACEN.

The presentation proposes to examine the first 4 years of the ACEN, when it was jointly led by a Latvian Vilis Māsēns as Chairman (from 1954 to 1958) and Romanian Brutus Coste as Secretary General (from 1954 to 1965) and has a dual focus. The joint activities against totalitarianism in their home countries in these first years of ACEN is one of the obvious focus points of this presentation. On the other hand, it also seeks to explore the legacy of the two leaders. V. Māsēns and B. Coste are excellent examples on how the expertise and knowledge of the exiled former professional diplomats shaped ACEN activities in particular and the ethnic anti-communist movement in 1950's in USA in general.

The research for the proposed presentation is based on ACEN materials held at the IHRC Archives (Minnesota, USA), papers of Vilis Māsēns held at the Latvian National archives and press reports of the time.

„Sunteți soldați ca să muriți și sunteți trimiși acolo unde se moare!”. Români în Legiunea Străină de la 1840 până în zorii comunismului

„You are soldiers who are meant to die, and you are sent to places where people die!” Romanians in the Foreign Legion from 1840 to the Dawn of Communism

Lucian VASILE

Revoluționari idealiști sau francofili romantici, decepționați în dragoste sau aventurieri adolescentini, refugiați politici, nobili plecați în căutarea gloriei ori pribegi așteptându-și moartea, fiecare dintre aceste categorii și-a găsit ecoul în rândul Legiunii Străine. Pornită ca o soluție de compromis pentru mulțimea de mercenari și refugiați din Franța „monarhiei din iulie”, unitatea militară formată din năpăstuiți ai sorții s-a încăpățânat să-și dovedească viabilitatea pe pământurile Spaniei și în deșerturile Africii, în noroaiile Crimeii și în colinele Italiei, acolo unde a curs atât de mult sânge încât localitatea a dat numele unei culori, în îndepărtatul Mexic, dar și în exotul Madagascar și, mai ales, în junglele nemiloase ale Indochinei. Cu timpul, Legiunea Străină a devenit o unitate de elită și de sacrificiu, în care trecutul se ștergea ca un vis, după cum spunea un fost combatant, și tot ce conta era prezentul alături de camarazii de diferite naționalități și culturi, uniți de același *esprit de corps*. Iar aproape în fiecare dintre aceste campanii, pe lângă francezi, elvețieni, germani, polonezi, scandinavi ori britanici, au existat și români. Motivațiile au fost diferite, la fel și deznodământul. Prezentarea va urmări câteva dintre aceste povești ale celor care s-au înrolat și au luptat în Legiunea Străină (sau doar au încercat mergând cu eforturile până la crimă), de la mijlocul veacului al XIX-lea până la primii ani ai comunismului, atunci când exilul românesc a alimentat rândurile unităților din Algeria și Indochina cu sute de tineri.

Whether they were idealistic revolutionaries or romantic Francophiles, disillusioned by love or adolescent escapades, political refugees, nobles in search of glory, or outcasts awaiting death, each of these groups found a home within the Foreign Legion. Launched as a compromise solution for the multitude of mercenaries and refugees in France during the “July Monarchy,” this military unit—composed of those afflicted by misfortune—stubbornly proved its viability on the soil of Spain and in the deserts of Africa, in the mud of Crimea and the hills of Italy—where so much blood was shed that the place gave its name to a color—in distant Mexico, as well as in exotic Madagascar, and, above all, in the merciless jungles of Indochina. Over time, the Foreign Legion became an elite and self-

sacrificing unit, where the past faded away like a dream, as one former combatant put it, and all that mattered was the present, spent alongside comrades of different nationalities and cultures, united by the same esprit de corps. And in nearly every one of these campaigns, alongside the French, Swiss, Germans, Poles, Scandinavians, and British, there were also Romanians. Their motivations varied, as did their fates. This presentation will explore some of these stories of those who enlisted and fought in the Foreign Legion (or simply tried, pushing their efforts to the point of murder), from the mid-19th century to the early years of communism, when Romanian exiles swelled the ranks of units in Algeria and Indochina with hundreds of young men.

Democrație și totalitarism în elaborarea legislației regimului comunist.
Democracy and totalitarianism in the development of communist regime legislation

Iuliu-Cezar CRĂCANĂ

Regimul comunist din România s-a aflat, încă de la instaurarea sa, sub o dublă legitimitate declarativă: aceea a „democrației populare” și, ulterior, a „dictaturii proletariului”. În plan instituțional, această contradicție s-a reflectat și în modul de elaborare și aplicare a legislației. În anii '50, dreptul a fost utilizat în mod evident ca instrument al transformării sociale și al consolidării noii puteri. Legislația penală și procedural penală a oferit cadrul juridic pentru reprimarea adversarilor politici, pentru eliminarea unor categorii sociale considerate ostile și pentru remodelarea raporturilor de proprietate și de autoritate. În acest context, independența justiției era subordonată obiectivelor politice ale regimului.

Începând cu anii '60, discursul oficial a cunoscut însă o schimbare semnificativă, prin promovarea conceptului de „legalitate socialistă”. Conducerea partidului a urmărit să imprime instituțiilor legislative o aparență de profesionalizare și de predictibilitate normativă. Elaborarea unor acte fundamentale, inclusiv a codurilor penal și de procedură penală, a fost precedată de discuții în structurile partidului și, ulterior, de consultări cu instituțiile beneficiare. Procuratura, instanțele și colegiile de avocați au transmis observații și propuneri, dintre care unele au fost integrate în forma finală a actelor normative. Acest mecanism participativ nu trebuie însă confundat cu un proces legislativ democratic în sens liberal: decizia politică fundamentală rămânea în afara dezbaterii publice reale.

Această etapă a fost însoțită și de afirmarea, în discursul lui Nicolae Ceaușescu, a ideii că în România nu mai existau „deținuți politici” și că abuzurile în justiție trebuiau eliminate. Retorica legalității socialiste a coexistat, prin urmare, cu menținerea controlului partidului asupra instituțiilor statului și asupra magistraturii.

În anii '80, această aparentă evoluție către predictibilitate juridică a intrat într-o contradicție tot mai evidentă cu realitățile sociale și economice. Regimul a recurs la norme cu caracter restrictiv, menite să controleze consumul, circulația bunurilor și producția individuală. Legea nr. 13/1980 privind constituirea, repartizarea și folosirea resurselor pentru aprovizionarea populației, Decretele nr. 306/1981 și nr. 400/1981, precum și Decretele nr. 95 și 96 din 28 martie 1983 privind contractarea și comercializarea produselor agricole ilustrează această tendință.

Astfel, legislația ultimului deceniu comunist a devenit tot mai mult un instrument de administrare coercitivă a penuriei și de disciplinare socială. Contradicția dintre „legalitatea socialistă” proclamată în anii '60 și autoritarismul legislativ al anilor '80 evidențiază limitele reformării sistemului legislativ comunist. Deși narativul oficial prezenta era același,

prezentându-se proceduri de consultare extinse, monopolul politic asupra dreptului a devenit total.

From the moment it was established, the communist regime in Romania operated under a dual declarative legitimacy: that of "people's democracy" and, subsequently, that of the "dictatorship of the proletariat." At the institutional level, this contradiction was also reflected in the manner in which legislation was drafted and applied. During the 1950s, law was explicitly employed as an instrument of social transformation and of consolidating the new political order. Criminal and procedural legislation provided the legal framework for the repression of political opponents, the elimination of social groups regarded as hostile, and the restructuring of relations of property and authority. In this context, judicial independence was subordinated to the political objectives of the regime.

Beginning in the 1960s, however, official discourse underwent a significant shift with the promotion of the concept of "socialist legality." The party leadership sought to impart an appearance of professionalization and normative predictability to legal institutions. The drafting of major legislative acts, including the Criminal Code and the Code of Criminal Procedure, was preceded by discussions within party structures and subsequently by consultations with legal institutions. The Procuracy, the courts, and the bar associations submitted observations and proposals, some of which were incorporated into the final versions of the legislative acts. This participatory mechanism should not, however, be mistaken for a democratic legislative process in the liberal sense: fundamental political decisions remained outside the sphere of genuine public debate.

This phase was also accompanied by Nicolae Ceaușescu's repeated assertion that Romania no longer had "political prisoners" and that abuses within the administration of justice had to be eliminated. The rhetoric of socialist legality therefore coexisted with the continued political control exercised by the party over state institutions and the judiciary.

During the 1980s, this apparent movement toward greater legal predictability increasingly came into conflict with social and economic realities. The regime resorted to restrictive regulations designed to control consumption, the circulation of goods, and individual production. Law no. 13/1980 concerning the establishment, allocation, and use of resources for the population's supply, Decrees no. 306/1981 and no. 400/1981, as well as Decrees no. 95 and 96 of 28 March 1983 concerning the contracting and marketing of agricultural products, illustrate this tendency.

Thus, during the final decade of communist rule, legislation increasingly became an instrument for the coercive administration of scarcity and for the disciplining of society. The contradiction between the "socialist legality" proclaimed during the 1960s and the legislative authoritarianism of the 1980s highlights the limitations of reform within the communist legal system: legal forms could be modernized and consultative procedures expanded without eliminating the political monopoly over law.

Proiectul Legii cultelor din anul 1946, între evoluția legislativă și imixtiunea politică
The 1946 draft law on religious denominations between legislative development and political interference

Adrian Nicolae PETCU

Una dintre cele mai discutate probleme din legea cultelor promulgată în anul 1928, pe parcursul întregului interbelic românesc, a fost legată de recunoașterea și organizarea așa-ziselor „culte noi”, adică a acelorora, care în raport cu entitățile creștine apostolice erau neo-protestante, iar din punct de vedere național „străine”, după cum se spunea în epocă. În

acest sens, mai ales Biserica Ortodoxă Română a militat pentru o recunoaștere formală a acestora, astfel încât să nu beneficieze de drepturi depline și egale cum aveau cultele istorice. Această problemă a cunoscut o evoluție/involuție accelerată în perioada guvernelor de după septembrie 1940, dar mai ales după Al Doilea Război Mondial, când pe fondul transformărilor de ordin geopolitic din Europa, această problemă s-a rediscutat și s-a materializat într-un proiect de lege care avea să marcheze o evoluție legislativă semnificativă. Cât a fost intruziunea puterii politice, ca factor legislator, cât a fost influență externă și cum s-a poziționat Biserica Ortodoxă Română ne propunem să arătăm în conferința noastră.

One of the most discussed issues in the law on religions promulgated in 1928, throughout the entire Romanian interwar period, was related to the recognition and organization of the so-called "new religions", that is, those that, in relation to the apostolic Christian entities, were neo-Protestant, and from a national point of view "foreign", as it was said at the time. In this sense, the Romanian Orthodox Church in particular campaigned for their formal recognition, so that they would not benefit from full and equal rights as the historical religions had. This issue experienced an accelerated evolution/involution during the period of governments after September 1940, but especially after the Second World War, when, against the backdrop of geopolitical transformations in Europe, this issue was re-discussed and materialized in a draft law that would mark a significant legislative evolution. We aim to show in our conference how much was the intrusion of political power, as a legislative factor, how much was external influence, and how the Romanian Orthodox Church positioned itself.

„Casa noastră este un țărnuș”: istoria și memoria deportării în Bărăgan (18 iunie 1951)
“Our home is a stake”: the history and memory of the Bărăgan deportation (18 June 1951)

Claudia-Florentina DOBRE

Formă de represiune de inspirație sovietică, dar cu accente românești, deportarea ocupă un loc important în istoria represiunii comuniste din România. Percepută ca o pedeapsă, ca o încercare care trebuia depășită, deportarea în Bărăgan a fost trăită și transmisă mai departe ca o traumă istorică.

Bazată pe o cercetare de teren începută în 2011, prezentarea mea se concentrează atât asupra istoriei deportării în Bărăgan cât mai ales asupra reprezentărilor colective și individuale ale acesteia. Pe de o parte, mă voi apleca asupra memoriei colective și individuale, jalonată de suferință, frică, lipsuri, dar și de solidaritate, nostalgie, bucurie, aceasta fiind integrată atât procesului de denunțare a crimelor comunismului, cât și mitului vârstei de aur, iar, pe de altă parte, voi analiza memoria publică a deportării, integrată spectrului mai larg al represiunii comuniste.

A form of repression inspired by the Soviet model, yet marked by Romanian particularities, the Bărăgan deportation is included in the broader history of communist repression in Romania. Perceived as a punishment, as an ordeal that had to be overcome, the deportation to the Bărăgan plain of June, 1951 was experienced and passed down as a historical trauma.

Based on a research begun in 2011, my presentation focuses both on the history of the Bărăgan deportations and on former deportees' collective and individual representations. On the one hand, I will examine collective and individual memory, marked by suffering, fear, deprivation, but also by solidarity, nostalgia, and even moments of joy; and, on the other hand, I will analyze the public memory of the deportations, included within the broader spectrum of communist repression.

Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului în România, cu sediul la Paris în apărarea disidenților și opozanților (1977-1989)

The League for the Defence of Human Rights in Romania, based in Paris, in support of dissidents and opponents (1977-1989)

Nicoleta ȘERBAN

Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului în România, cu sediul la Paris, rămâne una dintre cele mai eficiente și mai active organizații din exilul românesc, cu o bogată și diversificată activitate în perioada 1977-1989. Deși animată de o mână de oameni (la propriu), a reușit să arate lumii libere violările asupra drepturilor omului și să internaționalizeze chestiunea românească prin faptul că o aducea constant în fața opiniei publice occidentale.

Una dintre cele mai importante „calități” ale Ligii constă în faptul că a salvat realmente viața unor disidenți și opozanți ai regimului, care, altfel ar fi fost victime sigure ale răzbunării Securității, riscând să fie arestați, torturați, făcuți dispăruți, sau internați la psihiatrie. Însăși crearea organizației se datorează disidentului Paul Goma, motivul fiind salvarea acestuia. M. Berindei, considerat „motorul” Ligii, este cel care a organizat proteste, a inițiat petiții, a alertat presa internațională, organizațiile pentru apărarea drepturilor omului, precum și guvernele statelor democratice. Scriitorul Liviu Antonesei, Dan Petrescu, Dorin Tudoran, Gabriel Andreescu, Radu Filipescu, Mihai Botez, cu toții au fost apărați din străinătate de Ligă. Liga le-a făcut cunoscut cazul, transmitea informații către presa franceză, către marile organizații internaționale de profil: Amnesty International, Helsinki Watch, etc. Doina Cornea este un caz special, mai ales că fiica sa Ariadna Combes locuia în Franța și era membră a Ligii. Așa se face că Doina Cornea a devenit cel mai cunoscut caz de disidență din Franța. Un personaj special, de care au fost atașați în exil și pentru care membrii Ligii au făcut eforturi deosebite este părintele Calciu. Condamnarea hărțuirii lor în Occident va fi privită ca fisuri ale regimului, căci adevărul va fi expus prin toate mijloacele pe care exilații români le-au putut folosi, fie că era vorba de legăturile la marile organizații internaționale, la redacțiile marilor ziare, sau printre diferite personalități cu impact în societate.

The League for the Defense of Human Rights in Romania, headquartered in Paris, remains one of the most efficient and active organizations in Romanian exile, with a rich and diversified activity during the period 1977-1989. Although animated by a few people, it managed to show the Free World the violations of human rights and to internationalize the Romanian issue by constantly bringing it before Western public opinion.

One of the most important "qualities" of the League is that it actually saved the lives of dissidents and opponents of the regime, who otherwise would have been certain victims of the Securitate's revenge, risking being arrested, tortured, made missing, or hospitalized in a psychiatric hospital. In fact, the very creation of the organization is due to the dissident Paul Goma. Mihnea Berindei is the one who organized protests, initiated petitions, alerted the international press, human rights organizations, as well as the governments of democratic states. The Writer Liviu Antonesei, Dan Petrescu, Dorin Tudoran, Gabriel Andreescu, Radu Filipescu, Mihai Botez, were all defended from abroad by the League. The condemnation of their harassment in the West will be seen as cracks in the regime, because the truth will be exposed.

**Modernizare pentru îndobînzorire: școală și educația în RASS Moldovenească
(1924–1940)**

***Modernisation for indoctrination: schooling and education in the Moldavian ASSR
(1924-1940)***

Liliana ROTARU

Crearea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești în 1924 s-a înscris în strategia geopolitică a Uniunii Sovietice față de Basarabia și România, iar construcția instituțională a noii autonomii a fost însoțită de elaborarea și punerea în aplicare a unui amplu proiect de inginerie națională și socială, în cadrul căruia școlii i-a fost atribuită o funcție ce depășea cu mult obiectivele declarate ale alfabetizării și culturalizării populației. Edificarea unui sistem de învățământ de masă, capabil să cuprindă categorii sociale anterior slab reprezentate în instituțiile educaționale, a constituit, în același timp, premisa instituțională pentru integrarea copiilor și tinerilor într-un mecanism de socializare politică și ideologică menit să formeze individul conform valorilor, normelor comportamentale și loialităților promovate de regimul bolșevic.

Comunicarea își propune să examineze această dublă ipostază a modernizării educaționale din RASS Moldovenească, urmărind modul în care extinderea rețelei școlare, generalizarea învățământului primar, combaterea analfabetismului, dezvoltarea învățământului secundar, profesional și superior și constituirea unui nou corp didactic s-au articulat cu obiectivele ideologice și identitare ale puterii sovietice. Din această perspectivă, școala este analizată nu doar ca instituție a modernizării sociale, ci ca unul dintre spațiile privilegiate în care proiectul sovietic de transformare a societății a dobândit forme concrete și reproductibile.

Specificitatea cazului RASSM rezidă în suprapunerea procesului de sovietizare peste un proiect de construcție națională destinat să fundamenteze teza existenței unui „popor moldovenesc” distinct de cel românesc și să-i ofere acesteia suport lingvistic, cultural și instituțional. Eforturile de elaborare și impunere a unei noi „limbi moldovenești”, politicile contradictorii privind normarea acesteia, latinizarea, urmată de denunțarea „românizării” și revenirea la grafia chirilică, conferă școlii o poziție centrală în mecanismul de producere și reproducere a unei identități moldovenești sovietice. Manualul, programa școlară și corpul didactic au funcționat, în aceste condiții, nu numai ca instrumente ale instruirii, ci și ca vectori ai delimitării identitare și ai legitimării unei construcții naționale subsumate obiectivelor politice sovietice.

În aceeași logică, ideologizarea conținuturilor didactice, educația ateistă, înregimentarea copiilor și tinerilor în organizațiile de pionieri și comsomoliste, politizarea activităților extrașcolare, precum și selecția, formarea și supravegherea politică a corpului didactic au extins intervenția statului dincolo de transmiterea cunoștințelor, asupra convingerilor, comportamentelor și identităților.

Analiza propune, astfel, interpretarea modernizării educaționale din RASSM ca parte constitutivă a unui proces de inginerie națională și socială, în cadrul căruia extinderea accesului la educație a fost însoțită de instituirea unor mecanisme de control, disciplinare și îndobînzorire specifice proiectului totalitar sovietic, iar sovietizarea și construcția identitară au devenit dimensiuni interdependente ale transformării individului și societății.

The establishment of the Moldavian Autonomous Soviet Socialist Republic in 1924 formed part of the Soviet Union's geopolitical strategy towards Bessarabia and Romania, while the institutional construction of the new autonomy was accompanied by the elaboration and implementation of an extensive project of national and social engineering, within which the school was assigned a function that went far beyond the declared objectives of literacy and the cultural advancement of the population. The development of a system of mass education capable of incorporating social groups that had previously been underrepresented in educational institutions simultaneously provided the institutional framework for integrating children and young people into a mechanism of political and ideological socialization designed to shape individuals in accordance with the values, behavioural norms, and loyalties promoted by the Bolshevik regime.

This paper examines this dual dimension of educational modernization in the Moldavian ASSR by exploring the ways in which the expansion of the school network, the universalization of primary education, the campaign against illiteracy, the development of secondary, vocational, and higher education, and the formation of a new teaching corps became intertwined with the ideological and identity-building objectives of Soviet power. From this perspective, the school is approached not merely as an institution of social modernization, but as one of the principal arenas in which the Soviet project of societal transformation acquired concrete and reproducible forms.

The specificity of the Moldavian ASSR lay in the superimposition of the process of Sovietization upon a project of nation-building intended to substantiate the thesis of the existence of a "Moldavian people" distinct from the Romanian people and to provide this claim with linguistic, cultural, and institutional foundations. Efforts to construct and impose a new "Moldavian language," the contradictory policies governing its standardization, the shift to the Latin alphabet, followed by the denunciation of "Romanianization" and the return to the Cyrillic script, placed the school at the centre of the mechanisms through which a Soviet Moldavian identity was produced and reproduced. Under these circumstances, textbooks, curricula, and the teaching corps functioned not only as instruments of instruction but also as vectors of identity differentiation and of the legitimization of a national construction subordinated to Soviet political objectives.

Within the same logic, the ideologization of educational content, atheist education, the incorporation of children and young people into the Pioneer and Komsomol organizations, the politicization of extracurricular activities, as well as the selection, training, and political supervision of the teaching corps extended state intervention beyond the transmission of knowledge to encompass beliefs, behaviours, and identities.

The paper thus proposes to interpret educational modernization in the Moldavian ASSR as a constitutive element of a broader process of national and social engineering, in which the expansion of access to education was accompanied by the establishment of mechanisms of control, disciplining, and indoctrination specific to the Soviet totalitarian project, while Sovietization and identity construction became interdependent dimensions of the transformation of both the individual and society.

Membrii ierarhiei superioare a Străjii Țării după 1940: Studii de caz biografice
Members of the senior leadership of the "Straja Țării" after 1940: Biographical case studies

Diana Mariana RUSU

Comunicarea aduce în atenție parcursul existențial de după 1940 al unor persoane care au ocupat funcții de conducere în organizația de tineret „Straja Țării” (1934-1940). Biografiile unor foști membri ai ierarhiei superioare reprezintă ele însele mărturii ale evoluției regimurilor totalitare din România secolului trecut: de la dictatura regală la guvernarea național-legionară, urmată de regimul antonescian și, finalmente, de cel comunist.

Majoritatea studiilor despre Straja Țării s-au limitat la a-i prezenta caracteristicile generale și momentele cheie ale scurtei istorii. Cu toate acestea, nu trebuie neglijat un aspect: potrivit *Anuarului Statistic al României*, în 1939, cu un an înainte de desființarea sa, Străjeria îngloba nu mai puțin de trei milioane de tineri. Pentru coordonarea unui număr atât de mare de copii și adolescenți, conducerea organizației se baza pe o ierarhie bine pusă la punct. Ce s-a întâmplat însă în anii și deceniile următoare cu aceia care au deținut poziții de conducere, dincolo de binecunoscutul caz al sinuciderii comandantului Teofil Sidorovici? În ce măsură activitatea străjerească le-a afectat destinele?

La aceste întrebări de cercetare răspund, în primul rând, dosarele din fondurile Arhivei C.N.S.A.S., pe care cercetătorii care s-au aplecat asupra Străjii Țării nu le-au avut în vedere. În Fondul Penal și în cel Informativ se regăsesc dosarele unor persoane precum Nisa Cămărășescu, Ștefan Șoimescu, Ion Manolescu, Mircea Ispir, Gheorghe Paschia și Constantin Enescu-Bughea. Traectoriile pe care documentele le dezvăluie sunt dintre cele mai variate: de la supunere tacită la inadaptare și chiar detenție politică. Pentru completarea biografiilor, acestor surse li se adaugă fonduri gestionate de Arhivele Naționale Istorice Centrale (cel al Instrucțiunii, de pildă) și publicistica.

Per ansamblu, izvoarele analizate scot la iveală lupta fiecărei forme cu totalitarism cu trecutul recent. Implicarea în conducerea organizației a marcat definitiv biografiile membrilor ierarhiei superioare a Străjii Țării. Deși nu a reprezentat în sine un motiv pentru a fi arestați, asocierea lor cu Străjeria și figura lui Carol al II-lea era suficientă pentru a ridica suspiciuni Siguranței sau, mai târziu, Securității în momentul deschiderii unui dosar de urmărire.

The paper explores the post-1940 trajectories of several former "Straja Țării" (1934-1940) leaders. Their biographies mirror the evolution of totalitarian regimes in Romania over the past century: from the royal dictatorship to the national-legionary government, followed by the Antonescu regime and, finally, the communist one.

*Most studies on "Straja Țării" have been limited to presenting its general characteristics. However, according to *Anuarul Statistic al României*, in 1939, a year before its dissolution, "Straja Țării" included no less than three million young people. In order to coordinate such a large number of members, the organization was characterized by a well-developed hierarchy. But what happened in the following years and decades to those who held leadership positions?*

This question can be answered by examining the CNSAS archival files. The Penal and Informative fonds contain records on individuals such as Nisa Cămărășescu, Ștefan Șoimescu, Ion Manolescu, Mircea Ispir, Gheorghe Paschia and Constantin Enescu-Bughea. The documents reveal a wide variety of paths: from tacit submission to an inability to adapt and even political detention.

Furthermore, materials from the National Archives of Romania and publications help complete the biographies.

Overall, these sources reveal the struggle of each form of totalitarianism with the recent past. Heading the organization defined the life paths of "Straja Țării" officials. Although it was not a reason for them to be arrested, their association with "Straja Țării" and Carol II was enough to raise authorities' suspicion.

Tovarășii de peste mări și țări. RPR și Republica Populară Democrată Coreeană în anii războiului din Coreea (1950-1953).

Comrades across seas and lands. The People's Republic of Romania and the Democratic People's Republic of Korea during the Korean War (1950-1953)

Radu TUDORANCEA

RPR a reacționat față de izbucnirea războiului din Coreea (1950-1953) și față de evoluțiile sale la unison cu grupul statelor blocului sovietic, sub coordonarea Moscovei. De-a lungul perioadei 1950-1953 (și nu numai), România (RPR) a oferit un sprijin substanțial și multifacțat regimului de la Phenian. „Ajutorul frățesc” oferit de autoritățile române omologilor din RPDC a inclus sprijin diplomatic și propagandistic, strângerea de fonduri și produse prin colecte publice, oferirea de sprijin material de la bugetul de stat, adăpostirea și școlarizarea unui important număr de copii nord-coreeni de diferite vârste, trimiterea, sub umbrela Crucii Roșii, a șapte misiuni medicale românești pe frontul din Coreea, menite să ofere asistență medicală și să trateze mai ales victimele provenite din confruntările războiului din peninsula. În termeni de propagandă, RPR a îmbrățișat pe deplin linia Kremlinului, descriind tabăra democrațiilor populare ca fiind un grup al apărătorilor și susținătorilor păcii mondiale, în contrast cu tabăra „ațățătorilor la război” și a „dușmanilor păcii”, reprezentată de tabăra SUA și a aliaților. Rațiunea din spatele sprijinului oferit de RPR regimului RPDC, o ipostază a internationalismului umanitar, își avea originea într-o atitudine fraternă privind o altă entitate cu o orientare politică apropiată, prezentată ca fiind sub amenințarea Occidentului.

People's Republic of Romania (PRR) reacted to the outbreak of the Korean War and its developments in tune with the group of "fraternal countries" presided over by the USSR. PRR extended considerable and tangible support to the DPRK (North Korea) during the Korean War. The "fraternal assistance" offered by the Romanian authorities to Pyongyang included diplomatic support, but also funds and goods allotted from the state budget, fund-raising campaigns and collections of goods from the population, the sheltering or adoption of orphans and wounded Korean children, and the dispatch of medical expeditionary teams seeking to treat wounded individuals and assist at DPRK hospitals. The various dimensions of the Romanian support for the DPRK originated in the official stance assumed by the Romanian communist regime of that time. Fully embracing the Soviet line, the PRR focused on depicting the sharp contrast between the so-called "peace-loving camp" (namely the Soviet Bloc), and the "enemies of peace" namely the "aggressive Western imperialists," and particularly the US. The reason for supporting DPRK (a hypostasis of humanitarian internationalism) originated in a sort of fraternal attitude regarding another communist entity, a "younger brother" under threat.

Politica economică a lui Nicolae Ceaușescu în documente NATO
Nicolae Ceaușescu's economic policy in NATO Documents

Marius-George COJOCARU

În perioada Războiului Rece, Comitetul Economic al Alianței Nord-Atlantice analiza situația economică a blocului sovietic și politicile economice ale statelor din Europa de Est, între care și România, întocmea și transmitea rapoarte Comitetului Militar, Consiliului Nord-Atlantic și Secretarului General al Alianței. În ceea ce privește România, Consiliul Economic prezintă în aceste rapoarte, percepția asupra politicii economice a regimului Ceaușescu, tendința spre autarhie economică și hiper-centralizare planificată. Baza acestor idei economice o reprezentau dogmele staliniste ale industrializării forțate, punându-se accent pe macro-proiectele de infrastructură și industrie grea și neglijând corelațiile dintre cerere, ofertă și eficiență tehnologică.

Documentele NATO cercetate surprind deschiderea tactică spre capitalul financiar occidental în primii zece ani ai regimului. Alianța urmărea cu atenție contractarea liniilor de credit masive de la FMI și Banca Mondială, care au permis statului finanțarea unei rețele supradimensionate de combinate petrochimice și siderurgice, relevând pentru România aparente progrese economice. Șocurile prețului petrolului din anii '70 au determinat prăbușirea acestui model de dezvoltare extensivă, inefficient și mare consumator de resurse, ducând la o datorie externă imensă, de aproximativ 11 miliarde de dolari. Ceaușescu a respins reeșalonarea datoriilor și a decis lichidarea integrală și accelerată a pasivelor externe. A urmat un program de austeritate fără precedent în blocul est-european. Pentru acumularea de rezerve valutare, regimul a reorientat producția industrială și resursele agroalimentare exclusiv către export. Implicațiile socio-economice au fost catastrofale: contracția severă a consumului intern prin raționalizare, sistarea alimentării cu energie electrică și termică, iar în rapoartele Comitetului Economic impactul politicilor economice greșite se reflectă direct asupra moralului populației.

During the Cold War, the Economic Committee of the North Atlantic Alliance analyzed the economic situation of the Soviet bloc and the economic policies of Eastern European states, including Romania, and prepared reports for the Military Committee, the North Atlantic Council, and the Secretary General of the Alliance. Regarding Romania, the Committee's reports reflected the Alliance's perception of the economic policies pursued by the Ceaușescu regime, emphasizing its tendency toward economic autarky and excessive central planning. These policies were rooted in Stalinist doctrines of forced industrialization, which prioritized large-scale infrastructure and heavy industry projects while neglecting the relationship between supply and demand, as well as considerations of technological efficiency.

The NATO documents examined also captured the regime's tactical openness to Western financial capital during its first decade in power. The Alliance closely monitored Romania's contracting of substantial loans from the International Monetary Fund (IMF) and the World Bank, which enabled the state to finance an oversized network of petrochemical and steel enterprises, creating the appearance of economic progress. However, the oil price shocks of the 1970s exposed the weaknesses of this extensive, inefficient, and resource-intensive development model, contributing to the accumulation of an external debt of approximately USD 11 billion. Rejecting debt rescheduling, Ceaușescu opted for the rapid and complete repayment of Romania's foreign obligations. This decision was followed by an unprecedented austerity program within the Eastern Bloc. In an effort to

accumulate foreign currency reserves, the regime redirected industrial output and agricultural resources almost exclusively toward exports. The socio-economic consequences were severe: domestic consumption contracted dramatically through rationing, electricity and heating supplies were restricted, and as reflected in the reports of the Economic Committee, the impact of these misguided economic policies was directly manifested in declining public morale.

Reinterpretarea trecutului interbelic: memorie și simbolism neo-legionar în hip-hopul underground românesc

Reinterpreting the interwar past: neo-legionary memory and symbolism in Romanian underground hip-hop

Lavinia-Georgiana MARCU

Articolul analizează prezența și circulația motivelor și referințelor neo-legionare în hip-hop-ul underground românesc, cu accent asupra modului în care simboluri asociate Mișcării Legionare interbelice sunt preluate, reinterpretate și recontextualizate în producția muzicală contemporană. O atenție deosebită este acordată referințelor la Corneliu Zelea Codreanu și la alte figuri asociate, direct sau indirect, acestui context istoric, așa cum apar acestea în versurile unor artiști hip-hop. În acest cadru, creația lui Cedry2k reprezintă un studiu de caz deosebit de relevant. Cercetarea se bazează pe o analiză calitativă de discurs și de conținut a unor piese, albume, videoclipuri și declarații publice ale unor artiști români de hip-hop. Analiza urmărește modul în care aceste referințe sunt integrate în cadre ideologice și estetice mai largi, caracteristice anumitor producții de hip-hop underground, în care se regăsesc teme precum construirea identității, religiozitatea ortodoxă, critica ordinii sociopolitice dominante și memoria anticomunistă. Studiul evidențiază o serie de tipare discursive recurente, printre care reprezentarea unor figuri istorice prin narațiuni centrate pe martiriu, persecuție și rezistență spirituală, accentuarea selectivă a trecutului lor anticomunist și integrarea imaginarului creștin-ortodox în construcții mai ample ale identității naționale. În creația lirică a lui Cedry2k, referințele la personalități asociate detenției politice se împletesc frecvent cu teme precum critica morală și regenerarea națională. Aceste reprezentări pun în evidență caracterul complex și adesea ambivalent al proceselor prin care trecutul este reinterpretat, iar memoria este construită și negociată în spațiul hip-hop-ului underground. Articolul argumentează că hip-hop-ul underground românesc constituie un spațiu de negociere a memoriei istorice, în care motivele neo-legionare nu sunt doar reproduse, ci sunt selectate și reinterpretate. În anumite contexte, acestea sunt mobilizate în mod ambiguu în cadrul unor discursuri mai largi despre istorie, identitate și memoria culturală a României postcomuniste.

This article examines the circulation of neo-Legionary motifs and references within Romanian underground hip-hop, with a particular focus on the ways symbolic elements associated with the interwar Legionary Movement are reworked and recontextualized in contemporary musical production. Special attention is paid to references to Corneliu Zelea Codreanu and other figures connected, directly or indirectly, to this historical context, as they emerge across a variety of hip-hop texts. Within this broader context, the work of Cedry2k constitutes a particularly relevant case study. The study draws on a qualitative discourse and content analysis of selected tracks, albums, music videos, and public statements produced by Romanian hip-hop artists. It investigates how this references are embedded within wider ideological and aesthetic frameworks characteristic of some

underground hip-hop productions, including processes of identity construction, Orthodox religiosity, critiques of the dominant socio-political order, and forms of anti-communist memory. The analysis highlights several recurring discursive patterns, among them the representation of historical figures through narratives of martyrdom, persecution and spiritual resistance, the selective emphasis placed on their anti-communist trajectories, and the incorporation of Orthodox Christian imagery into broader constructions of national identity. In Cedry2k's lyrical production, references to figures associated with political imprisonment are frequently intertwined with themes of moral critique, historical suffering, and national regeneration, illustrating the complex and often ambivalent processes through which memory is negotiated in underground hip-hop music. The article argues that Romanian underground hip-hop functions as a site of contested memory production, where neo-Legionary motifs are not simply reproduced but are selectively aestheticised and, at times, ambiguously mobilised within broader negotiations of history, identity and cultural memory of post-communist Romania.

**Comemorarea militarilor Armatei Române căzuți în județul Golta, Transnistria
(1942–1943)**

***The Memorialization of Fallen Romanian Army Combatants in Golta County, Transnistria
(1942–1943)***

Mykola MYKHAILUTSA

Prezentarea va aborda eforturile de păstrare a memoriei soldaților și comandanților Armatei Române care au căzut în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, mai exact în perioada 1942–1943. Bazându-se pe surse documentare originale și verificate provenind de la Arhivele de Stat ale regiunii Nikolaev (Ucraina), prezentarea va analiza directivele emise către autoritățile locale de ocupație cu privire la inspectarea cimetirelor din districtul Golta (în prezent Pervomaisk), stabilirea numărului de morminte ale soldaților, documentarea fotografică a acestora și alte activități conexe. Vor fi prezentate aceste documente, care atestă procesul concret de păstrare a memoriei victimelor războiului din secolul al XX-lea

The presentation will address efforts to preserve the memory of the soldiers and commanders of the Romanian Army who fell during World War II, specifically between 1942 and 1943. Drawing on original and verified documentary sources from the State Archives of the Nikolaev (Ukraine), the presentation will analyze the directives issued to local occupation authorities regarding the inspection of cemeteries in the Golta district (now Pervomaisk), the determination of the number of soldiers' graves, the photographic documentation of these graves, and other related activities. These documents, which attest to the concrete process of preserving the memory of 20th century war victims, will be presented.

SECȚIUNEA MODERNĂ CONTEMPORANĂ MODERN AND CONTEMPORARY SECTION

DOBROGEA - SPAȚIU ROMÂNESC (SECOLELE XIX-XX) DOBRUJA – HISTORY AND CIVILIZATION (19th–20th CENTURIES)

Tulcea în perioada 1853-1878: Modernizare și cosmopolitism *Tulcea, 1853–1878: modernization and cosmopolitanism*

Alexandru-Marian VASILE

Tulcea a jucat un rol important în administrația otomană a sangeacului omonim din cadrul provinciei Tuna („Dunărea”, în limba turcă) în deceniile anterioare încorporării Dobrogei la România. Situat într-o poziție periferică, dar strategică, pentru Imperiul Otoman, orașul a fost reședința guvernatorului de sangeac și a cunoscut o dezvoltare rapidă, mai ales în comparație cu perioada de dinaintea Războiului Crimeii.

În perioada studiată, Tulcea a trecut printr-un amplu proces de transformare, devenind un centru urban de importanță regională și un reper administrativ local, ca reședință a sangeacului omonim, alcătuit din mai multe kazale. Anumiți guvernatori au rămas în memoria contemporanilor drept personalități preocupate de viața edilitară și implicate în comunitate – precum Ahmed Resim Pașa, Ismail Pașa și Fahri Bey –, lăsând în urmă o amprentă vizibilă asupra orașului, prin clădirile ridicate sau modernizate în timpul mandatelor lor, multe dintre ele supraviețuind până astăzi.

Structura etnică și religioasă variată a Tulcei a fost consemnată atât de călători străini, cât și de documentele și presa vremii. Comunitățile mai numeroase și-au ridicat propriile lăcașuri de cult, unde serviciile religioase se desfășurau în limba maternă, și au întemeiat școli, care au contribuit la procesul de educație al copiilor.

Orașul a jucat, de asemenea, un rol esențial ca nod comercial al regiunii Gurilor Dunării. Comerțul și primele întreprinderi locale au pus bazele unei dezvoltări economice, care a fost, temporar, întreruptă de războiul din 1877–1878, dar reluată după integrarea Dobrogei în statul român. Nu în ultimul rând, Tulcea s-a afirmat și ca punct diplomatic de interes, găzduind reprezentanțe ale mai multor state direct preocupate de regiune – consulat austriac și prusac, vice-consulat francez, agenție comercială românească ș.a. Toate acestea confirmă că, în perioada analizată, orașul a cunoscut o dezvoltare vizibilă atât pe plan economic, cât și pe plan social, consolidându-și statutul de centru urban cu rol strategic la Gurile Dunării.

Tulcea played a significant role in the Ottoman administration of the eponymous sanjak within the province of Tuna ("Danube" in Turkish) during the decades preceding the incorporation of Dobruja into Romania. Situated in a peripheral yet strategic position for the Ottoman Empire, the city served as the seat of the sanjak governor and experienced rapid development, particularly in comparison to the period prior to the Crimean War.

During the period under study, Tulcea underwent a comprehensive process of transformation, evolving into an urban center of regional importance and a local administrative landmark as the capital of the eponymous sanjak, which comprised several kazas. Certain governors were remembered by their contemporaries as figures deeply invested in civic development and community engagement—such as Ahmed Resim Pasha, Ismail Pasha, and Fahri Bey—leaving a distinct imprint on the city through the buildings erected or modernized during their tenures, many of which endure to this day.

Tulcea's diverse ethnic and religious composition was well documented by foreign travelers, as well as by contemporary records and the press of the era. The more populous communities erected their own places of worship, where religious services were conducted in their native languages, and established schools that contributed significantly to the education of youth.

The city also played a crucial role as a commercial hub for the mouths of the Danube region. Trade and early local enterprises laid the foundations for economic growth that was temporarily disrupted by the war of 1877–1878, but subsequently resumed following the integration of Dobruja into the Romanian state. Furthermore, Tulcea emerged as a diplomatic point of interest, hosting representations from several states with direct interests in the region—including Austrian and Prussian consulates, a French vice-consulate, and a Romanian commercial agency, among others. Collectively, these factors confirm that during the period under analysis, the city experienced substantial development on both economic and social fronts, consolidating its status as a strategically vital urban center at the mouths of the Danube.

**Informații din presa națională despre integrarea Dobrogei
și importanța orașului Constanța (1878-1881)**

***Reports from the national press on the integration of Dobruja
and the importance of the city of Constanța (1878–1881)***

Iulia BULACU

Între anii 1878-1881, ziarele din spațiul românesc, atât cele oficiale - precum „Monitorul Oficial” - cât și cele particulare - ca „Românulu” și altele -, au publicat despre Dobrogea, în general, și despre orașul Constanța, în particular, de la fapte diverse, legi, hotărâri, statistici, manifestări socio-culturale. Este interesant cum, în toate ziarele, apar informații despre acest spațiu românesc, unele dintre acestea repetându-se și altele fiind reinterpretate.

Un subiect interesant din perspectiva cititorului de ieri și de azi poate fi acela privitor la „ruinele și pietrele” vechi ce se regăsesc în acest teritoriu, pe care statul român le prețuiește și pentru care oamenii de știință fac oficial demersuri de finanțare. Atmosfera epocii este redată și prin manifestații, articole speciale, telegrame, festivități, instituții etc., care, prin simpla lor existență și desfășurare de evenimente mici sau mari, reușesc să surprindă esențialul.

Between 1878 and 1881, newspapers in the Romanian-speaking region—both official ones, such as „Monitorul”, and private ones, such as „Romanulu” and others—published a variety of news items, laws, rulings, statistics, and reports on sociocultural events concerning Dobruja in general and the city of Constanța in particular. It is interesting to note how the information about this region of Romania appears in all these newspapers; some stories are repeated, while others are interpreted differently. One topic of interest from the perspective of readers both past and present is that of the ancient “ruins and stones” found in this territory—which the Romanian state values highly and for

which scholars are officially seeking funding. The atmosphere of the era is also conveyed through events, special articles, telegrams, celebrations, institutions etc., which, by their very existence and the organization of events—both large and small—manage to capture the essence of the time.

***Familii de comercianți și diplomați la Dunărea de Jos
(a doua jumătate a secolului al XIX- începutul secolului al XX-lea)
Families of merchants and diplomats on the Lower Danube
(second half of the 19th century—early 20th century)***

Maria Magdalena TULUȘ

Reintrarea Brăilei în componența Țării Românești și ridicarea monopolului otoman din Principate după Tratatul de la Adrianopol din 1829 a redirecționat liber grânele românești către piețele din Europa Occidentală. Înființarea Comisiei Europene a Dunării, în 1856, a fost un garant și un impuls dat armatorilor și comercianților români și străini că regiunea este extrem de favorabilă afacerilor și că, prin acest organism internațional, șenalul navigabil al Dunării maritime va fi amenajat și întreținut în bune condiții. În plus, acordarea regimurilor de porto-franco Brăilei (din 13 ianuarie 1836) și Galaților (din 1 ianuarie 1837 **până în 1883**) a impulsionat și mai mult activitățile comerciale. În acest angrenaj, Dobrogea (aflată sub stăpânire otomană până în 1878, apoi reintegrată în componența României) funcționa ca un uriaș bazin de colectare a cerealelor. Familiile grecești au fost printre primele care au înțeles că cine deține legăturile dintre porturile dobrogene (Sulina, Tulcea, Constanta) și schelele Galațiului și ale Brăilei controlează, de fapt, exportul din această parte a Europei. Studiul nostru își propune să reconstituie și să prezinte o serie de familii (adevărate dinastii) care s-au afirmat ca mari antreprenori și comercianți, unii dintre ei fiind folosiți ca diplomați de către Marile Puteri europene interesate de această regiune.

Braila's reintegration into Wallachia and the lifting of the Ottoman monopoly in the Principalities following the Treaty of Adrianople in 1829 allowed Romanian grain to flow freely to Western European markets. The establishment of the International Danube Commission in 1856 served as both a guarantee and an incentive for Romanian and foreign shipowners and merchants, assuring them that the region was extremely favourable for business and that, through this international body, the navigable channel of the maritime Danube would be developed and maintained in good condition. Furthermore, the granting of free-port status to Brăila (since January 13, 1836) and Galați (since January 1, 1837) until 1883 further boosted commercial activities. In this context, Dobruja (which was under Ottoman rule until 1878 and was then reintegrated into Romania) functioned as a vast grain collection hub. Greek families were among the first to realize that whoever controlled the connections between the Dobruja ports (Sulina, Tulcea, Constanța) and the wharves of Galați and Brăila effectively controlled exports from this part of Europe. Our study aims to reconstruct and present a series of families (true dynasties) who established themselves as major entrepreneurs and merchants, some of whom were employed as diplomats by the European Great Powers interested in this region.

Emigrarea din Dobrogea în Statele Unite ale Americii și Canada (1878-1914)
Emigration from Dobruja to the United States and Canada (1878–1914)

Dumitru-Valentin PĂTRAȘCU, Daniela-Liliana PĂTRAȘCU

În ciuda eforturilor autorităților române de populare și dezvoltare economică a Dobrogei, la scurt timp după integrarea sa în granițele Regatului României, din Dobrogea au emigrat atât grupuri de germani, turci, greci, bulgari, evrei, precum și de români. Dacă turcii, grecii și bulgarii au preferat să emigreze în propriile state naționale, cea mai mare parte a germanilor, românii și evreilor au emigrat în Statele Unite ale Americii și Canada.

Fenomenul emigrării în Statele Unite ale Americii s-a amplificat începând din 1885, rapoartele oficiale ale autorităților administrative române din Dobrogea semnalând că cei mai mulți locuitori ai Dobrogei au emigrat între 1896 și 1914. Fenomenul emigrării din Dobrogea spre Statele Unite ale Americii și Canada este prezentat în presa locală din Constanța și Tulcea.

Declanșarea Primului Război Mondial avea să pună capăt fenomenului emigrării din Dobrogea în Statele Unite ale Americii și Canada, ca o consecință directă a imposibilității asigurării navigației în siguranță a navelor de pasageri.

Despite the efforts of the Romanian authorities to populate and economically develop Dobruja, shortly after its integration into the Kingdom of Romania, groups of Germans, Turks, Greeks, Bulgarians, Jews, and Romanians emigrated from Dobruja. While the Turks, Greeks, and Bulgarians preferred to emigrate to their own national states, the majority of Germans, Romanians, and Jews emigrated to the United States and Canada.

The phenomenon of emigration to the United States intensified in 1885, when it was first noted in official reports by the Romanian administrative authorities in Dobruja; the majority of Dobruja's inhabitants emigrated between 1896 and 1914. At the same time, the emigration from Dobruja to the United States and Canada was covered in the local press in Constanța and Tulcea.

The outbreak of World War I would put an end to emigration from Dobruja to the United States and Canada, as a direct consequence of the inability to ensure the safe passage of passenger ships.

Constantin Diamandi și vizita țarului Nicolae al II-lea la Constanța (1914).

Dimensiuni diplomatice ale apropierei româno-ruse

Constantin Diamandi and Tsar Nicholas II's Visit to Constanța (1914).

Diplomatic dimensions of the Romanian-Russian Rapprochement

Ionel DOCTORU

Vizita țarului Nicolae al II-lea la Constanța, desfășurată la 1/14 iunie 1914, s-a înscris în contextul intensificării relațiilor româno-ruse și al eforturilor diplomației Antantei de a atrage România de partea sa. În acest context, comunicarea de față urmărește rolul lui Constantin Diamandi, ministrul plenipotențiar al României la Sankt Petersburg, în pregătirea și desfășurarea vizitei imperiale, precum și semnificația diplomatică a acesteia.

Numit la Sankt Petersburg în septembrie 1913, Diamandi și-a început misiunea într-un moment de apropiere româno-rusă, marcat de sprijinul acordat de Rusia României în timpul crizei balcanice și de intensificarea demersurilor Antantei pentru atragerea

Bucureștiului. Relațiile diplomatului român cu Serghei D. Sazonov și cu ambasadorul francez Maurice Paléologue au favorizat implicarea sa în negocierile privind o eventuală vizită a ministrului rus de Externe la București. În urma acestor demersuri, la 17 mai 1914, autoritățile ruse au informat Bucureștiul despre intenția țarului Nicolae al II-lea de a-l vizita pe regele Carol I la Constanța.

Analiza se concentrează asupra modului în care Diamandi a contribuit la pregătirea acestei întâlniri și asupra percepției sale privind semnificația evenimentului. Diplomatul român a călătorit spre Constanța, împreună cu Sazonov și baronul Schilling, având, astfel, posibilitatea de a observa îndeaproape desfășurarea vizitei imperiale. Din perspectiva sa, întrevădarea dintre cei doi suverani a avut un caracter predominant protocolar, fără discuții politice directe, însă a contribuit la ameliorarea climatului relațiilor româno-ruse. Mai importantă din punct de vedere politic a fost întrevădarea secretă de la Sinaia, la care au participat Carol I, Ion I. C. Brătianu și Constantin Diamandi, respectiv Sazonov, Schilling și Poklewski-Koziell. Discuțiile au permis diplomației ruse să evalueze mai precis orientarea externă a Bucureștiului și disponibilitatea României de a se apropia de Antantă.

În concluzie, vizita de la Constanța poate fi privită nu doar ca un moment simbolic al apropierii dintre cele două familii domnitoare, ci și ca un episod important în activitatea diplomatică a lui Constantin Diamandi la Sankt Petersburg. Evenimentul a consolidat relația acestuia cu Sazonov și a contribuit la crearea unui canal diplomatic direct între diplomatul român și ministrul rus de Externe, într-un moment decisiv pentru evoluția politicii externe românești, cu puțin timp înaintea izbucnirii Marelui Război.

Tsar Nicholas II's visit to Constanța, which took place on June 1–14, 1914, occurred against the backdrop of intensifying Romanian-Russian relations and the Entente's diplomatic efforts to win Romania over to its side. In this context, this paper examines the role of Constantin Diamandi, Romania's Minister Plenipotentiary in Saint Petersburg, in the preparation and conduct of the imperial visit, as well as its diplomatic significance.

Appointed to St. Petersburg in September 1913, Diamandi began his mission at a time of growing Romanian-Russian rapprochement, marked by Russia's support for Romania during the Balkan crisis and the Entente's intensified efforts to win over Bucharest. The Romanian diplomat's relations with Sergei D. Sazonov and with the French ambassador, Maurice Paléologue, facilitated his involvement in negotiations regarding a possible visit by the Russian foreign minister to Bucharest. As a result of these efforts, on May 17, 1914, the Russian authorities informed Bucharest of Tsar Nicholas II's intention to visit King Carol I in Constanța.

This analysis focuses on how Diamandi contributed to the preparation of this meeting and on his perception of the event's significance. The Romanian diplomat travelled to Constanța together with Sazonov and Baron Schilling, thus having the opportunity to observe the imperial visit up close. From his perspective, the meeting between the two sovereigns was predominantly ceremonial in nature, with no direct political discussions, but it contributed to improving the climate of Romanian-Russian relations. Of greater political significance was the secret meeting in Sinaia, attended by Carol I, Ion I. C. Brătianu, and Constantin Diamandi, as well as Sazonov, Schilling, and Poklewski-Koziell. The discussions allowed Russian diplomats to assess more accurately Bucharest's foreign policy orientation and Romania's willingness to align itself with the Entente.

In conclusion, the visit to Constanța can be viewed not only as a symbolic moment of rapprochement between the two ruling families, but also as an important episode in Constantin Diamandi's diplomatic activity in Saint Petersburg. The event strengthened his relationship with Sazonov and helped establish a direct diplomatic channel between the Romanian diplomat and the

Russian foreign minister at a decisive moment in the evolution of Romanian foreign policy, shortly before the outbreak of the Great War.

De la experiența frontului la discursul memorial.

Mărturiile militarilor Regimentului 23 Infanterie din campania dobrogeană (1916)

From the experience on the front to memorial narratives.

Testimonies of soldiers from the 23rd Infantry Regiment in the Dobrudja campaign (1916)

Doina ANGHEL

Cele șapte documente prezentate reunesc relatări ale soldaților și subofițerilor Regimentului 23 Infanterie privind luptele purtate în Dobrogea în timpul campaniei din 1916. Mărturiile descriu acțiuni de patrulare, recunoaștere, capturare de prizonieri, evadări din captivitate și acte de curaj individual desfășurate în localități precum Paraschioi, Curtbunar, Cocargea, Cocimar, Oltina, Tatlageac și sudul Constanței.

Din perspectivă istorică, documentele ilustrează modul în care erau organizate activitățile de cercetare și patrulare pe frontul dobrogean, importanța informațiilor obținute despre dispozitivul inamic și dificultățile confruntărilor cu trupele germane și bulgare. În același timp, ele reflectă discursul patriotic și memorialistic specific perioadei, în care eroismul soldatului român este prezentat ca model moral și militar.

În ansamblu, aceste documente reprezintă o sursă istorică relevantă atât pentru reconstituirea operațiunilor militare desfășurate în Dobrogea în anii 1916–1918, cât și pentru înțelegerea mentalității, valorilor și imaginii soldatului român promovate în perioada Primului Război Mondial.

The seven documents presented here contain accounts by soldiers and non-commissioned officers of the 23rd Infantry Regiment regarding the battles fought in Dobruja during the 1916 campaign. The testimonies describe patrols, reconnaissance missions, the capture of prisoners, escapes from captivity, and acts of individual bravery that took place in localities such as Paraschioi, Curtbunar, Cocargea, Cocimar, Oltina, Tatlageac, and southern Constanța.

From a historical perspective, the documents illustrate how reconnaissance and patrol activities were organized on the Dobruja front, the importance of the intelligence gathered on enemy deployments, and the difficulties encountered in confrontations with German and Bulgarian troops. At the same time, they reflect the patriotic and memorialistic discourse characteristic of the period, in which the heroism of the Romanian soldier is presented as a moral and military model.

Overall, these documents represent a relevant historical source both for reconstructing the military operations carried out in Dobruja between 1916 and 1918 and for understanding the mentality, values, and image of the Romanian soldier promoted during World War I.

Dobrogea în anii ocupației Puterilor Centrale. Documente inedite
The Dobruja region during the Central Powers' occupation: Unpublished documents

Iulian Stelian BOȚOGHINĂ, David-Ioan BOȚOGHINĂ

După intrarea României în război în seara zilei de 14/27 august 1916, la începutul toamnei 1916, frontul armatei române a fost bulversat de catastrofa de la Turtucaia, unde România a suportat o grea și umilitoare înfrângere. Prin urmare, cu toată dârzenia dovedită, luptele purtate de trupele române și ruso-sârbe pe aliniamentul între Dunăre și Marea Neagră nu au fost decât o suită de încercări de a rezista ofensivei inamice. În zadar însă, căci, din 22 decembrie 1916, cea mai mare parte a Dobrogei a fost ocupată de trupe bulgare, germane și turcești, mai puțin Delta Dunării, asupra căreia România și-a păstrat autoritatea. Ocupația Dobrogei de către armatele Puterilor Centrale a provocat grele suferințe dobrogenilor, cu precădere românilor. În contextul lipsei izvoarelor documentare, bine cunoscut de altfel și exeget documentat, autorii prezentei comunicări aduc în atenție documente inedite emise de autoritățile de ocupație, reprezentate de *ordonanțele* și *înștiințările* prin care ocupantul a încercat să organizeze teritoriul și viața cotidiană a dobrogenilor.

After Romania entered the war on the evening of August 14/27, 1916, in early fall 1916, the Romanian army's front was thrown into disarray by the catastrophe at Turtucaia, where Romania suffered a severe and humiliating defeat. Consequently, despite the courage they demonstrated, the battles fought by Romanian and Russian-Serbian troops along the line between the Danube and the Black Sea were nothing more than a series of attempts to resist the enemy offensive. To no avail, however, for as of December 22, 1916, most of Dobruja had been occupied by Bulgarian, German, and Turkish troops, with the exception of the Danube Delta, over which Romania retained authority. The occupation of Dobruja by the armies of the Central Powers caused great suffering to the people of Dobruja, particularly the Romanians. Given the lack of documentary sources—a well-known and extensively documented issue—the authors of this paper bring to light previously unpublished documents issued by the occupying authorities, specifically the ordinances and notices through which the occupiers attempted to organize the territory and the daily lives of the people of Dobruja.

Abuzurile și crimele împotriva civililor – temă în bătălia diplomatică pentru Dobrogea la Conferința de Pace de la Paris (1919)

Abuses and crimes against civilians

- A topic in the diplomatic struggle over Dobruja at the Paris Peace Conference (1919)

Daniel CITIRIGĂ

Odată cu debutul Conferinței de Pace de la Paris, în ianuarie 1919, aveau să se intensifice și acțiunile propagandistice ale țărilor beligerante. În acest sens, guvernele aveau oameni de influență pe lângă Marile Puteri, plăteau articole în presă și publicau lucrări în limbi de circulație internațională, prin care să-și promoveze cauza. Acesta era și cazul Bulgariei, care, prin Ministerul Afacerilor Externe și al Cultelor, încă din 1918, încerca să câștige încrederea Marilor Puteri din Antanta, publicând articole și lucrări, în franceză și engleză, referitoare la suferințele populației civile bulgare în Macedonia, respectiv, Dobrogea, pe care, apoi, le-a trimis și la Conferința de Pace, sperând să salveze o parte a

teritoriilor cucerite. În replică, guvernele grec, sârb și român răspundeau printr-un memoriu adresat Conferinței de Pace, în care, la rândul lor, acuzau armata bulgară de comiterea de atrocități. Această bătălie propagandistică și diplomatică este atent monitorizată de Legația Statelor Unite de la Sofia, unde, de altfel, ajungeau, o mare parte dintre memoriile guvernului bulgar. Însărcinatul american cu Afaceri, Charles Wilson, transmitea aceste memorii atât la Departamentul de Stat, cât și Comisiei Americane pentru Negocierea Păcii. Documentele folosite pentru această cercetare provin, astfel, din Arhivele Naționale ale Statelor Unite ale Americii.

With the opening of the Paris Peace Conference in January 1919, the propaganda efforts of the belligerent countries also intensified. To this end, governments relied on influential figures close to the Great Powers, paid for newspaper articles, and published works in widely used international languages in order to promote their cause. This was also the case of Bulgaria, which, through its Ministry of Foreign Affairs and Worship, had been attempting since 1918 to gain the confidence of the Allied Great Powers by publishing articles and pamphlets in French and English concerning the suffering of the Bulgarian civilian population in Macedonia and Dobruja. These publications were subsequently submitted to the Peace Conference in the hope of preserving part of the territories Bulgaria had acquired. In response, the Greek, Serbian, and Romanian governments addressed a memorandum to the Peace Conference, in which they, in turn, accused the Bulgarian army of committing atrocities. This propaganda and diplomatic struggle was closely monitored by the United States Legation in Sofia, which received a significant portion of the memoranda issued by the Bulgarian government. The American Chargé d' Affaires, Charles Wilson, forwarded these memoranda both to the U.S. Department of State and to the American Commission to Negotiate Peace. The documents used for this research therefore originate from the U.S. National Archives.

**Cimitirul militar din Bazargic (Dobrich),
spațiul al comemorării incluzive în perioada interbelică
The Dobrich Military Cemetery:
An Inclusive Space of Wartime Remembrance in the Interwar Period**

Costel COROBAN

Acest articol examinează evoluția istorică și semnificația comemorativă a Cimitirului Militar din Bazargic/Dobrichi, situat în Dobrogea de Sud, din perioada imediat următoare Primului Război Mondial până la izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial. Scopul principal al studiului este de a analiza modul în care cimitirul a funcționat simultan ca un spațiu al memoriei naționale românești și ca un loc incluziv al comemorării transnaționale și interconfesionale. Înființat într-o regiune de frontieră disputată politic, locuită de comunități etnice și religioase diverse, cimitirul adăpostește mormintele soldaților români, bulgari, germani, ruși, sârbi, otomani și evrei care au luptat de părți opuse în timpul Marelui Război. Pe baza relatărilor din presa interbelică, a mărturiilor de arhivă, a Cărții de Aur a cimitirului și a inscripțiilor comemorative, articolul investighează modul în care ceremoniile oficiale, inițiativele diplomatice și colaborările civice au contribuit la conturarea semnificației simbolice a acestui loc. Studiul susține că, în pofida cadrelor naționaliste și a tensiunilor politice, Cimitirul Militar din Dobrichi a evoluat într-un exemplu important de reconciliere, patrimoniu european comun și dialog intercultural.

This article examines the historical evolution and commemorative significance of the Dobrich Military Cemetery in Southern Dobruja from the aftermath of the First World War to the Second World War. The principal purpose of the study is to analyze how the cemetery functioned simultaneously as a site of Romanian national memory and as an inclusive space of transnational and interconfessional remembrance. Established in a politically contested borderland inhabited by diverse ethnic and religious communities, the cemetery contains the graves of Romanian, Bulgarian, German, Russian, Serbian, Ottoman, and Jewish soldiers who fought on opposing sides during the Great War. Using interwar press reports, archival testimonies, the cemetery's Golden Book, commemorative inscriptions the article investigates how official ceremonies, diplomatic initiatives, and civic collaborations contributed to shaping the cemetery's symbolic meaning. The study argues that despite nationalist frameworks and political tensions, the Dobrich Military Cemetery evolved into an important example of reconciliation, shared European heritage, and intercultural dialogue.

**Impactul existenței Comisiei Europene a Dunării
în dezvoltarea porturilor de la Dunărea maritimă versus Constanța**
*The impact of the European Danube Commission
on the development of ports on the maritime Danube versus Constanța*

Arthur Viorel TULUȘ

Studiul nostru își propune să realizeze o analiză comparativă a dezvoltării a două axe comerciale și de transport (ruta dunăreană Brăila-Galați-Sulina versus ruta pontică Constanța) pentru aproximativ un secol (din 1856 până în 1948). Cele două repere cronologice marchează începutul și sfârșitul Comisiei Europe a Dunării (CED), un organism internațional unicat, prin atribuțiile exercitate, ce a avut ca atribuție principală administrarea șenalului navigabil al Dunării maritime. Care a fost rolul jucat de CED în stimularea sau, dimpotrivă, blocarea dezvoltării uneia sau alteia dintre cele două axe rămâne o întrebare la care ne-am propus să formulăm o serie de concluzii, apelând la argumente de ordin geopolitic, diplomatic, juridic, economic și chiar tehnice.

Our study aims to conduct a comparative analysis of the development of two trade and transportation corridors (the Danube route Brăila–Galați–Sulina versus the Black Sea route Constanța) over approximately a century (from 1856 to 1948). These two chronological milestones mark the beginning and end of the European Commission of the Danube (ECD), a unique international body—given the nature of its responsibilities—whose primary mandate was the administration of the navigable channel of the maritime Danube. What role the EDC played in stimulating—or, conversely, hindering—the development of one or the other of these routes remains a question to which we aim to draw a series of conclusions, drawing on geopolitical, diplomatic, legal, economic, and even technical arguments.

**Comercianții constănțeni și diplomația românească în litigiile privind prizele maritime
din timpul Primului Război Mondial**

*Constanța merchants and Romanian diplomacy in disputes over maritime captures
during World War I*

Oana GRIGORUȚĂ

Controlul rutelor maritime și al comerțului internațional a reprezentat o componentă fundamentală a războiului economic desfășurat în timpul Primului Război Mondial. În acest context, capturarea navelor comerciale și a mărfurilor, urmată de judecarea lor în instanțele de prize maritime, a constituit un instrument juridic destinat limitării resurselor adversarului și redistribuirii acestora în favoarea statelor beligerante. Acest mecanism a afectat și interesele comerciale românești. Documente inedite din Arhivele Diplomatice ale Ministerului Afacerilor Externe atestă demersurile realizate de autoritățile române în vederea soluționării litigiilor privind capturarea bunurilor aparținând unor comercianți constănțeni, precum Anton Kaloust, Tache Manicatide și K.H. Zambaccian. Corespondența cercetată reflectă interacțiunea dintre dreptul internațional, practica diplomatică și interesele economice private.

Control of maritime routes and international trade was a fundamental component of the economic warfare waged during World War I. In this context, the capture of merchant ships and cargo, followed by their adjudication in maritime prize courts, served as a legal instrument designed to limit the adversary's resources and redistribute them in favor of the belligerent states. This mechanism also affected Romanian commercial interests. Previously unpublished documents from the Diplomatic Archives of the Ministry of Foreign Affairs attest to the steps taken by Romanian authorities to resolve disputes concerning the capture of property belonging to Constanța merchants such as Anton Kaloust, Tache Manicatide, and K.H. Zambaccian. The correspondence examined reflects the interplay between international law, diplomatic practice, and private economic interests.

170 de ani de la întemeierea orașului modern Medgidia
170 years since the founding of the modern city of Medgidia

**Nicoleta ÎNSURĂȚELU, Ama Maria GRĂMESCU,
Cristian RÂNJA, Costel COROBAN**

Prezenta lucrare are ca punct de plecare studiile istorico-arhitecturale de evaluare a resursei culturale pentru două clădiri din situl urban al municipiului Medgidia. Lucrarea aduce în atenție întemeierea primului oraș modern din întregul Imperiu Otoman, Medgidia. În scopul introducerii în contextual istoric, autorii prezintă câteva informații despre târgul botezat după numele bălții din apropiere, Kara-su = apa neagră. Acest târg, aflat la întretăierea unor drumuri importante, era atestat din secolul al XIV-lea și era frecventat nu doar de negustorii și mușterii din Dobrogea, ci din întregul spațiu Balcanic. Afectat și chiar distrus de dese și aprigele războaie ruso-turce, târgul a fost mereu refăcut. Astfel, în 1856, guvernatorul Dobrogei, Sayd Marza Pașa, având firman de la sultan, a colonizat tătari din Crimeea, fondând, în apropierea ruinelor vechiului târg Kara-su, un nou oraș. În cadrul prezentei cercetări, autorii au identificat în lucrări de istorie, informații conform cărora Consiliul Construcțiilor din Imperiul Otoman a întocmit, pentru acest oraș din centrul

Dobrogei, planuri urbanistice, iar Ministerul Comerțului a autorizat negustori și meșteșugari să deschidă prăvălii și ateliere în prima urbe otomană ordonată după sistemul muntazam. Lucrarea se concentrează mai puțin asupra celor două clădiri, pentru care s-au întocmit anterior cele două studii istorico-arhitecturale și mai mult asupra organizării urbanistice inițiale a orașului: străzi largi, paralele între ele și perpendiculare unele pe altele, cu dimensiuni standard și atât de diferite de obișnuitele străzi înguste și sinuoase, tipice habitatului otoman de până atunci.

Primul oraș modern din întregul Imperiu Otoman, Medgidiye, a devenit, după 14 noiembrie 1878, orașul românesc Medgidia, prosper și cosmopolit. În esență, lucrarea prezintă cum acest oraș, devenit între timp municipiu, își poartă peste timp, cu mândrie și recunoștință, nu doar numele înțeleptului, luminatului și reformatorului Sultan Abdülmecid, ci și zestrea urbanistică și de habitat, pe care a primit-o la fondarea sa, la 2 septembrie 1856.

This paper takes as its starting point the historical and architectural studies assessing the cultural value of two buildings within the urban site of the municipality of Medgidia. The paper highlights the founding of Medgidia, the first modern city in the entire Ottoman Empire. To provide historical context, the authors present some information about the market town named after the nearby marsh, Kara-su ("black water"). This market town, situated at the intersection of major roads, was first documented in the 14th century and was frequented not only by merchants and customers from Dobruja but from throughout the Balkan region.

Affected and even destroyed by the frequent and fierce Russo-Turkish wars, the market town was repeatedly rebuilt. Thus, in 1856, the governor of Dobruja, Sayd Marza Pasha, acting on a firman from the sultan, settled Crimean Tatars in the area, founding a new town near the ruins of the old Kara-su market town. In the course of this research, the authors identified information in historical works indicating that the Ottoman Empire's Council of Construction drew up urban plans for this city in central Dobruja, and the Ministry of Commerce authorized merchants and artisans to open shops and workshops in the first Ottoman city organized according to the muntazam system.

The study focuses less on the two buildings—for which the two historical-architectural studies were previously conducted—and more on the city's initial urban layout: wide streets, running parallel to one another and perpendicular to each other, with standard dimensions—so different from the usual narrow, winding streets typical of the Ottoman settlement pattern up to that point. The first modern city in the entire Ottoman Empire, Medgidiye, became, after November 14, 1878, the Romanian city of Medgidia—a prosperous and cosmopolitan city. Essentially, this work illustrates how this city—which has since become a municipality—has carried forward over time, with pride and gratitude, not only the name of the wise, enlightened, and reformist Sultan Abdülmecid, but also the urban and residential legacy it received at its founding on September 2, 1856.

**De la spațiul observat la spațiul cartografiat: reprezentări științifice ale Dobrogei
în lucrările lui György Almásy și István Györffy /
*From observed space to mapped space: Scientific representations of Dobruja
in the works of György Almásy and István Györffy***

Adél FURU

La începutul secolului al XX-lea, Dobrogea a devenit un important subiect al observației științifice pentru cercetători interesați de mediul natural, populația, diversitatea etnică, geografia și istoria regiunii. Prezenta lucrare analizează comparativ două reprezentări

științifice maghiare ale Dobrogei: studiul ornitologic al lui György Almásy și studiul geografico-etnografic al lui István Györffy. În loc să trateze aceste lucrări drept simple descrieri ale regiunii, cercetarea urmărește modul în care practici disciplinare diferite au transformat Dobrogea într-un obiect al cunoașterii științifice.

Analiza se concentrează asupra relației dintre observația de teren, clasificare, toponimie și cartografie. Lucrarea lui Almásy reprezintă Dobrogea, în primul rând, ca spațiu natural observat și parcurs, construit prin cercetare de teren, colectare și observație directă. Györffy, în schimb, transformă observațiile asupra regiunii într-o reprezentare sistematică a populației, grupurilor etnice, localităților și numelor geografice. Clasificarea statistică a populației și harta etnică realizată de acesta constituie un exemplu relevant al modului în care o societate complexă și mobilă putea fi transformată într-un sistem numeric și spațial.

Lucrarea susține că diferența dintre cei doi cercetători reflectă nu numai abordări disciplinare distincte, ci și modalități diferite de producere a cunoașterii teritoriale. Dobrogea apare, simultan, ca mediu natural, spațiu multicultural de frontieră și teritoriu ordonat cartografic. Prin compararea celor două surse, studiul contribuie la istoriografia Dobrogei și la înțelegerea practicilor științifice prin care diversitatea culturală și demografică a regiunii a fost observată, clasificată și reprezentată.

At the beginning of the 20th century, Dobruja became an important subject of scientific observation for researchers interested in the region's natural environment, population, ethnic diversity, geography, and history. This paper offers a comparative analysis of two Hungarian scientific representations of Dobruja: György Almásy's ornithological study and István Györffy's geographical and ethnographic study. Rather than treating these works as mere descriptions of the region, this research examines how different disciplinary practices transformed Dobruja into an object of scientific knowledge.

The analysis focuses on the relationship between field observation, classification, toponymy, and cartography. Almásy's work depicts Dobruja primarily as a natural space that has been observed and traversed, constructed through field research, data collection, and direct observation. Györffy, on the other hand, transforms his observations about this region into a systematic representation of the population, ethnic groups, localities, and geographical names. His statistical classification of the population and the ethnic map serve as a relevant example of how a complex and fluid society could be transformed into a numerical and spatial system.

The study argues that the difference between the two researchers reflects not only distinct disciplinary approaches but also different ways of producing territorial knowledge. Dobruja appears simultaneously as a natural environment, a multicultural frontier space, and a cartographically ordered territory. By comparing the two sources, the study contributes to the historiography of Dobruja and to an improved understanding of the scientific practices through which the region's cultural and demographic diversity has been observed, classified, and represented.

Repere despre savantul Gh. Munteanu-Morgoci și paleogeografia Dobrogei **Highlights about the Gh. Munteanu-Morgoci scholar and the paleogeography of Dobruja**

Costin SCURTU

Dobrogea, prin alcătuirea sa geologică și prin poziția pe care o ocupă la poalele Carpaților și în cadrul regiunii geologice a Mării Negre, a determinat dezvoltarea cercetărilor geologice fundamentale și teoretice, solicitând participarea unor specialiști români și străini,

preocupați de realizarea unor sinteze regionale, la studii stratigrafice, mineralogice și tectonice,

Unul dintre aceștia a fost Gheorghe Munteanu-Murgoci, membru corespondent al Academiei Române, eminent geolog, pedolog și geograf, considerat un pionier al științei românești. A fost un promotor al mișcării naționale, al cărei ideal s-a concretizat prin crearea statului național unitar.

Activitatea științifică a lui Gh. Munteanu-Murgoci s-a orientat, în principal, în două direcții: geologie–mineralogie–petrografie și studiul solurilor din România.

După perioada sarmațiană, întreaga Dobrogea a ieșit de sub apele mării și a rămas continent până în prezent. În ceea ce privește vârsta teraselor, concluzia referitoare la terasa superioară îi aparține lui Gh. Murgoci. Acesta a demonstrat, pentru prima dată, pe baza analizei pietrișurilor și, în special, a nisipurilor transportate de râuri din Carpați, dar și din Balcani, că Dunărea nu exista încă în acea parte a teritoriului. Odată cu formarea Câmpiei Române ca uscat, s-a individualizat și cursul Dunării.

Dobruja, due to its geological composition and its location at the foothills of the Carpathians and within the Black Sea geological region, has fostered the development of fundamental and theoretical geological research, attracting Romanian and foreign specialists to conduct stratigraphic, mineralogical, and tectonic studies aimed at producing regional fusions.

One of these was Gheorghe Munteanu-Murgoci, a corresponding member of the Romanian Academy, an eminent geologist, pedologist, and geographer, considered a pioneer of Romanian science. He was the promotor of the national movement, whose ideal was realized through the creation of the unitary national state. Gh. Munteanu-Murgoci's scientific work focused primarily on two priorities: geology – mineralogy- petrography and the soils survey in Romania.

After the Sarmatian period, the entire Dobruja region emerged from the sea and has remained on the mainland to this day. Regarding the age of the terraces, the conclusion concerning the upper terrace is attributed to Gh. Murgoci. He demonstrated, for the first time, based on the analysis of gravels and, in particular, of sands transported by rivers from the Carpathians as well as from the Balkans, that the Danube did not yet exist in that part of the territory.

As the Romanian Plain began to take shape as an upland region, the course of the Danube, in turn, became clearer.

Zorii educației moderne: Școala Normală în presa vremii

The dawn of modern education: The Normal School in the press of the time

Cristina-Iulia GÎLĂ

Presa vremii a reflectat activitatea Școlii Normale din Constanța ca pe un reper important al dezvoltării învățământului dobrogean. Ziarele și revistele locale prezentau inaugurarea instituției, rezultatele elevilor, manifestările culturale și implicarea profesorilor în viața comunității, evidențiind rolul școlii în formarea viitorilor învățători. Totodată, articolele de presă surprindeau preocupările legate de modernizarea educației, metodele pedagogice promovate și contribuția Școlii Normale la consolidarea identității culturale și naționale în Dobrogea. Astfel, presa reprezintă, astăzi, o sursă valoroasă pentru înțelegerea impactului pe care această instituție l-a avut asupra societății și evoluției învățământului din regiune.

The press of the time portrayed the activities of the Teachers' College in Constanța as a major milestone in the development of education in Dobruja. Local newspapers and magazines covered the institution's inauguration, students' achievements, cultural events, and teachers' involvement in community life, highlighting the school's role in training future teachers. At the same time, press articles addressed concerns regarding the modernization of education, the pedagogical methods promoted, and the Normal School's contribution to strengthening cultural and national identity in Dobruja. Thus, the press today serves as a valuable source for understanding the impact this institution had on society and the evolution of education in the region.

**Profesori de marcă ai Liceului „Mircea cel Bătrân” Constanța,
în prima jumătate a secolului XX**
*Notable teachers at the “Mircea cel Bătrân” High School in Constanța,
in the first half of the 20th century*

Lavinia DUMITRAȘCU

La 130 de ani de la înființarea Gimnaziului/Liceului/Colegiului Național „Mircea cel Bătrân”, în încercarea mea de a scoate din uitare profesori ai instituției de învățământ constănțean, aduc în atenția auditoriului doi dintre dascălii de marcă ai urbei primei jumătăți a secolului XX, care au format generații și care, azi, pe nedrept, sunt uitați: Gheorghe Toma și Jules Barbier.

On the 130th anniversary of the founding of the “Mircea cel Bătrân” National Gymnasium/High School/College, in my effort to rescue from oblivion the teachers of this Constanța educational institution, I bring to the audience's attention two of the city's most distinguished teachers from the first half of the 20th century, who shaped generations and who, today, are unjustly forgotten: Gheorghe Toma and Jules Barbier.

**Școlile particulare din județul Constanța la începutul secolului al XX-lea:
diversitate etnică, educație și reglementare**
*Private schools in Constanța county at the beginning of the 20th century:
Ethnic diversity, education and regulatory framework*

Andreea ANDREI

În prima jumătate a secolului XX, în județul Constanța au funcționat școli particulare autorizate de Minister, care au completat oferta educațională insuficientă a statului. Aceste instituții au deservit, în principal, comunitățile diverse din Dobrogea (germană, elenă, armeană, mahomedană, bulgară, albaneză), șapte funcționând în Constanța și una în Medgidia. În timp ce unele școli au demonstrat organizare exemplară și implicare socială (Institutul doamnei Louise Constantinescu Anghene, Școala evanghelică germană, inițiativele Alexandrinei Melisopol Rotică), altele au fost închise din cauza neregulilor grave: necunoașterea limbii române de către cadrele didactice, nerespectarea regulamentelor de funcționare ale școlilor private, lipsa materialelor didactice și condiții igienice necorespunzătoare (cazurile Institutului „Mircea Vodă” și ale școlilor comunității elene). Învățământul particular dobrogean reflectă atât potențialul, cât și limitele inițiativei private într-o perioadă de consolidare a sistemului educațional românesc.

In the first half of the 20th century, private schools authorized by the Ministry operated in Constanța County, supplementing the state's lacking educational offerings. These institutions primarily served the diverse communities of Dobruja (German, Greek, Armenian, Muslim, Bulgarian, and Albanian), with seven operating in Constanța and one in Medgidia. While some schools demonstrated exemplary organization and social commitment (the Louise Constantinescu Anghene Institute, the German Evangelical School, and the initiatives of Alexandrina Melisopol Rotică), others were closed due to serious irregularities: teachers' lack of proficiency in Romanian, failure to comply with the operating regulations for private schools, a lack of teaching materials, and inadequate sanitary conditions (as in the cases of the "Mircea Vodă" Institute and the Greek community schools). Private education in Dobruja reflects both the potential and the constraints of private initiative during a period of consolidation of the Romanian educational system.

Reporter pe Bricul „Mircea” în 1926: sublocotenentul Ioan Mircescu
Reporter on the training ship “Mircea” in 1926: Second Lieutenant Ioan Mircescu

Elena ZÎRNĂ

Ioan Mircescu s-a născut la 11 septembrie 1903, în Calafat. A absolvit Școala Navală din Constanța în anul 1924, când a devenit sublocotenent, acesta fiind primul grad de ofițer marinar.

Un moment important din cariera sa a fost anul 1926, când a fost desemnat reporter și șef al operațiunilor de cinematografiere a voiajului Bricului „Mircea”, din perioada 15 iunie-17 septembrie 1926, cu plecarea din portul Constanța, sosirea la Veneția și retur.

Imediat după debarcare, în luna octombrie 1926, a fost trimis în Italia, să urmeze cursurile Școlii de aplicație a materialului electric și T.F.S. din Livorno, pe care le-a terminat cu succes.

Și-a desfășurat activitatea militară în mai multe unități de marină, ca ofițer navigator, până în anul 1945, când a fost trecut în rezerva cadrelor militare.

Ioan Mircescu was born on September 11, 1903, in Calafat. He graduated from the Naval Academy in Constanța in 1924, when he became a second lieutenant, the first rank in the naval officer corps.

A significant milestone in his career came in 1926, when he was appointed reporter and head of film operations for the voyage of the brig “Mircea,” which took place from June 15 to September 17, 1926, departing from the port of Constanța, arriving in Venice, and returning.

Immediately after disembarking, in October 1926, he was sent to Italy to attend courses at the School of Electrical and T.F.S. Training in Livorno, which he successfully completed.

He served in several naval units as a navigator until 1945, when he was transferred to the military reserve.

Școala de Tir și Bombardament Aerian din Mamaia - un album inedit
The Aerial Gunnery and Bombing School – a unique album

Gabriel-Felician CROITORU

În anul 1925 se înființează Școala de Tir și Bombardament Aerian din Mamaia, ca unitate tactică de pregătire pentru piloții și observatorii aerieni.

În condițiile în care unitatea amintită nu are o monografie, albumul descoperit, întâmplător, în urmă cu un an, se constituie într-un veritabil document și reper cronologic al școlii.

The Aerial Gunnery and Bombing School in Mamaia was established in 1925 as a tactical training unit for pilots and aerial observers. Given that the aforementioned unit lacks a dedicated monograph, the album—discovered by chance a year ago—serves as a genuine historical record and a chronological reference for the school.

Cercul Militar Constanța – micromonografie
The Constanța Military Club – A brief history

Andreea-Maria CROITORU

Istoria fascinantă a Cercului Militar Constanța – pornită de la seratele improvizate din cazarmile Regimentului 34 Infanterie (1891) și de la proiectul arhitectului Adolf Linz din Grădina Belvedere (1900) – și-a găsit, în cele din urmă, cel mai spectaculos deznodământ în anul 2026.

Astăzi, clădirea Cercului Militar din Constanța nu mai este doar un sediu administrativ, ci și o adevărată capsulă a timpului care respiră istorie prin fiecare detaliu al arhitecturii sale. Reabilitat cu minuțiozitate și readus la strălucirea de odinioară, Cercul Militar Constanța rămâne un simbol de neclintit al legăturii de suflet dintre Armată și comunitatea dobrogeană.

The fascinating history of the Constanța Military Club—which began with impromptu soirées in the quarters of the 34th Infantry Regiment (1891) and architect Adolf Linz’s design in Belvedere Garden (1900)—finally reached its most spectacular outcome in 2026.

Today, the Constanța Military Club building is no longer just an administrative headquarters, but a true time capsule that exudes history through every architectural detail. Meticulously restored and returned to its former glory, the Constanța Military Club remains an unwavering symbol of the deep bond between the Army and the Dobruja community.

Robert Fournaraky un pasionat al sporturilor nautice
Robert Fournaraky, a water sports enthusiast

Cristina BOȚOGHINĂ, Ovidiu PIETREANU

Articolul de față prezintă câteva repere cronologice din biografia lui Robert Fournaraky (1893-1969), cel a intrat în neamul Goleștilor prin căsătoria cu Elena Brăescu, nepoata revoluționarului Alexandru G. Golescu-Arăpila.

După trecerea în rezervă, Robert Fournaraky și-a dedicat o mare parte din viața și activitatea sa sporturilor nautice. Tocmai de aceea, Constanța a devenit orașul sufletului său de navigator. Pentru prodigioasa sa activitate și pentru contribuția pe care a adus-o la dezvoltarea yachtingului în țara noastră, el a fost ales secretar al Yacht-Clubului Regal Român. Pentru a demonstra frumusețea acestui sport și, totodată, competitivitatea sportivilor români pe plan internațional, el a participat la numeroase regate și campionate pe mare, navigând din Constanța spre alte porturi europene. A făcut numeroase croaziere cu

cuterul „Flame” și a organizat o serie de regate internaționale. A întreprins, pe vasul său „Haiduc” (yacht), o călătorie de la Neapole la Fiume și, apoi, la Constanța, în anii 1935 și 1936.

Ca surse pentru demersul nostru am folosit documente inedite din arhiva Muzeului Golești, completate cu informații din bibliografia publicată și presa vremii.

This article presents some key dates in the life of Robert Fournaraky (1893–1969), who became a member of the Golescu family through his marriage to Elena Brăescu, the granddaughter of the revolutionary Alexandru G. Golescu-Arăpilă.

After retiring from active service, Robert Fournaraky devoted a large part of his life and career to water sports, which is precisely why Constanța became the city closest to his heart as a sailor. For his remarkable achievements and his contribution to the development of yachting in our country, he was elected secretary of the Royal Romanian Yacht Club. To showcase the beauty of this sport and, at the same time, the competitiveness of Romanian athletes on the international stage, he participated in numerous regattas and championships at sea, sailing from Constanța to other European ports. He undertook numerous cruises aboard his cutter “Flame” and organized a series of international regattas. On his yacht “Haiduc,” he undertook a voyage from Naples to Fiume and then to Constanța in 1935 and 1936.

As sources for our research, we used unpublished documents from the Golești Museum archives, supplemented with information from the published bibliography and the press of the time.

Consulatul Republicii Polone la Constanța în perioada septembrie 1939-octombrie 1940.

Refugiați, ajutoare umanitare, contrabandă și plecări clandestine

The Consulate of the Republic of Poland in Constanța from september 1939 to october 1940.

Refugees, humanitarian aid, smuggling and clandestine departures

Florin ANGHEL

Comunicarea se bazează pe resurse arhivistice provenite din fondurile Archiwum Akt Nowych - Varșovia, pe bibliografia istorică din Polonia și România referitoare la activitatea Consulatului Poloniei de la Constanța, în perioada cuprinsă între declanșarea războiului (1 septembrie 1939) și ruperea relațiilor diplomatice dintre România și Polonia, respectiv închiderea tuturor misiunilor diplomatice polone.

Prezentarea se referă la activitatea Consulatului Poloniei la Constanța, în perioada septembrie 1939-octombrie 1940, cu privire, aproape exclusiv, la obținerea de documente de plecare a refugiaților prin porturile Constanța, Tulcea și Sulina, la ajutorarea polonezilor din Dobrogea - și din Constanța -, prin deschiderea de instituții de urgență (cantine, dormitoare comune, închirierea de locuințe, obținerea de fonduri, medicamente, îmbrăcăminte și hrană). Consulatul de la Constanța a avut în custodie și gestionarea situațiilor din taberele de refugiați militari din județul Tulcea, a celor temporare din Balcic și a celor care nu mai dispuneau nici de resurse materiale, nici de documente valabile.

Relația dintre Consulatul Poloniei la Constanța și autoritățile locale din județele Constanța, Tulcea și Caliacra nu a fost tensionată, ci, mai degrabă, amiabilă, fără ca să existe finanțări sau ajutor explicit din partea oficialităților gazdă. Plecărilor clandestine prin porturile maritime și dunărene, inclusiv ale evreilor refugiați din Estul Poloniei (o categorie foarte numeroasă aflată în Constanța) au fost permise și intermediare de diplomații poloni.

La sfârșitul lunii octombrie 1940, împreună cu Ambasada din București, și Consulatul din Constanța a fost închis, în condițiile ruperii relațiilor bilaterale.

This paper is based on archival sources from the collections of the Archiwum Akt Nowych, Warsaw, as well as historical bibliographies from Poland and Romania concerning the activities of the Polish Consulate in Constanța during the period spanning the outbreak of war (September 1, 1939) and the severing of diplomatic relations between Romania and Poland, and the subsequent closure of all Polish diplomatic missions.

The presentation focuses on the activities of the Polish Consulate in Constanța from September 1939 to October 1940, which centred almost exclusively on obtaining departure documents for refugees through the ports of Constanța, Tulcea, and Sulina, as well as on assisting Poles in Dobruja, and in Constanța, by establishing emergency facilities (soup kitchens, communal dormitories, housing rentals, and securing funds, medicine, clothing, and food). The Consulate in Constanța was also responsible for overseeing and managing the situations in the military refugee camps in Tulcea County, the temporary camps in Balchik, and those who no longer had either material resources or valid documents.

The relationship between the Polish Consulate in Constanța and the local authorities in the counties of Constanța, Tulcea, and Caliacra was not strained but rather amicable, without any explicit funding or assistance from the host officials. Clandestine departures via seaports and Danube ports — including those of Jewish refugees from eastern Poland (a very large group present in Constanța) — were permitted and facilitated by Polish diplomats.

At the end of October 1940, along with the Embassy in Bucharest, the Consulate in Constanța was closed following the severance of bilateral relations.

Femeile uitate ale Canalului Dunăre-Marea Neagră ***The forgotten women of the Danube-Black Sea Canal***

Ana-Olivia ROTARU

Una din cele mai crunte realități ale represiunii comuniste din perioada 1949-1953 este prezența femeilor în coloniile de muncă forțată de la Canalul Dunăre-Marea Neagră. Aduse la Canal, pe baza unor condamnări politice sau a unor „fișe de internare” emise direct de Securitate, fără judecată, numărul lor s-a ridicat la peste 2000. Nu a existat o diferență în ceea ce privește volumul de muncă sau de detenție. Gardiencele lagărelor de muncă pentru femei erau, adesea, deținute de drept comun, foarte crude.

Au ajuns la canal figuri feminine ale elitei interbelice, dar și femei simple din mediul rural, pentru simplul motiv că erau mame, fiice, soții ale unor opozanți ai regimului. Lagărele unde au lucrat și femei sunt: *Cernavodă-Columbia D* - unde spărgeau rocă, încărcau nisip și mutau șinele de cale ferată -, *Cernavodă-Saligny*, *Capul Midia* - unde efectuau munci manuale grele -, *București-Ghencea* - înființat la începutul anilor 50 ca lagăr special de muncă forțată pentru femei - și, nu în ultimul rând, *Colonia Saligny-km.4 Saligny*, unul din cele mai dure lagăre de muncă forțată unde au activat femei.

Nu există înscrisuri oficiale ale acestor atrocități, dar memoriile și amintirile unor personalități române sau deținuți care au participat la Construirea Canalului vin să întregască tabloul și să prezinte viața în lagărele de muncă forțată înființate de comuniști, după model sovietic. Aceștia au descris, în lucrările lor, abuzurile și torturile la care au fost supuși, în special deținuții politici. Amintim lucrările Doinei Jalea, ale lui Gheorghe Băgu,

Ion Cârja și Nicole-Valery Grossu (Nicoleta Bruteanu) - nepoata lui Iuliu Maniu - și Sabina Wurmbrand.

One of the most harrowing realities of communist repression during the 1949–1953 period was the presence of women in the forced-labour camps along the Danube-Black Sea Canal. Brought to the Canal on the basis of political convictions or “internment orders” issued directly by the Securitate without trial, their number rose to over 2,000. There was no distinction made regarding the workload or the duration of detention. The female guards at the women’s labour camps were often common criminals themselves and were extremely cruel.

Women from the interwar elite, as well as ordinary women from rural areas, ended up at the Canal for the simple reason that they were mothers, daughters, or wives of opponents of the regime. The camps where women also worked include Cernavodă-Columbia D - where they broke rocks, loaded sand, and moved railroad tracks, Cernavodă-Saligny line, Capul Midia - where they performed heavy manual labour_ Bucharest-Ghencea - established in the early 1950s as a special forced-labour camp for women - and, last but not least, Colonia Saligny-km.4 Saligny, one of the harshest forced-labour camps where women were held.

There are no official records of these atrocities, but the memoirs and recollections of Romanian public figures and prisoners who participated in the construction of the Canal help complete the picture and depict life in the forced-labour camps established by the communists, modelled after the Soviet system. In their writings, they described the abuses and torture to which they were subjected, particularly the political prisoners. We mention here the works of Doina Jalea, Gheorghe Bâgu, Ion Cârja, and Nicole-Valery Grossu (Nicoleta Bruteanu) —the granddaughter of Iuliu Maniu —as well as Sabina Wurmbrand.

File din istoria muzeografiei dobrogene – preocupările doctorului Horia Slobozeanu pentru strângerea și preservarea patrimoniului arheologic dobrogean

Glimpses into the history of museum studies in Dobruja –

dr. Horia Slobozeanu’s efforts to collect and preserve Dobruja’s archaeological heritage

Delia Roxana CORNEA

În perioada interbelică, pe fondul unei febrile activități de cercetare arheologică și de strângere a vestigiilor antice din Dobrogea, a luat naștere, prin străduința doctorului balneolog Horia Slobozeanu, primul muzeu privat din această regiune. Primele obiecte ale colecției au fost achiziționate de la diverși localnici sau descoperite de doctor însuși în perioada 1922-1924, dar, de-a lungul anilor, colecția s-a îmbogățit constant cu vase, inscripții, bijuterii și alte valoroase artefacte arheologice. Foarte vizitat de vilegiaturiști care veneau în stațiunea Carmen Sylva, muzeul era frecventat, deopotrivă, și de arheologi și istorici consacrați, unii din aceștia, precum P. Săveanu-Sauciuc, S. Lambrino și D. Tudor, studiind și publicând diferitele inscripții strânse în acest muzeu. După instaurarea regimului comunist, imobilul care adăpostea colecția a fost naționalizat, iar muzeul, condus acum, în mod „onorific”, de dr. Slobozeanu, a intrat în atenția Comitetul pentru Așezăminte Culturale – Secția Muzeu. În anii '50, muzeul din stațiunea Eforie-Sud (numită, în epocă, Carmen Sylva și, mai apoi, Vasile Roaită) era vizitat de circa 10.000 de turiști pe sezon, ceea ce confirmă importanța celor 290 de artefacte care constituiau patrimoniul său.

După moartea doctorului Horia Slobozeanu, colecția a trecut în patrimoniul Muzeului Regional al Dobrogei, parte din artefacte fiind trimise, se pare, la alte muzee,

precum Muzeul „Callatis” din Mangalia și la muzeele din București, în condiții pe care nu le putem identifica astăzi. Prin studiul de față ne propunem nu doar să conturăm personalitatea și munca depusă de doctorul Horia Slobozeanu în strângerea și preservarea patrimoniului arheologic dobrogean, ci dorim să aducem în atenția cititorilor o filă importantă din muzeografia dobrogeană și să reconstituim, pe baza documentelor de epocă, istoria primului muzeu arheologic privat din Dobrogea.

During the Interwar period, amid a flurry of archaeological research and the collection of ancient artifacts in Dobruja, the first private museum in this region was established through the efforts of balneologist Dr. Horia Slobozeanu. The first items in the collection were acquired from various locals or discovered by the doctor himself between 1922 and 1924, but over the years, the collection steadily grew to include pottery, inscriptions, jewellery, and other valuable archaeological artifacts. Highly popular among vacationers visiting the Carmen Sylva resort, the museum was also frequented by renowned archaeologists and historians, some of whom—such as P. Săveanu-Sauciuc, S. Lambrino, and D. Tudor—studied and published the various inscriptions housed in this museum. After the establishment of the communist regime, the building housing the collection was nationalized, and the museum—now led “honorarily” by Dr. Slobozeanu—came under the purview of the Committee for Cultural Institutions—Museums Section. In the 1950s, the museum in the resort town of Eforie-Sud (known at the time as Carmen Sylva, and later as Vasile Roaită) was visited by approximately 10,000 tourists per season, which confirms the importance of the 290 artifacts that made up its collection.

After the death of Dr. Horia Slobozeanu, the collection became part of the Regional Museum of Dobruja’s holdings, with some of the artifacts apparently being sent to other museums, such as the “Callatis” Museum in Mangalia or museums in Bucharest, under circumstances that we cannot determine today. Through this study, we aim not only to highlight the personality and work of Dr. Horia Slobozeanu in collecting and preserving Dobruja’s archaeological heritage, but also to bring to the readers’ attention an important chapter in Dobruja’s museography and to reconstruct, based on period documents, the history of the first private archaeological museum in Dobruja.

**Un furnizor al Casei Regale prezent la Dunăre și Marea Neagră
în timpul lui Carol I – Grigore Capșa**

*A supplier to the royal house active on the Danube and the Black Sea,
during the reign of Carol I – Grigore Capșa*

Mioara IONIȚĂ, Ștefan IONIȚĂ

Autorii fac o radiografie a vestitei Case de comerț bucureșteană, dar și a familiei de aromâni care au fondat-o. Figura centrală care a transformat casa de comerț într-un stabiliment de patiserie și cofetărie cu renume în întreaga Europă a celei de-a doua jumătăți a secolului XIX a fost mezinul familiei, Grigore Capșa. Devenit furnizor al Curții Regale din România în 1869, Grigore Capșa și delicioasele preparate ale casei sale de comerț vor fi nelipsite de la mesele oficiale prilejuite de diverse manifestări politice, culturale sau legate de importante realizări economice românești. Între acestea s-au numărat: inaugurarea Canalului Porțile de Fier, inaugurarea Podului „Carol I” de la Cernavodă, punerea pietrei fundamentale a noului port Constanța ș.a.

The authors provide an in-depth look at the famous Bucharest trading house, as well as the Aromanian family that founded it. The central figure, who transformed the trading house into a pastry

and confectionery shop renowned throughout Europe, in the second half of the 19th century was the youngest son of the family, Grigore Capșa. Having become a supplier to the Royal Court of Romania in 1869, Grigore Capșa and the delicious treats from his trading house were a constant presence at official banquets held to mark various political and cultural events or to celebrate significant Romanian economic achievements. These included: the inauguration of the Iron Gates Canal, the inauguration of the “Carol I” Bridge in Cernavodă, the laying of the cornerstone for the new port of Constanța, and others.

Portrete și imagini din Constanța interbelică.
Jurnal inedit al scriitorului Pavel Chihaiia
Portraits and Images from Interwar Constanța:
A previously unpublished diary by writer Pavel Chihaiia

Corina-Mihaela APOSTOLEANU

Pavel Chihaiia (n. 23 aprilie 1922, Corabia, România - d. 18 iunie 2019, München, Germania), scriitor, dramaturg, traducător de poezie, istoric de artă, a locuit la Constanța în copilăria și tinerețea sa, timp în care s-a atașat emoțional de Dobrogea, pe care a considerat-o „acasă” și după ce s-a stabilit în Germania, unde a trăit peste cinci decenii. A publicat numeroase volume dedicate istoriei și criticii de artă, romane, eseuri etc. și a fost o prezență foarte activă a diasporei românești din Germania. În perioada în care a fost elev la Liceul „Mircea cel Bătrân”, fiind preocupat de literatură și de propria devenire ca scriitor, a ținut un jurnal în care se regăsesc numeroase realități sociale, istorice și culturale ale Dobrogei și României interbelice. Familia, respectiv Maria-Ioan Chihaiia, soția scriitorului, și fiul, Matei Chihaiia, au donat Bibliotecii Județene „Ioan N. Roman” Constanța un bust original de ghips care îl reprezintă pe Pavel Chihaiia în tinerețe. În același timp, mi-au pus la dispoziție un *Jurnal* de tinerețe al scriitorului, prezentat, în această lucrare, pentru prima dată, în mod public. *Jurnalul* prezintă importanță prin observațiile legate de orașul Constanța și Dobrogea, precum și prin referirile la personalități ale învățământului dobrogean, profesori ai Liceului „Mircea cel Bătrân”, pe care elevul Pavel Chihaiia îi portretează într-un context mai puțin rigid și oficial.

Pavel Chihaiia (b. April 23, 1922, Corabia, Romania—d. June 18, 2019, Munich, Germany), writer, playwright, poetry translator, and art historian, lived in Constanța during his childhood and youth, a time in which he developed a deep emotional attachment to Dobrogea, which he continued to consider “home” even after settling in Germany, where he lived for over five decades. He published numerous volumes on art history and criticism, novels, essays, and more, and was a very active figure in the Romanian diaspora in Germany. During his time as a student at “Mircea cel Bătrân” High School, while he was preoccupied with literature and his own development as a writer, he kept a journal that captures numerous social, historical, and cultural realities of Dobruja and Interwar Romania. The family—specifically Maria-Ioan Chihaiia, the writer’s wife, and his son, Matei Chihaiia—donated to the Ioan N. Roman County Library in Constanța an original plaster bust depicting Pavel Chihaiia in his youth. At the same time, they made available to me the writer’s “Youth Diary,” which is presented in this work for the first time publicly. The diary is significant for its observations regarding the city of Constanța and Dobruja, as well as its references to prominent figures in Dobruja’s educational community—teachers at the “Mircea cel Bătrân” High School—whom the student Pavel Chihaiia portrays in a less rigid and formal context.

Dezvăluirea unor identități invizibile din România. *Millet*, spoitorii turci și *davulcu*
Unveiling invisible identities in Romania: Millet, Turkish Tinsmiths and Davulcu

Adriana CUPCEA, Metin OMER

Studiul își propune să analizeze originile și procesele de autoidentificare și heteroidentificare ale unor comunități din Dobrogea care sunt desemnate în discursul public și în literatura de specialitate drept „romi musulmani”, „romi turci” sau „țigani turci”. Cercetarea pornește de la perspectiva teoretică a lui Richard Jenkins privind interacțiunea dintre definirea externă a identității și autoidentificarea grupurilor, acordând o atenție specială raporturilor de putere care permit impunerea unor categorii identitare din exterior.

Metodologic, studiul combină analiza surselor istorice (documente de arhivă, presă, literatură de specialitate) cu cercetarea de teren realizată, în perioada 2023-2024, în mai multe localități urbane din Dobrogea (Constanța, Medgidia, Mangalia, Hârșova, Tulcea și Babadag). Au fost realizate peste 70 de interviuri semistructurate și de istorie orală, completate de observație participativă și discuții informale cu membri ai comunităților investigate.

Cercetarea demonstrează că termenii „țigan turc”, „rom musulman” sau „rom turc” reprezintă în principal exoetnonime, atribuite de administrație, presă, mediul academic sau de alte grupuri etnice. În schimb, membrii comunităților analizate preferă alte forme de identificare, care reflectă propriile lor percepții asupra apartenenței religioase, culturale și istorice.

În Dobrogea, populația desemnată generic drept „romi musulmani” este alcătuită din trei grupuri distincte: *Millet*, spoitorii turci (*Kalaycılar*) și *Davulcu*. Grupul *Millet* se definește predominant ca turc și musulman, limba turcă și apartenența la Islam constituind principalii indicatori ai identității sale. Comunitățile *Millet* sunt caracterizate prin endogamie ridicată, conservatorism cultural și o puternică atașare față de limba și cultura turcă.

Spoitorii turci combină elemente ale identității rome cu apartenența la Islam. Ei utilizează frecvent termenul „turc” în sens religios, dar păstrează limba romani (*Xoraxane*) și anumite practici culturale specifice grupurilor rome. În raport cu populația majoritară și cu ceilalți musulmani din Dobrogea, aceștia ocupă o poziție distinctă, delimitată prin limbă, tradiții și memorie comunitară.

Grupul *Davulcu*, cunoscut tradițional prin ocupația de muzicanți și toboșari, este puternic legat de comunitatea tătară din Dobrogea și utilizează limba tătară ca principal marker identitar. În prezent, o parte dintre membrii acestui grup manifestă tendințe de apropiere de identitatea *Millet*, fără a renunța complet la specificul propriu.

Concluzia principală a cercetării este că realitățile identitare ale acestor comunități sunt mult mai complexe decât categoriile administrative sau academice utilizate pentru a le descrie. Cazul Dobrogei confirmă existența unui model balcanic post-otoman de construcție identitară, în cadrul căruia apartenența religioasă musulmană și prestigiul identității turce au favorizat dezvoltarea unor forme alternative de autoidentificare, diferite de etichetele impuse din exterior.

This paper examines the origins and the processes of self-identification and external identification of several communities in Dobruja that are commonly labelled in public discourse and academic literature as “Muslim Roma,” “Turkish Roma” or “Turkish Gypsies.” The analysis is grounded in Richard Jenkins’s theoretical approach to identity formation, which emphasizes the

interaction between internal group identification and externally imposed categorizations, with particular attention to the power relations that enable certain actors to define social identities.

Methodologically, the research combines the analysis of historical sources, including archival documents, newspapers, and scholarly literature, with extensive fieldwork conducted between 2023 and 2024 in the urban localities of Constanța, Medgidia, Mangalia, Hârșova, Tulcea, and Babadag. More than seventy semi-structured and life-history interviews were carried out, complemented by participant observation and informal discussions with community members.

The study demonstrates that labels such as “Turkish Gypsy,” “Muslim Roma,” and “Turkish Roma” function primarily as exonyms imposed by state authorities, journalists, scholars, and surrounding populations. In contrast, the communities themselves employ different forms of self-identification that reflect their own perceptions of religious, cultural, and historical belonging.

In Dobruja, the population generally categorized as “Muslim Roma” consists of three distinct groups: Millet, Turkish Tinsmiths (Kalaycılar), and Davulcu. The Millet communities predominantly identify themselves as Turkish and Muslim, considering the Turkish language and Islam to be the principal markers of their identity. These communities are characterized by strong endogamy, cultural conservatism, and a remarkable attachment to Turkish language and culture.

The Turkish Tinsmiths combine elements of Roma identity with Islamic affiliation. They frequently use the term “Turk” in a religious sense while preserving the Romani language (Xoraxane) and a number of cultural practices associated with Roma communities. Their distinct position within the broader Muslim population of Dobruja is maintained through language, traditions, and collective memory.

The Davulcu group, historically known for its occupation as drummers and musicians, maintains close cultural ties with the Tatar community of Dobruja and uses the Tatar language as a major identity marker. Today, some members of this group increasingly adopt a Millet identity while simultaneously preserving their own specific traditions and historical connections to the Tatar milieu.

The main conclusion of the study is that the identity realities of these communities are far more complex than the administrative and academic categories commonly used to describe them. The Dobruja case confirms the existence of a broader post-Ottoman Balkan pattern of identity formation, in which Muslim religious affiliation and the prestige associated with Turkish identity have encouraged the development of alternative forms of self-identification that differ significantly from externally imposed labels. Through the combination of historical and ethnographic evidence, the research highlights the importance of recognizing community voices and self-definitions in the study of ethnicity, religion, and minority identities in contemporary Southeastern Europe.

**NEGIP HAGI FAZÂL (1906-1948),
imensă personalitate a istoriei și culturii tătare dobrogene din România
Negip Hagi Fazâl (1906–1948),
a towering figure in the history and culture of the Dobrujan Tatars in Romania**

Nuredin IBRAM

Om politic și literat, poet și dramaturg, luptător pentru drepturile omului, erou martir al luptei pentru independența Crimeei, Negip Hagi Fazâl a fost și a rămas un model de viață trăită în onoare și demnitate, o personalitate imensă a istoriei și culturii tătare dobrogene din România.

Poeziile, piesele de teatru scurt, acțiunea și discursul social al lui Negip Hagi Fazâl, munca sa în asociațiile de cultură și întrajutorare a tătarilor au culoarea iubirii de neam și de

țară, merg în direcția reînvierii sentimentului național, al promovării limbii materne, al tradițiilor și obiceiurilor, al crezului islamic, al identității și unității cultural-istorice a tătarilor dobrogeni și crimeeni.

Destin tragic al lui Negip Hagi Fazâl – arestat, anchetat, torturat psihic și fizic, ucis de siguranța sovietică (N.K.V.D.) –, al cărui trup neînsuflețit a fost aruncat în șanțul de la marginea cimitirului musulman din Constanța, se aseamănă cu destinul tragic al lui Numan Çelebi Cihan (1885-1918), poet și scriitor, muftiu al zonei de apus al Rusiei, înainte-mergător al cauzei naționale crimeene, primul și ultimul președinte al Republicii Populare Crimeea, lumină a lumii tătare și turcice, care a fost arestat, aruncat în închisoarea din Simferopol (*Akmescit*) și ucis, al cărui trup neînsuflețit a fost aruncat de bolșevici în „albele valuri” ale Mării Negre.

Negip Hagi Fazâl s-a dedicat binelui semenilor până la uitarea de sine, până la sacrificiul suprem. A privit cu respect trecutul, a crezut în viitorul etniei tătare.

A politician and man of letters, poet and playwright, human rights activist, and martyr-hero of the struggle for Crimean independence, Negip Hagi Fazâl was and remains a model of a life lived with honour and dignity—a towering figure in the history and culture of the Dobruja Tatars in Romania.

Negip Hagi Fazâl's poems, short plays, activism, and social discourse, as well as his work in Tatar cultural and mutual aid associations, are imbued with a love for his people and his homeland; they aim to revive national consciousness, promote the native language, traditions, and customs, uphold Islamic beliefs, and strengthen the cultural and historical identity and unity of the Dobruja and Crimean Tatars.

*The tragic fate of Negip Hagi Fazâl—arrested, interrogated, subjected to psychological and physical torture, and killed by the Soviet secret police (NKVD)—whose lifeless body was thrown into the ditch at the edge of the Muslim cemetery in Constanța, resembles the tragic fate of Numan Çelebi Cihan (1885–1918), poet and writer, mufti of western Russia, pioneer of the Crimean national cause, the first and last president of the Crimean People's Republic, a beacon of the Tatar and Turkish worlds, who was arrested, thrown into prison in Simferopol (*Akmescit*), and killed, whose lifeless body was cast by the Bolsheviks into the “white waves” of the Black Sea.*

Negip Hagi Fazâl devoted himself to the welfare of his fellow human beings to the point of self-forgetfulness, even to the ultimate sacrifice. He viewed the past with respect and believed in the future of the Tatar people.

**Realități toponimice din spațiul dobrogean
reflectate în cuprinsul colecției *Tapiuri* din Arhivele Naționale
*Toponymic realities of the Dobruja region
as reflected in the “Tapiuri” collection of the National Archives***

Claudiu TURCITU

Scopul acestei prezentări este de a analiza, pe de o parte, principalele transformări apărute în toponimia spațiului dobrogean în timpul administrației otomane și românești din anul 1930, subliniind starea toponimiei turcești în perioada finală a administrației otomane în Dobrogea, iar, pe de altă parte, analiza conținutului și importanței documentelor din Colecția de Titluri de Proprietate păstrată la Arhivele Naționale ale României.

The purpose of this presentation is, on the one hand, to analyse the main changes that occurred in the toponymy of the Dobruja region during Ottoman and Romanian administration from 1930 onward, highlighting the state of Turkish toponymy during the final period of Ottoman administration in Dobruja, and, on the other hand, to discuss the content and significance of the documents in the Collection of Property Titles held at the National Archives of Romania.

Delicvența nonviolentă în Constanța începutului de secol al XX-lea
Nonviolent crime in Constanța at the beginning of the 20th century

Paul DOMINTE

Criminalitatea era un fenomen prezent în orice oraș-port. Am utilizat termenul de „infrațiuni non-violente” pentru a le distinge de cele care implicau folosirea forței fizice cu consecințe letale, conflictele între bande rivale și alte fapte penale care nu caracterizau viața publică a orașului înainte de ocupațiile străine din perioada 1916–1918, fiind considerate excepții. În cazul particular al Constanței, fraudă, înșelăciunea, specula și mita erau activități ilegale destul de răspândite, mai ales că oamenii nu percepeau neapărat aceste fapte drept încălcări grave ale legii. De aceea, ele erau practicate la scară largă, în special în sectorul comercial și în rândul micilor afaceri. Acestea constituiau, totodată, metode eficiente prin care speculatorii își suplimentau veniturile, practicile respective persistând și în prezent, în pofida eforturilor autorităților de a combate evaziunea fiscală.

Crime was a phenomenon present in every seaport. I have used the term “nonviolent crimes” to distinguish them from those involving the use of physical force with lethal consequences, feuds between rival gangs, and other crimes that did not characterize the city’s public life until the foreign occupations of 1916–1918, as they were considered exceptions. In Constanța, a special case, fraud, deception, speculation, and bribery were fairly common illegal activities, especially because people did not necessarily perceive these acts as serious violations of the law. This is why they were practiced on a large scale, particularly in the commercial sector and among small businesses. These were also effective methods used by speculators to supplement their income, and these practices continue to this day, given the authorities’ efforts to combat tax evasion.

Infraționalitatea în Dobrogea, în epoca modernă (sec.XIX-XX) – Elemente inedite
Crime in Dobruja in the Modern Era (19th–20th Centuries)
– Previously unpublished information

Cristian CEALERA

Studiul de față se dorește a fi o scurtă analiză a fenomenului infrațional pe teritoriul Dobrogei în epoca modernă, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până în primele patru decenii ale veacului XX. Evident, subiectul este unul este extrem de complex și merită a fi cercetat, studiat și prezentat în detaliu în cadrul unei ample lucrări de specialitate, care, să sperăm, va vedea lumina tiparului în următorii ani. Din acest motiv, articolul de față oferă doar câteva elemente, inedite, ale bogatei palete infraționale a teritoriului dobrogean. Epoca modernă aduce informații bogate privind paleta de infrațiuni consemnate: mărturii ale călătorilor străini, izvoare scrise (reviste, ziare, cărți), redactate în Occident și în România, precum și documente de arhivă (rapoarte, memorii, adrese etc.), emise de către autoritățile

dobrogene și românești. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, britanicii companiei Danube Black Sea Railway (DBSR) scriu despre o execuție publică la Constanța, despre cetele de tâlhari ce făceau ravagii în teritoriu și chiar despre singurul criminal în serie cunoscut în epoca modernă. După instaurarea administrației românești, în 1878, datele din ziare, reviste, rapoarte etc. sunt extrem de generoase. Am pus accentul pe actele banditești de la sfârșitul secolului XIX și începutul veacului XX, dar și pe eforturile autorităților locale de a pune capăt fenomenului. Comitagi bulgari din Cadrilater (1913-1940), briganzii din centrul și vestul provinciei și așa-zișii haiduci din județul Tulcea (Vârlan, Terente, Cocoș și alții) sunt prezentați, cu faptele lor abominabile, cu ajutorul gazetelor vremii.

Evident, analiza relevă și modul în care autoritatea statală a câștigat aceste bătălii iar cei vinovați și-au primit pedepsele meritate. Nu în ultimul rând, am dorit să evidențiem paleta infracțională complexă și inedită a orașului port Constanța, cu elementele sale crimonologice deosebite, specifice unei metropole cosmopolite.

This study is intended to be a brief analysis of crime in the Dobruja region during the modern era, from the second half of the 19th century through the first four decades of the 20th century. Obviously, the subject is extremely complex and deserves to be researched, studied, and presented in detail as part of a comprehensive scholarly work, which, we hope, will be published in the next years. For this reason, this article offers only a few previously unpublished insights into the rich spectrum of crime in the Dobruja region. The modern era provides a wealth of information regarding the range of recorded crimes: accounts by foreign travellers, written sources (magazines, newspapers, books) published in the West as well as in Romania, and archival documents (reports, memoirs, letters, etc.) issued by Dobruja and Romanian authorities. In the second half of the 19th century, British employees of the Danube Black Sea Railway (DBSR) wrote about a public execution in Constanța, about bands of robbers wreaking havoc in the region, and even about the only known serial killer of the modern era. After the establishment of Romanian administration in 1878, the information found in newspapers, magazines, reports, etc., is extremely abundant.

I have focused on acts of banditry in the late 19th and early 20th centuries, as well as on the efforts of local authorities to put an end to the phenomenon. The Bulgarian bandits of the Quadrilater (1913–1940), the brigands from the central and western parts of the province, and the so-called „haiduci” from Tulcea County (Vârlan, Terente, Cocoș, and others) are presented, along with their abominable deeds, based on contemporary newspaper accounts. Of course, the analysis also reveals how state authorities won these battles and how the guilty parties received their deserved punishments. Last but not least, we sought to highlight the complex and unique criminal landscape of the port city of Constanța, with its distinctive criminological elements, characteristic of a cosmopolitan metropolis.

PARTICIPANȚI

ACHIM	IRINA	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE "VASILE PÂRVAN", ACADEMIA ROMÂNĂ
ADAMESCU	ADRIAN	MUZEUL DE ISTORIE GALAȚI
AILINCĂI	SORIN- CRISTIAN	INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECO-MUZEALE „GAVRILĂ SIMION” TULCEA
ALADZHOV	ANDREY	NATIONAL ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE WITH MUSEUM – BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
ALEXANDRESCU	CRISTINA	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE "VASILE PÂRVAN", BUCUREȘTI
ALEXANDRU	NICOLAIE	MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI, BUCUREȘTI
AMARIEI	DANIEL	MUZEUL NAȚIONAL AL BUCOVINEI
ANDREI	ANDREEA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
ANGELESCU ANGHEL	MIRCEA V. FLORIN	CERCETĂTOR INDEPENDENT UNIVERSITATEA OVIDIUS DIN CONSTANȚA
ANGHEL	DOINA	DEPOZITUL CENTRAL DE ARHIVĂ GENERAL GRIGORE CONSTANDACHE PITEȘTI
APARASCHIVEI	CONSTANTIN	MUZEUL BUCOVINEI
APOSTOLEANU	CORINA- MIHAELA	ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR DIN ROMÂNIA
ATANASOV	GEORGI	REGIONAL HISTORY MUSEUM - SILISTRA. ARCHAEOLOGICAL MUSEUM
BALTAG	ANDREI	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE IAȘI
BALTĂ	ANA-MARIA	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN” AL ACADEMIEI ROMÂNE, BUCUREȘTI, FACULTATEA DE ISTORIE, UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
BARBU	DANIEL	MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE BRAȘOV
BARRERO MARTIN	NOVA	MUSEO NACIONAL DE ARTE ROMANO MERIDA

BĂJENARU	CONSTANTIN	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
BĂJENARU	VLADIMIR	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
BĂLĂȘESCU	ADRIAN	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „V. PÂRVAN” BUCUREȘTI
BĂLTEANU	DAN	DIRECȚIA JUDEȚEANĂ PENTRU CULTURĂ DOLJ, CRAIOVA
BEKERE	KRISTINE	LATVIAN WAR MUSEUM; UNIVERSITY OF LATVIA
BELDIANU	BOGDAN CORNELIU NICOLAE	RAIFFEISEN BANK BUCUREȘTI
BERZOVAN	ALEXANDRU	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE IAȘI
BÎRZESCU	IULIAN	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE “VASILE PÂRVAN”, ACADEMIA ROMÂNĂ
BÎRZU	ANDREEA	MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI
BODOLICĂ	VITALIE	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
BONEV	VELISLAV	SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”, FACULTY OF HISTORY, DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY
BORONEANT	ADINA	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „V. PÂRVAN” BUCUREȘTI
BOȚOGHINĂ	IULIAN STELIAN	DEPOZITUL CENTRAL DE ARHIVĂ GENERAL GRIGORE CONSTANDACHE
BOȚOGHINĂ	DAVID IOAN	DEPOZITUL CENTRAL DE ARHIVĂ GENERAL GRIGORE CONSTANDACHE
BOȚOGHINĂ	CRISTINA- IULIA	MUZEUL GOLEȘTI
BOUNEGRU	GEORGE	MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII ALBA-IULIA
BUGOI	ROXANA- NICOLETA	INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE-DEZVOLTARE PENTRU FIZICĂ ȘI INGINERIE

NUCLEARĂ "HORIA HULUBEI", MĂGURELE

BULACU	IULIA CRISTINA	SOCIETATEA DE ȘTIINȚE ISTORICE DIN ROMÂNIA
BUNZELOV	IVAJLO	SHUMEN UNIVERSITY "EPISKOP KONSTANTIN PRES LAVSKI"
CALANCEA	OANA	INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE- DEZVOLTARE PENTRU FIZICĂ ȘI INGINERIE NUCLEARĂ -HORIA HULUBEI
CALLIGARO	THOMAS	CENTRE DE RECHERCHE ET DE RESTAURATION DES MUSEES DE FRANCE, PARIS
CARAIVAN CAROZZA	GLICHERIE LAURENT	CERCETĂTOR INDEPENDENT CNRS UMR 5602 GÉODE, TOULOUSE, FRANCE
CATERINICI	CRISTINA	CONSILIUL JUDEȚEAN CONSTANȚA
CEALERA	CRISTIAN	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
CHARALAMPAKIS	PANTELIS	NATIONAL ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE WITH MUSEUM – BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
CHIRILĂ	IONUT ANDREI	MUZEUL JUDEȚEAN BOTOSANI
CIORNEI	ALEXANDRU	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „V. PÂRVAN” BUCUREȘTI
CITIRIGĂ	DANIEL	UNIVERSITATEA OVIDIUS CONSTANȚA
CIUCANU	CORNELIU	INSTITUTUL DE ISTORIE A.D. XENOPOL, ACADEMIA ROMÂNĂ, FILIALA IAȘI
CIUPERCĂ	BOGDAN	MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE PRAHOVA, PLOIEȘTI
CIUR	VLAD	INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECO-MUZEALE TULCEA
COJOCARU	MARIUS- GEORGE	UNIVERSITATEA OVIDIUS DIN CONSTANȚA
COLESNIUC	SORIN MARCEL	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA

COLȚEANU	PETRE	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
CORNEA	DELIA ROXANA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
COROBAN	COSTEL	UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANȚA
COROLENCO	CRISTIAN	MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A MOLDOVEI
CRĂCANĂ	IULIU-CEZAR	CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU STUDIAREA ARHIVELOR SECURITĂȚII
CREȚU	CIPRIAN	INSTITUTUL DE ANTROPOLOGIE „FRANCISC I. RAINER”, ACADEMIA ROMÂNĂ
CRISTESCU	CĂTĂLIN	MUZEUL CIVILIZAȚIEI DACICE ȘI ROMANE (DEVA)
CROITORU	GABRIEL-FELICIAN	LIGA NAVALĂ ROMÂNĂ
CROITORU	ANDREEA-MARIA	MUZEUL NAȚIONAL AL MARINEI ROMÂNE
CUPCEA	ADRIANA	INSTITUTUL PENTRU STUDIAREA PROBLEMELOR MINORITĂȚILOR NAȚIONALE
CUSTUREA	GABRIEL GHEORGHE	CERCETĂTOR INDEPENDENT
DAHLQUIST	ANDREEA	CIS XX, UNIVERSITATEA „ALEXANDRU I. CUZA”, IAȘI
DEACONU	ȘTEFAN-MARIUS	UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
DEJAN	STEFAN	MUZEUL NAȚIONAL AL BUCOVINEI SUCEAVA
DEJAN	MONICA	MUZEUL NAȚIONAL AL BUCOVINEI
DIMA	ANDREEA	INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE-DEZVOLTARE PENTRU FIZICĂ ȘI INGINERIE NUCLEARĂ -HORIA HULUBEI

DIMA	MIHAI	BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI
DINU	HORIA	ȘCOALA DE STUDII AVANSATE A ACADEMIEI ROMÂNE
DINU	NICULINA	MUZEUL BRĂILEI „CAROL I”
DÎSCĂ	CĂTĂLIN	MUZEUL JUDETEAN DE ISTORIE SI ARHEOLOGIE PRAHOVA
DOBRE	CLAUDIA-FLORENTINA	INSTITUTUL DE ISTORIE„ NICOLAE IORGA” BUCUREȘTI
DOBRINESCU	CĂTĂLIN	"ASTRA" NATIONAL MUSEUM COMPLEX, SIBIU
DOCTORU	IONEL	CENTRUL DE ISTORIE A SECOLULUI XX, UNIVERSITATEA „ALEXANDRU I. CUZA”, IAȘI
DOMINTE	PAUL	SOCIETATEA DE ȘTIINȚE ISTORICE DIN ROMÂNIA
DONCHEVA	STELLA	SHUMEN UNIVERSITY “EPISKOP KONSTANTIN PRES LAVSKI”
DORCU	IOANA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
DRAGOMAN	ALEXANDRU	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „V. PÂRVAN” BUCUREȘTI
DUMITRAȘCU	LAVINIA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
DUMITRESCU	RADU GABRIEL	MUZEUL OLTENIEI CRAIOVA
DŽAMTOVSKI	MIHAJLO N.	UNIVERSITY OF VIENNA, FACULTY OF HISTORICAL AND CULTURAL STUDIES, DEPARTMENT OF CLASSICAL ARCHAEOLOGY
ERMURACHI	LIVIA	MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A MOLDOVEI, CHIȘINĂU
FURU	ADÉL	UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI, CLUJ-NAPOCA
GÂZĂ	OANA	INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE-DEZVOLTARE PENTRU FIZICĂ ȘI INGINERIE

NUCLEARĂ – „HORIA HULUBEI”

GEORGESCU	ȘTEFAN	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
GHEBOIANU	MATEI	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
GHEORGHIU-COLȚEANU	LAURA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
GHIȚU	ANDREI	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE IAȘI
GÎLĂ	CRISTINA-IULIA	COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „CONSTANTIN BRĂTESCU”, CONSTANȚA
GRANBERG	ANTOANETA	UNIVERSITY OF GOTHENBURG (SWEDEN)
GRĂMESCU	ANA-MARIA	UNIVERSITATEA „OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
GRIGORESCU	EMIL	MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE PRAHOVA
GRIGORUȚĂ	OANA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
HAMAT-GEORGESCU	ANA-CRISTINA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
HARIZANOV	ALEXANDER	NATIONAL ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE WITH MUSEUM, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
HĂLMAGI	DRAGOȘ	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE “VASILE PÂRVAN”, ACADEMIA ROMÂNĂ
HÂNCEANU	GEORGE-DAN	COMPLEXUL MUZEAL NAȚIONAL NEAMȚ
HILA	TUDOR	MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE PRAHOVA
IACOB	MIHAELA	UNIVERSITATEA “DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI
IBRAM	NUREDIN	ASOCIAȚIA DE CULTURĂ TĂTARĂ BARSIN BIRSIN

IGNJATOVIĆ	MILORAD	BELGRADE CITY MUSEUM
ILIĆ	IVAN	INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY BELGRADE
ILIE	MARIA	INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE-DEZVOLTARE PENTRU FIZICĂ ȘI INGINERIE NUCLEARĂ – „HORIA HULUBEI”
IONESCU	DANIELA NICOLETA	CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU STUDIEREA ARHIVELOR SECURITĂȚII
IRIMIA	ADRIAN	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
ISVORANU	THEODOR	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN” AL ACADEMIEI ROMÂNE, BUCUREȘTI
ÎNSURĂȚELU	NICOLETA	ȘCOALA DOCTORALĂ DE ISTORIE, UNIVERSITATEA „OVIDIUS”, CONSTANȚA
KELEMEN	BEATRICE	UNIVERSITATEA “BABEȘ-BOLYAI”, CLUJ-NAPOCA; INSTITUTUL DE CERCETĂRI INTERDISCIPLINARE ÎN BIO, NANO ȘTIINȚE, CENTRUL DE BIOLOGIE MOLECULARĂ
KOGĂLNICEANU	RALUCA	UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE” ALBA IULIA
KOMATAROVA-BALINOVA	EVGENIA	NATIONAL ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE WITH MUSEUM – BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
KOVÁCS	ADELA	MUZEUL JUDEȚEAN BOTOSANI
LAZĂR	CĂTĂLIN	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
LEMASSON	QUENTIN	CENTRE DE RECHERCHE ET DE RESTAURATION DES MUSEES DE FRANCE, PARIS
LUNGU	VASILICA	INSTITUTUL DE STUDII SUD-EST EUROPENE, ACADEMIA ROMÂNĂ

MADZHAROV	KALIN	NATIONAL ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE WITH MUSEUM, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
MALACENCO	ALEXANDRU	INSTITUTUL DE ISTORIE, UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
MANDACHE	TUDOR	MUZEUL DE ISTORIE "PAUL PĂLTÂNEA" GALAȚI
MANEA	BOGDAN	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
MANOLE	BEATRICE	MUZEUL NAȚIONAL AL BUCOVINEI
MANOLOVA-VOYKOVA	MARIYA	NATIONAL INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY WITH MUSEUM – BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES (NIAM-BAS) / REGIONAL MUSEUM OF HISTORY – VARNA
MARCU	LAVINIA-GEORGIANA	LICEUL TEORETIC INTERNAȚIONAL DE INFORMATICĂ, CONSTANȚA
MATEEVICI	NATALIA	MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A MOLDOVEI, CHIȘINĂU
MATEI	SEBASTIAN	MUZEUL JUDEȚEAN BUZĂU
MATEI	MARTINA	UNIVERSITATEA "BABEȘ-BOLYAI", CLUJ
MATEI POPESCU	FLORIAN	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE "VASILE PÂRVAN", BUCUREȘTI
MĂGUREANU	DESPINA	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE "VASILE PÂRVAN" BUCUREȘTI
MĂGUREANU	ANDREI	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”, BUCUREȘTI
MĂNĂILESCU	CRISTIAN	INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE-DEZVOLTARE PENTRU FIZICĂ ȘI INGINERIE NUCLEARĂ „HORIA HULUBEI”
MĂNUCU-ADAMEȘTEANU	GHEORGHE	CERCETĂTOR INDEPENDENT

MĂRGĂRIT	MONICA	UNIVERSITATEA „VALAHIA” TÂRGOVIȘTE
MICU	CRISTIAN	INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECO-MUZEALE „GAVRILĂ SIMION” TULCEA
MIHON	MIRELA	INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE- DEZVOLTARE PENTRU FIZICĂ ȘI INGINERIE NUCLEARĂ – „HORIA HULUBEI”
MIREA	DRAGOȘ	INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE- DEZVOLTARE PENTRU FIZICĂ ȘI INGINERIE NUCLEARĂ „HORIA HULUBEI”
MISTREANU	EUGEN	MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A MOLDOVEI, CHIȘINĂU, REPUBLICA MOLDOVA
MOCANU	MARIAN	INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECO-MUZEALE „GAVRILĂ SIMION” TULCEA
MOLDOVAN	SILVIU B.	CNSAS / INSTITUTUL DE ISTORIE ”A.D.XENOPOL”, ACADEMIA ROMÂNĂ, FILIALA IAȘI
MOLDOVEANU	KATIA	MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI
MOTOTOLEA	AUREL	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
MÜLLER	FLORIN	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
MUNTEANU	FLORENTIN	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE ”VASILE PÂRVAN” BUCUREȘTI
MUNTEANU	LUCIAN	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE IAȘI
MYKHAILUTSA	MYKOLA	ODESSA NATIONAL MARITIME UNIVERSITY
NAGY	JÓZSEF GÁBOR	CENTRUL CULTURAL PALATUL PRINCIPIOR ALBA IULIA
NEAGU	DRAGOȘ	CONSTANȚA

NECHIFOR	ALEXANDRU	MUZEUL JUDEȚEAN BOTOSANI
NEMETI	IRINA	MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE AL TRANSILVANIEI CLUJ-NAPOCA
NEMETI	SORIN	UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI CLUJ- NAPOCA
NICHIFOR	ANA MARIA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
NICOLAE	CĂTĂLIN ION	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE "VASILE PÂRVAN", ACADEMIA ROMÂNĂ
NICOLAE	CONSTANTIN	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
NIKOLOVA	IORDANA	NATIONAL ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE WITH MUSEUM – BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
NOGALES BASARRATE	TRINIDAD	MUSEO NACIONAL DE ARTE ROMANO MERIDA
NOPCEA	CĂTĂLIN	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
NUȚU	GEORGE	INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECO-MUZEALE „GAVRILĂ SIMION” TULCEA
OANȚĂ-MARGHITU	RODICA	MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI, BUCUREȘTI
OMER	METIN	UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANȚA / INSTITUTUL DE STUDII SUD-EST EUROPENE
OPRIȘ	IOAN CAROL	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
OPRIȘ	VASILE	MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI
PALAMIUC	ȘTEFAN	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
PANDREA	STĂNICĂ	MUZEUL „CAROL I” BRĂILA
PARASCHIV- TALMAȚCHI	CRISTINA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA

PARVANOV	PETAR	NATIONAL ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE WITH MUSEUM – BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
PĂTRAȘCU	DANIELA- LILIANA	MUZEUL JUDEȚEAN GORJ
PĂTRAȘCU	DUMITRU- VALENTIN	MUZEUL JUDEȚEAN GORJ
PETAC	EMANUEL	BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE, CABINETUL NUMISMATIC
PETCU	ADRIAN NICOLAE	CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU STUDIEREA ARHIVELOR SECURITĂȚII
PETCU-LEVEI	INGRID	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
PETRE	ALEXANDRU RĂZVAN	INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE- DEZVOLTARE PENTRU FIZICĂ ȘI INGINERIE NUCLEARĂ „HORIA HULUBEI”
PETROVIC	VLADIMIR	INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY BELGRADE
PIETREANU	OVIDIU	
PINTER	ZENO-KARL	UNIVERSITATEA “LUCIAN BLAGA” SIBIU – DEPARTAMENTUL DE ISTORIE, PATRIMONIU ȘI TEOLOGIE PROTESTANTĂ
POPESCU	ADRIAN	FITZWILLIAM MUSEUM, UNIVERSITY OF CAMBRIDGE
POPESCU	DANIELA	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
POROSNICU	IOANA	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
PREOTEASA	LUMINIȚA	
PROFIRAN	BIANCA	ȘCOALA DE STUDII AVANSATE A ACADEMIEI ROMÂNE
RADU	LAURENȚIU	MUZEUL DE ARHEOLOGIE “CALLATIS” MANGALIA
RADU	VALENTIN	MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI

RADU-IORGUȘ	CORINA	MUZEUL DE ARHEOLOGIE "CALLATIS" MANGALIA
RÂNJA	CRISTIAN	
ROTARU	LILIANA	UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ROTARU	ANA-OLIVIA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
RUSU	DIANA MARIANA	UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
SAVA	GABRIELA	INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE- DEZVOLTARE PENTRU FIZICĂ ȘI INGINERIE NUCLEARĂ – „HORIA HULUBEI”
SAVU	LUCICA	MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE BRAȘOV
SCHIPOR	BOGDAN ALEXANDRU	INSTITUTUL DE ISTORIE A.D. XENOPOL, ACADEMIA ROMÂNĂ, FILIALA IAȘI
SCURTU	COSTIN	MUZEUL NAȚIONAL MILITAR REGELE FERDINAND I
SIMA	ADRIAN	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
SIMION	CORINA ANCA	INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE- DEZVOLTARE PENTRU FIZICĂ ȘI INGINERIE NUCLEARĂ „HORIA HULUBEI”
SODOLEANU	IRINA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
SONU	DIANA	MUZEUL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI
SORA	ANDREI FLORIN	UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
STĂNESCU	RADU- OCTAVIAN	INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECO-MUZEALE TULCEA
STĂNICĂ	AUREL- DANIEL	INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECO-MUZEALE "GAVRILĂ SIMION", TULCEA
SZABÓ	CSABA	UNIVERSITY OF SZEGED, DEPARTMENT OF RELIGIOUS STUDIES
ȘEPTILICI	RAOUL	MUZEUL BANATULUI TIMIȘOARA

ȘERBAN	VADIM	UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU
ȘERBAN	NICOLETA	IICCMER
ȘERBĂNESCU	ADRIAN	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
ȘOVA	CONSTANTIN	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
ȘTEFAN	MARIA- MAGDALENA	MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI
ȘTEFAN	DAN	MUZEUL NAȚIONAL AL CARPAȚILOR RĂSĂRITENI
TALMAȚCHI	GABRIEL MIRCEA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
TAPAVICKI-ILIĆ	MILICA	INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY BELGRADE
TESLENKO	IRYNA	NATIONAL ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE WITH MUSEUM, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES (NAIM-BAS), SOFIA, BULGARIA; INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY, NATIONAL ACADEMY OF SCIENCE OF UKRAINE, KYIV, UKRAINE
TISEANU	ION	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
TOMA	CORINA	MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR-COMPLEX MUZEAL ORADEA
TORCICĂ	IONUT	MUZEUL JUDEȚEAN TELEORMAN
TROHANI TUDORANCEA	GEORGE RADU	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”, BUCUREȘTI INSTITUTUL DE ISTORIE NICOLAE IORGA
TULUȘ	ARTHUR VIOREL	UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” GALAȚI
TULUȘ	MARIA MAGDALENA	MUZEUL DE ISTORIE PAUL PĂLTĂNEA GALAȚI
TUTILĂ	OANA	UNIVERSITATEA DE VEST TIMIȘOARA
ȚENTEA	OVIDIU	MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI, BUCUREȘTI

ȚURCANU	SENICA	COMPLEXUL MUZEAL NAȚIONAL „MOLDOVA” IAȘI – MUZEUL DE ISTORIE A MOLDOVEI
ȚUȚUIANU	LAURENȚIU	
URDUZIA	CLAUDIA	MUZEUL NAȚIONAL BRUKENTHAL SIBIU
VASILE	GABRIEL	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”, BUCUREȘTI
VASILE	LUCIAN	CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU STUDIAREA ARHIVELOR SECURITĂȚII
VASILE	ALEXANDRU- MARIAN	ȘCOALA DOCTORALĂ DE ISTORIE, UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
VASILESCU	DAN	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
VASILEVA	ELENA	NATIONAL ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE WITH MUSEUM, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
VESPREMEANU-STROE	ALFRED	UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
VIDEVSKA	VIKTORIA	SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”, FACULTY OF HISTORY, DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY
VIRAG	CRISTIAN	MUZEUL JUDEȚEAN SATU MARE
VÎLCU	AUREL	INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE “VASILE PÂRVAN” AL ACADEMIEI ROMÂNE, BUCUREȘTI.
VLAD	FLORIN	MUZEUL JUDEȚEAN IALOMIȚA
VOINEA	VALENTINA	MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
YOTOV	VALERI	VARNA REGIONAL MUSEUM OF HISTORY
ZÎRNĂ	ELENA	DEPOZITUL CENTRAL DE ARHIVĂ GENERAL GRIGORE CONSTANDACHE PITEȘTI
ZOTOVIĆ	RADMILA	INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY BELGRADE